

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE JURIDICE ȘI ȘTIINȚE ECONOMICE

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 341.9:347.734:339.732(043.3)

IMPACTUL CONFORMITĂȚII LEGALE INTERNAȚIONALE
ASUPRA STABILITĂȚII FINANCIAR-BANCARE

Teză de doctor în drept

553.06 - Drept Internațional și European Privat

Autor:

GUZUN Adrian

Conducător de doctorat:

BĂIEȘU Aurel, dr. hab., prof. univ.

CHIȘINĂU, 2026

© GUZUN Adrian, 2026

CUPRINS

ADNOTARE	4
LISTA ABREVIERILOR.....	7
INTRODUCERE	9
1. ANALIZA LEGISLAȚIEI ȘI DOCTRINEI ÎN ARIA FINANCIAR-BANCARĂ.....	16
1.1. Analiza situației, legislației și doctrinei autohtone	16
1.2. Analiza doctrinară la nivel internațional.....	40
1.3. Concluzii la capitolul 1	59
2. REGLEMENTĂRI ȘI STANDARDE DE CONFORMITATE BANCARĂ	62
2.1. Definirea, natura juridică a băncilor și a instituției de conformitate legală internațională	62
2.2. Standardele internaționale de reglementare pentru băncile comerciale.....	75
2.3. Cadrul de administrare a instituțiilor de credit din Uniunea Europeană.....	91
2.4. Cadrul de administrare bancară din Republica Moldova.....	103
2.5. Concluzii la capitolul 2	115
3. CADRUL JURIDIC DE ADMINISTRARE A BĂNCILOR COMERCIALE DIN PERSPECTIVA RISCURILOR ȘI A CONFORMITĂȚII.....	117
3.1. Aplicarea în practică a legislației bancare în aria conformității și riscurilor	117
3.2. Aplicarea legislației și a instrumentelor <i>soft-law</i> în gestionarea riscurilor.....	130
3.3. Aspecte de drept internațional privat și practica dreptului uniform și european al contractelor în aria financiar-bancară	140
3.4. Concluzii la capitolul 3	150
4. IMPACTUL NECONFORMĂRII CU LEGISLAȚIA BANCARĂ	152
4.1. Constatări de neconformare cu legislația autohtonă	152
4.2. Sancțiuni aplicate de autoritățile de supraveghere la nivel internațional.....	166
4.3. Asemănările crizei financiar-bancare din SUA și Republica Moldova.....	171
4.4. Concluzii la capitolul 4	184
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	186
BIBLIOGRAFIE	197
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	225
CV-UL CANDIDATULUI	226

ADNOTARE

GUZUN, Adrian. *Impactul conformității legale internaționale asupra stabilității financiar-bancare.* Teză de doctor în drept. Școala Doctorală Științe Juridice și Științe Economice a Universității de Stat din Moldova, Chișinău 2026.

Structura tezei: introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 373 titluri, 188 pagini de text de bază, 11 publicații la tema tezei.

Cuvinte-cheie: legislație, conformitate, conflicte de legi, elemente de extraneitate, entități financiare, bănci, standarde internaționale, relație bancă-client, guvernanta corporativă internațională, legea aplicabilă, competența jurisdicțională.

Scopul lucrării: constă în cercetarea complexă a instituției de conformitate legală internațională în domeniul financiar-bancar și demonstrarea faptului că stabilitatea financiar-bancară internațională și securitatea financiară a investitorilor, deponenților și clienților poate avea loc doar prin conformarea cu cerințele de reglementare juridice ale autorităților naționale și internaționale.

Obiectivele cercetării: rezultă în determinarea și explicarea conceptului de conformitate legală internațională în domeniul financiar-bancar; identificarea particularităților raporturilor juridice financiar-bancare cu element de extraneitate și a implicațiilor conformității legale internaționale asupra acestora; examinarea influenței standardelor internaționale de conformitate asupra relațiilor contractuale dintre instituțiile financiar-bancare și clienții acestora în cadrul operațiunilor transfrontaliere; determinarea corelației între standardele internaționale de conformitate legală bancară, reglementările în domeniul financiar-bancar la nivel european și transpunerea lor în cadrul legislației autohtone; formularea recomandărilor pentru a eficientiza practica națională și de armonizare la legislația europeană în domeniul financiar-bancar.

Noutatea și originalitatea științifică: este argumentată prin faptul că instituția conformității legale internaționale în domeniul financiar-bancar, în special, în raporturile juridice cu elemente de extraneitate, deși este reglementată, în practică generează conflicte de legi și nu este aplicată uniform de participanți, producând consecințe negative pentru investitori, clienți și securitatea circuitului financiar.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante: sunt concretizate în tezele științifice principale, promovate pentru susținere, și în problema științifică importantă soluționată, vizând cercetarea complexă a instituției și specificul conformității legale internaționale în domeniul financiar-bancar.

Semnificația teoretică: a prezentei lucrări se manifestă în faptul că teza de doctorat este printre unicele lucrări științifice la nivel național care se dedică studierii în ansamblu a instituției de conformitate legală cu standardele europene și internaționale în materie financiar-bancară.

Valoarea aplicativă a lucrării: constă în faptul că concluziile și recomandările formulate în prezenta teză de doctorat au aplicabilitate directă în practica autohtonă din domeniul financiar-bancar, pentru uniformizarea practicii de aplicare a legislației, iar propunerile de *lege ferenda* pot servi drept bază pentru inițiative legislative.

Implementarea rezultatelor științifice: rezultatele științifice ale tezei de doctorat au fost implementate în procesul aplicării directe a standardelor legale internaționale în domeniul bancar, și reflectate în cardul conferințelor științifice naționale și internaționale și a articolelor științifice.

ANNOTATION

GUZUN, Adrian. *The impact of international legal compliance on financial and banking stability.* Doctoral thesis in law. Doctoral School of Legal Sciences and Economic Sciences of the State University of Moldova, Chisinau 2026.

Thesis structure: Introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 373 titles, 188 pages of basic text, 11 publications on the topic of the thesis.

Keywords: legislation, compliance, conflict of laws, foreign elements, financial entities, banks, international standards, bank–client relationship, international corporate governance, applicable law, jurisdiction.

Research purpose: to conduct a comprehensive analysis of the institution of international legal compliance in the financial and banking sector and to demonstrate that international financial and banking stability, as well as the financial security of investors, depositors, and clients, can only be achieved through compliance with the legal and regulatory requirements of national and international authorities.

Research objectives: to define and explain the concept of international legal compliance in the financial and banking sector; to identify the particularities of financial and banking legal relationships involving a foreign element and the implications of international legal compliance for these relationships; to examine the influence of international compliance standards on contractual relations between financial and banking institutions and their clients in cross-border operations; to determine the correlation between international banking compliance standards, European financial and banking regulations, and their transposition into domestic legislation; to formulate recommendations for improving national practice and harmonising it with European financial and banking law.

Scientific novelty and originality: is justified by the fact that the institution of international legal compliance in the financial and banking sector, particularly in legal relationships involving foreign elements, although regulated, in practice generates conflicts of laws and is not applied uniformly by market participants, resulting in negative consequences for investors, clients, and the security of the financial system.

Results contributing to the solution of an important scientific problem: are reflected in the main scientific theses submitted for defence and in the important scientific problem solved, which concerns the comprehensive study of the institution and the specific features of international legal compliance in the financial and banking sector.

Theoretical significance: of this work lies in the fact that the doctoral thesis is among the few scientific works at the national level dedicated to the comprehensive study of the institution of legal compliance with European and international standards in the financial and banking field.

Practical value of the study: consists in the fact that the conclusions and recommendations formulated in this doctoral thesis are directly applicable in national financial and banking practice, contributing to the uniform application of legislation, while the *de lege ferenda* proposals may serve as a basis for legislative initiatives.

Implementation of scientific results: the scientific results of the doctoral thesis have been implemented in the practical application of international legal standards in the banking sector and have been presented at national and international scientific conferences, as well as published in scientific articles.

АННОТАЦИЯ

ГУЗУН, Адриан. Влияние соблюдения международного законодательства на финансовую и банковскую стабильность. Докторская диссертация по праву.

Докторантура юридических и экономических наук, Кишинев, 2026

Структура диссертации: введение, четыре главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 373 наименования, 188 страницы основного текста, 11 публикаций.

Ключевые слова: законодательство, комплаенс, коллизии законов, иностранный элемент, финансовые организации, банки, международные стандарты, банковско-клиентские отношения, международное корпоративное управление, применимое право, юрисдикция.

Цель исследования: заключается в комплексном исследовании института международного правового комплаенса в финансово-банковской сфере и доказательстве того, что международная финансово-банковская стабильность и финансовая безопасность инвесторов, вкладчиков и клиентов могут быть обеспечены только посредством соблюдения правовых и регуляторных требований национальных и международных органов.

Задачи исследования: заключаются в определении и раскрытии понятия международного правового комплаенса в финансово-банковской сфере; выявлении особенностей финансово-банковских правоотношений с иностранным элементом и влияния международного правового комплаенса на них; исследовании влияния международных стандартов комплаенса на договорные отношения между финансово-банковскими учреждениями и их клиентами в трансграничных операциях; установлении взаимосвязи между международными стандартами банковского комплаенса, европейским регулированием финансово-банковской сферы и их имплементацией в национальное законодательство; формулировании рекомендаций по совершенствованию национальной практики и гармонизации с европейским финансово-банковским правом.

Научная новизна и оригинальность: обосновывается тем, что институт международного правового комплаенса в финансово-банковской сфере, особенно в правоотношениях с иностранным элементом, хотя и урегулирован, на практике порождает коллизии законов и применяется неравномерно участниками рынка, что приводит к негативным последствиям для инвесторов, клиентов и безопасности финансового оборота.

Результаты, способствующие решению важной научной проблемы: отражены в основных научных положениях, выносимых на защиту, и в решённой важной научной проблеме, связанной с комплексным исследованием института и особенностей международного правового комплаенса в финансово-банковской сфере.

Теоретическая значимость: данной работы заключается в том, что диссертация является одной из немногих научных работ на национальном уровне, посвящённых комплексному изучению института правового комплаенса с европейскими и международными стандартами в финансово-банковской сфере.

Практическая значимость работы: состоит в том, что выводы и рекомендации, сформулированные в настоящей диссертации, имеют непосредственное применение в национальной финансово-банковской практике, способствуя единообразному применению законодательства, а предложения закона могут служить основой для законодательных инициатив.

Внедрение научных результатов: научные результаты диссертации были внедрены в процесс непосредственного применения международных правовых стандартов в банковской сфере, а также представлены на национальных и международных научных конференциях и опубликованы в научных статьях.

LISTA ABREVIERILOR

ABE	Autoritatea Bancară Europeană
AEÎ	Asociație de Economii și Împrumut
AELS	Asociația Europeană a Liberului Schimb
Art.	Articol
BC	Bancă Comercială
BCA	Bancă Comercială pe Acțiuni
BCBS	Comitetul de la Basel pentru Supraveghere Bancară
BCI	Bancă Comercială de Investiții
BCIA	Bancă Comercială de Investiții pe Acțiuni
BNM	Banca Națională a Moldovei
BNR	Banca Națională a României
Cap.	Capitol
CE	Consiliul Uniunii Europene
CEE	Comunitatea Economică Europeană
CJUE	Curtea de Justiție a Uniunii Europene
CNPF	Comisia Națională a Pieței Financiare
CNSF	Comitetul Național de Stabilitate Financiară
CRD	Directiva privind cerințele de capital
CRR	Regulamentul privind cerințele de capital
EUR	Euro
FATF	Grupul de Acțiune Financiară
FMI	Fondul Monetar Internațional
FSB	Consiliul pentru Stabilitate Financiară
IBAN	Număr Internațional de Cont Bancar
ICAAP	Procesul Intern de Evaluare a Adecvării Capitalului
ILAAP	Procesul Intern de Evaluare a Adecvării Lichidității
ÎMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
Lit.	Litera
LP	Legea Parlamentului Republicii Moldova
MDL	Leu moldovenesc
Nr.	Număr

OCDE	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
OCN	Organizație de Creditare Nebancară
OUG	Ordonanța de Urgență a Guvernului României
p./pag.	Pagină
Par.	Paragraf
Pct.	Punct
pp.	Pagini
PIB	Produs Intern Brut
RM	Republica Moldova
SA	Societate pe Acțiuni
SB/FT	Spălarea Banilor / Finanțarea Terorismului
SEE	Spațiul Economic European
SEPA	Zona Unică de Plăți Euro
SREP	Procesul de Supraveghere și Evaluare
SUA	Statele Unite ale Americii
SWIFT	Societatea de Telecomunicații Financiare Interbancare Globale
TFUE	Tratatul privind Funcționare Uniunii Europene
TI	Tehnologii Informaționale
TIC	Tehnologii Informaționale și Comunicații
UE	Uniunea Europeană
UNCITRAL	Comisia Națiunilor Unite pentru Drept Comercial Internațional
UNIDROIT	Institutul Internațional pentru Unificarea Dreptului Privat
USD	Dolar al Statelor Unite ale Americii

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei abordate, încadrarea temei în preocupările internaționale, naționale, zonale, ale colectivului de cercetare și în context inter- și transdisciplinar, prezentarea rezultatelor cercetărilor anterioare referitoare la tema aleasă.

Actualitatea și importanța acestei cercetări este determinată de impactul major al schimbărilor de reglementare a sistemelor financiare și bancare în raportul acestora cu clienți persoane fizice și persoane juridice de drept privat, investitori și în general cu toată societatea. Cu toate că prezenta teză se focusează pe o cercetare din perspectiva dreptului privat, pentru a soluționa problemele identificate, luând în considerare specificul dreptului bancar și a instituției de conformitate cu standardele legale internaționale, a fost necesară o cercetare interdisciplinară a prezentei teze, în special, unde a fost cazul, din perspectiva normelor de drept internațional privat privind determinarea legii aplicabile și a competenței jurisdicționale în raporturile juridice bancare cu element de extraneitate. În urma unei analize extinse, nu au fost identificate cercetări autohtone anterioare referitoare la tema aleasă în domeniul dreptului, cu atât mai puțin în specialitatea drept internațional privat, totuși există unele cercetări din domeniul juridic și economic care cercetează tangențial subiectele expuse în prezenta teză, care au fost citate corespunzător.

Conformitatea legală internațională în domeniul financiar-bancar o putem defini drept respectarea legilor, reglementărilor, și liniilor directoare, fie naționale sau internaționale în relațiile dintre instituțiile financiare și clienții acestora, precum și acționarii acestora. Funcția ei este de a preveni, detecta și aborda adecvat toate abaterile, ilegalitățile și neconformitățile din operațiunile acestor entități în relațiile lor cu subiecții nominalizați *supra*. De la primele adoptări a standardelor internaționale în materie de conformitate în domeniul financiar, cardul de reglementare a evoluat enorm în ultimele decenii, punându-se din ce în ce mai mare accent pe acest aspect, prin care au fost aduse modificări de reglementare pentru a stabili diferite măsuri de conformitate în instituțiile financiare și în sistemul financiar global, iar clienții acestor entități să se poată bucura de oportunitățile și inovațiile pe care aceste standarde le vor genera¹.

Obligația ca entitățile financiar-bancare să aibă un program adecvat riscurilor de conformitate gestionate are impact mare nu numai asupra aceleiași entități, ci și asupra întregii industrii financiare naționale și internaționale, inclusiv în contextul raporturilor juridice transfrontaliere, supuse normelor dreptului internațional privat privind legea aplicabilă și competența jurisdicțională, aceasta având un rol de atragere a noilor acționari și investiții, iar

¹ GUZUN, A. Conceptele de reglementare ale pieței financiare internaționale în relația cu clienții și acționarii. În: *Realități și perspective în domeniul științelor juridice contemporane*, 15.09.2023, Chișinău, pag. 51.

populația drept rezultatul unei transparențe mai mari a acestor entități, devin mai deschiși pentru a deveni clienți și deponenți ale acestor entități financiare².

O atenție deosebită este acordată subiectului conformității instituțiilor financiar-bancare cu legislația națională și ghidurile de bune-practici recunoscute la nivel internațional cu statut de instrumente juridice neobligatorii de tip *soft-law*, însă în teză vor fi aduse argumente plauzibile aferent alinierii permanente a cadrului juridic național la aceste standarde internaționale, chiar dacă nu există o obligație juridică în acest sens. Majoritatea absolută a instituțiilor financiar-bancare, în special băncile comerciale, independente din punct de vedere juridic, sunt deținute de acționari persoane fizice sau entități de drept privat, care își reglementează de sine stătător actele normative interne, fără să contravină legislația, însă transpunerea pe intern a legislației poate fi înțeleasă diferit de diferiți actori ai pieței, inclusiv în raporturile juridice cu element de extraneitate, unde normele dreptului internațional privat determină legea aplicabilă și competența instanțelor.

Entitățile financiar-bancare având un grad de inter-conexiune ridicată la nivel internațional, de obicei, operează cu mai multe valute cum ar fi USD, EUR, lira sterlină, franci elvețieni etc., pe lângă valuta națională. Prin urmare, acestea sunt obligate să respecte cerințele impuse de către băncile centrale a băncilor corespondente - partener a băncilor locale, prin urmare a principiilor respectate de către băncile locale din SUA, Uniunea Europeană, Marea Britanie, Confederația Elvețiană etc. De aici și apare esența principiului de conformitate legală internațională - adică ce reguli se aplică în Elveția, se aplică, sau cel puțin este obligația de a se aplica și în SUA și în Marea Britanie și în Republica Moldova și în țările Uniunii Europene. Deraparea de la principiile internațional unanim recunoscute ar pune în dificultate operabilitatea tranzacțiilor, și prin extensie ar pune în pericol banii deponenților, acționarilor și tuturor persoanelor interesate.

Doar la simpla intenție a unei entități financiare de a se opune sistemului de conformitate internațională, care prin analiza istorică s-a dovedit a duce la faliment și fraudarea banilor deponenților și acționarilor, acestea sunt puse în categoria entităților necooperante drept susceptibile de sancțiuni internaționale, ceea ce înseamnă că oricare entitate financiar-bancară din lume, inclusiv cele co-naționale vor avea interdicția de a executa orice tip de tranzacții sau relații de afacere cu entitatea sancționată. Totodată, prin sancționarea acesteia, entitatea poate fi deconectată de la sistemul SWIFT, precum și de la sistemele internaționale de plăți Visa sau MasterCard, ceea ce înseamnă că clienții băncii nu vor putea folosi cardurile emise de acești prestatori pentru plăți de consum, sau operațiuni conexe, cu atât mai puțin peste hotarele băncii emitente, întrucât nicio altă entitate financiară nu va coopera cu aceasta, iar clienții și acționarii

² *Ibidem*.

pur și simplu vor fi nevoiți să-și retragă banii sau investițiile, dacă acestea ar mai fi disponibile, în cel mai bun caz. Prin urmare, instituția de conformitate legală internațională este direct responsabilă de protejarea drepturilor și intereselor deponenților, proprietarilor și persoanelor interesate, care drept rezultat contribuie la protejarea stabilității financiar-bancare.

Scopul lucrării constă în cercetarea complexă a instituției de conformitate legală internațională în domeniul financiar-bancar și demonstrarea faptului că stabilitatea financiar-bancară internațională și securitatea financiară a investitorilor, deponenților și clienților poate avea loc doar prin conformarea cu cerințele de reglementare juridice ale autorităților naționale și internaționale, coroborate cu aplicarea mecanismelor specifice dreptului internațional privat.

Obiectivele cercetării rezultă în următoarele elemente:

- determinarea și explicarea conceptului de conformitate legală internațională în domeniul financiar-bancar;
- identificarea particularităților raporturilor juridice financiar-bancare cu element de extraneitate, legea aplicabilă și a implicațiilor conformității legale internaționale asupra acestora;
- examinarea influenței standardelor internaționale de conformitate asupra relațiilor contractuale dintre instituțiile financiar-bancare și clienții acestora în cadrul operațiunilor transfrontaliere;
- determinarea corelației între standardele internaționale de conformitate legală bancară, reglementările în domeniul financiar-bancar la nivel european și transpunerea lor în cadrul legislației autohtone;
- formularea recomandărilor pentru a eficientiza practica națională și de armonizare la legislația europeană în domeniul financiar-bancar.

Ipoteza de cercetare constă în evidențierea rolului și importanței conformității legale internaționale pentru menținerea stabilității financiar-bancare, protecției economiilor deponenților și investițiilor, prin analiza cadrului doctrinar și normativ atât național, cât și internațional, inclusiv din perspectiva normelor dreptului internațional privat privind legea aplicabilă și soluționarea raporturilor juridice cu element de extraneitate, în contextul recentelor modificări legislative din Republica Moldova și Uniunea Europeană.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. La elaborarea acestei lucrări au fost utilizate diverse metode, procedee și tehnici, în special: metoda comparației (analiza legislației autohtone *versus* legislației europene și cea a Statelor Unite ale Americii, precum și compararea celor două crize financiar-bancare, fiind analizate din perspectiva juridică); metoda sistematică (analiza concomitentă a sistemului financiar-bancar din perspectiva

respectării cadrului legislativ de administrare a activității, precum și a consecințelor legale și economice în caz de nerespectare); metoda istorică (analiza apariției sistemelor bancare și financiare, a progresului legislativ și a instituției de conformare în diferite perioade, atât în Republica Moldova, cât și la nivel internațional); metoda logică (aplicarea raționamentului și de redare a concluziei ariei cercetate); metoda analizei documentelor; studiul de caz, metoda comparativ-juridică și formal-juridică etc.

Problema științifică importantă soluționată constă în realizarea unei cercetări privind particularitățile instituției conformității legale internaționale în domeniul financiar-bancar, inclusiv în raporturile juridice cu element de extraneitate, prin analiza normelor dreptului internațional privat privind legea aplicabilă și competența jurisdicțională, contribuind la fundamentarea rolului acesteia în asigurarea protecției activelor băncilor comerciale, a economiilor deponenților și a investițiilor acționarilor, evidențiind, prin concluziile și recomandările formulate, necesitatea aplicării riguroase a cadrului legislativ relevant și a consolidării mecanismelor de conformitate legală pentru desfășurarea eficientă și corectă a activității bancare.

Noutatea științifică. Pentru prima dată în doctrina autohtonă de drept internațional privat va fi abordată o asemenea temă actuală, atât în Republica Moldova, cât și la nivel internațional, cu accent asupra raporturilor juridice bancare cu element de extraneitate și a mecanismelor de determinare a legii aplicabile și a competenței jurisdicționale,, fiind cercetate aspecte care nu au mai fost cercetate până acum, care vor produce un impact pozitiv asupra societății, precum și va veni să simplifice și să sensibilizeze percepția problematicii de către diverse structuri și instituții naționale, dar și a celor simpli interesați de subiect. Pentru reducerea consecințelor unui impact negativ a relațiilor dintre instituțiile financiare cu clienți, deponenți, acționari sunt necesare acțiuni de armonizare a legislației autohtone cu cea europeană pentru ca tuturor persoanelor interesate să li se asigure respectarea drepturilor garantate de lege.

Or, nerespectarea acestora creează societății o insecuritate sporită, fapt ce reprezintă un risc major pentru o ulterioară evoluție economică a acesteia. Ca impact social, cercetarea științifică va contribui la sensibilizarea opiniei publice față de impactul și importanța implementărilor instrumentelor și standardelor internaționale în domeniu, va veni să responsabilizeze și să conștientizeze gradul și modul cum aceasta afectează atât direct cât și indirect drepturile consumatorilor și a investitorilor. Cercetarea aprofundată a temei propuse va folosi drept o călăuză și un suport practic și va oferi o motivație de cercetare ulterioară al acestui domeniu de către studenții masteranzi și doctoranzi autohtoni, atât de către juriști, cât și de către economiști.

Lucrarea reprezintă un rezultat al cercetării juridice complexe și interdisciplinare, care, pe lângă domeniul principal analizat al dreptului internațional privat, cuprinde și domeniile de drept public, internațional, financiar și bancar, abordând impactul conformării entităților financiar-bancare cu cerințele legislative naționale și internaționale care le reglementează, raportate la interesele clienților, deponenților, investitorilor și a tuturor persoanelor interesate. Rezultatele cercetării au permis formularea unor propuneri de îmbunătățire a legislației în domeniul guvernancei, administrării riscurilor și legalitate a instituțiilor bancare din Republicii Moldova, care să conducă la crearea unei înțelegeri uniforme și clare a normelor referitoare la subiectele descrise, în scopul apărării intereselor investitorilor și consumatorilor.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a tezei se reflectă în identificarea particularităților și principiilor care guvernează instituția de conformitate legală internațională, iar unde este cazul, a raporturilor juridice cu element de extraneitate, prin prisma normelor dreptului internațional privat referitoare la determinarea legii aplicabile, competenței jurisdicționale și recunoașterii efectelor actelor juridice în context transfrontalier, cu accent asupra legislației Republicii Moldova și a Uniunii Europene. Valorificarea aplicativă a lucrării constă în îmbogățirea doctrinei autohtone prin elaborarea unei cercetări științifice consacrate instituțiilor fundamentale ale dreptului internațional privat, dar ține cont și de o analiză multidisciplinară a temei tezei, în special dreptul privat, public și financiar. De asemenea, concluziile formulate pot fi valorificate la elaborarea manualelor de specialitate, a monografiilor și a publicațiilor științifice, iar propunerile de lege ferenda pot contribui la perfecționarea cadrului normativ național în materie.

Aprobarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice ale tezei de doctorat au fost implementate în procesul aplicării directe a standardelor legale internaționale în domeniul bancar, doctorandul activând ca practician în domeniul financiar-bancar autohton, și reflectate în cardul conferințelor științifice naționale și internaționale și a articolelor științifice.

Sumarul compartimentelor tezei. Conținutul tezei este alcătuit din introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie, declarația privind asumarea răspunderii și CV-ul autorului. În cadrul **Introducerii** este analizată actualitatea temei și importanța temei abordate, încadrarea temei în preocupările internaționale, naționale, zonale, ale colectivului de cercetare și în context interdisciplinar, scopul și obiectivele cercetării, ipoteza de cercetare, sinteza metodologiei de cercetare, rezultatele științifice înaintate spre susținere, descrierea situației în domeniul de cercetare, noutatea științifică a rezultatelor cercetării, problema științifică importantă de cercetare, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor lucrării.

Capitolul 1, intitulat **Analiza legislației și doctrinei în aria financiar-bancară**, compus din trei subcapitole: 1.1. Analiza situației, legislației și doctrinei autohtone, 1.2. Analiza doctrinară

la nivel internațional și 1.3. Concluzii la capitolul 1, conține o analiză a evoluției sistemului financiar-bancar autohton, legislației aplicabile la nivel național și european, precum și a lucrărilor științifice, care au fost analizate pe tot cuprinsul tezei în dependență de tematica cercetată, a următorilor **autori autohtoni**, cum ar fi Băieșu A., Băieșu S., Cojocaru V., Gribincea L., Șeremet I., Mihalache I., Guștiuc A., Babără V., Suceveanu N., Dolea S., Ceaș S., Armeanic A., Cojocaru Vl., Caraganciu A., Darovanaia A., Minica M., Iovv T., Grigoriță C., Noroc D., Burac V., Țurcanu A., Dermengi D., Patraș M., Stati V., Ciubotaru M, Frunze I., **precum și autorilor la nivel internațional**, cum ar fi: Zinkin J., Ward S., Walker G., Nuno A., Tinedo M., Irwin D., Swammy S., McMaster M., Steiner H., Marini S., Shiller R., Singh D., Shachtman T., Ruetschi J., Reis J., Raymond R., Quillin B., Nusteling H., Neisen M., Röth S., Mills A., Haines P., Mayes D., Wood E., Marcoci M., Bîrzu B., Mallin A., Levy M. S., Levtzion N., Hopkins F. P., Kotz D. H., Kokkinis A., Miglionico A., Kern A., Kazuhiko Y., Kaletsky A., Jensen N., Jackman D., Izzi L., Oricchio G., Vitale L., Hohmann M., Hennessy E., Balling M., O'Brien R., Greenberg T. S., Gray L., Goldsmith, J. L., Posner E. A., Birindelli G., Fredericks, E.A., Ferretti P., Ferri G., Savioli M., Girling P. X., Gericke R. C., Gärtner S., Fernández J., Garavelli Z. P., Ferreira C., Jenkinson N., Wilson C., Drigă I., Niță D., Rudiger D., Yung P., Stijn C., Larosière, J., Balcerowitz, L., Issing, O., Masera, R., Mc Carthy, C., Nyberg, L., Pérez, J., Ruding, O., Dato A., Curti F., Migue M., Stewart R., Collet H., Bar C., Clive E., Schulte-Nölke H., Nistan C., Babb S., Chapelle A., Cash D., Brummer C., Brener A., Bleker-van Eyk S.C., Houben R.A.M., Bessis J. Beckett-Velez S., Tarullo D. K., Arsalidou D., Armour J., Awreyd D., Davies P. L., Enriques L., Gordon J. L., Mayer C. P., Payne J., Akuffo, J. A., Akkizidis I., Kalyvas L., Hartkamp A., Hennessy E., Balling M., O'Brien R. Ghercu M.. Prin studierea materialelor elaborate de autorii menționați *supra*, a fost elucidat gradul de investigare a temei alese, urmată de formularea problemei științifice propuse spre soluționare.

Capitolul 2, cu genericul **Reglementări și standarde de conformitate bancară**, reflectă un șir de considerații referitoare la instituția de conformitate bancară internațională, inclusiv cu focusare pe drept internațional privat. Acesta conține un repertoriu al reglementărilor, standardelor și bunelor practici internaționale în domeniul de conformitate și guvernanta corporativă, conținând următoarele subcapitole: 2.1. Definirea, natura juridică a băncilor și a instituției de conformitate legală internațională, 2.2. Standardele internaționale de reglementare pentru băncile comerciale, 2.3. Cadrul de administrare a instituțiilor de credit din Uniunea Europeană, 2.4. Cadrul de administrare bancară din Republica Moldova, 2.5. Concluzii la capitolul 2. Adicional, Capitolul 2 trasează încă o dată cum standardele internaționale stabilite de către entități supra-naționale independente și cu statut de *soft law*, ajung să fie transpuse la nivelul Uniunii Europene, iar din

considerentul de armonizare a legislației autohtone cu cea europeană, precum și din considerentul că majoritatea băncilor autohtone sunt deținute de către acționari din Uniunea Europeană, atât direct cât și indirect băncile comerciale aplică standardele și bunele practici internaționale, care în rezultat oferă clienților, deponenților și investitorilor siguranță.

Capitolul 3, intitulat **Cadrul juridic de administrare a băncilor comerciale din perspectiva riscurilor și a conformității**, conține patru subcapitole, după cum urmează: 3.1. Aplicarea în practică a legislației bancare în aria conformității și riscurilor, 3.2. Aplicarea legislației și a instrumentelor *soft-law* în gestionarea riscurilor, 3.3. Aspecte de drept internațional privat și practica dreptului uniform și european al contractelor în aria financiar-bancară, 3.4. Concluzii la capitolul 3. Acest capitol se focusează pe analiza riscurilor bancare și impactul lor asupra siguranței investițiilor acționarilor, dar și a banilor deponenților și altor persoane interesate, întrucât oricare materializare a oricărui risc menționat poate diminua valoarea și poziția băncii comerciale pe piață, care ar duce la o neîncredere a solidității financiare a acestora de către subiecții de drept privat, iar aceasta în final ar pune-o într-o situație de dificultate financiară.

Ultimul capitol, intitulat **Impactul neconformării cu legislația bancară**, urmat de patru subcapitole, anume 4.1. Constatări de neconformare cu legislația autohtonă, 4.2. Sancțiuni aplicate de autoritățile de supraveghere la nivel internațional, 4.3. Asemănările crizei financiar-bancare din SUA și Republica Moldova, și 4.4. Concluzii la capitolul 4, fac o analiză complexă asupra constatărilor de neconformare de către băncile comerciale a legislației în vigoare aferent activității financiar-bancare, sancțiunile pe care autoritatea de supraveghere locală le-a aplicat băncilor comerciale pentru încălcările admise și pentru lipsa de reacție la somațiile de renunțare la practicile incorecte. Totuși, se constată un efort considerabil din partea autorităților de supraveghere, precum și voința politică de a contrui un sistem financiar-bancar solid, învățând din experiențele din trecut.

În cadrul **concluziilor generale și recomandări** au fost abordate principalele constatări ale acestei lucrări, rezultatele științifice care au contribuit la soluționarea problemei științifice, propuneri de îmbunătățire a domeniului, precum și propuneri de *lege ferenda*, care pot fi luate în considerație în cadrul inițiativelor legislative în materia financiar-bancară.

1. ANALIZA LEGISLAȚIEI ȘI DOCTRINEI ÎN ARIA FINANCIAR-BANCARĂ

1.1. Analiza situației, legislației și doctrinei autohtone

Parcursul Republicii Moldova ca stat independent în domeniul financiar-bancar își are începutul din 1991, confruntându-se cu sarcina dificilă de a-și construi bazele economice de la zero, schimbându-se radical de la o economie planificată la o economie de piață bazată pe principiile capitaliste, iar înființarea unui sistem financiar-bancar stabil a devenit un obiectiv principal, ducând la fondarea Băncii Naționale a Moldovei prin Decretul Președintelui Republicii Moldova la 04.06.1991³. Obiectivul fundamental al băncii centrale a Republicii Moldova, este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor, cu impact direct pentru cetățeni și agenți economici, ca subiecți de drept privat, având totodată și un rol fundamental în formularea politicii monetare, promovarea un mediu favorabil creșterii economice, având rolul de bancher și agent fiscal al statului, gestionând tranzacțiile financiare și funcționarea eficientă a finanțelor guvernamentale⁴.

După anul 1991 a început etapa reorganizării sistemului bancar pe baza noilor principii specifice economiei de piață, caracterizată prin descentralizarea resurselor de creditare, eliminarea monopolului statului asupra operațiunilor bancare și recunoașterea dreptului clienților de a alege în mod independent instituția bancară în cadrul căreia să fie deserviți⁵. Primii ani au fost marcați de provocări, inclusiv presiunile inflaționiste și tranziția de la o economie planificată central la una orientată spre piață, iar procesul de tranziție spre economia de piață a impus reconfigurarea raporturilor juridice bancare prin prisma elementului de extraneitate, generat de atragerea investițiilor străine și transnaționalizarea serviciilor financiare.

În special, introducerea monedei naționale, leul moldovenesc, a limitat inflația rampantă, iar trecerea de la ruble sovietice și introducerea cupoanelor moldovenești în circulație prin Hotărârea Guvernului privind introducerea cupoanelor cu valorificare multiplă ale Băncii Naționale a Moldovei⁶, la moneda națională a fost un pas important în afirmarea independenței financiare și economice a Republicii Moldova. Prin Hotărârea Guvernului cu privire la introducerea valutei naționale în Republica Moldova⁷, și în conformitate cu Legea cu privire la bani⁸, precum și cu Decretele Președintelui Republicii Moldova cu privire la formarea Comitetului

³ Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 122 din 04-06-1991 *cu privire la Banca Națională a Moldovei*.

⁴ Legea nr. 548 din 21.07.1995 *cu privire la Banca Națională a Moldovei*, art. 4, 5.

⁵ GRIGORIȚĂ, C. *Activitate bancară*, p. 27.

⁶ Hotărârea Guvernului nr. 371 din 02.06.1992 *privind introducerea cupoanelor cu valorificare multiplă ale Băncii Naționale a Moldovei*.

⁷ Hotărârea Guvernului nr. 1 din 24.11.1993 *cu privire la introducerea valutei naționale în Republica Moldova*.

⁸ Legea nr. 1232 din 15.12.1992 *cu privire la bani*.

pentru reforma monetară din 09.12.1992 nr. 243, și cu privire la introducerea monedei naționale în Republica Moldova din 24 noiembrie 1993 nr. 200, Comitetul pentru reforma monetară, alcătuit din 5 persoane: Prim-ministru, Ministrul Economiei, Ministrul Finanțelor, Guvernatorul BNM și președintele Comisiei permanente a Parlamentului pentru problemele economice și bugetare⁹, au hotărât introducerea în Republica Moldova de la data de 29.11.1993, valuta națională „leul”, iar începând cu 02.12.1993, leul a fost considerat drept unicul mijloc de plată legal pe teritoriul Republicii Moldova.

În vederea continuării reformei economice și a instituirii unui sistem monetar propriu prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 200 din 24.11.1993 cu privire la introducerea monedei naționale în Republica Moldova, s-a stabilit că toate mijloacele bănești, atât în numerar, cât și în conturi, aflate în circulație pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv economiile populației, trebuie să fie schimbate până la data de 2 decembrie 1993, ora 18:00, la cursul de conversie de 1 leu pentru 1000 de cupoane (ruble).

Cu referire la reforma monetară și emiterea leului moldovenesc, autorul Patraș Mihail a criticat întârzierea efectuării reformei monetare întrucât aceasta a cauzat mari prejudicii, întrucât utilizarea monedei unice în spațiul ex-sovietic a determinat, în Republica Moldova, retrageri semnificative de valori materiale în perioada 1992-1993, dar și liberalizarea prețurilor din 02.01.1992, în condițiile unui deficit accentuat de numerar, a generat dezechilibre economice majore, cum ar fi neplățile dintre agenții economici, precum și întârzierile la plata salariilor, pensiilor și indemnizațiilor sociale. Aplicarea unui coeficient unic de conversie de 1:1000, fără o reformă concomitentă a prețurilor, a afectat negativ economia, în special procesul de privatizare și economiile populației. De exemplu, managerii de diferite niveluri, cum ar fi directori de întreprinderi, au fost privilegiați în acest proces de descentralizare prin faptul că au putut privatiza bunuri mobile și imobilul gestionat de ei contra unor sume simbolice, un drept auto-înșușit pe care nu l-a avut marea majoritate a populației¹⁰.

În primul rând, stabilirea unui termen limită pentru schimbul tuturor mijloacelor bănești, inclusiv depunerile populației, a impus un impact negativ imediat asupra lichidității cetățenilor Republicii Moldova, iar cei care nu au reușit să efectueze schimbul până la termenul stabilit, au pierdut economiile, fiind cauzată presiune și incertitudine, afectând consumul și planificarea financiară individuală. În mod direct, cetățenii cu venituri fixe sau economii limitate au fost cei

⁹ PATRAȘ, M. *Reforma monetară și emiterea leului moldovenesc (1993)*, p. 28.

¹⁰ *Ibidem*, p. 29.

mai vulnerabili, deoarece orice întârziere în procesul de schimb s-a tradus printr-o pierdere efectivă de capital.

În Republica Moldova, studiul și aplicarea dreptului bancar ca ramură distinctă a dreptului privat se bazează pe reglementări fundamentale din cadrul legislației naționale, care urmăresc armonizarea parțială sau totală a legislației Uniunii Europene în materia financiar-bancară. Această ramură juridică joacă un rol central în reglementarea activităților bancare și a relațiilor juridice dintre instituțiile financiare, precum băncile comerciale, și clienții acestora. Pentru documentarea instituției conformității în aria financiar-bancară, din perspectiva dreptului privat, mai jos au fost analizate tematic un șir de legi care au ca obiect de reglementare aria financiar bancară autohtonă, cu un grad de armonizare la legislația Uniunii Europene în materie.

Fiind analizată pagina web oficială a Băncii Naționale a Moldovei¹¹, ca o instituție centrală în domeniul cercetat, a fost constatat, în cadrul aliniatelor următoare, că în scopul implementării reformelor de reglementare pentru a alinia practicile financiare ale Republicii Moldova la standardele internaționale, a fost adoptată *Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548 din 21.07.1995*, care stabilește statutul, rolul și funcțiile BNM ca autoritate centrală de reglementare și supraveghere a sectorului bancar. Scopul principal al acestei legi este de a împuternici BNM pentru asigurarea și menținerea stabilității prețurilor, gestionarea politicii monetare și valutare și protejarea stabilității financiare. Legea definește atribuțiile BNM în gestionarea rezervelor valutare, supravegherea instituțiilor bancare, emiterea de reglementări și politici financiare și coordonarea cu alte instituții pentru stabilitate economică¹². În contextul obținerii statutului de candidat la aderarea la Uniunea Europeană¹³, Republica Moldova are obligația să asigure independența băncii centrale, aliniindu-se principiilor stabilite în TFUE¹⁴, în Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene¹⁵, precum și în rapoartele de convergență¹⁶ și opiniile Băncii Centrale Europene de specialitate.

Alături de legea analizată anterior, vine să o completeze *Legea nr. 550 din 21.07.1995 instituțiilor financiare*¹⁷, cu scopul creării unui sector financiar puternic și competitiv, nepermițând

¹¹ Banca Națională a Moldovei: *Istoria BNM*. [online] [accesat: 03.11.2023] Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/istoria-bnm>

¹² Legea nr. 548 din 21-07-1995 *cu privire la Banca Națională a Moldovei*.

¹³ Reuniunea Consiliului European (23 și 24 iunie 2022). Concluzii, pct. 11. [online] [accesat: 02.01.2023] Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/media/57467/2022-06-2324-euco-conclusions-ro.pdf>

¹⁴ *Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene*.

¹⁵ *Tratatul privind Uniunea Europeană, Protocolul privind Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene*.

¹⁶ European Central Bank, *Convergence Report*, June 2024, [online] [accesat: 26.09.2024] Disponibil: <https://www.ecb.europa.eu/press/other-publications/convergence/html/ecb.cr202406~475c2172bc.en.html>

¹⁷ Legea nr. 550 din 21.07.1995 *instituțiilor financiare*.

riscul excesiv în sistemul financiar-bancar și protejând interesele deponenților, iar experiențele anterioare ale deponenților să nu mai fie posibile a fi repetate.

Pentru eficientizarea eforturilor de tranziție de la economia planificată la noile principii bazate pe o economie de piață, statul a fondat Agenția pentru Restructurarea Întreprinderilor și Asistență care a activat în baza Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr.426 din 21.06.1995¹⁸, și Regulamentului Agenției pentru restructurarea întreprinderilor și acordarea asistenței tehnice acestora în perioada postprivatizare, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.426 din 21.06.1995, în scopul desfășurării activităților de dirijare, monitoring și coordonare a asistenței tehnice parvenite de la surse internaționale și interne pentru susținerea întreprinderilor în perioada postprivatizare, aceasta încetând activitatea din 20.01.2006 în legătură cu finalizarea implementării proiectelor de dezvoltare a sectorului privat, finanțate de către Banca Mondială, prin Hotărârea Guvernului nr. 29 din 10.01.2006¹⁹.

Pentru a atenua riscurile excesive în sectorul bancar și pentru a crea condiții favorabile menținerii stabilității financiare, precum și în scopul protejării deponenților persoane fizice, Banca Națională a Moldovei a instituit sistemul de garantare a depozitelor în luna iulie 2004, fiind introdusă prin *Legea nr. 575 din 26.12.2003 privind garantarea depozitelor persoanelor fizice în sistemul bancar*²⁰, care, la zi, este abrogată și aprobată într-o redacție nouă prin *Legea cu privire la garantarea depozitelor în bănci*²¹, care transpune parțial în legislația națională *Directiva Parlamentului European și a Consiliului privind schemele de garantare a depozitelor*²². Conform art. 24 din *Legea cu privire la garantarea depozitelor în bănci*, începând cu 1 ianuarie 2025, nivelul de acoperire este de 200 000 (două sute mii) MDL, iar nivelul de acoperire este calculat per deponent și per instituție membră, indiferent de numărul de depozite deținute de deponentul respectiv, de mărimea și valuta acestor depozite.

Cu privire la garantarea fondurilor deponenților bancari, se atestă un progres semnificativ, care o dată cu prima reglementare a garantării depunerilor în 2004, în cazul în care depozitele băncii devin indisponibile, garantarea indiferent de numărul, mărimea sau de valuta în care erau constituite, plafonul de garantare era de 4500 MDL. În comparație, din 2025, nivelul de acoperire

¹⁸ Hotărârea Guvernului nr. 426 din 21-06-1995 *cu privire la Agenția pentru restructurarea întreprinderilor și acordarea asistenței tehnice acestora în perioada postprivatizare.*

¹⁹ Hotărârea Guvernului nr. 29 din 10.01.2006 *cu privire la reorganizarea prin fuziune a Agenției pentru restructurarea întreprinderilor și acordarea asistenței tehnice în perioada postprivatizare (ARIA) și a Centrului pentru productivitate și competitivitate și implementarea proiectului de dezvoltare a sectorului privat (PSD-II) în "Centrul pentru Productivitate și Competitivitate din Moldova" S.A.*

²⁰ Legea nr. 575 din 26.12.2003 *privind garantarea depozitelor persoanelor fizice în sistemul bancar.*

²¹ Legea nr. 160 din 22.06.2023 *cu privire la garantarea depozitelor în bănci.*

²² Directiva 2014/49/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 aprilie 2014 *privind schemele de garantare a depozitelor.*

este de 200000 MDL și nivelul de acoperire este calculat per deponent și per instituție membră, indiferent de numărul de depozite deținute de deponentul respectiv, de mărimea și valuta acestor depozite, iar următoarele depozite beneficiază de un nivel de acoperire egal cu 200% din nivelul de acoperire, pe o perioadă de până la 3 luni, după ce suma a fost creditată sau de la data la care depozitele respective pot fi transferate legal. Totuși, raportând la salariul mediu pe economie, care în 2004 era de aproximativ 1100 MDL²³, garantarea era de 4,09 ori, iar în 2025 e de 16100 MDL²⁴ și garantarea acoperă 12,42 ori un salariu mediu pe economie. **Prin urmare, conformarea cu standardele internaționale în materie a asigurat creșterea de 3 ori a siguranței depozitelor persoanelor fizice.**

Totuși, făcând o paralelă la acest capitol cu sistemul bancar din Uniunea Europeană, conform art. 6 pct. 1 din *Directiva 2014/49/UE*²⁵, este introdusă obligația de asigurare că nivelul de acoperire pentru depozitele agregate ale fiecărui deponent este de 100 000 (una sută mii) EUR în cazul în care depozitele nu sunt disponibile, ceea ce înseamnă că, având în vedere raportul aproximativ de schimb 1:20 între EUR și MDL, în termeni reali, băncile din Uniunea Europeană au o acoperire de peste 10 ori față de valoarea reglementată în Republica Moldova. Pe de altă parte, în Statele Unite ale Americii, conform *Legii federale privind asigurarea depozitelor*²⁶, secțiunea 11 (a) lit. (E), suma maximă standard de asigurare a depozitelor este de 250 000 (două sute mii) USD, iar luând un raport aproximativ de 1:17 între USD și MDL, înseamnă o acoperire de peste 21 ori mai mare.

În urmărirea alinierii la standardele internaționale, în anul 2006 a fost implementat sistemul automatizat de plăți interbancare, cuprinzând un sistem de decontare pe bază brută în timp real conceput pentru procesarea plăților urgente și de mare valoare, împreună cu un sistem de compensare a decontărilor nete destinat procesării plăților de valoare mică. Această infrastructură modernă de plată nu numai că a facilitat procesarea plăților, dar a pus și bazele pentru furnizarea de servicii de plată de înaltă calitate și pentru a facilita trecerea către tranzacțiile fără numerar.

În anul 2012, adoptarea *Legii cu privire la serviciile de plată și moneda electronică*²⁷, care transpune *Directiva Parlamentului European și a Consiliului privind serviciile de plată în cadrul*

²³ Hotărârea Guvernului nr. 165/2017, *Anexa nr. 3 la Regulamentul privind modalitatea de calculare a pensiilor și modalitatea de confirmare a stagiului de cotizare pentru stabilirea pensiilor, aprobat prin. Coeficienții de valorizare a venitului asigurat pentru anii 1999-2024.*

²⁴ Hotărârea Guvernului nr. 845 din 18-12-2024 privind aprobarea cuantumului salariului mediu lunar pe economie, *prognostic pentru anul 2025.*

²⁵ Directiva 2014/49/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 aprilie 2014 privind schemele de garantare a depozitelor.

²⁶ Legea federală a SUA privind asigurarea depozitelor.

²⁷ Legea nr. 114 din 18.05.2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică.

pieței interne²⁸, precum și *Directiva Parlamentului European și a Consiliului privind accesul la activitate, desfășurarea și supravegherea prudențială a activității instituțiilor emitente de monedă electronică*²⁹, introdusă pentru a stabili un cadru legal uniform care să promoveze activitatea eficientă și competitivă pe piața serviciilor de plată, precum și a celor de emitere și răscumpărare a monedei electronice, și pentru a proteja drepturile și interesele legitime ale utilizatorilor și deținătorilor de monedă electronică, reglementând activitatea prestatorilor de servicii de plată și a emitenților de monedă electronică, condițiile și modul de licențiere, transparența serviciilor, precum și drepturile și obligațiile prestatorilor, emitenților și utilizatorilor.

Fondarea Consiliului Național de Plăți³⁰ a consolidat cooperarea dintre instituțiile publice și private în vederea asigurării unui sistem de plăți sigur, competitiv și aliniat standardelor internaționale, iar implementarea codului IBAN pentru transferurile naționale și internaționale a sporit eficiența și siguranța operațiunilor de plată pentru utilizatorii serviciilor bancare, precum și stabilirea unor reguli noi pentru ținta anuală de inflați, conform *Hotărârii BNM nr. 303 din 27.12.2012*³¹.

O altă lege importantă la analiza temei cercetate este *Legea privind activitatea băncilor nr. 202 din 06.10.2017*³², care stabilește regulile pentru accesul și funcționarea băncilor în Republica Moldova, impunând cerințe prudențiale și specificând competențele și procedurile de supraveghere ale Băncii Naționale a Moldovei, totodată reglementând modul de supraveghere prudențială conform normelor legale și impune cerințe de transparență pentru BNM în publicarea informațiilor legate de reglementarea și supravegherea băncilor³³. Făcând o analogie la reglementările aplicabile în UE, *Legea nr. 202/2017* transpune parțial *Directiva 2013/36/UE*³⁴, și *Regulamentul nr. 575/2013*³⁵.

Pentru consolidarea capacității Băncii Naționale a Moldovei de a interveni în situații de criză, Republica Moldova a transpus *Directiva UE privind redresarea și soluționarea instituțiilor*

²⁸ Directiva 2007/64/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 noiembrie 2007 *privind serviciile de plată în cadrul pieței interne, de modificare a Directivelor 97/7/CE, 2002/65/CE, 2005/60/CE și 2006/48/CE și de abrogare a Directivei 97/5/CE*.

²⁹ Directiva nr. 2009/110/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 septembrie 2009 *privind accesul la activitate, desfășurarea și supravegherea prudențială a activității instituțiilor emitente de monedă electronică*.

³⁰ Hotărârea Băncii Naționale a Moldovei nr. 136 din 11-07-2013 *cu privire la aprobarea proiectului statutului Consiliului Național de Plăți*.

³¹ Hotărârea Consiliului de Administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 303 din 27 decembrie 2012

³² *Legea nr. 202 din 06.10.2017 privind activitatea băncilor*.

³³ *Legea nr. 202 din 06-10-2017 privind activitatea băncilor*, art. 1, lit. a) – e).

³⁴ Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 *cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE*.

³⁵ Regulamentul nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 *privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012*.

*de credit și a firmelor de investiții*³⁶ prin *Legea privind redresarea și rezoluția băncilor*³⁷. Această acțiune legislativă, fiind un angajament asumat în contextul *Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu UE*³⁸, care a împuternicit BNM, în calitate de autoritate de rezoluție, cu instrumente legale pentru prevenirea insolvenței sau, în caz că acest risc se materializează, pentru a minimiza consecințele negative prin păstrarea funcțiilor importante ale instituțiilor în cauză.

În conformitate cu prevederile *Legii privind activitatea băncilor*, care a fost adoptată drept rezultat al semnării *Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu UE*, legislația autohtonă a parcurs o etapă de reformă structurală, implementând standardele Basel III și transpune legislația UE în materie, care reglementează condițiile de acces la activitatea băncilor și de desfășurare a acesteia pe teritoriul Republicii Moldova, cerințele prudențiale stabilite pentru bănci în conformitate cu această lege și cu actele normative emise în aplicarea acesteia, competențele, instrumentele și procedurile de supraveghere prudențială a băncilor de către banca centrală și supravegherea prudențială a băncilor de către aceasta, urmărind să sporească rezistența băncilor împotriva potențialelor pierderi rezultate din anumite riscuri sistemice, în special pentru evitarea materializării riscurilor cu impact negativ în relația cu clienții acestora.

Această armonizare, care nu se rezumă doar la *Legea 202/2017*, ci a întreg complexului de legi armonizate urmare a semnării *Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu UE* a determinat unele modificări în determinarea legii aplicabile și a jurisdicției competente în contractele de creditare internațională și garanții bancare. În mod specific, s-au transpus mecanisme din *Directiva 2002/47/CE privind contractele de garanție financiară*³⁹, prin adoptarea *Legii nr. 184 din 22.07.2016 cu privire la contractele de garanție financiară*⁴⁰, care reglementează regimul juridic aplicabil contractelor de garanție financiară și garanțiilor financiare, punerea la dispoziție și executarea, dreptul de utilizare, recunoașterea contractelor cu transfer de proprietate și a clauzelor de compensare cu exigibilitate imediată, neaplicarea anumitor dispoziții în materie de insolvabilitate și legea aplicabilă unor aspecte referitoare la garanțiile financiare.

³⁶ Directiva 2014/59/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 mai 2014 *de instituire a unui cadru pentru redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții și de modificare a Directivei 82/891/CEE a Consiliului și a Directivelor 2001/24/CE, 2002/47/CE, 2004/25/CE, 2005/56/CE, 2007/36/CE, 2011/35/UE, 2012/30/UE și 2013/36/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului, precum și a Regulamentelor (UE) nr. 1093/2010 și (UE) nr. 648/2012 ale Parlamentului European și ale Consiliului.*

³⁷ *Legea nr. 232 din 03.10.2016 privind redresarea și rezoluția băncilor.*

³⁸ *Acordul de Asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte.*

³⁹ *Directiva 2002/47/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 iunie 2002 privind contractele de garanție financiară. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 168, 27.6.2002, pp. 43–50.*

⁴⁰ *Legea nr. 184 din 22.07.2016 cu privire la contractele de garanție financiară. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 293-305 art. 622 din 09-09-2016.*

De asemenea, doctrina juridică autohtonă a asimilat normele conflictuale europene specifice *Regulamentelor Roma I* (obligații contractuale)⁴¹ și *Roma II* (obligații necontractuale)⁴², reflectate astăzi în Cartea a Cincea a *Codului Civil al Republicii Moldova*⁴³, între art. 2576 și art. 2671. Aceste norme protejează consumatorii transfrontalieri, drept subiecți de drept privat, împotriva clauzelor abuzive în contractele bancare de adeziune prin limitarea autonomiei de voință și instituirea unor puncte de legătură imperative, precum reședința obișnuită a clientului, garantând un echilibru stabil în circuitul civil internațional.

Prin *Legea cu privire la supravegherea suplimentară a băncilor, asigurătorilor/reasigurătorilor și a societăților de investiții care aparțin unui conglomerat financiar nr. 250 din 01.12.2017*, s-au stabilit reguli de supraveghere suplimentară pentru entitățile reglementate din cadrul unui conglomerat financiar, pentru a asigura stabilitatea financiară și protecția deponenților, asiguraților și investitorilor, aplicându-se entităților licențiate sau autorizate conform normelor sectoriale, care sunt supuse supravegherii suplimentare exercitate de coordonatorul conglomeratului financiar⁴⁴.

Reglementarea națională care stabilește reguli și proceduri privind redresarea și rezoluția băncilor din Republica Moldova este *Legea privind redresarea și rezoluția băncilor nr. 232 din 03.10.2016*. În exercitarea atribuțiilor sale față de o bancă, conform acestei legi, Banca Națională a Moldovei ia în considerare natura activității băncii, structura acționariatului, profilul de risc, dimensiunea, statutul juridic și gradul de interconectare cu sistemul financiar, precum și complexitatea activității și măsura în care banca oferă servicii sau activități de investiții, conform legislației privind piața de capital⁴⁵.

Legea cu privire la serviciile de plată și moneda electronică nr. 114 din 18.05.2012, reglementează activitatea prestatorilor de servicii de plată și a emitenților de monedă electronică, condițiile și procedurile de licențiere a societăților de plată, a emitenților de monedă electronică și a furnizorilor de servicii poștale care desfășoară astfel de activități, precum și transparența serviciilor și alte activități conexe. Totodată, stabilește un cadru legal pentru promovarea unei activități eficiente și competitive pe piața serviciilor de plată și monedă electronică și pentru protejarea drepturilor utilizatorilor și deținătorilor de monedă electronică⁴⁶. În scopul armonizării

⁴¹ Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I).

⁴² Regulamentul (CE) nr. 864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007 privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale (Roma II).

⁴³ Codul civil al Republicii Moldova, nr. 1107 din 06.06.2002.

⁴⁴ Legea nr. 250 din 01.12.2017 cu privire la supravegherea suplimentară a băncilor, asigurătorilor / reasigurătorilor și a societăților de investiții care aparțin unui conglomerat financiar, art. 1-2.

⁴⁵ Legea nr. 232 din 03.10.2016 privind redresarea și rezoluția băncilor, art. 1 alin. (1) – (2).

⁴⁶ Legea nr. 114 din 18.05.2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică, art. 1 alin. (1) – (2).

legislației autohtone cu cea a UE, legea numită mai sus transpune *Directiva (UE) 2015/2366*⁴⁷, precum și *Directiva nr.2009/110/CE*⁴⁸.

O altă lege care reglementează activitatea de creditare nebancară și relațiile acestor entități cu clienții este *Legea cu privire la organizațiile de creditare nebancară nr. 1 din 16.03.2018*, care are ca obiect reglementarea condițiilor de acces la activitatea de creditare nebancară, statutul juridic și particularitățile de constituire și funcționare ale organizațiilor de creditare nebancară, precum și protecția drepturilor și intereselor creditorilor, donatorilor, clienților, fondatorilor, acționarilor și asociațiilor acestora. Scopul legii este de a sprijini dezvoltarea sectorului de creditare nebancară, prevenind riscurile excesive și sporind accesul persoanelor fizice și juridice la resurse financiare⁴⁹.

Suplimentar, a fost studiată *Legea nr. 209 din 12.10.2018 cu privire la Comitetul Național de Stabilitate Financiară*, stabilind cadrul juridic pentru organizarea și funcționarea Comitetului Național de Stabilitate Financiară, care coordonează implementarea politicii macroprudențiale și gestionează riscurile sistemice ce pot afecta stabilitatea financiară. Comitetul, fără personalitate juridică, servește drept platformă de cooperare interinstituțională și autoritate națională macroprudențială, cu atribuții de prevenire și gestionare a crizelor financiare sistemice⁵⁰.

Suplimentar, o altă lege, cu scopul de protecție a drepturilor și intereselor membrilor asociațiilor de economii și împrumut și reglementează relațiile rezultate din exercitarea dreptului persoanelor de a se asocia liber prin constituirea acestor asociații este *Legea asociațiilor de economii și împrumut nr. 139 din 21.06.2007*⁵¹, care la zi, este în controlul BNM, ca organ de supraveghere.

Legea privind birourile istoriilor de credit nr. 122 din 29.05.2008, definește noțiunea și componența istoriei de credit, stabilește temeiurile, modul de formare, păstrare și utilizare a acesteia și reglementează funcționarea birourilor de istorie a creditului, fiind prevăzute particularitățile creării, reorganizării și lichidării birourilor, precum și principiile de cooperare cu sursele de formare a istoriilor de credit, utilizatorii acestora, ministerele, autoritățile centrale și locale. Legea reglementează raporturile legate de formarea și prezentarea rapoartelor de credit, protecția informațiilor și alte relații conexe, având ca scop crearea condițiilor pentru colectarea,

⁴⁷ Directiva (UE) 2015/2366 a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2015 *privind serviciile de plată în cadrul pieței interne, de modificare a Directivelor 2002/65/CE, 2009/110/CE și 2013/36/UE și a Regulamentului (UE) nr. 1093/2010 și de abrogare a Directivei 2007/64/CE*.

⁴⁸ Directiva nr.2009/110/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 septembrie 2009 *privind accesul la activitate, desfășurarea și supravegherea prudențială a activității instituțiilor emitente de monedă electronică, de modificare a Directivelor 2005/60/CE și 2006/48/CE și de abrogare a Directivei 2000/46/CE*.

⁴⁹ Legea nr. 1 din 16.03.2018 *cu privire la organizațiile de creditare nebancară*, art. 1 alin. (1) – (2).

⁵⁰ Legea nr. 209 din 12.10.2018 *cu privire la Comitetul Național de Stabilitate Financiară*, art. 1.

⁵¹ Legea nr. 139 din 21.06.2007 *asociațiilor de economii și împrumut*, art. 1.

prelucrarea, stocarea și furnizarea informațiilor privind respectarea de către debitori a obligațiilor contractuale, sporind protecția creditorilor și debitorilor, reducând riscurile de credit și eficientizând activitatea băncilor și a altor instituții care acordă credite⁵².

Analog Legii cu privire la BNM, a fost analizată *Legea privind Comisia Națională a Pieței Financiare nr. 192 din 12.11.1998* care organizează, funcționează și atribuțiile Comisiei Naționale a Pieței Financiare din Republica Moldova, care supraveghează și reglementează activitatea entităților de pe piața financiară, inclusiv instituțiile de asigurări, fondurile de pensii, societățile de investiții și băncile, fiind definite competențele CNPF, inclusiv elaborarea și implementarea politicilor de reglementare, autorizarea entităților financiare, supravegherea activităților acestora și protecția drepturilor consumatorilor, prevăzând și sancțiuni pentru nerespectarea normelor, având ca scop protecția stabilității financiare și a intereselor participanților la piață⁵³.

Suplimentar, a fost analizată *Legea privind piața de capital nr. 171 din 11.07.2012*, care reglementează activitatea societăților de investiții, a organismelor de plasament colectiv și a Fondului de compensare a investitorilor, ofertele publice și de preluare, precum și infrastructura pieței de capital, inclusiv piețele reglementate, definind abuzul pe piața de capital și stabilește cerințe privind dezvăluirea informațiilor, având scopul menținerii standardelor înalte de activitate și creării unor condiții optime pentru investiții financiare⁵⁴.

Această lege transpune următoarele acte ale Uniunii Europene: *Directiva nr. 97/9/CE*, concepută pentru protejarea investitorilor în urma falimentului unei întreprinderi de investiții⁵⁵, *Directiva nr. 98/26/CE*, în scopul stabilirii normelor ca transferurile și plățile produselor financiare să fie suficient reglementate pentru a evita riscurile majore⁵⁶, *Directiva nr. 2001/34/CE*, în scopul stabilirii normelor privind admiterea valorilor mobiliare la cota oficială a unei burse de valori și pentru a asigura o protecție echivalentă a investitorilor la nivelul UE⁵⁷, *Directiva nr. 2003/6/CE*, vizând evoluțiile pieței, pentru a combate abuzul de piață pe piețele financiare, precum și pe piețele de mărfuri ale instrumentelor derivate conexe⁵⁸, *Directiva nr. 2003/71/CE*, cu obiectivul de a ajuta întreprinderile, inclusiv întreprinderile mici și mijlocii, să acceseze diferite forme de finanțare în

⁵² Legea nr. 122 din 29.05.2008 *privind birourile istoriilor de credit*.

⁵³ Legea nr. 192 din 12-11-1998 *privind Comisia Națională a Pieței Financiare*.

⁵⁴ Legea nr. 171 din 11.07.2012 *privind piața de capital*, art. 1.

⁵⁵ Directiva nr. 97/9/CE din 3 martie 1997 a Parlamentului European și a Consiliului *privind sistemele de compensare pentru investitori*.

⁵⁶ Directiva nr. 98/26/CE din 19 mai 1998 a Parlamentului European și a Consiliului *privind caracterul definitiv al decontării în sistemele de plăți și de decontare a titlurilor de valoare*.

⁵⁷ Directiva nr. 2001/34/CE din 28 mai 2001 a Parlamentului European și a Consiliului *privind admiterea valorilor mobiliare la cota oficială a unei burse de valori și informațiile care trebuie publicate cu privire la aceste valori mobiliare*.

⁵⁸ Directiva nr. 2003/6/CE din 28 ianuarie 2003 a Parlamentului European și a Consiliului *privind utilizările abuzive ale informațiilor confidențiale și manipulările pieței (abuzul de piață)*.

Uniunea Europeană⁵⁹, *Directiva nr. 2004/25/CE*, stabilind măsuri pentru coordonarea legilor, reglementărilor, normelor administrative, codurilor de practică privind ofertele publice de cumpărare⁶⁰, *Directiva nr. 2004/39/CE*⁶¹, *Directiva nr. 2004/109/CE*, care urmărește să îmbunătățească informării investitorilor cu privire la emitenții de valori mobiliare admise la tranzacționare pe o piață reglementată⁶², *Directiva nr. 2006/49/CE*⁶³, *Directiva nr. 2009/65/CE*, stabilind norme uniforme privind fondurile de investiții, permițând reglementarea comercializării transfrontaliere a fondurilor de investiții⁶⁴, *Directiva nr. 2013/36/CE*, care reglementează accesul la activitatea instituțiilor de credit și prevede norme privind cerințele generale pentru accesul la activitatea instituțiilor de credit⁶⁵, precum și *Regulamentul (CE) nr. 1060/2009*, de reglementare a activității agențiilor de rating de credit pentru a proteja investitorii și piețele financiare împotriva riscului unor practici incorecte⁶⁶.

O analiză complementară a fost făcută asupra *Legii privind organismele de plasament colectiv alternative nr. 2 din 06.02.2020*, care stabilește cadrul legal pentru constituirea, avizarea și funcționarea organismelor de plasament colectiv alternative, reglementând cerințele privind organizarea, licențierea și activitățile societăților de administrare a investițiilor, inclusiv gestionarea organismelor cu capital de risc și investiții pe termen lung, precum și normele pentru depozitarea activelor acestora. Se aplică persoanelor fizice și juridice din Republica Moldova, precum și străinilor și apatrizilor care desfășoară activități legate de crearea și administrarea acestor organisme⁶⁷.

Aceasta lege transpune parțial *Directiva 2011/61/UE*, care stabilește normele de autorizare, supraveghere și control al administratorilor unei serii de fonduri de investiții alternative, inclusiv

⁵⁹ Directiva nr. 2003/71/CE din 4 noiembrie 2003 a Parlamentului European și a Consiliului privind prospectul care trebuie publicat în cazul unei oferte publice de valori mobiliare sau pentru admiterea valorilor mobiliare la tranzacționare și de modificare a Directivei 2001/34/CE.

⁶⁰ Directiva nr. 2004/25/CE din 21 aprilie 2004 a Parlamentului European și a Consiliului privind ofertele publice de cumpărare.

⁶¹ Directiva nr. 2004/39/CE din 21 aprilie 2004 a Parlamentului European și a Consiliului privind piețele instrumentelor financiare, de modificare a Directivelor 85/611/CEE și 93/6/CEE ale Consiliului și a Directivei 2000/12/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 93/22/CEE a Consiliului.

⁶² Directiva nr. 2004/109/CE din 15 decembrie 2004 a Parlamentului European și a Consiliului privind armonizarea obligațiilor de transparență în ceea ce privește informația referitoare la emitenții ale căror valori mobiliare sînt admise la tranzacționare pe o piață reglementată și de modificare a Directivei 2001/34/CE.

⁶³ Directiva nr. 2006/49/CE din 14 iunie 2006 a Parlamentului European și a Consiliului privind rata de adecvare a capitalului întreprinderilor de investiții și al instituțiilor de credit.

⁶⁴ Directiva nr. 2009/65/CE din 13 iulie 2009 a Parlamentului European și a Consiliului de coordonare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind organismele de plasament colectiv în valori mobiliare (OPCVM).

⁶⁵ Directiva nr. 2013/36/CE din 26 iunie 2013 a Parlamentului European și a Consiliului cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei nr. 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor nr. 2006/48/CE și nr. 2006/49/CE.

⁶⁶ Regulamentul (CE) nr. 1060/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 septembrie 2009 privind agențiile de rating de credit.

⁶⁷ Legea nr. 2 din 06.02.2020 privind organismele de plasament colectiv alternative.

al fondurilor speculative și al fondurilor de capital privat⁶⁸, *Regulamentul (UE) nr. 345/2013*, cu scopul de a stimula creșterea economică și inovarea companiilor, inclusiv a întreprinderilor mici și mijlocii, introducând măsuri care să permită investitorilor să înființeze și să distribuie fondurile, utilizând un set unic de norme⁶⁹, *Regulamentul delegat (UE) nr. 694/2014*⁷⁰, precum și *Regulamentul (UE) nr. 2015/760*, care stabilește norme uniforme privind autorizarea, politicile de investiții și condițiile de funcționare ale fondurilor de investiții alternative din UE⁷¹.

În plus, a fost analizată *Legea privind societățile pe acțiuni nr. 1134 din 02.04.1997*, care stabilește modul de înființare, dizolvare și statutul juridic al societăților pe acțiuni, drepturile și obligațiile acționarilor, membrilor organelor de conducere și altor persoane cu funcții de răspundere, precum și protecția drepturilor și intereselor legale ale creditorilor și acționarilor⁷².

Un aport foarte important în relațiile dintre entitățile financiar-bancare cu clienții este expus în *Legea privind protecția consumatorilor nr. 105 din 13.03.2003*, stabilind cerințele generale privind protecția consumatorilor, asigurarea accesului neîngrădit la produse și servicii, informarea completă asupra caracteristicilor acestora, apărarea drepturilor și intereselor legitime în cazul practicilor comerciale incorecte și participarea consumatorilor la luarea deciziilor care îi privesc⁷³.

În scopul armonizării legislației naționale cu cea europeană în materia drepturilor consumatorilor, aceasta transpune *Directiva 2005/29/CE*, care definește practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor față de consumatori, pentru a aborda practicile comerciale care induc în eroare consumatorii și îi împiedică să facă alegeri de consum durabile⁷⁴, *Directiva 2013/11/UE*, care garantează posibilitatea consumatorilor de a-și supune spre soluționare litigiile contractuale cu un comerciant din UE cu privire la un produs sau la un serviciu unei entități de soluționare alternativă a litigiilor, un organism recunoscut al cărui rol este de a soluționa litigiile prin

⁶⁸ Directiva 2011/61/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2011 *privind administratorii fondurilor de investiții alternative și de modificare a Directivelor 2003/41/CE și 2009/65/CE și a Regulamentelor (CE) nr. 1060/2009 și (UE) nr. 1095/2010, versiunea consolidată care inserează modificările introduse prin Directiva 2014/65/UE*.

⁶⁹ Regulamentul (UE) nr. 345/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 aprilie 2013 *privind fondurile europene cu capital de risc*.

⁷⁰ Regulamentul delegat (UE) nr. 694/2014 al Comisiei din 17 decembrie 2013 *de completare a Directivei 2011/61/UE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare care stabilesc tipurile de administratori ai fondurilor de investiții alternative*.

⁷¹ Regulamentul (UE) nr. 2015/760 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2015 *privind fondurile europene de investiții pe termen lung*.

⁷² Legea nr. 1134 din 02.04.1997 *privind societățile pe acțiuni*, art. 1

⁷³ Legea nr. 105 din 13.03.2003 *privind protecția consumatorilor*, art. 2.

⁷⁴ Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 *privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului (Directiva privind practicile comerciale neloiale)*.

proceduri, fără a merge în instanțele de judecată de drept comun⁷⁵, *Directiva (UE) 2019/771*, care urmărește să asigure funcționarea corectă a pieței interne a Uniunii Europene, oferind în același timp consumatorilor un nivel ridicat de protecție, prin stabilirea unor reguli comune privind contractele de vânzare între vânzători și consumatori⁷⁶ și *Regulamentul (UE) 2017/2394*, cu obiectivul de a proteja consumatorii împotriva încălcarea transfrontalieră a legislației UE privind protecția consumatorilor prin modernizarea cooperării dintre autoritățile naționale relevante⁷⁷.

În completarea Legii cu privire la consumatori, a fost analizată și *Legea privind contractele de credit pentru consumatori nr. 202 din 12.07.2013*, dezvoltarea cadrului legal pentru protecția intereselor economice ale consumatorilor, prin crearea unor condiții echitabile pentru obținerea creditelor de consum și stabilirea unor norme de comportament responsabil pentru creditorii. În contextul în care respectarea normelor pieței financiare nu a fost întotdeauna eficientă, consolidarea regimurilor de sancțiuni în sectorul financiar-bancar devine esențială pentru prevenirea riscurilor excesive asumate de conducerea băncilor, protejarea consumatorilor și menținerea integrității pieței, având impact direct asupra stabilității economiei⁷⁸.

Această lege creează cadrul legal necesar pentru aplicarea prevederilor *Directivei 2008/48/CE*⁷⁹, care armonizează normele Uniunii Europene privind creditele acordate consumatorilor care iau împrumuturi pentru finanțarea achizițiilor de bunuri și servicii, vizând deschiderea pieței creditelor pentru consumatori în UE, îmbunătățind în același timp transparența clauzelor contractuale și nivelul de protecție a consumatorilor. Este necesar de menționat că *Directiva 2008/48/CE* va fi abrogată de *Directiva UE 2023/2225*⁸⁰, cu intrarea efectivă în vigoare din 20.11.2026, aplicându-se contractelor de credit pentru consumatori destinate achiziției de bunuri și servicii, cu excepția unor tipuri de credite, precum cele garantate prin ipotecă asupra unui imobil, creditele de peste 100.000 EUR, creditele cu dobândă redusă oferite angajaților de angajatori, plățile amânate, contractele de leasing fără opțiune de cumpărare și anumite carduri cu

⁷⁵ *Directiva 2013/11/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2013 privind soluționarea alternativă a litigiilor în materie de consum și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 și a Directivei 2009/22/CE (Directiva privind SAL în materie de consum).*

⁷⁶ *Directiva (UE) 2019/771 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2019 privind anumite aspecte referitoare la contractele de vânzare de bunuri, de modificare a Regulamentului (UE) 2017/2394 și a Directivei 2009/22/CE și de abrogare a Directivei 1999/44/CE.*

⁷⁷ *Regulamentul (UE) 2017/2394 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2017 privind cooperarea dintre autoritățile naționale însărcinate să asigure respectarea legislației în materie de protecție a consumatorului și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004.*

⁷⁸ STATI, V. *Infrațiunile legate de gestiunea sau supravegherea băncii (art.2391 și 2392 din Codul Penal): analiză juridico-penală*. În: Revista Națională de Drept, nr. 11, 2015, p. 19.

⁷⁹ *Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului UE din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului UE.*

⁸⁰ *Directiva (UE) 2023/2225 a Parlamentului European și a Consiliului din 18 octombrie 2023 privind contractele de credit de consum și de abrogare a Directivei 2008/48/CE.*

amânare la plată, dacă statele membre exceptează aceste cazuri. Directiva impune gratuitatea informațiilor oferite consumatorilor, interzice discriminarea pe criterii precum cetățenie, loc de reședință, sex, rasă sau culoare și se aplică tuturor furnizorilor de credite pentru rezidenți legali ai UE.

Considerăm necesar la acest aspect referința aferent legii locului contractului sau *lex loci contractus*, în care acest principiu va fi aplicat doar dacă anumite cerințe sunt îndeplinite, precum afirmă cercetătorul Fredericks, având în vedere renumita speță Lizardi, care a inspirat art. 11 din Convenția de la Roma din 19.06.1980⁸¹ și art. 13 din Regulamentul UE nr. 593/2008 (Roma I)⁸², efectul cărora este că un contractant care a încheiat o tranzacție cu o contraparte, în timp ce se afla în aceeași țară, dar care este incapabil în sensul legii care reglementează capacitatea conform dreptului internațional privat al *lex fori* și, cu toate acestea, capabil în temeiul *lex loci contractus*, nu se poate baza pe această incapacitate, cu excepția cazului în care contrapartea sa era conștient de incapacitate la momentul contractului sau nu a avut cunoștință de această incapacitate din neglijență⁸³.

În final, a fost analizat nemijlocit legislația secundară, anume *Regulamentul BNM privind cadrul de administrare a activității băncilor nr. 322 din 2018*, care se aplică băncilor din Republica Moldova și sucursalelor băncilor străine deschise pe teritoriul Republicii Moldova și stabilește cadrul de administrare a activității acestora pentru asigurarea unei gestiuni a riscurilor efective și prudente⁸⁴, și transpune *Directiva 2013/36/UE*⁸⁵ și *Regulamentul delegat (UE) 2016/1075*⁸⁶.

Aferent procesului de armonizare a legislației din Republica Moldova la legislația Uniunii Europene în domeniul serviciilor financiare, până la 31.12.2025, **au fost transpuse total doar legislația ce ține de finanțarea participativă, anume 9 acte legislative: Regulamentul delegat**

⁸¹ Convenția de la Roma privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale, din 19.06.1980.

⁸² Regulamentul nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I).

⁸³ FREDERICKS, E.A. *Contractual capacity in private international law*. The Meijers Research Institute and Graduate School of the Leiden Law School of Leiden University, pp. 212-213. [online] [accesat: 07.04.2026] Disponibil: <https://hdl.handle.net/1887/41425>

⁸⁴ Regulamentul Băncii Naționale a Moldovei nr. 322 din 2018 privind cadrul de administrare a activității băncilor.

⁸⁵ Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE.

⁸⁶ Regulamentul delegat (UE) 2016/1075 al Comisiei din 23 martie 2016 de completare a Directivei 2014/59/UE a Parlamentului European și a Consiliului cu privire la standardele tehnice de reglementare care precizează conținutul planurilor de redresare, al planurilor de rezoluție și al planurilor de rezoluție a grupului, criteriile minime pe care autoritatea competentă trebuie să le examineze în ceea ce privește planurile de redresare și planurile de redresare a grupului, condițiile de acordare a sprijinului financiar intragrup, cerințele privind evaluatorii independenți, recunoașterea contractuală a competențelor de reducere a valorii contabile și de conversie, procedurile și conținutul cerințelor de notificare și ale avizului de suspendare și funcționare operațională a colegiilor de rezoluție.

(UE) 2022/2111⁸⁷, Regulamentul delegat (UE) 2022/2117⁸⁸, Regulamentul delegat (UE) 2022/2112⁸⁹, Regulamentul delegat (UE) 2022/2115⁹⁰, Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2022/2120⁹¹, Regulamentul delegat (UE) 2022/2118⁹², Regulamentul delegat (UE) 2022/2114⁹³, Regulamentul delegat (UE) 2022/2119⁹⁴ și Regulamentul delegat (UE) 2022/2116⁹⁵. **Din legislația care prevede activitatea financiar-bancară în general, au fost transpuse parțial 55 acte, iar altele 150 nu au fost transpuse**⁹⁶.

Dintre cele mai importante prevederi, care nu au fost transpuse în legislația din Republica Moldova, în contextul nivelului de transpunere a Directivei 2013/36/UE⁹⁷, pot fi enumerate următoarele: *„abordarea bazată pe modele interne, abordarea bazată pe modele externe, supravegherea pe bază sub-consolidată, societăți de importanță sistemică globală, cerințe pe bază consolidată pentru anumite societăți financiare holding și holding mixte, întreprinderea-mamă*

⁸⁷ Regulamentul delegat (UE) 2022/2111 al Comisiei din 13 iulie 2022 de completare a Regulamentului (UE) 2020/1503 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare în care se precizează cerințele privind conflictele de interese pentru furnizorii de servicii de finanțare participativă.

⁸⁸ Regulamentul delegat (UE) 2022/2117 al Comisiei din 13 iulie 2022 de completare a Regulamentului (UE) 2020/1503 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare în care se precizează cerințele, formatele standard și procedurile de tratare a plângerilor.

⁸⁹ Regulamentul delegat (UE) 2022/2112 al Comisiei din 13 iulie 2022 de completare a Regulamentului (UE) 2020/1503 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare care precizează cerințele și modalitățile pentru cererea de autorizare ca furnizor de servicii de finanțare participativă.

⁹⁰ Regulamentul delegat (UE) 2022/2115 al Comisiei din 13 iulie 2022 de completare a Regulamentului (UE) 2020/1503 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare care precizează metodologia pentru calcularea ratelor de nerambursare ale împrumuturilor oferite pe o platformă de finanțare participativă.

⁹¹ Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2022/2120 al Comisiei din 13 iulie 2022 de stabilire a unor standarde tehnice de punere în aplicare pentru aplicarea Regulamentului (UE) 2020/1503 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește standardele și formatele de date, modelele și procedurile de raportare a informațiilor referitoare la proiectele finanțate prin intermediul platformelor de finanțare participativă.

⁹² Regulamentul delegat (UE) 2022/2118 al Comisiei din 13 iulie 2022 de completare a Regulamentului (UE) 2020/1503 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare referitoare la administrarea de portofolii individuale de împrumuturi de către furnizorii de servicii de finanțare participativă, precizând elementele metodei de evaluare a riscului de credit, informațiile privind fiecare portofoliu individual care trebuie comunicate investitorilor, precum și politicile și procedurile necesare cu privire la fondurile de rezervă.

⁹³ Regulamentul delegat (UE) 2022/2114 al Comisiei din 13 iulie 2022 de completare a Regulamentului (UE) 2020/1503 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare care precizează modalitățile de testare a cunoștințelor la intrarea pe piață și simularea capacității de a suporta pierderi pentru investitorii nesofisticați potențiali în proiecte de finanțare participativă.

⁹⁴ Regulamentul delegat (UE) 2022/2119 al Comisiei din 13 iulie 2022 de completare a Regulamentului (UE) 2020/1503 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare pentru fișa cu informații esențiale privind investiția.

⁹⁵ Regulamentul delegat (UE) 2022/2116 al Comisiei din 13 iulie 2022 de completare a Regulamentului (UE) 2020/1503 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare care precizează măsurile și procedurile pe care trebuie să le prevadă planul de asigurare a continuității activității al furnizorilor de servicii de finanțare participativă.

⁹⁶ Hotărârea Guvernului nr. 306 din 28-05-2025 cu privire la aprobarea Programului național de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2025-2029.

⁹⁷ Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE.

din UE intermediară, sucursale semnificative, transmiterea informațiilor către organisme internaționale, riscul de rată a dobânzii rezultat din activități din afara portofoliului de tranzacționare, instituțiile care beneficiază de o intervenție guvernamentală, neîndeplinirea cerinței amortizorului combinat, restricțiile privind distribuirile în caz de nerespectare a cerinței amortizorului pentru indicatorul efectului de levier și neîndeplinirea cerinței amortizorului pentru indicatorul efectului de levier, instituțiile care se califică ca fiind instituții de credit, instituțiile de credit afiliate în mod permanent unui organism central, anumite cerințe privind programul de activitate, nivelul deținerii calificate, schimbul de informații cu autoritățile responsabile de separarea structurală în grupurile bancare, anumite aspecte referitoare la remunerația variabilă, cerințe de raportare adiționale, cerințe de fonduri proprii suplimentare legate de testările la stres”⁹⁸.

Pe de altă parte, dintre cele mai importante prevederi, care nu au fost transpuse în legislația din Republica Moldova, în contextul nivelului de transpunere a Regulamentului (UE) nr. 575/2013⁹⁹, pot fi enumerate următoarele: „prevederi aferente pasivelor eligibile, aplicate la determinarea cerinței minime de fonduri proprii și pasive eligibile în scop de rezoluție, prevederi aferente instituțiilor mici și cu un grad redus de complexitate, precum și instituțiilor mari; prevederi ce vizează sisteme instituționale de protecție și bănci pentru dezvoltare publică; prevederi aferente creditelor promoționale, creditelor de export, împrumuturilor de prefinanțare / intermediare actualizarea limitei expunerilor mari de la 15% la 25% și a ratei fondurilor proprii totale de la 10% la 8%; cerința de fonduri proprii determinată; tratamentul prudential aferent expunerilor din securitizări conform abordării bazate pe modele interne și al expunerilor sub formă de obligațiuni garantate, în scopul determinării cerinței de capital; actualizarea cerințelor aferente publicării informațiilor de către bănci, inclusiv în materie de sustenabilitate”¹⁰⁰.

La situația din data de 30.06.2025, **actorii pieței bancare active autohtone** sunt 10 bănci active: Eximbank, Comerțbank, Energbank, EuroCreditBank, Banca de Finanțe și Comerț, OTP Bank, Moldova Agroindbank, Moldindconbank, ProCreditBank și Victoriabanc, dintre care **inactive** (în proces de lichidare sau lichidate) sunt băncile Universalbank, Banca de Economii, Banca Socială, Unibank, Basarabia, Banca Internațională de Investiții și Dezvoltare, Guinea, Întreprinzbankă, InvestPrivatBank, Vias, Bancosind, Banca Municipală Chișinău, BTR Moldova,

⁹⁸ Hotărârea Guvernului nr. 306 din 28-05-2025 cu privire la aprobarea Programului național de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2025-2029.

⁹⁹ Regulamentul nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012.

¹⁰⁰ Hotărârea Guvernului nr. 306 din 28-05-2025 cu privire la aprobarea Programului național de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2025-2029.

Bucuriabank, Businessbank, Oguzbank. Premisele care au dus la retragerea licențelor de către BNM și lichidarea acestor bănci sunt rezumate la neconformarea cu legislația națională, racordată la standardele și bunele practici în domeniul bancar, fraudele interne, credite neperformante și acționariat netransparent.

Sectorul de creditare nebancară. Înainte de 01.07.2022, sectorul de creditare nebancară al Republicii Moldova a cunoscut o creștere rapidă, deserving persoane fizice și întreprinderi mici anterior deservite de băncile comerciale. Organizațiile de Creditare Nebancară au jucat un rol important în furnizarea creditelor de valoare mică, care au devenit din ce în ce mai populare pentru consum personal și pentru micile afaceri. Cu toate acestea, sectorul a fost în mare măsură autoreglementat, ceea ce a dus la îngrijorări cu privire la ratele ridicate ale dobânzilor, practicile agresive de creditare și, uneori, protecția insuficientă a consumatorilor. Comisia Națională pentru Piețe Financiare a fost inițial responsabilă de supravegherea sectorului de creditare nebancară, dar resursele limitate și puterea de reglementare au făcut dificilă aplicarea standardelor stricte, cu toate că a făcut un progres apreciabil, stabilind clar că angajamentul statului e să protejeze consumatorii de practicile de creditare nebancară incorecte.

La 01.07.2023, Banca Națională a Moldovei și-a asumat rolul de organ de supraveghere a instituțiilor de creditare nebancară și sectorul asigurărilor, marcând o schimbare semnificativă menită să consolideze transparența sectorului, stabilitatea și protecția consumatorilor. Cadrul de reglementare al BNM a introdus cerințe mai stricte, a sporit transparența în ceea ce privește condițiile de împrumut, iar CNPF a implementat măsuri solide de protecție a consumatorilor, aceasta din urmă fiind autoritatea desemnată de art. 36 din *Legea privind protecția consumatorilor*¹⁰¹. Această tranziție a avut ca scop alinierea organizațiilor de creditare nebancară la standardele mai largi de reglementare financiară ale Republicii Moldova, promovând practici corecte și limitând creditarea nebancară incorectă.

De la preluarea BNM a funcției de supraveghere și CNPF a funcției de control a protecției consumatorilor, sectorul s-a confruntat cu un control mai riguros, care le-a cerut să îmbunătățească gestionarea riscurilor, pentru a asigura un mediu de creditare mai stabil, insistatând, de asemenea, pentru publicarea deplină a termenilor și condițiilor de creditare și o publicitate corectă, facilitând debitorilor să înțeleagă adevăratul cost al creditelor, schimbare care protejează consumatorii, reduce riscul de supra îndatorare și stimulează un sector de creditare nebancară mai sănătos. Totuși, conformitatea cu noile reglementări a crescut costurile operaționale pentru majoritatea companiilor, întrucât la data de 23.10.2024, conform informațiilor BNM, erau active doar 119

¹⁰¹ Legea nr. 105 din 13-03-2003 *privind protecția consumatorilor*.

Organizații de Creditare Nebancară din 198, 77 de organizații având statutul de suspendate, în proces de lichidare, lichidate sau radiate, ceea ce înseamnă aproape 40% din companii sunt inactice pentru consumatori¹⁰².

În micro-sectorul Asociațiilor de Economii și Împrumut, odată cu intrarea în vigoare a noilor reguli privind aplicarea comisioanelor și penalităților către consumatori, o parte considerabilă a actorilor acestei piețe și-au încetat activitatea din lipsa de profit. Fiind în număr de 149 Asociații de Economii și Împrumut ce dețin licențe de categoria A, la situația din 30.07.2024 și 57 Asociații de Economii și Împrumut ce dețin licențe de categoria B și a Asociației Naționale Centrale a AEÎ la situația din 02.10.2024, se însumează 206 companii active. Pe de cealaltă parte, 98 AEÎ, licențele cărora au fost retrase/constatate nevalabile prin hotărârea autorității de supraveghere la situația din 16.07.2024, și 79 de asociații de economii și împrumut la care au fost adoptate din oficiu decizii de radiere din Registrul de stat al persoanelor juridice în conformitate cu cerințele art. 48 alin. (6) - (11) din *Legea asociațiilor de economii și împrumut*¹⁰³, însumează 177 sau 46% de companii inactice¹⁰⁴.

Analizând în retrospectivă, odată cu intrarea în vigoare a modificărilor la *Legea privind contractele de credit pentru consumatori*¹⁰⁵, și intrarea în vigoare din 01.07.2023 a *Legii nr. 178 din 11.09.2020 pentru modificarea unor acte normative*¹⁰⁶, care a venit să modifice *Legea nr. 192/1998 privind Comisia Națională a Pieței Financiare*¹⁰⁷, *Legea nr. 407/2006 cu privire la asigurări*¹⁰⁸ (abrogată prin *Legea nr. 92 din 07.04.2022*¹⁰⁹), *Legea asociațiilor de economii și împrumut nr. 139/2007*¹¹⁰, *Legea nr. 1/2018 cu privire la organizațiile de creditare ne bancară*¹¹¹, în care atribuțiile rolului de autoritate de supraveghere au fost transferate de la Comisia Națională a Pieței Financiare către Banca Națională a Moldovei, în special a modificărilor anterioare ce țin de creditarea responsabilă, majoritatea absolută de OCN-uri și AEÎ-uri care activau cu profit până pe 20.05.2022, după aceste modificări au avut de suferit enorm din considerentul costurilor de conformitate cu noile prevederi legislative.

¹⁰² Banca Națională a Moldovei. *Entități autorizate pentru a desfășura activitate în sectorul asigurărilor și cel al creditării ne bancare - Organizații de creditare ne bancară autorizate (OCN)*. [online] [accesat: 23.10.2024] Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/entitati-supravegheate-asigurari-si-sectorul-nebancar#art2>

¹⁰³ *Legea nr. 139 din 21.06.2007 privind asociațiile de economii și împrumut*

¹⁰⁴ Banca Națională a Moldovei. *Entități autorizate pentru a desfășura activitate în sectorul asigurărilor și cel al creditării ne bancare - Asociații de economii și împrumut (AEÎ)*. [online] [accesat: 16.07.2024] Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/entitati-supravegheate-asigurari-si-sectorul-nebancar#art2>

¹⁰⁵ *Legea nr. 202 din 12.07.2013 privind contractele de credit pentru consumatori*.

¹⁰⁶ *Legea nr. 178 din 11-09-2020 pentru modificarea unor acte normative*.

¹⁰⁷ *Legea nr. 192 din 12-11-1998 privind Comisia Națională a Pieței Financiare*.

¹⁰⁸ *Legea nr. 407 din 21-12-2006 cu privire la asigurări*.

¹⁰⁹ *Legea nr. 92 din 07-04-2022 privind activitatea de asigurare sau de reasigurare*.

¹¹⁰ *Legea nr. 139 din 21-06-2007 asociațiilor de economii și împrumut*.

¹¹¹ *Legea nr. 1 din 16-03-2018 cu privire la organizațiile de creditare ne bancară*.

În comparație cu băncile, care de asemenea au fost impactate de această Lege, fiind subiecți ai obligațiilor impuse în tot sectorul financiar, luând în considerare cadrul prudential de administrare a băncilor, precum și analiza pe bază de risc la evaluarea bonității clienților, Legea nu avut decât un impact minim, controlat și anticipat în activitatea băncilor, pe când în domeniul creditării nebankare, atât OCN-urile cât și AEÎ-urile au trebuit să își modifice substanțial activitatea, orientându-se spre alte metode de obținere a veniturilor decât până atunci. Totodată, analizând global situația, observăm că într-o perioadă de 2 ani de la intrarea în vigoare a acestei Legi, 40% din OCN-uri au statutul de suspendate, în proces de lichidare, lichidate sau radiate, și 46% din AEÎ-uri și-au sistat activitatea, iar restul și-a scăzut semnificativ din venituri, riscând să falimenteze în timp, dacă nu vor adopta de urgență măsuri de conformare cu noile reglementări pe piață. Aceasta este un exemplu foarte elocvent a faptului dacă entitățile financiare non-bancare își aliniau politicile și strategiile de business în conformitate cu cele mai bune practici naționale și internaționale - la baza cărora stau raționamentele noii legislații în materie, acestea își continuau activitatea, sporind gradului de calitate a pieței de deservire, luând în considerare faptul că numărul de participanți pe piață cu cât este mai ridicat, cu atât și concurența este mai acerbă, prin urmare beneficiul principal îl au consumatorii.

Referitor la **analiza publicațiilor științifice autohtone la tema tezei**, în urma unei cercetări aprofundate, putem concluziona că întrucât sistemul bancar în Republica Moldova este relativ tânăr în comparație cu doctrina internațională, aferent instituției de conformitate și gestionare a riscurilor, există puține lucrări științifice naționale care rezonează cu tema cercetată. Totuși, sunt câteva lucrări din domeniul financiar-bancar în care autorii au analizat acest subiect din perspectiva dreptului privat, cum ar fi: „*Drept bancar: curs de lecții*”¹¹² de Victor Burac, o lucrare importantă, abordând clar și detaliat aspectele fundamentale din dreptul bancar, prezentând atât noțiuni teoretice, cât și aspecte practice relevante în contextul legislativ al Republicii Moldova.

Luând în considerare faptul că conceptul de conformitate legală în aria financiar-bancară, din perspectiva dreptului privat, în special în cadrul Uniunii Europene își are bazele în procesul de armonizare a dreptului privat, o lucrare foarte valoroasă a fost identificată drept articolul profesorului universitar, doctor habilitat în drept, Aurel Băieșu, în „*Tendințe actuale în procesul de armonizare a dreptului privat în Europa*”, care afirmă că procesul de uniformizare a dreptului european al contractelor, deși într-un ritm mai lent decât și-ar dori promotorii și susținătorii acestui proces, continuă pe diferite căi, în special prin elaborarea și perfecționarea *acquis*-ului comunitar,

¹¹² BURAC, V. *Drept bancar: curs de lecții*. Moldova, Chișinău, Tipografia Centrală, 2001, 784 pagini, ISBN: 9789975780889.

care conține reglementări în materia dreptului privat, atât pentru consumatori, cât și pentru întreprinderi¹¹³. În cadrul cercetării prezentei teze, s-a făcut o focusare pentru entitățile din aria financiar-bancară și a relațiilor cu clienții acestora. Chiar și în lipsa unui cadru juridic comun bine încheiat și coerent în materia dreptului privat la nivelul UE, procesul de armonizare a dreptului privat din continentul european se desfășoară atât prin elaborarea și consolidarea *acquis*-ului comunitar în această materie, cât și prin constituirea unui ansamblu de principii, noțiuni și reguli comune care se cristalizează în cadrul procesului de armonizare a reglementărilor în materia vizată în doctrina din Europa¹¹⁴.

O altă lucrare, care se bazează mai mult pe aspectele bancar-economice ale temei cercetate este „*Piețe de Capital*” de autorii Caraganciu A., Darovanaia A., Minica M., Iovv T., care redă fundamentele și funcțiile piețelor de capital,, examinând atât conceptele teoretice, cât și aplicațiile practice relevante, prin definirea piețelor de capital, explicându-le ca sisteme complexe care facilitează schimbul de valori mobiliare, cum ar fi acțiuni și obligațiuni, prin entități organizate precum bursele de valori. Acesta analizează tipurile de instrumente financiare disponibile pe aceste piețe, scopurile acestora și relevanța lor în activitățile economice¹¹⁵.

Un articol nemijlocit la tema tezei cercetate este „*Principiile organizării funcției de conformitate în instituțiile financiare bancare*” de Daniela Dermengi, în care se examinează principiile formulate de Comitetul de la Basel privind organizarea și rolul funcției de conformitate în instituțiile bancare. Totodată, sunt analizate prevederile legislației financiare naționale și modul în care acestea reflectă recomandările Comitetului. Implementarea standardelor Basel III reprezintă o provocare majoră pentru sistemul bancar din Republica Moldova, iar actele normative adoptate demonstrează că Banca Națională a Moldovei a preluat principiile esențiale privind funcția de conformitate¹¹⁶.

Un alt articol relevant este „*Metodologia de analiză a performanței băncii comerciale sub impactul riscului bancar*”, de autorii Maria Ciubotaru și Irina Frunze, care include o nouă abordare a performanței bancare și clarifică relația dintre rentabilitatea capitalului , rentabilitatea capitalului ajustat la risc și rentabilitatea activelor , analiza și gestionarea performanței bancare din

¹¹³ BĂIEȘU, A. *Tendințe actuale on procesul de armonizare a dreptului privat în Europa*. În: Conferința "Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration" Chișinău, Moldova, 3-4 decembrie 2021 CZU: 341.9(4), p. 174.

¹¹⁴ BĂIEȘU, A. "Tendințe actuale on procesul de armonizare a dreptului privat în Europa" în Conferința "Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration" Chișinău, Moldova, 3-4 decembrie 2021 CZU: 341.9(4), p. 177.

¹¹⁵ CARAGANCIU, A., DAROVANAIA A., MINICA M., IOVV T., *Piețe de Capital*. Moldova, Chișinău, Editura ASEM. 2005, 358 p., ISBN 9975752993

¹¹⁶ DERMENGI, D. *Principiile organizării funcției de conformitate în instituțiile financiare bancare*. În: Revista „Económica” nr.4 (110), 2019, ASEM, 336.71.078.3:347.734(478).

perspectiva minimizării riscului bancar, bazat pe specificul raportării financiare din sistemul bancar al Republicii Moldova, care nu sunt altceva decât aplicări în practică a legislației bancare aferente, precum și a actelor normative ale Băncii Naționale a Moldovei¹¹⁷.

Studiul autorilor Inesa Brumă, Angela Filip, Mihai Brumă în „*Procedura analitică de determinare a masei unui portofoliu de depozite bancare, bazată pe sinteza statistică a datelor istorice la un interval de timp stabilit*” prezintă o metodologie de calcul a valorii a portofoliului de depozite al unei bănci, bazându-se pe date istorice extinse și o combinație de instrumente de gestionare a bazelor de date și instrumente statistice, iar una dintre principalele contribuții ale studiului este metodologia sa detaliată pentru calcularea masei portofoliului, care este esențială pentru înțelegerea valorilor portofoliului actual și proiectat, fiind elaborate în conformitate cu actele normative naționale în materie¹¹⁸.

O altă sursă relevantă temei cercetării este cartea „*Drept Bancar*”¹¹⁹, de autorul Andrei Guștiuc, care prezintă un studiu în domeniul dreptului bancar din Republica Moldova, oferind o analiză sistematică a cadrului juridic care reglementează activitatea bancară, având drept scop explicarea principiilor, instituțiilor și mecanismelor fundamentale ce guvernează funcționarea sistemului bancar, tratând noțiunile de bază ale dreptului bancar, rolul băncilor în economie, precum și raporturile juridice dintre instituțiile bancare, stat și clienți, combinând explicația teoretică cu referințe la legislația națională în vigoare la momentul publicării. De asemenea, lucrarea evidențiază importanța stabilității și siguranței sistemului bancar pentru dezvoltarea economică și financiară a statului.

În plus, a fost analizată o altă lucrare, intitulată „*Activitate bancară*”¹²⁰, de autoarea Cornelia Grigoriță, care face o descriere a evoluției sistemului bancar contemporan, rolul sistemului bancar în economie, distingerea principalelor tipuri de bănci, structura și sistemul bancar din Republica Moldova, precum și principalele caracteristici ale sistemelor bancare la nivel internațional.

Suplimentar, de o atenție sporită a fost și cartea „*Drept bancar*”¹²¹, de autorii Alexandru Armeanic și Vladlen Cojocaru, care au analizat evoluțiile contemporane ale științei bancare și oferă o abordare sistematică a reglementării juridice financiar-bancare din Republica Moldova, în

¹¹⁷ CIUBOTARU, M., FRUNZE, I. *Metodologia de analiză a performanței băncii comerciale sub impactul riscului bancar*. În: Revista „Economică” nr.2 (112) 2020, pp. 51-64.

¹¹⁸ BRUMĂ, I., FILIP, A., BRUMĂ, M. *Procedura analitică de determinare a masei unui portofoliu de depozite bancare, bazată pe sinteza statistică a datelor istorice la un interval de timp stabilit*. În: Revista Studia Universitatis Moldoviae, Seria „Științe economice și ale comunicării”, Vol. 1 Nr. 11 (2024): Nr. 11 (3), ISSN 2587-4446, CZU: 336.717.3:004.42, pp. 49-54.

¹¹⁹ GUȘTIUC, A. *Drept Bancar*. În: Editura Elena-V. I., Vol. 1, 2002, 283 p., ISBN 9975930409

¹²⁰ GRIGORIȚĂ, C. *Activitate bancară*. În: Editura Cartier, Ed. A 3-a, 2005, 420 p., ISBN 9975793568

¹²¹ ARMEANIC, A., COJOCARU V. *Drept bancar*. Moldova, Chișinău, 2023, 154 p., ISBN 9789975359405.

contextul cerințelor economiei de piață și al standardelor internaționale. Structura lucrării evidențiază dreptul bancar atât ca ramură distinctă de drept, cât și ca domeniu științific, fiind examinate noțiunile fundamentale privind obiectul și metoda de reglementare juridică bancară, specificul raporturilor juridice bancare, precum și principiile care guvernează activitatea bancară, fiind identificate și analizate izvoarele dreptului bancar, subliniind rolul lor în asigurarea stabilității și securității sistemului financiar.

O altă lucrare a acelorași autori, Alexandru Armeanic, Vladlen Cojocaru, intitulată „*Drept bancar și valutar*”¹²², reprezentând o analiză complexă asupra reglementării juridice financiar-bancare din Republica Moldova, structurată pentru a integra dimensiunea teoretică a dreptului bancar cu aplicabilitatea practică în cadrul sistemului bancar național, clarificând noțiunile fundamentale, metoda și obiectul reglementării bancare, raporturile juridice și izvoarele normative, oferind baza conceptuală necesară înțelegerii instituțiilor bancare, precum și analiza evoluției băncilor, organizarea sistemului bancar și caracteristicile societăților bancare conturează contextul instituțional. În partea dedicată Băncii Naționale a Moldovei examinează statutul, atribuțiile și organizarea acesteia, în timp ce secțiunile despre băncile comerciale și instituțiile financiare nebankare detaliază procedurile de constituire, reorganizare și lichidare, precum și funcțiile specifice. Operațiunile bancare pasive și active, decontările, tranzacțiile valutare și cele cu titluri de valoare sunt tratate sistematic, însoțite de aspectele juridice aplicabile. Partea finală abordează rezoluția bancară, principiile și mecanismele procedurale pentru menținerea stabilității financiare, conferind lucrării valoare didactică și practică în domeniul dreptului bancar, aspecte care au fost luate în considerare pe tot parcursul tezei.

Un aspect important analizat de cercetătorul Mihalache Iurie în lucrarea „*Sisteme de persoane juridice și grupuri de interes economic*”¹²³, cu privire la conglomeratele financiare-industriale, este faptul că acestea se formează din companii ce activează în sfera financiar-bancară, companii de asigurare, fonduri de investiție, fonduri nestatale de pensii, iar ca o condiție obligatorie a unui asemenea conglomerat, este, printre altele, prezența uneia sau mai multor bănci comerciale, precum și a persoanelor juridice din sfera prestării serviciilor¹²⁴. Aceasta subliniază repetat rolul crucial al băncilor în dezvoltarea economiei și securității financiare a persoanelor de

¹²² ARMEANIC, A., COJOCARU V. *Drept bancar și valutar*. Moldova, Chișinău, 2022, 144 p., ISBN 9789975147712.

¹²³ MIHALACHE, I. *Sisteme de persoane juridice și grupuri de interes economic*. În: *Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico-administrativ*, Ed. 9, 8 decembrie 2023, Cahul. Cahul: Tipografia „CentroGrafic” SRL, Cahul, 2024, Ediția 9, pp. 88-97. ISBN 978-9975-88-122-7.

¹²⁴ *Ibidem*, , p. 92 - 94.

drept privat, dar și natura internațională a actorilor implicați, fiind subiecți ai raporturilor juridice de drept internațional privat, având în vedere prezența elementelor de extraneitate.

Aferent studiului instituției de conformitate legală internațională, sunt desfășurate de către cercetătorul Adrian Guzun, în lucrarea „*Auditul intern și abordarea bazată pe risc în bănci*”¹²⁵, demonstrând că urmare a progreselor semnificative în reglementarea sectorului financiar-bancar, băncile sunt obligate să îndeplinească cerințele legislative de conformare și implementarea sistemelor robuste de gestionare al riscului, guvernanta și control intern, menite să le asigure stabilitatea. În contextul acestor evoluții, se stabilește că sistemul juridic și de reglementare al unei țări fundamentează responsabilitățile juridice și formale ale băncilor față de acționari, deponenți și alte părți interesate relevante, definind întinderea obligațiilor acestora în conformitate cu normele de reglementare internaționale și cerințele juridice locale¹²⁶.

Cu privire la drepturile clienților în domeniul financiar-bancar, vom analiza și cercetarea lui Adrian Guzun, în „*Protecția drepturilor clienților în domeniul financiar-bancar*”¹²⁷, care se concentrează în primul rând pe legislația din aria protecției consumatorilor ca obiectiv principal și oferă o introducere a mecanismelor juridice existente pentru protejarea consumatorilor în aria financiar-bancară la nivel internațional, inclusiv din perspectiva protecției datelor cu caracter personal a clienților din diferite jurisdicții. Aferent instituției de protecție a drepturilor clienților în aria financiar-bancară, și a obligațiilor juridice a instituțiilor din acest sector, este relevantă cercetarea aceluiași autor, Adrian Guzun, intitulată „*Băncile, open-banking-ul și protecția datelor*”¹²⁸, care analizează că pe fondul digitalizării accelerate a tehnologiilor financiare, importanța măsurilor de protecție și a confidențialității datelor bancare este în continuă creștere, în special în contextul transferurilor transfrontaliere de date, care implică o diversitate de actori, atât din sectorul financiar-bancar reglementat, cât și din domenii mai puțin reglementate, ce pot colabora în furnizarea serviciilor de tip open-banking.

Un interes aparte o are cercetarea aceluiași autor, Adrian Guzun, intitulată „*Guvernanta corporativă în cadrul băncilor și a instituțiilor financiare din Uniunea Europeană*”¹²⁹ întrucât, în

¹²⁵ **GUZUN, A.** Auditul intern și abordarea bazată pe risc în bănci. În: *Priorități ale cercetării în domeniul juridic și economic și impactul asupra societății contemporane*, Ed. 4, 20 septembrie 2024, Chișinău: CEP USM, 2025, Ediția 4, pp. 196-199.

¹²⁶ *Ibidem*, p. 197.

¹²⁷ **GUZUN, A.** Protecția drepturilor clienților în domeniul financiar-bancar. În: *Statul de Drept și reziliența economică în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană*, 16 mai 2014, Chișinău. Chișinău: CEP USM, 2024, pp. 138-146.

¹²⁸ **GUZUN, A.** Băncile, open-banking-ul și protecția datelor. În: *Vector European*, 2024, nr. 1, pp. 23-28. ISSN 2345-1106. DOI: [online] [accesat: 03.12.2023] Disponibil: <https://doi.org/10.52507/2345-1106.2024-1.05>

¹²⁹ **GUZUN, A.** Guvernanta corporativă în cadrul băncilor și a instituțiilor financiare din Uniunea Europeană. În: *Priorități ale cercetării în domeniul juridic și economic și impactul asupra societății contemporane*, Ed. 4, 20 septembrie 2024, Chișinău. Chișinău: CEP USM, 2025, Ediția 4, pp. 190-195.

ultimul deceniu, conceptul unei guvernante corporative solide în sectorul bancar a devenit o preocupare tot mai importantă atât pentru bănci, cât și pentru organismele de reglementare și supraveghere din Uniunea Europeană.

În plus, același autor Adrian Guzun, în lucrarea „*Principiile Basel pentru supraveghere bancară*”¹³⁰, care prevede că un element central al Principiilor Basel îl reprezintă accentul pus pe independența, responsabilitatea și adecvarea resurselor autorităților de supraveghere, nu doar pe includerea obligațiilor legale a băncilor. În acest context, se așteaptă că aceste autorități să evalueze profilul de risc al fiecărei instituții aflate sub aria lor de competență, alocându-și atenția și resursele către acele instituții și domenii care prezintă cel mai ridicat potențial de risc pentru stabilitatea financiară, incluzând evaluarea structurilor de guvernare ale băncilor, a sistemelor de control intern și a practicilor de management al riscurilor aferente tuturor categoriilor de risc, respectiv riscul de credit, de piață, operațional și de lichiditate¹³¹.

Tot cu privire la instrumentele juridice non-obligatorii, de tip *soft-law*, dar care sunt transpuse în totalitate de către state la nivelul legislațiilor naționale, precum va fi demonstrat în capitolul doi al prezentei teze, a fost analizată lucrarea cercetătorului Adrian Guzun, intitulată „*Cadrul Basel de guvernare corporativă a băncilor*”¹³², care este un cadru de reglementare ce conturează principiile și cerințele juridice transpuse în legislațiile naționale ale țărilor, cu privire la gestionarea riscurilor, adecvarea capitalului, controalele interne, transparența acționarilor băncii și relațiile cu clienții, supravegherea de către consiliul băncii, responsabilitatea și alinierea stimulentei cu sustenabilitatea pe termen lung.

Aferent legislației europene în domeniul analizat, a fost cercetată lucrarea autorilor Aurel Băieșu și Adrian Guzun, intitulată „*Rolul legislației bancare europene pentru stabilitatea financiară*”¹³³, care demonstrează cum evenimentele internaționale recente au modificat și mai mult cadrul de reglementare financiară a Uniunii Europene, iar unele modificări aduc și riscuri, fiind necesare noi instrumente de supraveghere adecvată a instituțiilor financiar-bancare.

¹³⁰ GUZUN, A. Principiile Basel pentru supraveghere bancară. În: Integrare prin cercetare și inovare.: Științe juridice și economice, 6-7 noiembrie 2025, Chișinău. Chisinau, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova, 2025, SJE, pp. 265-269.

¹³¹ *Ibidem*, p. 269.

¹³² GUZUN, A. *Cadrul Basel de guvernare corporativă a băncilor*. În: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale), 2024, nr. 3(173), pp. 133-139. ISSN 1814-3199.

¹³³ BĂIEȘU, A., GUZUN, A. Rolul legislației bancare europene pentru stabilitatea financiară. În: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale), 2024, nr. 3(173), pp. 14-21. ISSN 1814-3199.

1.2. Analiza doctrinară la nivel internațional

În circumstanțele financiare globale actuale, conceptul de conformitate bancară internațională rezonază ca un fundament al stabilității, încrederii și securității financiare. Pe măsură ce instituțiile financiar-bancare au relații de afaceri la nivel internațional, acestea se confruntă cu o multitudine de cerințe de reglementare, standarde și protocoale menite să susțină transparența, să atenueze riscurile și să protejeze integritatea sistemului financiar național al fiecărui stat gazdă a partenerului sau clientului cu care entitatea financiară are relațiile de afaceri. Acest concept include un set larg de reguli, reglementări și bune practici menite să asigure că instituțiile financiare respectă standardele legale, etice și operaționale dincolo de granițele statului în care entitatea își are sediul sau filialele sale.

Odată cu globalizarea activităților bancare și creșterea numărului de tranzacții transfrontaliere, noțiunea de conformitate a devenit o preocupare primordială pentru autoritățile de reglementare, factorii de decizie politică și părțile interesate din industrie. Aceasta cuprinde diverse domenii din cadrul financiar-bancar, cum ar fi combaterea spălării banilor și finanțarea terorismului, respectarea sancțiunilor internaționale și naționale, protecția datelor confidențiale, în special datele cu caracter personal ale clienților, măsurile de diligență în raport cu clienții și partenerii de afaceri, raportarea reglementărilor interne către autoritățile publice centrale de supraveghere, respectarea cadrului normativ național aplicabil activităților entităților financiar-bancare, precum și oricare alte măsuri conexe din acest domeniu reglementat.

Normele imperative care conduc la principiul de conformitate legală internațională sunt luate în considerație urmărind evoluțiile economice, politice și tehnologice din toate statele lumii și care a fost impactul acestora în cadrul societăților sau cum au impactat economia globală. În urma crizei financiare mondiale din 2008, autoritățile de reglementare din întreaga lume, dar mai ales cele din Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii și-au intensificat atenția pe îmbunătățirea supravegherii și consolidarea cadrului de reglementare pentru a preveni riscurile sistemice și de a proteja consumatorii și investitorii. Mai mult ca atât, dezvoltarea rapidă a *digital banking*¹³⁴, a inovațiilor *fintech*¹³⁵ și a monedelor virtuale a introdus noi vulnerabilități, necesitând strategii de conformitate adaptive, fără a crea riscuri majore pentru economie și de a nu pune în

¹³⁴ *Digital banking* - este un termen care acoperă toate serviciile bancare online și cele legate de instituțiile financiare, oferite prin site-ul web al băncii, o aplicație mobilă sau ambele, care automatizează o mulțime de servicii bancare, cum ar fi transferul de bani, deschiderea sau închiderea unui depozit, comandarea sau blocarea unui card, solicitarea unui credit etc., prin intermediul aplicației, care pot fi accesate de oriunde în lume prin intermediul serviciilor bancare digitale.

¹³⁵ Tehnologia financiară (din engleză *FIN*ancial *TECH*nology) se referă la aplicarea tehnologiilor inovatoare în produse și servicii din industria financiară.

pericol, în primul rând, banii deponenților sau investitorilor din cadrul entităților financiar-bancare.

Un lucru extrem de important pentru aplicarea principiilor de conformitate bancară internațională este convergența și armonizarea în continuu a reglementărilor, iar acest lucru este vizibil în cadrul Uniunii Europene în care sunt aplicate, aceleași principii și reguli de către marea majoritate a actorilor din piața financiar-bancară. Același lucru este aplicat și în cadrul entităților financiar-bancare din cadrul Statelor Unite ale Americii, care are stabilite reguli clare pentru entitățile reglementate, acestea bucurându-se de un cadru de reglementare care permite evoluția economică și încurajarea entităților de a demara noi inițiative economice, totuși având un grad mai mare de flexibilitate în activitatea acestora, față de contrapărțile din Uniunea Europeană.

Acest lucru s-a datorat necesităților de conformare cu o diversitate de regimuri de reglementare din diferite jurisdicții, în care entitățile financiar-bancare se confruntau cu o rețea complexă de cerințe legislative ce rezulta la o ineficiență de conformare, pierderi financiare, și fără un plus valoare pentru consumatori sau stat. Eforturile de realizare a unei armonizări mai mari ia în considerare eficientizarea proceselor de conformitate legală, reducerea costurilor de conformitate și promovarea unor condiții de concurență echitabile pentru participanții de pe piață.

Un rol important în stimularea convergenței prin dezvoltarea standardelor și orientărilor internaționale sunt atribuite Comitetului de la Basel pentru Supravegherea Bancară, Grupul de Acțiune Financiară, Grupul Wolfsberg și organismele regionale de reglementare financiar-bancară.

Cu referire la **doctrina de specialitate internațională**, au fost studiate un șir de cărți și publicații a specialiștilor versați în domeniul financiar-bancar european și internațional, care tratează tema cercetată în prezenta teză într-un mod clar, logic și comprehensiv, care reflectă natura complexă a domeniului financiar-bancar, cercetată din perspectiva dreptului privat, anume sub aspectele relațiilor dintre entitățile financiar-bancare ca instituții private cu consumatorii, acționarii și investitorii, partenerii de afacere, autoritățile de supraveghere naționale sau internaționale, precum și importanța guvernantei corporative a acestora în scopul păstrării unei culturi adecvate de gestionare a riscurilor și de respectare a reglementărilor naționale și internaționale aplicabile - în esență a conformității legale internaționale.

Autorii Jack Goldsmith și Eric Posner în lucrarea „*The Limits of International Law*”, afirmă că chiar dacă cetățenii și liderii statelor sunt predispuși la respectarea dreptului internațional, această preferință trebuie cântărită în raport cu alte priorități, iar disponibilitatea subiecților de a se conforma depinde de costul bunurilor sau intereselor pe care le prețuiesc mai mult, fiind dispuși să renunțe la respectarea dreptului internațional atunci când o astfel de respectare vine cu prețul

acestor bunuri sau interese¹³⁶. Acest lucru poate fi unul din motivele principale care încurajează entitățile financiar-bancare să se eschiveze de la conformarea cu cerințele legale internaționale, transpuse în legislațiile naționale, atunci când acest lucru le va aduce profit, care după calculul acestora, valorifică sau contează mai mult decât respectarea cerințelor.

Mai grav este faptul când aceste eschivări sunt mascate sub tranzacții complexe, raportări incorecte sau intenționat incomplete către autoritățile de supraveghere, lucru care s-a întâmplat între anii 2007-2008 în criza mondială, și 2011-2014 în criza bancară din Republica Moldova, iar luând în considerare competența avansată a bancherilor în materie, s-ar putea ca autoritățile de supraveghere să întârzie cu măsurile adecvate. Un aspect important este integritatea morală a bancherilor și filtrarea persoanelor aprobate de către autoritățile de supraveghere, care le sunt încredințate funcțiile care iau aceste decizii importante.

Tot aceeași autori Jack Goldsmith și Eric Posner, în aceeași lucrare, concluzionează că dreptul internațional este un fenomen real, însă specialiștii în drept internațional îi exagerează puterea și semnificația, susținând că cea mai bună explicație pentru momentul și motivul pentru care statele respectă dreptul internațional nu este faptul că au internalizat dreptul internațional, sau că au obiceiul de a-l respecta, sau că sunt atrase de atracția sa morală, ci pur și simplu că statele acționează din interes propriu¹³⁷. Dacă să raportăm aceste afirmații la o situație concretă - Republica Moldova - și asumarea acesteia de a se conforma, armoniza și transpune legislația Uniunii Europene, obiect al dreptului internațional și european, în Republica Moldova, subiect al dreptului internațional și european, este că aceasta urmărește interesul său național de aderare la Uniunea Europeană, dovada fiind modificarea preambulului din Constituția Republicii Moldova¹³⁸ din 20.10.2024 cu inserarea următoarei formulări „*Declarând integrarea în Uniunea Europeană drept obiectiv strategic al Republicii Moldova*”¹³⁹.

Una dintre primele lucrări studiate în procesul de selectare a publicațiilor relevante cercetării a fost „*Soft Law and the Global Financial System Rule Making in the 21st Century*” (2015)¹⁴⁰ de Chris Brummer, în care este explicat modul de funcționare a dreptului financiar internațional și prezintă o teorie alternativă pentru înțelegerea scopului, funcționării și limitărilor acestuia. Bazându-se pe o analiză instituțională atentă a arhitecturii financiar-bancare post criză, autorul Chris Brummer susține că dreptul financiar internațional este adesea susținut de o serie de

¹³⁶ GOLDSMITH, J. L., POSNER, E. A. *The Limits of International Law*. United Kingdom, Oxford, Oxford University Press, 2005, 262 p., ISBN 9780195168396, p. 9-10.

¹³⁷ *Ibidem*, p. 225.

¹³⁸ Constituția Republicii Moldova nr. 1 din 29-07-1994.

¹³⁹ Preambul modificat prin Legea nr.244 din 20.10.24 *pentru modificarea Constituției Republicii Moldova*.

¹⁴⁰ BRUMMER, C. *Soft Law and the Global Financial System. Rule Making in the 21st Century*. New York, Cambridge University Press, 2015, 355 p., ISBN 9781107128637.

mecanisme reputaționale, de piață și instituționale care îl fac mai coercitiv decât prevăd teoriile clasice ale dreptului internațional, fiind un instrument puternic, deși uneori imperfect, al diplomației financiare. Această carte conține o descriere a instrumentelor internaționale în domeniul financiar-bancar, precum și un capitol extins care analizează modul în care standardele internaționale și cele mai bune practici au fost operaționalizate în Statele Unite ale Americii și Uniunea Europeană în urma crizei financiare din 2008.

O altă lucrare importantă de Maxim Hohmann,, *The Impact of Regulation on Remuneration in Banks. An Analysis of EU, UK and German Law*” (2017)¹⁴¹, descrie despre asumarea excesivă a riscurilor de către bănci, care ar putea explica eșecul entităților bancare, precum și problemele sistemice din Uniunea Europeană și din întreaga lume. Proiectarea necorespunzătoare a sistemelor de remunerare în multe instituții financiare este raportată că induce asumare de riscuri pe care entitatea financiară nu le va putea gestiona adecvat, și descrie cum autoritățile de reglementare din Uniunea Europeană au intervenit prin măsuri legislative care au fost implementate diferit în statele membre. Astfel de măsuri legislative se confruntă cu critici din cauza restrângerii libertății de afaceri a băncilor. Cu toate acestea, această carte evidențiază faptul că reglementările sunt necesare și pot fi justificate pentru a proteja binele comun al unei piețe financiare funcționale sănătoase, însă eficacitatea prevederilor legislative actuale este încă contestată, făcând o analiză critică a legislației privind remunerarea bancherilor, concentrându-se pe măsurile relevante din Uniunea Europeană, Marea Britanie de până la Brexit și Germania.

Totodată, considerăm lucrarea științifică ale autorilor Stefan Gärtner și Jorge Fernandez o bază teoretică destul de valoroasă, anume „*The Banking Systems of Germany, UK and Spain from a Spatial Perspective: The Spanish Case*” (2018)¹⁴², care demonstrează diferențele substanțiale între sistemele bancare din Uniunea Europeană, fiind evidențiat că profituri considerabile le au doar cele mai mari bănci comerciale, indicând faptul că criza financiară afectează indirect băncile mici și regionale în mod disproporționat, iar acest lucru este cauzat de faptul că reglementările bancare mai complexe afectează mai mult băncile mici și regionale, făcând aproape imposibil ca băncile mici de sine stătătoare să supraviețuiască. În ciuda eforturilor recente de a stabili o piață europeană unificată și de a integra diverse sisteme bancare naționale, situația financiară europeană rămâne complexă și inegală, mai ales în ceea ce privește concentrarea geografică. În timp ce Germania a cunoscut o descentralizare sporită, în special în timpul crizei financiare, sistemul

¹⁴¹ HOHMANN, M. *The Impact of Regulation on Remuneration in Banks. An Analysis of EU, UK and German Law*. Hamburg, Anchor Academic Publishing, 2017, 60 p., ISBN 9783960670759.

¹⁴² GÄRTNER, S., FERNÁNDEZ J. *The Banking Systems of Germany, UK and Spain from a Spatial Perspective: The Spanish Case*. IAT Discussion Paper No. 18|02, 28.04.2018, 50 p., ISSN 2511-7254.

bancar al Spaniei, care era deja relativ descentralizat, s-a îndreptat către centralizare, tendință care a exacerbat criza financiară din Spania.

O altă lucrare calitativă referitoare la piața financiară din cea mai mare economie a Europei - Germania, este lucrarea științifică intitulată „*Germany - Financial System Stability Assessment, Including Reports on the Observance of Standards and Codes on the Following Topics: Banking Supervision, Securities Regulation, Insurance Regulation, Monetary and Financial Policy Transparency, Payment Systems, and Securities Settlement*” (2003)¹⁴³, de Fondul Monetar Internațional, în care este descris sistemul financiar german complex și foarte diversificat, precum și măsurile luate pentru a îmbunătăți practicile de contabilitate și audit și pentru a alinia guvernanta corporativă cu cele mai bune practici internaționale. Sistemul bancar german a fost apreciat ca fiind rezistent, dar indicatorii relevanți arătau o oarecare deteriorare. Aceasta a fost vizibil mai mult în criza din 2008, când 2 bănci germane aproape că au falimentat, anume Commerzbank and Deutsche Bank, precum și grupul bancar Hypo Real Estate, pentru care Comisia Europeană a aprobat, în conformitate cu normele UE privind ajutoarele de stat, un ajutor de restructurare constând în injecții de capital de 10 miliarde EUR, o măsură de salvare a activelor cu un element de ajutor de aproximativ 20 de miliarde EUR, precum și garanții de lichiditate în valoare de 145 de miliarde EUR¹⁴⁴.

„*Operational Risk Management Best Practices in the Financial Services Industry*” (2019)¹⁴⁵, de Ariane Chappelle oferă cele mai actualizate și eficiente practici de gestionare a riscului operațional din industria serviciilor financiare și analizează metodele și bunele practici actuale aplicate în companiile financiare și conține, de asemenea, instrumente și tehnici avansate dezvoltate de cele mai mature firme din domeniu și detaliază modul de implementare a unui program eficient bazat pe cele patru activități principale de gestionare a riscului: identificarea riscurilor, evaluarea riscurilor, diminuarea riscurilor și monitorizarea riscurilor.

„*Handbook on Corporate Governance in Financial Institutions*” (2016)¹⁴⁶, de Christine A. Mallin, relevă că criza financiară globală a dus la o concentrare tot mai mare pe aspectele de guvernanta corporativă din cadrul instituțiilor financiare,, cum ar fi remunerația directorilor

¹⁴³ International Monetary Fund. *Germany. Financial System Stability Assessment, Including Reports on the Observance of Standards and Codes on the Following Topics: Banking Supervision, Securities Regulation, Insurance Regulation, Monetary and Financial Policy Transparency, Payment Systems, and Securities Settlement*. Washington, International Monetary Fund, 2003, 60 p., ISBN 9781451810486.

¹⁴⁴ Houses of the Oireachtas. *Report of the Joint Committee of Inquiry into the Banking Crisis* [online] [accesat: 03.12.2023] Disponibil: <https://inquiries.oireachtas.ie/banking/wp-content/uploads/2016/01/BIDOFCoreBook25.pdf>

¹⁴⁵ CHAPPELLE, A. *Operational Risk Management. Best Practices in the Financial Services Industry*. Padstow, Wiley, 2019, 272 p., ISBN 9781119549048.

¹⁴⁶ MALLIN, A. C. *Handbook on Corporate Governance in Financial Institutions*. Northampton, Edward Elgar Publishing, 2016, 296 p., ISBN 9781784711795.

executivi și bonusurile bancherilor, componența consiliului de administrație și diversitatea consiliului de administrație. Contribuitorii sunt experți în domeniul lor, cu cunoștințe aprofundate ale diferitelor țări, cum ar fi Italia, Regatul Unit, Germania, SUA, China, Japonia, Brazilia, Rusia și Australia, aceștia fiind C.L. Ahmadjian, K.-J. Chang, M.J. Conyon, F. Cuomo, H. Farag, L. He, H.-Y. Liang, I. Love, C.A. Mallin, C. Ogbechie, B. Okhunjanov, G. Pearson, S. Prigge, R.F. Schiozer, O.K. Tam, P.R.S. Terra, A. Zattoni, evidențiind multe dintre deficiențele guvernantei corporative care au condus la scandaluri financiare, indicând în același timp domeniile în care guvernanta corporativă poate fi consolidată și îmbunătățită.

„*The Role of Credit Rating Agencies in Responsible Finance*” (2018)¹⁴⁷ de Daniel Cash - a examinat relația dintre principiile de finanțare responsabilă și industria ratingului de credit, iar în urma amenziilor pentru comportamentul acestora în perioada premergătoare crizei financiare, agențiile de rating au fost obligate să-și facă o re-evaluare proprie, fiind examinat domeniul creditării responsabile, industria ratingului de credit și dinamica puterii care există între industria ratingului, investitori și principiile de finanțare responsabilă, de evaluările și opiniile cărora, în final, băncile țin cont și își bazează propriile evaluări și acțiuni.

Din domeniul cadrului de la Basel, o lucrare excelentă a autorilor Caio Ferreira, Nigel Jenkinson și Christopher Wilson, care se bazează pe experiența dobândită în cursul activității lor în furnizarea de asistență tehnică și evaluarea conformității cu standardele internaționale de supraveghere bancară este „*From Basel I to Basel III: Sequencing Implementation in Developing Economies*” (2019)¹⁴⁸, în care este relatat că economiile în curs de dezvoltare își pot consolida sistemele financiare prin implementarea principalelor elemente ale reformei reglementărilor internaționale, dar pentru a construi un cadru prudential eficient, este necesar ca acestea să fie adaptate corespunzător, ținând cont de sofisticarea și dimensiunea instituțiilor financiare, de relevanța diferitelor operațiuni financiare pe piață, de multitudinea informațiilor disponibile și de capacitatea autorităților de supraveghere locale, care într-un final, impactează direct subiecții de drept privat – băncile comerciale, consumatorii, investitorii și alte persoane interesate. Conform unei aplicări proporționale a standardelor de la Basel, instituțiile mai mici cu modele de afaceri mai puțin complexe ar putea fi supuse unui cadru de reglementare mai simplu, care sporește rezistența sectorului financiar fără a genera costuri disproporționate de conformitate.

¹⁴⁷ CASH, D. *The Role of Credit Rating Agencies in Responsible Finance*. Birmingham, Springer International Publishing, 2018, 127 p., ISBN 9783030037093.

¹⁴⁸ FERREIRA, C., JENKINSON N., WILSON C. *From Basel I to Basel III: Sequencing Implementation in Developing Economies*. Washington, International Monetary Fund, 2019, 42 p., ISBN 9781498315227.

Autorii Ioannis Akkizidis și Lampros Kalyvas în cartea „*Final Basel III Modeling - Implementation, Impact and Implications*” (2018)¹⁴⁹ oferă o analiză concisă și practică cu privire la implementarea noilor standarde revizuite ale Comitetului de la Basel pentru Supravegherea Bancară privind supravegherea sistemului bancar internațional. Pe baza datelor disponibile public privind ratele de nerambursare realizate din cauza pierderilor date, este oferită o analiză a riscului de credit și de piață, evaluând măsura în care noul cadru privind cerințele bazate pe risc și rata de levier afectează modelarea riscurilor bancare, care afectează direct costurile pentru consumatori și veniturile pentru investitori. Mai mult, autorii oferă o analiză detaliată a revizuirii fundamentale a portofoliului de tranzacționare, care schimbă filosofia pentru evaluarea riscului și cerințele de capital ale riscului de piață, precum și a celor mai recente evoluții privind cadrul ajustărilor de evaluare a creditelor, examinând și impactul calibrării finale a parametrilor de risc operațional asupra nivelului cerințelor de capital, precum și o analiză asupra proprietăților de modelare care guvernează aplicarea modelelor interne pentru riscul de credit și de piață și oferă dovezi cu privire la impactul general asupra costului de finanțare al băncilor ca urmare a implementării reformelor de la Basel, astfel cum au fost conturate în decembrie 2017.

În lucrarea autorilor L. Izzi, G. Oricchio, L. Vitale „*Basel III Credit Rating Systems - An Applied Guide to Quantitative and Qualitative Models*” (2012)¹⁵⁰, este relatat că concurența bancară se bazează pe capacitatea de a controla costul riscului și poate fi gestionată doar cu modele excelente de rating intern, procese foarte avansate de gestionare a riscului și cu metodologii actualizate în sistemul bancar internațional.

Cu ajutorul unei echipe de experți de rang înalt, complexitatea subiectului este simplificată și este oferit un sprijin important de autorii Martin Neisen și Stefan Röthn în lucrarea „*Basel IV The Next Generation of Risk Weighted*” (2018)¹⁵¹, care relevă că în decembrie 2017, comitetul de la Basel și-a finalizat activitatea privind reforma cadrului Basel III, și împreună cu cerințele deja publicate în 2015 și 2016, comitetul de la Basel modifică toate abordările pentru calcularea activelor ponderate la risc și regulile corespunzătoare de prezentare a Pilonului III. Acest pachet de noi standarde de la Comitetul de la Basel, care se numește neoficial „Basel IV”, este acum cel mai complex pachet de modificări din istoria supravegherii bancare, fiind anticipate provocări majore în implementarea acestor noi reguli, cum ar fi abordarea standardizată și abordarea pentru

¹⁴⁹ AKKIZIDIS, I., KALYVAS L. *Final Basel III Modelling. Implementation, Impact and Implications*. Cham, Springer International Publishing, 2018, 321 p., ISBN 9783319704258.

¹⁵⁰ IZZI, L., ORICCHIO G., VITALE L. *Basel III Credit Rating Systems. An Applied Guide to Quantitative and Qualitative Models*. London, Palgrave Macmillan UK, 2012, 344 p., ISBN 9781349333264.

¹⁵¹ NEISEN, M., RÖTH S. *Basel IV. The Next Generation of Risk Weighted Assets*. Berlin, Wiley, 2018, 464 p., ISBN 9783527509621.

riscul de credit, noua abordare standardizată a riscului de credit de contrapartida, abordarea standardizată, cât și abordarea modelelor interne din revizuirea fundamentală a portofoliului de tranzacționare, abordarea de bază și abordarea standardizată pentru riscul de ajustare a evaluării creditului, noua abordare standardizată a riscului operațional, precum și alte riscuri, care mai târziu au fost transpuse în legislațiile naționale ale statelor.

În lucrarea „*Transforming Financial Institutions Value Creation Through Technology Innovation and Operational Change*” (2022)¹⁵² de Joerg Ruetschi se oferă o metodologie și un cadru practic și relevant la nivel global pentru valorificarea instituțiilor financiare, prin demonstrarea modului în care organizațiile financiare pot combina strategia financiară cu gestionarea activelor-pasivelor și a tehnologiei pentru a-și diferenția serviciile oferite publicului larg și a obține un avantaj competitiv într-o industrie competitivă. Pe lângă explorarea celor patru domenii critice ale transformării strategice și competitive - analiza financiară, evaluarea, modelarea și stresul - cartea include explicații despre modul de aplicare a fundamentelor manageriale, cu descrieri ale principiilor pentru reorganizare, lichidare și crearea de valoare generală, o analiză a celor patru tehnologii cheie emergente din industria financiară: inteligența artificială, blockchain¹⁵³, software, soluții de infrastructură și impactul lor de transformare, studii de caz din practică și exemple despre modul în care instituțiile financiare pot fi re poziționate și reconstruite pe o cale de profitabilitate. Lucrarea poate fi reconstituită ca un exemplu pentru manageri și factorii de decizie din industria serviciilor financiare, fiind o lectură obligatorie pentru autoritățile de reglementare, firmele de tehnologie și fondurile de capital privat și de capital de risc.

O altă lucrare importantă la tema de cercetare este cartea autoarei Sharon Ward în „*The Changing Face of Compliance Managing Regulatory Risk*” (2015)¹⁵⁴ care descrie că în climatul financiar-bancar actual, impactul volumului și naturii schimbărilor de reglementare și riscul de reglementare care decurge din aceasta reprezintă un risc semnificativ de afaceri atât pentru firmele reglementate, cât și pentru autoritățile de reglementare. În consecință, managementul acestui risc este din ce în ce mai important pe agendele consiliului de administrație al firmelor reglementate, iar funcția de conformitate din cadrul acestor entități se confruntă cu niveluri tot mai mari de provocări în eforturile lor de a fi eficiente. Autoarea Sharon Ward explică modul în care rolul

¹⁵² RUETSCHI, J. *Transforming Financial Institutions: Value Creation through Technology Innovation and Operational Change*. Chichester, John Wiley & Sons, 2022, 304 p., ISBN 9781119858836.

¹⁵³ Un *blockchain* este o bază de date distribuită sau un registru partajat între nodurile unei rețele de calculatoare, fiind cel mai bine cunoscute pentru rolul lor crucial în sistemele de criptomonede pentru menținerea unei evidențe sigure și descentralizate a tranzacțiilor, dar nu se limitează la utilizările criptomonedelor.

¹⁵⁴ WARD, S. *The Changing Face of Compliance. Managing Regulatory Risk*. Burlington, Gower, 2015, 284 p., ISBN 9781409455707.

funcției de conformitate din cadrul entităților ar putea fi consolidat, iar cei care lucrează în cadrul acestei funcții trebuie în continuare să se concentreze pe îmbunătățirea standardelor în afaceri, oferind recomandări pentru îmbunătățirea acestui rol, incluzând o combinație de sfaturi practice, exemple și cercetări bazate pe experiențele practicienilor, academicienilor și autorităților de reglementare dintr-o gamă largă de jurisdicții și sectoare.

„*Governance, Compliance and Supervision in the Capital Markets*” (2018)¹⁵⁵ de Sarah Swammy și Michael McMaster, scrie despre guvernanță, conformitate și supravegherea pe piețele de capital, oferind o foaie de parcurs practică și flexibilă pentru funcția de conformitate în cadrul entităților financiar-bancare. Băncile și firmele de servicii financiare sunt supuse unui control strict de reglementare și trebuie să implementeze controale complexe pentru a se conforma noilor reguli care schimbă modul în care își desfășoară activitatea. Mediul de reglementare al piețelor de capital este complex și în continuă evoluție, dar respectarea este obligatorie, iar o înțelegere solidă a structurii de reglementare este esențială, dar trebuie, de asemenea, să fie însoțită de o strategie practică de implementare eficientă.

„*Operational Risk Management A Complete Guide for Banking and Fintech*” (2022)¹⁵⁶ de Philippa X. Girling, oferă o analiză a riscului operațional în companiile din aria financiar-bancară de toate dimensiunile, oferind profesioniștilor și directorilor de risc instrumentele, strategiile și cele mai bune practici de care au nevoie pentru a atenua și a depăși provocările mereu prezente legate de riscul operațional. Această ediție include o perspectivă asupra modului în care riscul operațional poate fi gestionat și măsurat eficient în era digitală de astăzi, actualizări privind cele mai recente ghiduri de reglementare privind cerințele de gestionare a riscului operațional în toate aspectele cadrului riscului operațional, actualizări privind noua metodologie de modelare a capitalului prevăzut de Comitetul de la Basel referitor la riscul operațional, care a fost adoptată în legislația obligatorie a statelor. Totodată, această lucrare conține și importante studii de caz actuale, inclusiv evenimente referitoare la Wells Fargo, Credit Suisse și Archegos Capital Management, fiind o resursă valoroasă pentru în domeniul conformității care studiază modalitățile de a identifica, evalua, atenua și controla riscul operațional.

„*Strategies for Compliance Tools, Techniques and Challenges in Financial Services*” (2020)¹⁵⁷ de Alan Brener oferă o introducere în domeniul de conformitatea corporativă folosind

¹⁵⁵ SWAMMY, S., MCMMASTER, M. *Governance, Compliance and Supervision in the Capital Markets*. New Jersey, Wiley, 2018, 176 p., ISBN 9781119380658.

¹⁵⁶ GIRLING, P. X. *Operational Risk Management. A Complete Guide for Banking and Fintech*. London, Wiley, 2022, 384 p., ISBN 9781119836049.

¹⁵⁷ BRENER, A. *Strategies for Compliance. Tools, Techniques and Challenges in Financial Services*. London, Taylor & Francis, 2020, 276 p. ISBN 9781000320244.

cazuri, exemple și perspective din sectorul serviciilor financiare și nu numai. Autorul, un practician în conformitate cu experiență și un academician, evidențiază provocările de conformare, folosind exemple precum Wells Fargo, proceduri de alertă internă și protecția avertizorilor de integritate, în domeniul serviciilor financiare, care este o instituție destul de importantă, prevăzută și de legislațiile majorității statelor lumii, ca o pârgie de apărare a patrimoniului persoanelor juridice în care sunt încălcate regulile și legislația care guvernează activitatea acestora. Această lucrare mai analizează și strategii pentru crearea unor culturi de conformitate și încurajarea încrederii în reglementare, în timp ce se oferă îndrumări practice pentru anticiparea schimbărilor de reglementare, abordând obstacolele organizaționale, prezentând o serie de instrumente și tehnici valoroase pentru practicieni.

În lucrarea „*Essential Strategies for Financial Services Compliance*” (2015)¹⁵⁸, de autorii Annie Mills și Peter Haines, este relevat că în ultimii ani, nu numai că domeniul conformității a devenit ferm consolidat, dar a cunoscut o creștere uluitoare, datorită schimbărilor nesfârșite din mediul de reglementare. Pe măsură ce cadrul de reglementare se dezvoltă și mai mult, este mai mare ca niciodată cererea de îndrumări clare privind gestionarea problemelor zilnice de conformitate și care este impactul conformității asupra relațiilor dintre entități și clienți sau acționari. Fiind a doua ediție, lucrarea a fost actualizată cu cele mai recente strategii de conformitate și informații de reglementare, făcându-l indispensabil pentru entitățile financiar-bancare, firmele juridice, de consultanță a serviciilor financiare, aceasta subliniind faptul că nerespectarea cerințelor de conformitate reprezintă un risc semnificativ pentru orice firmă de servicii financiare care nu înțelege și nu aplică în mod corespunzător standardele de reglementare prevăzute de legislația în vigoare.

În cadrul lucrării „*Compliance and Financial Crime Risk in Banks A Practitioners Guide*” (2024)¹⁵⁹, de Sophia Beckett Velez, autoarea accentuează cum autoritățile de reglementare bancare din Statele Unite ale Americii și altele la nivel global au aplicat legi de conformitate pentru a minimiza riscurile de spălare a banilor, finanțare a terorismului, traficul de ființe umane, activitățile bancare frauduloase și creditele ipotecare neperformante care expun băncile la riscuri și pierderi semnificative. Cu toate acestea, băncile au criticat supra-reglementare a acestei arii, iar lucrarea vine să investigheze standardele de combatere a spălării banilor, măsurile de combatere a

¹⁵⁸MILLS, A., HAINES, P. *Essential Strategies for Financial Services Compliance*. Weinheim, Wiley, 2015, 400 p., ISBN 9781118906132.

¹⁵⁹ BECKETT-VELEZ, S. *Compliance and Financial Crime Risk in Banks. A Practitioners Guide*. Leeds, Emerald Publishing Limited, 2024, 176 p., ISBN 9781835490433.

finanțării terorismului care acoperă legile și activitățile de control menite să atenueze încălcările, cum ar fi principiul de prevenire, detectare și monitorizare..

O altă lucrare relevantă este „*Federal Money Laundering Regulation Banking, Corporate, and Securities Compliance*” (2003)¹⁶⁰ de Steven Mark Levy, ediția 1, care este un ghid practic pentru înțelegerea întregii legislații și cerințelor de reglementare din SUA care guvernează spălarea banilor și poate fi utilizată pentru a înțelege particularitățile din bănci, uniuni de credit, brokeri de valori mobiliare, cazinouri, companii de servicii monetare, comercianți cu comisioane futures¹⁶¹, fonduri mutuale, companii de asigurări și alte instituții financiare și consilierii lor juridici, precum și agențiile de reglementare și de aplicare a legii, barouri de avocați, contabili.

În a 2-a ediție a lucrării „*Federal Money Laundering Regulation Banking, Corporate, & Securities Compliance*” (2020)¹⁶² de același autor, Steven Mark Levy este descris domeniul cercetat pentru înțelegerea și respectarea de către entitățile bancare a tuturor statutelor, reglementărilor și hotărârilor judecătorești care reglementează activitatea de spălare a banilor din Statele Unite ale Americii a doua ediție reflectând o reorganizare substanțială și o extindere a ediției anterioare și adaugă trei capitole noi care acoperă: finanțarea terorismului, conformitatea cu reglementările OFAC și măsuri speciale împotriva jurisdicțiilor străine sau a instituțiilor financiare considerate a fi de interes primar în materie de spălare a banilor.

„*Best Practices to Implement a Sanction's Compliance Program in International Banking*” (2020)¹⁶³ de Marcos Tinedo, abordează elementele cheie care trebuie luate în considerare pentru administrarea cu succes a unui program de conformitate a sancțiunilor internaționale într-o instituție financiară internațională, punând accent pe aplicarea politicilor, procedurilor, controalelor interne și bunelor practici bazate pe regimul de sancțiuni.

„*Legal Data for Banking Business Optimisation and Regulatory Compliance*” (2019)¹⁶⁴ de Akber Datto, este o analiză practică a punctelor slabe ale băncilor, definind domeniul de date juridice în contextul instituțiilor financiare și descrie modul în care băncile pot valorifica aceste active pentru a optimiza liniile de afaceri și a gestiona eficient riscul. Datele juridice se află în

¹⁶⁰ LEVY, M. S. *Federal Money Laundering Regulation Banking, Corporate, and Securities Compliance*, Ed. 1. New York, Aspen Publishers, 2003, 1592 p. ISBN 9780735543508.

¹⁶¹ Futures sunt contracte de cumpărare sau vânzare a unui anumit activ suport la o dată viitoare. Activul suport poate fi o marfă, o valoare mobilă sau un alt instrument financiar. Tranzacționarea futures presupune ca cumpărătorul să cumpere sau vânzătorul să vândă activul suport la prețul stabilit, indiferent de prețul pieței, la data expirării.

¹⁶² LEVY, M. S. *Federal Money Laundering Regulation. Banking, Corporate, & Securities Compliance*, Ed. 2. New York, Wolters Kluwer, 2020, 1592 p. ISBN 9781454859765.

¹⁶³ TINEDO, M. *Best Practices To Implement A Sanction's Compliance Program In International Banking*. Mexico City, 2020, 56 p., ISBN 9781687629777.

¹⁶⁴ DATTO, A. *Legal Data for Banking. Business Optimisation and Regulatory Compliance*. London, Wiley, 2019, 304 p., ISBN 9781119357162.

centrul reformelor de reglementare de după 2009, fiind aprobate reguli noi care se concentrează pe transparența în comerț și raportarea riscurilor. Multe bănci se confruntă cu probleme recurente legate de gestionarea datelor juridice, așa că explicațiile clare ale proceselor, sistemelor și guvernării strategice necesare oferă o ușurare imediată relevantă. Criza financiară din 2008 care a urmat prăbușirii marilor bănci și-a dat rădăcinile în gestionarea deficitară a datelor privind riscurile și în neconștientizarea autorităților de reglementare cu privire la riscul sistemic acumulat care decurge din obligațiile contractuale dintre firme. Pentru a evita repetarea istoriei, băncile de astăzi trebuie să fie eficiente în gestionarea datelor juridice. Totodată, în această lucrare, autorul Akber Dattoo cercetează cum practicile actuale de gestionare a datelor legale dăunează băncilor, și ajută să fie înțeles care sunt sistemele, structurile și strategiile necesare pentru gestionarea riscului și optimizarea liniilor de afaceri, se aprofundează în reglementările referitoare la agregarea riscurilor, compensarea, aplicabilitatea garanțiilor și oferă informații practice despre tehnologia datelor legale, sistemele și migrarea datelor. Un aspect important, însă la care nu se acordă o atenție foarte mare sunt contractele dintre firme, care conțin obligații semnificative care stau la baza piețelor financiare, iar nerecunoașterea acestor aspecte ca active valoroase de informații înseamnă o expunere crescută la risc.

În lucrarea „*Banking Law Private Transactions and Regulatory Frameworks*” (2021)¹⁶⁵ de Andreas Kokkinis, Andrea Miglione, autorii scot în evidență că reglementările bancare și dreptul privat care guvernează relația bancă-client au fost în centrul atenției ca urmare a crizei financiare globale din 2007–2009. Mai mult de un deceniu mai târziu, inițiativele de reglementare din Uniunea Europeană și la nivel internațional au transformat structura, practicile de afaceri, modelele de finanțare și guvernanta sectorului bancar. Accentul său principal este pe legislația și practica Marii Britanii, dar, acolo unde este necesar, se aprofundează în legislația și instituțiile Uniunii Europene, cum ar fi Uniunea Bancară Europeană și rolul de supraveghere al Băncii Centrale Europene, acoperind, de asemenea, reglementarea guvernantei corporative a băncilor și a remunerației organelor executive, perspectivele și pericolele *FinTech* și *RegTech*, precum și impactul *Brexit*-ului asupra serviciilor financiare din Marea Britanie.

„*Principles of Banking Regulation*” (2019)¹⁶⁶ de Kern Alexander, o lucrare de analiză accesibilă și cuprinzătoare a principalelor principii și reguli ale reglementării bancare în epoca reformei de reglementare post-criză, analizează reglementarea bancară dintr-o perspectivă

¹⁶⁵ KOKKINIS, A., MIGLIONE, A. *Banking Law Private Transactions and Regulatory Frameworks*. Birmingham, Routledge, 2021, 398 p., ISBN 9780367679064.

¹⁶⁶ KERN, A. *Principles of Banking Regulation*. Cambridge, Cambridge University Press, 2019, 492 p., ISBN 9781108427265.

interdisciplinară prin studii de drept, economie, finanțe, management și politici. Suplimentar, autorul Kern Alexander oferă o descriere detaliată a celor mai recente evoluții de reglementare și politici bancare internaționale, europene și britanice, inclusiv Basel IV, reglementări structurale, rezoluție bancară și *Brexit*, și ia în considerare impactul asupra guvernantei băncilor, conformității, managementului riscului și strategiei entităților bancare.

O altă lucrare relevantă este „*Principles of Financial Regulation*” (2016)¹⁶⁷ de John Armour, Daniel Awrey, Paul Lyndon Davies, Luca Enriques, Jeffrey Neil Gordon, Colin P. Mayer și Jennifer Payne, care au cercetat cum criza financiară din 2007-2009 a dezvăluit deficiențe grave în reglementarea instituțiilor financiare și a piețelor și a determinat o reconsiderare fundamentală a cadrului de reglementare financiară. Pe măsură ce sistemul financiar a devenit din ce în ce mai complex și mai interconectat, iar ritmul de evoluție continuă să se accelereze, a devenit clar că reglementarea trebuie să fie concentrată asupra sistemului financiar mai degrabă în ansamblu decât fragmentat, dar acest lucru ridică provocări semnificative pentru autoritățile de reglementare. Examinând subiectul dintr-o perspectivă holistică și multidisciplinară, prezenta lucrare ia în considerare politicile subiacente și obiectivele reglementării bazându-se pe metodologii economice, financiare și juridice.

Cartea „*The Structure of Financial Regulation*” (2007)¹⁶⁸ de Geoffrey Wood, David Mayes examinează domeniul reglementării financiare în sectorul bancar, reunind academicieni precum Charles Goodhart, Charles Calomiris și Kern Alexander a căror experiență reflectă prin acest volum pentru a oferi un instrument de referință pentru cercetători și practicieni.

În lucrarea „*International Banking Regulation: Law, Policy and Practice*” (2001)¹⁶⁹ de George Walker, autorul remarcă căci odată cu crearea unei piețe globale unice a serviciilor financiare, reglementarea eficientă a băncilor la nivel internațional a devenit extrem de importantă pentru controlul piețelor financiare internaționale. Totodată, acesta analizează recente crize financiare majore și natura răspunsului global, începând cu prăbușirea sistemului Bretton Woods de rate de schimb gestionate și înființarea Comitetului de la Basel pentru Supravegherea Bancară în 1974. Mai mult ca atât, autorul descrie structura și funcționarea comitetului și examinează atât conținutul documentelor sale de supraveghere de bază, cât și dezvoltarea programului său de reglementare mai general. Apariția unor conglomerate bancare și financiare internaționale din ce

¹⁶⁷ ARMOUR, J. et al. *Principles of Financial Regulation*. Oxford, Oxford University Press, 2016, 669 p., ISBN 9780198786474.

¹⁶⁸ MAYES, D., WOOD, G. E. *The Structure of Financial Regulation*. New York, Taylor & Francis, 2007, 464 p., ISBN 9781134123803.

¹⁶⁹ WALKER, G. *International Banking Regulation: Law, Policy and Practice*. London, Springer, 2001, 622 p., ISBN 9789041197948.

în ce mai complexe a necesitat o revizuire fundamentală a metodelor tradiționale de supraveghere și reglementare bazate pe sector, fiind examinate dificultățile asociate cu reglementarea transfrontalieră și transsectorială a unor astfel de grupuri și evaluează răspunsul internațional la aceste probleme.

În lucrarea „*State and Financial Systems in Europe and the USA - Historical Perspectives on Regulation and Supervision in the Nineteenth and Twentieth Centuries*” (2016)¹⁷⁰ de Jaime Reis, autorul a remarcat cum pe parcursul secolului al XX-lea, sectorul financiar a devenit cel mai reglementat domeniu în multe țări avansate și în curs de dezvoltare. Anii interbelici au reprezentat momentul definitoriu pentru escaladarea intervenției guvernelor, transformând statul în nucleul sistemelor financiare în calitate sa de reglementator, supraveghetor sau proprietar. Cercetările din această lucrare pun în lumină diferite aspecte ale experienței de reglementare financiară, proprietate și dereglementare în Europa și SUA. Autorul investighează, de asemenea, modul în care reglementarea a răspuns problemelor de guvernare ale intermediarilor financiari și ale piețelor și modul în care diferitele cadre juridice și arhitecturi instituționale au influențat un astfel de răspuns. Această lucrare se implică într-un set de probleme pe atât de diverse, pe cât sunt interdependente între țări și de-a lungul timpului: atitudinea de reglementare a autorităților britanice față de sistemul bancar și piața bursieră în secolele al XIX-lea și al XX-lea; evoluția comparativă a legilor și procedurilor de faliment; legătura dintre stat, reglementare și guvernare în evoluția sistemelor financiare din SUA și Franța; apariția reglementării și supravegherii bancare de către băncile centrale; reglementarea și supravegherea piețelor financiare internaționale începând cu anii 1950; și legătura dintre dereglementare și crizele bancare de la sfârșitul secolului trecut..

„*Banking Regulation of UK and US Financial Markets*” (2016)¹⁷¹ de Dalvinder Singh oferă o analiză a aspectelor juridice ale supravegherii prudенțiale, oferind o înțelegere mai largă a proceselor de bază ale supravegherii bancare. Folosind Marea Britanie ca studiu de caz, se face o comparație cu SUA pentru a ilustra diferitele modalități de abordare a problemelor. Autorul examinează, în special, aspectele juridice care stau la baza scopului supravegherii prudенțiale, cum ar fi guvernarea corporativă, sancțiunile internaționale, rolul auditorilor externi și responsabilitatea autorităților de reglementare financiare, fiind luate în considerare în contextul politicilor ample

¹⁷⁰ REIS, J. *State and Financial Systems in Europe and the USA. Historical Perspectives on Regulation and Supervision in the Nineteenth and Twentieth Centuries*. New York, Taylor & Francis, 2016, 240 p., ISBN 9781317050537.

¹⁷¹ SINGH, D., *Banking Regulation of UK and US Financial Markets*. New York, Taylor & Francis, 238 p., ISBN 9781317176329.

care fac necesară supravegherea prudențială, stabilitatea financiară, protecția deponenților și siguranța investițiilor acționarilor.

În cadrul lucrării științifice intitulată „*Enhanced Due Diligence - The Complete BSA/AML Desktop Reference*” (2008)¹⁷² de autorii Howard Steiner și Stephen L. Marini sunt prezentate în mod clar metodele de evaluare a riscurilor clienților și de dezvoltare a politicilor, procedurilor și controalelor pentru implementarea unui program sustenabil de conformitate cu măsurile sporite de precauție în domeniul combaterii spălării banilor, abordând modele, categorii și elemente de risc, informații detaliate privind tipurile specifice de clienți cu risc ridicat, strategii de instruire a personalului pentru a reduce riscul de reglementare în cadrul entităților financiar-bancare. În această lucrare, autorii Howard Steiner și Stephen L. Marini cercetează cum trebuie să fie evaluate de către entitățile reglementate riscurile diferitelor tipuri de clienți și cum să fie desfășurată procedura de înrolare a clienților, incluzând exemple referitoare la utilizare intensivă a numerarului, organizații caritabile și Organizații Non-Guvernamentale, bănci corespondente străine și clienți de servicii bancare private, persoane expuse politic, membrii familiilor persoanelor expuse politic și asociații persoanelor expuse politic, străini nerezidenți și tipuri generice de clienți cu risc ridicat - toate aceste aspecte fiind extrem de importante pentru actorii din piața financiar-bancară în scopul conformării cu reglementările aplicabile la nivel național și internațional.

„*Financial Regulation and Compliance - How to Manage Competing and Overlapping Regulatory Oversight*” (2015)¹⁷³ de H. David Kotz oferă o analiză în domeniul conformității cu legislația financiară, aferent gestionării noilor responsabilități de reglementare. Scrisă de David Kotz, fost inspector general în Comisia de Valori Mobiliare și Burse a Statelor Unite, cu îndrumări suplimentare oferite de experți de top, această carte este o resursă unică pentru a înțelege numeroasele reglementări care au fost adoptate ca răspuns la criza financiară, și cercetează cum entitățile financiar-bancare trebuie să asigure acțiunile de aplicare a reglementărilor, cum să fie gestionat volumul tot mai mare de plângeri ale avertizorilor de integritate, cum să fie investigate eficient aceste plângeri și alte aspecte relevante din acest domeniu. Cercetarea detaliată a procesului de reglementare explică cât de agresive ar trebui să fie entitățile financiar-bancare în confruntarea cu agențiile federale și organizațiile de auto-reglementare. Aceasta include și un glosar de termeni, reglementări și îndrumări guvernamentale, jurisprudență relevantă, baze de date

¹⁷² STEINER, H., MARINI, S. L. *Enhanced Due Diligence - The Complete BSA/AML Desktop Reference*. Las Vegas, 2008, ImpactAML-INX3 Financial Press, 218 p., ISBN 9780615237893.

¹⁷³ KOTZ, D. H. *Financial Regulation and Compliance. How to Manage Competing and Overlapping Regulatory Oversight*. New Jersey, Wiley, 2015, 256 p., ISBN 9781118972229.

de cercetare și întrebări frecvente despre diverse subiecte, oferind o soluție completă pentru a fi la curent cu problemele de conformitate în evoluție. Actualmente, profesioniștii în domeniul conformității se confruntă cu o multitudine de provocări de reglementare care adesea se suprapun. Agresivitatea crescută din partea autorităților de reglementare a dus la creșterea cererii din partea firmelor financiare a unor cercetări academice pe aceste aspecte pentru a oferi o perspectivă clară asupra gestionării schimbărilor de reglementare și construirii unei funcții de conformitate mai robuste. Totodată, această lucrare oferă o viziune entităților financiar-bancare în domeniul consolidării programelor interne de conformitate și guvernanta, gestionarea programelor de avertizare și efectuarea investigațiilor eficiente, minimizarea expunerilor și răspunderea pentru aplicarea sancțiunilor internaționale, precum și care sunt avantajele și dezavantajele participării la consultațiile publice referitoare la amendarea reglementărilor din acest domeniu.

„*Politically Exposed Persons Preventive Measures for the Banking Sector*” (2010)¹⁷⁴ de autorii Theodore S. Greenberg, Larissa Gray, în asociație cu Stolen Asset Recovery Initiative, relatează cum, în ultimii ani, dezvăluirile despre marea corupție și amploarea jefuirii activelor statului a condus la o mai mare atenție a relațiilor financiare cu persoanele expuse politic și la potențialele riscuri de spălare a banilor asociate acestor clienți. Persoanele cărora li s-au încredințat sau au fost numite în funcții publice proeminente, membrii familiei lor și asociații acestora reprezintă un risc mai mare din cauza posibilității ca astfel de persoane să abuzeze de poziția și influența lor pentru a accepta sau a da mită și a deturna bunuri ale statului. Implementarea unui regim eficient de monitorizare a relațiilor de afaceri cu aceștia este o componentă critică a prevenirii și detectării transferurilor de mijloace financiare din infracțiuni și, prin urmare, în cele din urmă în procesul de recuperare a acestor active. Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției și Grupul de Acțiune Financiară (FATF), cele 40 de Recomandări FATF privind combaterea spălării banilor, cer țărilor să se asigure că instituțiile financiare din jurisdicția lor implementează sisteme de identificare și verificare a clienților expuși politic, proceduri îmbunătățite de precauție la deschiderea și menținerea relațiilor de afacere cu acești clienți. În pofida eforturilor multor instituții financiare și autorități de reglementare de a preveni utilizarea instrumentelor financiare de către persoanele expuse politic pentru a deghiza și ascunde proveniența veniturilor din corupție, asistăm la un eșec general în implementarea eficientă a sistemelor bazate pe risc pentru a detecta veniturile din corupție. În acest context, autorii au cercetat și prezentat unele concepte de construire a regimurilor care să faciliteze identificarea persoanelor expuse politic corupte și eforturile

¹⁷⁴ GREENBERG, T. S., GRAY, L. *Stolen Asset Recovery Initiative. Politically Exposed Persons. Preventive Measures for the Banking Sector*. Washington, World Bank Publications, 2010, 103 p., ISBN 9780821383339.

acestora de a spăla bani prin intermediul băncilor. Autorii identifică recomandări și bune practici care vizează îmbunătățirea conformității cu standardele internaționale și creșterea eficacității supravegherii.

„*International Financial Co-Operation Political Economics of Compliance with the 1988 Basel Accord*” (2008)¹⁷⁵ de Bryce Quillin descrie premisele apariției acordurilor de la Basel, primul fiind denumit „Basel I”, care a exercitat o influență profundă asupra politicii financiare internaționale și asupra politicilor interne de reglementare a sectorului financiar prudential, dar o mare controversă a înconjurat întotdeauna impactul Basel I asupra siguranței și competitivității celor mai mari instituții financiare din lume și evoluția convergenței reglementărilor transnaționale. Autorul oferă o examinare a impactului Acordului de la Basel din 1988 asupra reglementărilor privind adecvarea capitalului din economiile dezvoltate. Studiul urmărește să înțeleagă dacă Acordul a afectat convergența largă sau izolată a reglementărilor privind riscul de credit bancar din 18 state dezvoltate din 1988 până în 2000 și, de asemenea, să înțeleagă ce variabile economice politice au influențat nivelurile de reglementare. Autorul creează o bază de date cantitativă a interpretărilor statelor dezvoltate ale regulilor de la Basel, care arată că a rămas o distincție persistentă în modul în care statele au implementat Acordul.

În cadrul lucrării „*Corporate Governance and Accountability of Financial Institutions - The Power and Illusion of Quality Corporate Disclosure*” (2021)¹⁷⁶ de Jonas Abraham Akuffo, autorul relevă că prezența unei guvernante corporative solide într-o instituție financiară este importantă pentru menținerea încrederii atât a pieței, cât și a publicului larg, iar puterea pe care o deține guvernanta corporativă asupra succesului unora dintre cele mai mari instituții financiare din lume nu trebuie minimalizată. Această carte evaluează metodic calitatea guvernantei corporative și mecanismele de dezvoltare a responsabilităților către diferite părți interesate. În plus, aceasta oferă perspective noi asupra unor recomandări specifice de guvernanta corporativă pentru a ajuta la îmbunătățirea bunei guvernante în instituțiile financiare, în special în Marea Britanie și UE, dar aplicabil și altor economii majore. Totodată, autorul analizează ce, când și cum guvernanta corporativă a schimbat funcțiile instituției financiare și comportamentul executivului corporativ prin revizuirea critică a literaturii teoretice și empirice dinaintea și post-criza financiară din 2008. Din ce în ce mai mult condusă de natura complexității și opacității operațiunilor sistemelor financiare, raportarea guvernantei corporative joacă un rol important în sectorul financiar.

¹⁷⁵ QUILLIN, B. *International Financial Co-Operation. Political Economics of Compliance with the 1988 Basel Accord*. New York, Taylor & Francis, 2008, 240 p., ISBN 9781135979591.

¹⁷⁶ AKUFFO, J. A. *Corporate Governance and Accountability of Financial Institutions. The Power and Illusion of Quality Corporate Disclosure*. London, Springer International Publishing, 2021, 412 p., ISBN 9783030640460.

„*Rethinking Corporate Governance in Financial Institutions*” (2015)¹⁷⁷ de autoarea Demetra Arsalidou cercetează motivele turbulențelor financiare actuale, un factor cheie fiind, fără îndoială, eșecurile grave în practicile de guvernanță corporativă ale instituțiilor financiare, acestea fiind deficiențele în respectarea cadrului legislativ, gestionarea riscului și structurile de stimulare, supravegherea consiliilor a fost uneori slabă, standardele de publicare a informațiilor și contabilitate au fost în unele cazuri inadecvate, implicarea investitorilor instituționali cu conducerea executivă a fost uneori insuficientă și, nu în ultimul rând, politicile de remunerare ale multor instituții mari par inadecvate. Prin această carte, autoarea Demetra Arsalidou oferă o analiză a deficiențelor cheie în guvernanța corporativă ale entităților financiar-bancare, concentrându-se în primul rând pe trei domenii principale: eșecul directorilor de a înțelege tranzacțiile complexe ale companiei; practicile slabe de remunerare ale instituțiilor financiare; și, în cele din urmă, eșecul investitorilor instituționali de a se angaja suficient cu conducerea executivă. Cartea, deși se concentrează în mare parte asupra Marii Britanii, a luat în considerare și evoluțiile din Uniunea Europeană și Australia oferind o comparație privind guvernanța corporativă a instituțiilor financiare.

În cadrul lucrării „*Corporate Governance, Financial Markets and Global Convergence*” (2013)¹⁷⁸ de Morten Balling, Richard O'Brien și Elizabeth Hennessy, autorii scot în evidență cum piața financiară este puternic dependentă de finanțarea bancară, iar această situație nu s-a schimbat fundamental după începutul acestui secol. În lucrarea autorilor se discută despre meritele relative ale dreptului de proprietate de către membri și investitori și compară reglementările bursiere într-un număr de țări ale UE. Totodată, în lucrare se analizează rolul jucat de bănci în procesele de privatizare, acestea însuși fiind obiectul privatizării, deoarece în multe țări o parte semnificativă a industriei bancare este deținută public, cu ar fi în Franța, Spania și Italia. Băncile pot fi și cumpărători importanți ai capitalurilor proprii ale firmelor industriale vândute de guvern, dacă li se permite să facă acest lucru. Autorii caracterizează privatizările drept o oportunitate foarte bună de a crea mediul potrivit pentru dezvoltarea de noi intermediari financiari și, în general, pentru un sistem solid de guvernanță corporativă.

„*Corporate Governance and Risk Management in Financial Institutions. An International Comparison Between Brazil and Germany*” (2018)¹⁷⁹ de Robert C. Gericke prezintă o analiză

¹⁷⁷ ARSALIDOU D. *Rethinking Corporate Governance in Financial Institutions*. New York, Taylor & Francis, 2015, 258 p., ISBN 9781134499199.

¹⁷⁸ HENNESSY, E., BALLING, M., O'BRIEN, R. *Corporate Governance, Financial Markets and Global Convergence*. New York, Springer U.S., 2013, 338 p., ISBN 9781475726336.

¹⁷⁹ GERICKE, R. C. *Corporate Governance and Risk Management in Financial Institutions. An International Comparison Between Brazil and Germany*. Frankfurt am Main, Springer International Publishing, 2018, 217 p., ISBN 9783319673110.

asupra guvernantei corporative și gestionării riscului, analizând interdependența acestora și în special relevanța lor în domeniul bancar. Acesta discută tendințele actuale în guvernanta corporativă, cum ar fi gestionarea părților interesate, performanța financiară și costul capitalului propriu, schemele de compensare, structurile consiliilor de administrație și activitatea acționarilor. În plus, trece în lucrare unele dintre cele mai importante modificări de reglementare introduse de la ultima criză financiară și evidențiază impactul acestora asupra rapoartelor anuale ale băncilor analizate. În cele din urmă, cartea compară băncile importante din Brazilia și Germania, punând un accent deosebit pe aspectele menționate mai sus, dezvăluind asemănări surprinzătoare între sistemele bancare ale acestor țări.

„*The Compliance Revolution - How Compliance Needs to Change to Survive*” (2015)¹⁸⁰ de David Jackman scoate în evidență importanța conformității în crearea unei organizații robuste și rezistente, una în care clienții au încredere și care contribuie la stabilitatea pieței. Autorul explică modul în care schimbările cheie în conformitate afectează principiile, practicile, rolurile, așteptările și valorile subiacente. De asemenea, aceasta include subiecte cum ar fi: de ce se merită să fie cheltuiți bani pentru conformitate, importanța eticii în conformitate cu provocările de reglementare, cum să fie creată o cultură pro-conformitate, care sunt cele mai importante principii ale bunei guvernări și de ce este importantă buna guvernare, precum și care sunt caracteristicile și beneficiile maturității corporative. Revoluția conformității este un atu important pentru toți cei care au mize în funcția de conformitate - membrii consiliului de administrație, managerii de conformitate, iar autorul David Jackman subliniază provocările cheie de conformitate și dezvăluie instrumentele și tehnicile practice necesare pentru o practică de succes.

„*Handbook of Compliance & Integrity Management Theory and Practice*” (2017)¹⁸¹ de Sylvie Cécile Bleker-van Eyk și R. A. M. Houben examinează subiectul din perspective atât de importante și variate, cum ar fi etica, știința comportamentului, managementul riscurilor, contabilitate și dreptul european și internațional. Lucrarea conține cercetări care promovează alternative precum o mai mare încredere în auto-reglementarea și disciplina de piață, aceasta analizând aspectele gestionării conformității și integrității, cum ar fi monitorizarea conformității și integrității riscurilor, managementul părților interesate și al reputației, conflicte de interese, anti-corupție, controale la export-import, jurisdicția extrateritorială a legislației SUA, fraude, abuzurile

¹⁸⁰ JACKMAN, D. *The Compliance Revolution. How Compliance Needs to Change to Survive*. Singapore, Wiley, 2015, 300 p., ISBN 9781119020592.

¹⁸¹ BLEKER, E. S. C., HOUBEN, R.A.M. *Handbook of Compliance & Integrity Management. Theory and Practice*. Amsterdam, Wolters Kluwer, 2017, 442 p., ISBN 9789041188199.

de piață, confidențialitatea; și concurența, analiza fiind susținută de un studiu complex al literaturii de specialitate privind rațiunea de a fi a supravegherii și reglementării.

„*Rebuilding Trust in Banks The Role of Leadership and Governance*” (2014)¹⁸² de John Zinkin este o analiză a principiilor și strategiilor de bază necesare pentru a restabili credibilitatea industriei financiare globale. Din 2008, industria financiară globală a parcurs din criză în criză, rezultând o pierdere considerabilă a încrederii publicului în instituțiile bancare și financiare. Reconstruirea încrederii în bănci susține că această serie de dezastre au fost, de obicei, rezultatul eșecurilor de conducere și guvernanta, combinate cu sisteme neaplicate de control și echilibru.. Aceasta concluzionează că dacă băncile și alte instituții financiare doresc cu adevărat să reconstruiască încrederea de care se bucurau cândva, acestea trebuie să își adapteze activitatea în strictă conformitate cu legislația care guvernează domeniul acestora de activitate.

1.3. Concluzii la capitolul 1

Ca urmare a analizei lucrărilor științifice naționale și celor la nivel internațional, precum și a legislației la tema cercetată, pot fi menționate următoarele concluzii:

1. După cum s-a observat în cadrul analizei legislației primare și secundare din Republica Moldova în domeniul financiar-bancar, majoritatea absolută a actualizărilor la legislație conțin clauze de armonizare cu legislația Uniunii Europene. Prin urmare, gradul de avansare a cadrului de reglementare autohton și stabilitatea în sistemul financiar-bancar se datorează conformării legislației locale cu legislația europeană și internațională, precum și cu bunele practici bancare la nivel mondial, care prin urmare, **susține teza că conformitatea legală internațională protejează stabilitatea financiar-bancară**, și în final, stabilitatea fiecărui consumator, acționar sau alt subiect de drept privat participant la raporturile juridice vizate.

2. Sectorul bancar autohton este relativ tânăr, ultimele trei decenii au remodelat cursul către o economie de piață, prin constituirea instrumentelor necesare de asigurare a stabilității prețurilor, a garantării banilor deponenților din sistemul bancar și de protejare a activelor populației, iar procesul de tranziție spre economia de piață a impus reconfigurarea raporturilor juridice bancare prin prisma elementului de extraneitate, generat de atragerea investițiilor străine și transnaționalizarea serviciilor financiare. Nu în ultimul rând, un interes major l-au avut proprietarii și acționarii băncilor comerciale, care în scopul protejării propriilor investiții, și a tranziției către o practică bancară corectă, direct proporțional au contribuit la protejarea și fondurilor populației.

¹⁸² ZINKIN, J. *Rebuilding Trust in Banks. The Role of Leadership and Governance*. Singapore, Wiley, 2014, 304 p., ISBN 9781118550380.

3. O dată cu crearea Băncii Naționale a Moldovei s-au adus transformări semnificative în politicile monetare și financiare, adoptând abordări inedite pentru o armonizare la legislația în vigoare a statelor europene și de aliniere la practicile bancare solide din țările dezvoltate.

4. Conformarea cu standardele internaționale în domeniu a motivat Republica Moldova să progreseze în domeniul de garantare a depozitelor bancare, cu o **creștere de 3 ori a sumei garantate**, începând cu 2024, totuși rămâne la o valoare de cel puțin 10 ori mai mică decât suma garantată în statele Uniunii Europene, și de peste 21 ori mai mică față de Statele Unite ale Americii.

5. Legislativ, din 2018 Republica Moldova are reglementată aria financiar-bancară la standardele internaționale, aliniindu-se la cele mai bune practici internaționale. Legislația autohtonă în acest domeniu este de atunci în permanență armonizată cu reglementările la nivelul Uniunii Europene, în scopul oferirii unei siguranțe mai sporite în sector.

6. O repetare a situației cu privire la respectarea legislației naționale și a standardelor de creditare și impactul acestora asupra investitorilor, și al consumatorilor îl vedem în aria de creditare nebancară, economii și împrumut, care în urma reglementării după practicile internaționale în această arie, 40% din actorii acestei piețe și-au încetat activitatea, ce însemna că o parte substanțială a agenților economici operau cu practici sub standardele europene și internaționale în domeniu, ducând la asumarea din 2023 în rol de autoritate de supraveghere a sectorului de către Banca Națională a Moldovei.

7. Întrucât sistemul bancar în Republica Moldova este relativ tânăr, există lucrări din domeniul financiar-bancar și drept în care autorii au analizat acest subiect din perspectiva dreptului privat, sau cu axare din perspectiva economică a temei cercetate în prezenta teză, însă la nivel internațional, există o gamă extrem de largă de lucrări științifice asupra domeniului analizat.

8. Cu referire la doctrina de specialitate internațională, au fost studiate, printre altele, un șir de cărți și publicații a specialiștilor și academicienilor în domeniul financiar-bancar internațional, care tratează tema cercetată în prezenta teză într-un mod clar, logic și comprehensiv, care reflectă natura complexă a domeniului financiar-bancar, cercetată din perspectiva dreptului internațional privat, anume sub aspectele relațiilor dintre entitățile financiar-bancare ca instituții private cu consumatorii, acționarii și investitorii, partenerii de afacere, autoritățile de supraveghere naționale sau internaționale, precum și importanța guvernantei corporative a acestora în scopul păstrării unei culturi adecvate de gestionare a riscurilor și de respectare a reglementărilor naționale și internaționale aplicabile.

9. Pentru aplicarea principiilor de conformitate bancară internațională este necesară armonizarea și convergența reglementărilor, iar acest lucru este vizibil în cadrul Uniunii Europene în care sunt aplicate, aceleași principii și reguli de piață de către marea majoritate a participanților

din piața financiar-bancară la nivelul uniunii. Același lucru este aplicat și în cadrul entităților financiar-bancare din cadrul Statelor Unite ale Americii, care are stabilite reguli clare pentru entitățile reglementate, acestea bucurându-se de un cadru de reglementare care permite evoluția economică și încurajarea entităților de a demara noi inițiative economice.

10. Drept propuneri de lege ferenda, pentru armonizarea legislației Republicii Moldova la legislația Uniunii Europene în materie financiar-bancară, următoarele transpuneri, printre altele, ar fi rezonabile: majorarea nivelului de acoperire a depozitelor, în valoare de 100 000 EUR, acoperite în moneda națională; perfecționarea procedurilor de compensare a depozitelor; includerea de prevederi aferente creditelor promoționale, creditelor de export, împrumuturilor de prefinanțare / intermediare; actualizarea cerințelor aferente publicării informațiilor de către bănci, inclusiv în materie de sustenabilitate, în special pe dezvoltare socială, de mediu și guvernanță; schimbul de informații cu autoritățile și organismele internaționale.

2. REGLEMENTĂRI ȘI STANDARDE DE CONFORMITATE BANCARĂ

2.1. Definirea, natura juridică a băncilor și a instituției de conformitate legală internațională

Ca entități care au îmbrăcat diferite forme pe parcursul anilor, băncile se numără printre cele mai vechi instituții economice, ca mecanisme de facilitare a comerțului, de protejare a averii și de alocare a creditelor, reflectând interacțiunea dintre comerțul privat și reglementarea publică, făcând ca istoria bancară să fie strâns legată de evoluția juridică și instituțională a țărilor. În acest sens, cercetătorul Guștiuc Andrei afirmă că puterea și autoritatea au fost într-o conexiune strânsă cu banii¹⁸³.

Autorul Richard Hildreth, cercetând arhivele relevante în privința unei analize a istoriei bancare contemporane acestuia, precum și în scopul demonstrării avantajelor și necesității competiției în sistemul bancar, documentează că prima apariție a ce numim astăzi bancă, a fost fondată în Republica Venețiană, Italia în prezent, în anii 1150, începând din necesitatea Republicii Venețiene implicate în războaie și din lipsă de bani să recurgă la împrumuturi forțate, iar contribuabililor la împrumuturi fiindu-le garantate o dobândă anuală din sumele obligate să le împrumute, fiind în responsabilitatea anumitor structuri publice să onoreze plățile dobânzilor la scadență. Una dintre aceste structuri a fost intitulată Camera de Împrumuturi, care a fost creată cu scopul expres de gestionare a acestui întreg sistem, cu supravegherea sucursalelor acesteia care asigurau plățile scadente și ținerea la control a procesului¹⁸⁴.

Raymond de Roover, pe de altă parte, adaugă că activitatea bancară medievală trebuie înțeleasă în cadrul doctrinei Bisericii despre camătă, deoarece bancherii, căutau să își desfășoare operațiunile în conformitate cu normele religioase, rezultatul fiind că activitatea bancară medievală, și, pe o mare parte a continentului, cea modernă timpurie, diferă semnificativ de practica modernă. Ar fi greșit să presupunem că interdicția camătei a fost ignorată sau nesemnificativă, dovezile arată, în schimb, că a exercitat o influență substanțială și durabilă asupra instituțiilor și tehnicilor bancare¹⁸⁵.

Dacă să ne întoarcem înapoi la analiza lui Richard Hildreth, în privința așa-numitei bănci - Camera de Împrumuturi, aceasta, pe parcursul activității ei, a avut ocazia să cumpere și să vândă cambii, care reprezintă un instrument de plată prin care o anumită persoană ordonă unei alte

¹⁸³ GUȘTIUC, A. *Drept Bancar*. Moldova, Chișinău, Elena-V. I., Vol. 1, 2002, 283 p., ISBN 9975930409, p. 6.

¹⁸⁴ HILDRETH, R. *The History of Banks. To which is Added, a Demonstration of the Advantages and Necessity of Free Competition in the Business of Banking*. London, Hillard Gray, 1837, 142 p., ISBN 9780608418780, p. 5.

¹⁸⁵ ROOVER, R. *The Rise And Decline Of The Medici Bank*. Harvard University Press, London, England, 1963, ISBN 0-674-77145-1, p. 10.

persoane să plătească unei terțe persoane o sumă de bani determinată, la o dată fixă și un loc pre-indicat, însemnând că această corporație nu era pusă la dubii și caracterul acesteia fiind foarte respectabil, au ajuns în curând să descopere că simpla plasare a denumirii acesteia pe o hârtie îi dă plus valoare. Având totuși anumite fonduri în rezervele sale, Camera a găsit oportun de a implica aceste fonduri în tranzacții de vindere și cumpărare a valutelor străine pe piață la acel moment și oferirea împrumuturilor care luau forma unor hârtii de comerț, drept dovadă a fondurilor din Cameră, analogul la ce prestează băncile contemporane. Ulterior, negustorii venețieni și cei străini aflați în Veneția în scopuri de afaceri, au dezvoltat obiceiul de a plasa banii în cadrul Camerei pentru a fi păstrați în siguranță și de a exclude riscurile frecvente de pungășie sau tâlhării care se petreceau zilnic, în acest mod apărând instituția analogă depozitului contemporan¹⁸⁶.

Dovada eliberată de Cameră a fondurilor păstrate în cadrul acesteia, era echivalentul deținerii la mână a sumei de bani, fiind creat obiceiul între negustori de a face plăți și transferuri a acelei dovezi de fonduri eliberate de Cameră direct în contul contrapărții, în locul achitării fizice cu bani, mai ales în cazurile în care se făceau plăți cu sume mari de bani, fiind exclusă problema transportării în siguranță a sumelor de bani prin oraș. Această metodă de plată a avut atât de mult succes, că de la utilizarea ei în mod voluntar de către negustori, statul a intervenit ulterior și a obligat-o prin lege, iar în acest mod, fiecare negustor fiind obligat să își deschidă un cont în cadrul băncii, iar plățile pentru servicii și produse fiind executate prin procedura descrisă mai sus, creând analogul a instituției actuale de circulație a banilor de hârtie în economie. Aceste 3 instituții descrise mai sus au rămas baza a ce numim în prezent activitate bancară, cu mici modificări de procedură și optimizări la realitățile actuale. Urmând aceste principii, Banca Venețiană nu a avut niciun rival până în secolul al XV-lea, când au fost fondate entități asemănătoare în orașele Genova, Florența și Barcelona. Tabelul de Schimb din Barcelona și Camera Sfântului George din Genova, precum și cele din Florența au fost aproape copiile Băncii Venețiene și în scurt timp au obținut practic aceiași încredere publică și faimă¹⁸⁷.

Întrucât accentul era pus de către populația peninsulei Apeninice, Raymond de Roover documentează că italienii dominau nu doar comerțul la distanță, ci și activitatea bancară. Controlul lor asupra serviciilor financiare era aproape total. Biserica constituia cel mai important client al firmelor comerciale-bancare italiene, iar circulația veniturilor papale era comparabilă ca amploare cu fluxurile comerciale majore. În funcție de condițiile predominante, aceste transferuri puteau fie

¹⁸⁶ GARAVELLI, Z. P. *Legal Aspects of the European System of Central Banks*. Frankfurt am Main, European Central Bank, 2005, 416 p., ISBN 9291817015, pag. 246

¹⁸⁷ HILDRETH, R. *The History of Banks. To which is Added, a Demonstration of the Advantages and Necessity of Free Competition in the Business of Banking*. London, Hillard Gray, 1837, 142 p., ISBN 9780608418780, pag. 5-7

să stabilizeze sistemele financiare, fie să contribuie la perturbarea acestora. În timp ce cămătarii și schimbătorii de bani locali ofereau credite limitate la nivel comunitar, sistemul bancar internațional - în special tranzacțiile efectuate prin cambii - a rămas în mare parte sub controlul negustorilor-bancheri italieni¹⁸⁸. La fel și cercetătorul Guștiuc A. afirmă în analiza sa a evoluției bancare în evul mediu, că impulsul renașterii comerțului bancar în secolele XII-XIV în Europa Occidentală venea din nordul Italiei, anume Genova și Florența, tot atunci fiind cristalizată și terminologia de bancă, bancher și bancrută¹⁸⁹. Deci, tot în această perioadă, era deja cunoscut că băncile pot și falimenta, dacă nu respectau anumite standarde și practici de bună-credință ale pieței, pe care le putem considera precursorii reglementărilor bancare prezente astăzi.

O dată cu apariția banilor, a apărut și termenul de inflație, care în esență, înseamnă deprecierea valorii bunului, chiar dacă cantitativ aceasta a rămas neschimbată. Este important de notat că nu doar banii de hârtie pot fi subiecți deprecierii valutare, dar și banii în formă de monede sunt susceptibili de a fi afectați în același mod¹⁹⁰. Aici putem aduce exemplul clasic al Mansa Musa, regele Imperiului Mali constatat din teritoriul care acum face parte Guineea, Senegal, Mauritania, Gambia și statul modern Mali în prima jumătate a secolului XIV, care a fost extrem de bogat și prezumat cea mai bogată persoană din istorie¹⁹¹, averea acestuia provenind în special din aurul extras în regiunile bogate în aur din Nord-Vestul Africii de-a lungul multor secole.

Într-o vizită la Mecca în 1324, călătorind cu un anturaj enorm și cu o mare rezervă de aur, pe drum, acesta a petrecut o perioadă la Cairo, unde a dăruit generos localnicilor atât de mult aur, rezultând că fiecare locuitor având aur în cantități mari, acesta și-a pierdut valoarea crezută sacră anterior și a afectat semnificativ valoarea aurului în Egipt. Potrivit unor scriitori arabi¹⁹², generozitatea lui Musa a provocat o depreciere semnificativă a valorii aurului și bunurilor din comerț în tot Egiptul pentru mai bine de două decenii. Istoricul arab din Damascus, Ibn Fadlallah al-Umari a declarat că înainte de sosirea lui Musa, un mithqal de aur¹⁹³ valora 25 de dirhami de argint, dar că a scăzut la mai puțin de 22 de dirhami după aceea și nu a depășit acest număr timp de cel puțin doisprezece ani, iar acest lucru a fost descris că a distrus economia Egiptului. Este evidentă valoarea intrinsecă a aurului, dar aceasta reiese din raritatea și deținerea acestuia de către

¹⁸⁸ ROOVER, R. *The Rise And Decline Of The Medici Bank*. Harvard University Press, London, England, 1963, ISBN 0-674-77145-1, pag. 1.

¹⁸⁹ GUȘTIUC, A. *Drept Bancar*. Moldova, Chișinău, Elena-V. I., Vol. 1, 2002, 283 p., ISBN 9975930409, pag. 17.

¹⁹⁰ HILDRETH, R. *The History of Banks. To which is Added, a Demonstration of the Advantages and Necessity of Free Competition in the Business of Banking*. London, Hillard Gray, 1837, 142 p., ISBN 9780608418780, pag. 7.

¹⁹¹ COLLET, H. *Échos d'Arabie. Le Pèlerinage à La Mecque de Mansa Musa (724-725/1324-1325) d'après des Nouvelles Sources*. În revista: *History in Africa*. 2019, pp. 105-135, ISSN 0361-5413.

¹⁹² LEVTZION, N., HOPKINS, J. F. P. *Corpus of Early Arabic Sources for West Africa*. New York: Marcus Weiner Press, 2011, 516 p., ISBN 1-55876-241-8, pag. 271

¹⁹³ Mithqalul este o unitate de masă egală cu 4,25 grame folosită pentru măsurarea metalelor prețioase.

un număr limitat de oameni bogați și în cantități mici, însă când acesta este în proprietatea oricărui om și în cantități mari, dispare sacritatea și raritatea acestuia, prin urmare devine un lucru comun, pentru care și valoarea devine una obișnuită.

Mai putem adăuga și exemplul Olandei la începutul secolului al XVII, principala țară în termeni de comerț din acel moment din Europa, care având în circulație nu doar monedele metalice autohtone, dar și monedele țărilor vecine, în procesul de negustorie, aceste monede se uzau atât de mult, întrucât monedele metalice uzate nu puteau fi utilizate ca raport de 1:1 cu monedele mai integre, ci valorau mai puțin. Întrucât nu puteau fi introduse monede noi în circulație, era necesar colectarea cât mai rapidă a acestor monede și topirea lor pentru efectuarea noilor monede. Pentru a remedia aceste probleme, autoritățile din Amsterdam au implementat sistemul de tranzacționare a banilor prin intermediul plăților bancare, care era deja folosit de mult timp în Veneția, astfel fiind puse bazele Băncii din Amsterdam, care a început să facă venituri enorme din servicii de păstrare a banilor în tezaurul băncii, întrucât dacă deponenții nu ridicau monedele sau aurul timp de 6 luni, acesta rămânea în proprietatea băncii. După aceleași principii, ulterior au fost fondate băncile din Hamburg, precum și în alte centre comerciale din orașele libere ale Germaniei¹⁹⁴.

Cu ocazia cercetării evoluției bancare în Olanda, care a avut loc în epoca de aur olandeză și a durat aproximativ din 1588, când a fost înființată Republica Olandeză, până la războiul Franco-Olandez din 1672, perioada când comerțul olandez, evoluțiile științifice, arta și colonizarea de peste mări au fost printre cele mai proeminente din Europa, a avut loc, prima bulă speculativă sau bulă de active înregistrată din istorie¹⁹⁵, la care au contribuit activ băncile ieșind cu profituri uriașe, intitulată Mania Lalelelor sau Tulipmania, caracterizată ca o perioadă în care prețurile contractuale pentru unii bulbi ai lalelei recent introduse și la modă au atins niveluri extraordinar de ridicate.

Accelerația majoră a început în 1634 și apoi s-a prăbușit dramatic în februarie 1637. În multe privințe, Mania Lalelelor a fost mai mult un fenomen socio-economic necunoscut atunci decât o criză economică semnificativă. Aceasta nu a avut nicio influență critică asupra prosperității Republicii Olandeze, care a fost una dintre principalele puteri economice și financiare ale lumii în secolul al XVII-lea, cu cel mai mare venit pe cap de locuitor din lume între aproximativ 1600 și aproximativ 1720. O lalea, cunoscută sub numele de „Viregele”, afișată în catalogul olandez *Verzameling van een Meenigte Tulipaanen* din 1637, a fost oferit spre vânzare pentru între 3000 și 4200 de florini în funcție de greutate bulbului. În comparație, un meșteșugar calificat la acea

¹⁹⁴ HILDRETH, R. *The History of Banks. To which is Added, a Demonstration of the Advantages and Necessity of Free Competition in the Business of Banking*. London, Hillard Gray, 1837, 142 p., ISBN 9780608418780, pp. 7-11.

¹⁹⁵ SHILLER, R. J. *Irrational Exuberance*. Princeton: Princeton University Press, 2005, Ediția a 2-a, ISBN 978-0-691-12335-6, pp. 247–248.

vreme câștiga aproximativ 300 de florini pe an¹⁹⁶. Totuși, eruperea bulei de lalele în 1637 nu a pus capăt hegemonia economică olandeză, de fapt s-a întâmplat opusul, Tulipmania fiind urmată de un secol de conducere olandeză în aproape fiecare ramură a comerțului, finanțelor și producției globale, toate acestea fiind catalizatorul evoluției bancare olandeze¹⁹⁷ și germane, care au folosit experiența vecinilor Țărilor de Jos pentru a dezvolta în interiorul marilor orașe comerțul bancar.

În lucrarea sa, autoarea Grigoriță Cornelia afirmă sistemul bancar s-a format pe două niveluri ca urmare a dezvoltării economiilor de piață și a necesității gestionării politicii monetare, întrucât, banca centrală, pe parcursul evoluției istorice și în funcție de contextul economic, a preluat atribuții ale statului, devenind autoritatea monetară care controlează emisiunea monetară și păstrează rezervele naționale, iar nivelul doi fiind reprezentat de băncile comerciale și specializate, care au asigurat intermedierea financiară și circulația fluxurilor monetare, oferind servicii clienților și sprijinind funcționarea economiei¹⁹⁸.

O dată cu fondarea în 1694 a Băncii din Anglia, aceasta a fost prototipul și exemplul băncilor moderne, cu un capital de start de 1.200.000 lire sterline. Întrucât tot capitalul era împrumutat către guvern, aceasta a dus la inventarea *bank-notes*, actual numite bancnote. Banca era obligată să păstreze o cantitate mare de monede pentru a asigura plata bancnotelor prezentate, dar întrucât plățile între negustori și alți actori erau făcute între aceștia cu bancnotele din proprietate și rar se adresau la bancă pentru a retrage monedele, banca a păstrat mereu o sumă mult mai mică de monede în tezaur decât suma bancnotelor din circulație. Următoarea mărire de capital a băncii a avut în 1781 la o sumă de 11.642.400 lire sterline¹⁹⁹, de la care putem deduce cum sistemul bancar a crescut de 10 ori în această perioadă, ajungând nu doar o parte integrantă a afacerilor negustorilor, statului și armatei, dar mai degrabă un centru de contact a majorității tranzacțiilor.

Dacă să facem o mică concluzie, asupra tematicii cercetate în acest subcapitol, dezvoltarea sectorului bancar s-a răspândit din nordul Italiei în tot Sfântul Imperiu Roman, iar în secolele al XV-lea și al XVI-lea în nordul Europei. Aceasta a fost urmată de o serie de inovații importante care au avut loc la Amsterdam în timpul Republicii Olandeze în secolul al XVII-lea și la Londra

¹⁹⁶ NUSTELING, H. *Welvaart en werkgelegenheid in Amsterdam 1540-1860. Een relaas over demografie, economie en sociale politiek van een wereldstad*. Amsterdam: De Bataafsche Leeuw, 1985, 275 p., ISBN 978-90670-7-082-9, pp. 114, 252, 254, 258.

¹⁹⁷ KALETSKY, A. *Capitalism 4.0: The Birth of a New Economy in the Aftermath of Crisis*. Marea Britanie, Londra, Bloomsbury, 2010, p. 448, ISBN 9781408809730, pp. 69.

¹⁹⁸ GRIGORIȚĂ, C. *Activitate bancară*. Moldova, Chișinău, Editura Cartier, Ed. A 3-a, 2005, 420 p., ISBN 9975793568, pag. 45.

¹⁹⁹ HILDRETH, R. *The History of Banks. To which is Added, a Demonstration of the Advantages and Necessity of Free Competition in the Business of Banking*. London, Hillard Gray, 1837, 142 p., ISBN 9780608418780, pp. 11-13.

începând cu secolul al XVIII-lea, iar serviciile prestate de aceste bănci din Evul Mediu târziu și Epoca Modernă, în special cele din Sfântul Imperiu Roman, începând cu cea mai faimoasă bancă italiană Banca Medici, înființată de Giovanni Medici în 1397²⁰⁰, precum și cu cea mai veche bancă existentă Banca Monte dei Paschi di Siena, cu sediul în Siena, Italia, care funcționează continuu din 1472, alături de Banco di Napoli cu sediul în Napoli, Italia, care a funcționat din 1463 până la sfârșitul anului 2002, au fost aceleași instrumente financiare cu păstrarea standardelor din alte bănci din alte țări, cum ar fi: depozite, schimburi valutare, folosirea bancnotelor și oferirea împrumuturilor, despre care putem afirma că este prima atestare a unei auto-reglementări a sistemului bancar și inițierea unor standarde comune între primele entități bancare din lume.

Pe parcursul secolelor XIX-XX, evoluțiile în telecomunicații și posibilitățile în tehnologiile informaționale și de calcul au cauzat schimbări majore în operațiunile băncilor și au permis acestora să crească în dimensiune și răspândire geografică, însă o dată cu aceste creșteri în domeniul financiar-bancar, direct proporțional au crescut și riscurile aferente, mai ales în perioada istorică când modelul economic de funcționare a piețelor financiare și a băncilor nu erau încă clare și reglementate suficient, ducând la prima mare criză economică mondială, numită Marea Depresiune din 1929–1939, care a fost o recesiune economică globală severă care a afectat multe țări din întreaga lume, devenind evidentă după o scădere bruscă a prețurilor acțiunilor din SUA.

Aceasta s-a caracterizat drept o perioadă de recesiune economică pe termen lung care a fost rezultatul scăderii activității bancare și economice în mai multe economii naționale, urmată de o contagiune financiară și răspândirea perturbărilor pieței în sens descendent, de la o țară la alta, comișcări ale ratelor de schimb, prețurilor acțiunilor și fluxurilor de capital²⁰¹. Această contagiune economică a început în jurul lunii septembrie 1929 și a dus la prăbușirea bursei de pe Wall Street din 24.10.1929, când investitorii au tranzacționat mai mult de 16 milioane de acțiuni la Bursa de Valori din New York într-o singură zi, iar prețurile acțiunilor la Bursa de Valori din New York s-au prăbușit și s-a încheiat la jumătatea lunii noiembrie. Imediat după aceasta, a urmat prăbușirea Bursei de Valori din Londra, care au semnalat începutul Marii Depresiuni la nivel mondial, caracterizată de dificultăți economice, rate ridicate ale șomajului și falimentele afacerilor²⁰².

În criza din 1929, băncile au jucat un rol central în declanșarea și exacerbarea recesiunii economice, prin intermediul speculațiilor și supra îndatorării, încredere scăzută în piața financiară,

²⁰⁰ ROOVER, R. *The Rise And Decline Of The Medici Bank*. Harvard University Press, London, England, 1963, ISBN 0-674-77145-1, pag. 3.

²⁰¹ DORNBUSCH, R., PARK, Y., CLAESSENS, S. *Contagion: Understanding How It Spreads*. În: Revista "The World Bank Research Observer", 2000, vol. 15, nr. 2, pp. 177-197, doi:10.1093/wbro/15.2.177.

²⁰² SHACHTMAN, T. *The Day America Crashed: A Narrative Account of the Great Stock Market Crash of October 24, 1929*. New York: G.P. Putnam, 1979, ISBN 9780399116131.

colapsul sistemului bancar și solicitarea de intervenire a statului pentru salvarea fondurilor acestora. Acest lucru a fost posibil, întrucât băncile au fost implicate în activități speculative și au acordat credite excesive, alimentând un *boom* artificial pe piețele financiare și pe prețurile activelor, analogul exemplului Maniei Lalelelor din Olanda din 1634. Pe măsură ce piețele au început să scadă, iar companiile și investitorii s-au luptat să-și ramburseze împrumuturile, încrederea în sistemul bancar a scăzut. Acest lucru a dus la retrageri masive de numerar de la bănci, iar pe fondul lipsei de încredere și al retragerilor masive de bani, multe bănci nu au putut face față cererilor deponenților și au dat faliment. În rezultat, putem afirma că băncile au fost catalizatorul declanșării și răspândirii crizei din 1929, iar gestionarea crizei a necesitat intervenția coordonată a autorităților și instituțiilor financiare din toate țările afectate pentru a atenua daunele și a restabili stabilitatea economică.

Ca răspuns la criza bancară din timpul Marii Depresiuni, guvernele țărilor afectate, în special, Statele Unite au adoptat mai multe acte legislative semnificative pentru a reglementa sectorul bancar. *Legea Glass-Steagall din 1933*, de exemplu, urmărea să separe activitățile bancare comerciale de cele bancare de investiții pentru a preveni conflictele de interese și a reduce asumarea riscurilor²⁰³. De asemenea, a înființat Corporația Federală de Asigurare a Depozitelor pentru a asigura garantarea depozitelor și pentru a spori încrederea în sistemul bancar. Totodată, țările și-au înființat sau consolidat băncile centrale în urma Marii Depresiuni, acestea fiind însărcinate cu supravegherea politicii monetare, reglementarea băncilor și menținerea stabilității financiare, întrucât natura globală a acestei crize a evidențiat importanța cooperării internaționale în reglementarea piețelor financiare, culminându-se cu fondarea FMI și Băncii Mondiale cu rol de monitorizare și reglementare a politicilor financiare precum și pentru a evita protecționismul economic și instabilitatea monetară²⁰⁴.

În urma declasificării recente unui șir de documente din cadrul Conferinței de la Bretton Woods, putem constata că Consiliul Guvernatorilor ai Sistemului de Rezervei Federale a Statelor Unite ale Americii a făcut o analiză asupra stabilizării monetare internaționale de după război, venind cu un plan-propunere a experților din Statele Unite și din Regatul Unit²⁰⁵, care au condus

²⁰³ United States Banking Act of 1933 (Glass-Steagall Act).

²⁰⁴ BRUMMER, C. *Soft Law and the Global Financial System. Rule Making in the 21st Century*. New York, Cambridge University Press, 2015, 355 p., ISBN 9781107128637, pag 93.

²⁰⁵ Bretton Woods Documents - Federal Reserve Report on U.S. and U.K. Proposal for Postwar International Monetary Stabilization - Proposal Folder ID: 1849644 Series: Bretton Woods collection Dates: 06/01/1943-06/30/1943 Sub-Fonds: Leonard B. Rist files Fonds: Records of Individual Staff Members ISAD Reference Code: WB IBRD/IDA STAFF-09-02, World Bank Group Archives, Washington, D.C., United States.

la crearea unor instituții precum Fondul Monetar Internațional²⁰⁶ și Banca Mondială, care urmăreau să promoveze stabilitatea financiară și cooperarea între națiuni. Acest lucru a rezultat ca guvernele și organismele de reglementare să introducă cerințe mai stricte de capital și reglementări prudențiale pentru a consolida rezistența băncilor la șocurile economice, urmărind să asigure că băncile mențin rezerve de capital adecvate pentru a absorbi pierderile și pentru a reduce riscul falimentului bancar, pentru a proteja interesele consumatorilor, deponenților și a investitorilor.

Urmare a lecțiilor învățate de falimentele anterioare, s-a fondat Banca Mondială, care a apărut dintr-un moment critic din istorie, modelat de consecințele Marii Depresiuni și provocările reconstrucției de după cel de-al Doilea Război Mondial. În iulie 1944, reprezentanții a 44 de națiuni aliate s-au adunat la Conferința de la Bretton Woods din New Hampshire pentru a pune bazele unui nou sistem monetar internațional²⁰⁷. Această conferință a marcat nașterea Băncii Mondiale, alături de Fondul Monetar Internațional, ca instituții cheie care vizează promovarea stabilității și dezvoltării economice globale. Banca Mondială, cunoscută inițial drept Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare²⁰⁸, a fost înființată cu o misiune clară de a sprijini eforturile de reconstrucție ale țărilor distruse de război. Crearea sa a fost un răspuns la nevoia urgentă de cooperare internațională în abordarea provocărilor economice ale vremii, accentul inițial a fost pus pe finanțarea proiectelor de infrastructură esențiale pentru reconstrucția postbelică, cum ar fi drumuri, poduri, baraje și alte facilități esențiale.

Analog cu scopul Băncii Mondiale, la data de 27.12.1945 a fost înființat Fondul Monetar Internațional fiind văzut ca o modalitate de a promova stabilitatea ratelor de schimb, de a preveni războaiele valutare și de a promova un mediu propice pentru comerțul și investițiile internaționale. Întrucât multe țări s-au confruntat cu dificultăți ale balanței de plăți și s-au luptat să mențină stabilitatea monedelor după criză, a oferit asistență financiară țărilor membre care se confruntau cu astfel de provocări, ajutându-le să-și stabilizeze economiile, să gestioneze dezechilibrele externe și să restabilească încrederea în monedele lor, să faciliteze cooperarea economică între țările membre, pentru a promova dialogul privind politicile economice și pentru a oferi o platformă

²⁰⁶ Bretton Woods Documents - Federal Reserve Report on the IMF - Report Folder ID: 1849659 Series: Bretton Woods collection Dates: 03/01/1945-03/01/1945 Sub-Fonds: Leonard B. Rist files Fonds: Records of Individual Staff Members ISAD Reference Code: WB IBRD/IDA STAFF-09-02

²⁰⁷ The Bretton Woods Conference, 1944 [online] [accesat: 08.02.2024] Disponibil: <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/wwii/98681.htm>

²⁰⁸ Bretton Woods Documents - Chamber of Commerce Report on UN Bank Report - International Finance Problems Folder ID: 1849649 Series: Bretton Woods collection Dates: 06/01/1944-06/30/1944 Sub-Fonds: Leonard B. Rist files Fonds: Records of Individual Staff Members ISAD Reference Code: WB IBRD/IDA STAFF-09-02 [online] [accesat: 03.12.2023] Disponibil: <https://pubdocs.worldbank.org/en/374691602747304040/World-Bank-Group-Archives-Folder-1849649.pdf?redirect=no>

pentru abordarea provocărilor și vulnerabilităților comune²⁰⁹. Înființarea Fondului a făcut parte dintr-un efort mai larg de a crea un sistem monetar internațional bazat pe reguli. Acest sistem urmărea să ofere linii directoare clare pentru politicile de schimb valutar, să promoveze transparența pe piețele financiare și să prevină tipul de haos economic și protecționism care au contribuit la criză²¹⁰.

Un principiu foarte important și unanim recunoscut în preajma evenimentelor enunțate a fost respectarea standardului de aur. De exemplu, în cadrul *Raportul Camerei de Comerț privind propunerile de stabilizare a monedei de la Bretton Woods* din iunie 1944, luând în considerare punctele de vedere a unui vast număr de experți, au cristalizat un șir de planuri, printre care *The White Plan*, *The Keynes Plan*, *The French Plan*, *The Canadian Plan* și *The Russian Attitude*, care nu a oferit un plan separat, dar reprezentanții acestora au venit în Statele Unite să participe la discuții informale²¹¹, au ajuns la următoarea rezoluție aferent politicii monetare internaționale: „*Camera [de Comerț a Statelor Unite] își reiterează convingerea că restabilirea unui standard monetar internațional satisfăcător și încrederea în integritatea monedelor sunt nevoi vitale care trebuie satisfăcute. Stabilitatea monedelor este necesară pentru o revigorare adecvată a comerțului internațional privat, cu beneficiile sale postbelice pentru poporul Statelor Unite și al altor țări. Etalonul aur este singurul etalon monetar internațional care a impus o acceptare generală. Comerțul mondial se mișcă pe valori bazate pe aur. Restaurarea și menținerea unui standard satisfăcător depind de dezvoltarea încrederii, de echilibrarea bugetelor publice și de eliminarea finală a restricțiilor asupra valutarului. Statele Unite ar trebui să ofere influența constantă necesară pe plan internațional prin asigurarea stabilității dolarului, în afara restricțiilor valutare. Stabilitatea dolarului va necesita abandonarea politicilor care sunt menite să încurajeze finanțarea deficitului, abrogarea autorității de a emite bilete verzi și interzicerea exercitării puterii executive care ar slăbi standardul valutar stabilit de Congres*”²¹².

²⁰⁹ NISTAN, C., BABB, S. "The crisis of neoliberalism and the future of international institutions: a comparison of the IMF and the WTO". În: *Theory and Society*, 2009, vol. 38 (5): 459–484. DOI:10.1007/s11186-009-9093-5.

²¹⁰ JENSEN, N. *Crisis, Conditions, and Capital: The Effect of the IMF on Direct Foreign Investment*". *Revista "Journal of Conflict Resolution"*, Volumul: 48, nr. 2, pp. 194-210, 2004, doi:10.1177/0022002703262860. S2CID 154419320.

²¹¹ Bretton Woods Documents - Chamber of Commerce Report on Currency Stabilization Proposals - Report Folder ID: 1849650 Series: Bretton Woods collection Dates: 06/01/1944-06/30/1944 Sub-Fonds: Leonard B. Rist files Fonds: Records of Individual Staff Members ISAD Reference Code: WB IBRD/IDA STAFF-09-02 [online] [accesat: 14.05.2024] Disponibil: <https://pubdocs.worldbank.org/en/365591602747446274/World-Bank-Group-Archives-Folder-1849650.pdf?redirect=no> pp. 2-4

²¹² Bretton Woods Documents - Chamber of Commerce Report on Currency Stabilization Proposals - Report Folder ID: 1849650 Series: Bretton Woods collection Dates: 06/01/1944-06/30/1944 Sub-Fonds: Leonard B. Rist files Fonds: Records of Individual Staff Members ISAD Reference Code: WB IBRD/IDA STAFF-09-02 [online] [accesat: 14.05.2024] Disponibil: <https://pubdocs.worldbank.org/en/365591602747446274/World-Bank-Group-Archives-Folder-1849650.pdf?redirect=no> pag. 42

Acest standard a fost folosit doar până în 1971 când Statele Unite ale Americii au decis să rezilieze unilateral convertibilitatea dolarului american în aur, ceea ce a fost finalul efectiv al sistemului Bretton Woods, o cauză majoră fiind cheltuielile federale pentru războiul din Vietnam, care l-au determinat pe Richard Nixon să ia această decizie la data de 15.08.1971, urmând ceea ce avea să fie intitulat „Șocul Nixon”, care a declanșat speculații enorme împotriva dolarului. În cadrul sistemului Bretton Woods de rate de schimb fixe, dar ajustabile, dolarul era principala monedă de rezervă a lumii, susținută de rezervele de aur americane. Deficitele de plăți ale SUA din anii 1950 au fost apreciate ca o modalitate de a atenua deficitul de dolari care a existat după cel de-al Doilea Război Mondial. În anii 1960, însă, deficitul de dolari făcuse loc unui exces de dolari. Extinderea tot mai mare a dolarilor a însemnat că, la sfârșitul anilor 1960, deținerile străine de dolari (aproape 50 de miliarde de dolari) au depășit cu mult rezervele de aur din SUA (aproximativ 10 miliarde de dolari). Pur și simplu, Statele Unite nu și-ar fi putut îndeplini obligația de a schimba aur cu dolari dacă băncile centrale străine ar fi început să ceară aur pentru toate rezervele lor în dolari²¹³.

La fel și cercetătorul Guștiuc Andrei afirmă că prăbușirea sistemului Bretton Woods, precum și cele două șocuri petroliere din 1973 și 1979 constituie factori importanți în modificarea ordinii și principiilor guvernante ale relațiilor financiare internaționale²¹⁴.

La aspectele cu privire la convertibilitatea aurului în dolari, numit și *gold-standard*, adică etalonul aurului în care unitatea economică standard de calcul se bazează pe o cantitate fixă de aur, este necesar să facem o delimitare clară între bani (eng. *money*) și banii fiduciari (eng. *currency*)²¹⁵, care sunt adesea folosite ca având același sens, dar au semnificații diferite. Banii fiduciari se referă la forma specifică de bani care se află în circulație, cum ar fi monedele și bancnotele, fără o valoare intrinsecă și nu au valoare de utilizare în sine, fiind tip de monedă emisă de guvern care nu este susținută de un metal prețios, cum ar fi aurul sau argintul, nici de niciun alt bun corporal sau marfă. Banii fiduciari (eng. *currency*) sunt desemnați de guvernul emitent ca fiind mijloc legal de plată autorizat prin legislația în vigoare. Pe de altă parte, banii (eng. *money*), sunt un concept mai larg care include nu numai moneda fizică din hârtie sau metal (aur, argint, bronz etc.), ci și alte active precum marfă, acțiuni, obligațiuni și proprietăți, care au valoare sau utilizare în sine, adică o valoare intrinsecă. Banii (eng. *money*) sunt incozi de depozitat și transportat în

²¹³ IRWIN, D. A. *The Nixon Shock After Forty Years: The Import Surcharge Revisited*. National Bureau Of Economic Research, Working Paper 17749, Cambridge, ianuarie 2012, DOI 10.3386/w17749, pag 2-3.

²¹⁴ GUȘTIUC, A. *Drept Bancar*. Moldova, Chișinău, Elena-V. I., Vol. 1, 2002, 283 p., ISBN 9975930409, pag. 36.

²¹⁵ Banii fiduciari (din latină *fiat*: ”să fie”) sunt un tip de monedă emisă de guvern care nu este susținută de un metal prețios, cum ar fi aurul sau argintul, nici de niciun alt bun corporal sau marfă. Moneda fiat este de obicei desemnată de guvernul emitent ca fiind mijloc legal de plată și este autorizată prin reglementări guvernamentale.

cantități mari și nu permite unui guvern să manipuleze fluxul de comerț cu aceeași ușurință cum ar face-o cu o bancă fiduciară (eng. *currency*).

O a doua criză de proporții, în care băncile au avut din nou rolul de catalizator, a fost criza financiară din 2007-2008, care a provocat falimentarea multor bănci, inclusiv unele dintre cele mai mari bănci din lume, și a inițiat dezbateri că aceasta a avut loc, parțial, și din cauza politicilor de remunerație incorecte în cadrul băncilor comerciale²¹⁶. Pe de cealaltă parte, oamenii de știință au implicat în mod direct defectele de guvernare corporativă ca fiind unul dintre principalele motive pentru cauzarea crizei globale, în timp ce alți factori joacă doar un rol suplimentar²¹⁷. Cea mai influentă acțiune care a încurajat criza creditelor ipotecare de calitate joasă din 2008, alături de acțiunile neglijente ale instituțiilor bancare, a fost *Legea de moderare a serviciilor financiare*²¹⁸, numită și *Legea Gramm-Leach-Bliley* din 1999, care a permis crearea internă unică, de către instituții bancare independente, de titluri garantate cu ipoteci²¹⁹ ca instrumente de investiții și derivate. Această decizie legislativă nu doar a modificat legea preexistentă, ci a abrogat efectiv *Legea Glass-Steagall din 1933*, singura garanție statutară rămasă împotriva dezastrului care a urmat.

Prin urmare, având instrumente financiare noi, titlurile garantate cu ipoteci în loc de bulbi de lalele și, la fel ca în anii 1600, piața financiar-bancară „s-a trezit” într-o zi și și-a dat seama că acele titluri, de fapt, nu valorau atât de mult. Ceea ce s-a întâmplat în 2008 este că o mulțime de bănci au acordat foarte multe credite ipotecare de calitate joasă, cu dobânzi mari, fără a evalua bonitatea financiară a debitorilor, ce a făcut inevitabilă materializarea riscului de contrapartidă. Păstrarea standardului ar fi redus oferta totală de credit, prin urmare împrumuturile, în special ipotecare de calitate joasă, care ar fi putut să nu fi fost oferite, înlăturând cauza imediată a crizei.

Un exemplu elocvent al practicilor interne neglijente și a unei guvernări corporative defectuoase este declarația infamă a fostului președinte al Citigroup din SUA, cea mai mare bancă din lume la acea vreme, care în iulie 2007, referindu-se la practicile de creditare cu efect de levier ale Citigroup a afirmat: „[...]când muzica se oprește, în ceea ce privește lichiditatea, lucrurile se

²¹⁶ HOHMANN, M. *The Impact of Regulation on Remuneration in Banks. An Analysis of EU, UK and German Law*. Hamburg, Anchor Academic Publishing, 2017, 60 p., ISBN 9783960670759, pag 2

²¹⁷ AKUFFO, J. A. *Corporate Governance and Accountability of Financial Institutions. The Power and Illusion of Quality Corporate Disclosure*. London, Springer International Publishing, 2021, 412 p., ISBN 9783030640460, pag. 119.

²¹⁸ Legea SUA de moderare a serviciilor financiare (*United States Gramm-Leach-Bliley Act*). [online] [accesat: 14.05.2024] Disponibil: <https://www.ftc.gov/legal-library/browse/statutes/gramm-leach-bliley-act>

²¹⁹ Un titlu garantat cu ipotecă este un tip de titlu garantat cu active (un instrument) care este garantat printr-o ipotecă sau o colectare de credite ipotecare. Ipotecile sunt agregate și vândute unui grup de persoane (o agenție guvernamentală sau o bancă de investiții) care securitizează sau împachetează împrumuturile într-un titlu pe care investitorii îl pot cumpăra.

vor complica. Dar atâta timp cât muzica se aude, trebuie să dansezi. Noi încă dansăm.” În realitate, la data acestei declarații „muzica” deja era oprită, ceea ce a făcut să se mai continue a fost principiul inerției. Peste ceva timp, acesta a declarat în fața Comisiei de anchetă privind criza financiară, că a propus anterior ca regulatorul să impună limite asupra tranzacțiilor de creditare cu efect de levier, ce a stârnit confuzii, întrucât a solicitat impunerea de limitări a ceea ce compania făcea, lucru care putea fi evitat prin însăși stoparea independentă de la asemenea practici riscante²²⁰.

Ceea și ce trebuia de demonstrat e că conștientizând de efectul distrugător care va urma, totuși s-a folosit de moment pentru maximizarea profiturilor, decât pentru raționalizarea riscurilor și a efectelor ulterioare asupra economiei. Dar acesta nu este un caz izolat, în practică, mai multe bănci și firme financiare de top din SUA au mers pe același principiu, doar că impactul pentru fiecare a fost diferit. Un exemplu diametral opus a fost gestionarea crizei de către banca JP Morgan Chase, în special datorită unei gestionări corecte a riscurilor, care tot a fost subvenționată de SUA, însă a fost văzută mai degrabă parte a soluției de ieșire din criză, decât parte a problemei, în cazul altor instituții financiare, care în mod special, au și provocat această criză.

Unul dintre principalii factori ai crizei a fost bula de pe piața imobiliară din Statele Unite, având o asemănare izbitoră cu criza din 1929. În anii care au precedat crizei, a existat o creștere semnificativă a prețurilor locuințelor, determinată de accesul ușor la credite și de practicile de creditare riscante. Mulți debitori au contractat credite ipotecare pe care nu și le-au putut permite, alimentați de credința că prețurile locuințelor vor continua să crească la nesfârșit. Această bulă a izbucnit în cele din urmă, ducând la o scădere bruscă a prețurilor locuințelor și declanșând un val de executări silite și datorii neplătite. Băncile și instituțiile financiare au emis un număr mare de credite ipotecare debitorilor cu istoric de credit slab sau cu verificare limitată a veniturilor. Când piața imobiliară s-a prăbușit, aceste credite ipotecare au intrat în neplată la rate alarmante, provocând pierderi masive pentru instituțiile financiare investite în aceste active riscante.

La acestea, s-au mai adăugat diversitatea produselor financiare complexe și lipsa de transparență pe piețele financiare, iar instrumente precum titlurile garantate cu ipotecă²²¹ și obligațiile de creanță garantate²²², care au fost grupate și vândute investitorilor, contaminând riscul

New York Times Magazine. Prince Finally Explains His Dancing Comment. 08.04.2010 [online] [accesat: 29.05.2024] Disponibil: <https://archive.nytimes.com/dealbook.nytimes.com/2010/04/08/prince-finally-explains-his-dancing-comment/>

²²¹ Un titlu garantat cu ipotecă (eng. *mortgage-backed securities*) este un tip de titlu garantat cu active care este garantat printr-o ipotecă sau o colecție de ipotecă. Ipotecile sunt agregate și vândute unui grup de persoane (o agenție guvernamentală sau o bancă de investiții) care securitizează sau împachetează împrumuturile într-un titlu pe care investitorii îl pot cumpăra.

²²² O obligație garantată cu creanțe (eng. *collateralized debt obligation*) este un produs financiar complex care combină diverse datorii, cum ar fi ipotecă, împrumuturi sau obligațiuni, într-un titlu de valoare vândut investitorilor.

în întregul sistem financiar. Cu toate acestea, atunci când activele au început să devină neperformante, valoarea acestor titluri a scăzut, ducând la panică și la pierderea încrederii în piețele financiare. În plus, criza a evidențiat natura interconectată a piețelor financiare globale, și cum instituțiile financiare din întreaga lume au fost expuse la active toxice legate de piața imobiliară din SUA, ceea ce a dus la efecte de contagiune pe măsură ce criza s-a extins la nivel internațional. Falimentul Lehman Brothers din septembrie 2008 a servit drept catalizator care a exacerbat criza, declanșând o criză de încredere, înghețare a împrumuturilor și o aversiune sporită la risc în rândul investitorilor și instituțiilor, dar în general acestea pot fi catalogate drept fraude.

Anumiți cercetători afirmă, pe acest aspect, că fraudă bancară din 2008 din sistemul bancar occidental poate fi privită și din perspectiva politicii de marketing bancar și anume atragerea unui număr cât mai mare de clienți și, respectiv, creșterea nesustenabilă a cotei de piață care au generat credite relaxate prea puțin trecute prin filtrul lucid al unei analize economico-financiare profunde sau din dorința de a atrage agenți economici mari cu notorietate aflați în căutarea unor oportunități de obținere a unor credite ieftine²²³.

Această criză are o asemănare izbitoare cu Tulipmania și faptul că aceasta nu a pus capăt hegemoniei economice olandeze, din contra, aceasta fiind urmată de un secol de conducere olandeză în aproape fiecare ramură a comerțului, finanțelor și producției globale, este și rezultatul crizei din 2008, care a plasat-o pe SUA, cauzatoarea crizei, drept lider economic mondial. Dacă în 2008, PIB-ul SUA era de 14,72 trilioane USD²²⁴, PIB-ul nominal al UE-27 în 2008 a fost de aproximativ 12,5 trilioane EUR^{225 226}, ceea ce se transformă în aproximativ 19 trilioane USD la cursurile medii de schimb EUR/USD din 2008, ceea ce pune economia UE cu aproximativ 20% înaintea economiei SUA, cu o perspectivă solidă de creștere și mai mare față de aceasta. După criza economică generată de SUA, aceasta a preluat practic rolul de lider mondial incontestabil față de UE în materie economică, care din 2012 a ajuns la o paritate a PIB-ului (SUA 16,16 trilioane USD versus UE 16,04 trilioane USD), ulterior ținând o creștere stabilă peste valorile UE. Din informațiile disponibile ale FMI pentru 2023, diferența a ajuns de 30,6 trilioane USD în favoarea SUA versus 18,6 trilioane USD în favoarea UE, iar pentru 2024 și 2025, informațiile încă

²²³ MARCOCI., P.M., BÎRZU, G.B. *Unele aspecte juridice privind investigarea fraudei bancare*. În: Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice, 2011, nr.2, pag. 178-179.

²²⁴ U.S. Bureau of Economic Analysis. *Conturi Naționale de Venit și Produs (NIPA)*, "Table 1.1.5. Gross Domestic Product". [online] [accesat: 03.01.2023] Disponibil: https://apps.bea.gov/iTable/?reqid=19&step=3&isuri=1&select_all_years=0&nipa_table_list=5&series=a&first_year=1995&last_year=2007&scale=-9&categories=survey&thetable=

²²⁵ International Monetary Fund. *World Economic Outlook*. 2009, ISBN: 9781589068070.

²²⁶ Eurostat. *Eurostat Data Browser – Gross Domestic Product (GDP) and components*[online] [accesat: 03.01.2023] Disponibil: <https://ec.europa.eu/eurostat/>.

nu sunt prezentate consolidat, însă conform prognozelor, diferența dintre economii la 20 ani distanță de la criză ar putea deveni de două ori mai mari în favoarea declanșatoarei crizei din 2008.

Aferent stopării creșterii economice a Uniunii Europene, este relevantă documentarea cercetătorului Guștiuc Andrei, care afirmă că la începutul anilor 1990, totalul activelor tuturor băncilor UE a fost de aproximativ 10 trilioane USD, comparativ cu 6,5 trilioane USD pentru SUA²²⁷.

Pe lângă măsurile desfășurate *supra*, inițiative precum crearea cadrului Basel III pentru reglementarea bancară și fondarea Consiliului pentru Stabilitate Financiară a avut un rol crucial în coordonarea eforturilor internaționale de reglementare, urmate de acțiunile băncilor centrale pentru a stabiliza piețele financiare și a sprijini redresarea economică, incluzând implementarea unor politici monetare neconvenționale, cum ar fi relaxarea cantitativă²²⁸ prin crearea banilor digitali pentru a cumpăra active pe termen lung, ce duce la scăderea ratelor dobânzilor, astfel crescând lichiditatea și stimulând economia.

Am putea aduce exemplul Băncii Centrale Franceze, care pentru anii 2016-2019 a transferat în bugetul statului francez peste 21,6 miliarde euro, majoritatea acestora provenind din veniturile din dobânzi obținute în contextul programelor de relaxare cantitativă derulate în întregul Eurosistem²²⁹, guvernatorul căreia la 21.09.2025, în urma invitației guvernatoarei Băncii Naționale a Moldovei a vizitat banca centrală națională, prezența căruia la Chișinău a constituit un semnal puternic de sprijin pentru Republica Moldova în procesul de integrare europeană²³⁰.

2.2. Standardele internaționale de reglementare pentru băncile comerciale

Este necesar de subliniat faptul că standardele internaționale în materie de guvernanză corporativă pentru băncile comerciale se bazează atât pe actele juridice obligatorii „*hard law*”, care include legi naționale obligatorii, reglementări secundare și alte reguli aplicabile din punct de vedere legislativ, stabilite de guvernele statelor sau organismele regionale, cum ar fi Uniunea Europeană, fiind aplicate prin intermediul autorităților de supraveghere și al instanțelor judecătorești, iar încălcările acestor acte juridice obligatorii pot duce la sancțiuni sau la pierderea licențelor băncilor comerciale.

²²⁷ GUȘTIUC, A. *Drept Bancar*. Moldova, Chișinău, Elena-V. I., Vol. 1, 2002, 283 p., ISBN 9975930409, pag. 128.

²²⁸ Relaxarea cantitativă (eng. *quantitative easing*) este o acțiune de politică monetară prin care o bancă centrală achiziționează cantități predeterminate de obligațiuni guvernamentale, acțiuni ale companiilor sau alte active financiare pentru a stimula artificial activitatea economică.

²²⁹ Banque de France. *Annual Report 2019*. [online] [accesat: 14.12.2025] Disponibil: <https://www.banque-france.fr/fr/publications-et-statistiques/publications>

²³⁰ Banca Națională a Moldovei. *Franța susține Moldova*. [online] [accesat: 16.12.2025] Disponibil: <https://www.bnm.md/ru/node/68990>

Pe de cealaltă parte, legislația neobligatorie „*soft law*” include standarde internaționale neobligatorii, dar extrem de influente, cum ar fi cele emise de Banca Reglementelor Internaționale, Comitetul de la Basel pentru Supraveghere Bancară, Grupul de Acțiune Financiară Internațională, Grupul Wolfsberg și alte organizații internaționale. Pentru a susține direct statele, băncile centrale, entitățile din domeniul financiar-bancar și indirect clienții, deponenții sau investitorii locali, au fost constituite organizații sau grupuri la nivel internațional care oferă acest suport, cum ar fi în cazul Grupului Wolfsberg, alcătuit din 13 bănci globale care oferă îndrumări instituțiilor financiare pentru gestionarea riscurilor cu care acestea se pot ciocni în activitatea lor, în mod special în relația dintre instituții financiare și clienți, alături de Banca Reglementelor Internaționale, menționată anterior, care este o instituție financiară internațională deținută de 63 bănci centrale și autorități monetare care încurajează cooperarea monetară și financiară internațională și oferă băncilor îndrumări și linii directoare în relațiile dintre acestea și clienți, deponenți, investitori și toate persoanele interesate.

Spre exemplu, Grupul Wolfsberg emite un chestionar numit „*Wolfsberg Questionnaire*” sau „*Correspondent Banking Due Diligence Questionnaire*”, cu scopul de a cunoaște contrapartea în relația de bancă corespondentă. Chiar dacă nu există absolut nicio obligație legală în niciun stat aferent completării acestui chestionar, fiecare bancă din lume, fără excepții, îl completează și îl publică pe pagina sa web²³¹. Acestea împreună favorizează și încurajează îndeplinirea de către entitățile financiare a programelor naționale și internaționale în materia de conformitate internațională și securitate financiară și urmăresc stabilitatea financiară globală și, în special, securitatea financiară a individualilor, care au un rol primordial în ciclul de viață a entităților din domeniul financiar-bancar.

Chiar dacă aceste standarde nu sunt obligatorii din punct de vedere juridic în sine, guvernele statelor le încorporează în legislația internă, iar băncile le respectă pentru a îndeplini așteptările autorităților de supraveghere și a menține credibilitatea internațională.

Chiar și într-o analiză extinsă, nu vom găsi în legislația Republicii Moldova, a Uniunii Europene, sau a altor state referințe precum că actele și recomandările emise de Banca Reglementelor Internaționale, sunt obligatorii pentru a fi transpuse și aplicate în cadrul statelor. Totuși, având în vedere doctrina la specialitate²³² și statutul Băncii Reglementelor

²³¹ The Wolfsberg Group. *The Wolfsberg Group Correspondent Banking Due Diligence Questionnaire (CBDDQ) Guidance* 2023.

²³² KAZUHIKO, Y. *The Financial History of the Bank for International Settlements*. New York, Taylor & Francis 2013, ISBN 9781135098360, pag. 256, pag. 7-17.

Internațională²³³, care este tratată drept bancă a băncilor centrale naționale, cum ar fi o bancă centrală pentru băncile comerciale naționale, putem deduce un caracter *de jure* neobligatoriu, dar *de facto* băncile centrale și autoritățile de supraveghere financiare naționale își adaptează în permanență reglementările interne pentru a transpune cerințele acestora, în special a Comitetului de la Basel, principalul organism global de stabilire a standardelor pentru reglementarea prudentială a băncilor, care oferă un forum pentru cooperare continuă în materie de supraveghere bancară.

Un alt argument solid este situația aferent Grupului de Acțiune Financiară (FATF), care este un organism internațional de elaborare a politicilor și de stabilire a standardelor dedicat combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, deci un forum care stabilește standarde internaționale, cu statut de instrumente juridice non-obligatorii, totuși, acestea ajung să fie transpuse imediat în legislația statelor, o dată ce aceste standarde sunt actualizate, cu toate că nu există nicio obligație juridică de a o face. De exemplu, la nivelul Uniunii Europene, în recitalele *Directivei 2024/1640*²³⁴ face trimitere la recomandările FATF de opt ori, având în vedere că actele legislative relevante ale Uniunii trebuie să fie aliniate la standardele internaționale privind combaterea spălării banilor, a finanțării terorismului și a proliferării adoptate de FATF. Ba mai mult, în recitalul 5 și 123 al acestei Directive nu se folosește o sintagmă neutră de „armonizare a legislației” sau „adaptare a legislației”, ci chiar se folosește sintagma strictă „de aliniere a legislației”.

Aceeași situație o vedem și în cazul Republicii Moldova, clauza de armonizare a *Legii nr. 308 din 22-12-2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului*²³⁵ prevede expres că această lege este adoptată în scopul implementării cerințelor standardelor internaționale privind prevenirea și combaterea spălării banilor, finanțării terorismului și a proliferării armelor de distrugere în masă, adoptate de către FATF, care naște un dubiu rezonabil aferent statutului de instrumente juridice non-obligatorii, asistând la o situație în care sistemele juridice naționale pierd treptat din autoritatea exclusivă de reglementare a domeniului financiar-bancar autohton, în favoarea organizațiilor internaționale.

În analiza sa, Natalia Suceveanu afirmă că, chiar dacă până în anul 1968, recurgerea la instrumentele *soft law*, spre exemplu în cadrul Uniunii Europene a avut un caracter excepțional,

²³³ Bank for International Settlements. *Statutes of the Bank for International Settlements*. [online] [accesat: 21.11.2025] Disponibil: <https://www.bis.org/about/statutes-en.pdf>

²³⁴ Directiva (UE) 2024/1640 a Parlamentului European și a Consiliului din 31 mai 2024 privind mecanismele care trebuie instituite de statele membre pentru prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Directivei (UE) 2019/1937 și de modificare și abrogare a Directivei (UE) 2015/849.

²³⁵ Legea nr. 308 din 22-12-2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului.

începând cu acel an, după crearea pieței interne, acestea au devenit relativ frecvente în activitatea instituțiilor europene²³⁶, ulterior fiind aplicate în practică și de către alte state la nivel internațional, dar cu un grad de reținere, având în vedere mențiunea că în absența unui caracter juridic obligatoriu, efectele pe care *soft law* le poate produce rămân mai degrabă incerte, iar aplicabilitatea acestor instrumente este problematică²³⁷. Această abordare a fost cizelată pe parcursul anilor, ca în prezent, în special în aria de reglementare internațională a sistemului bancar, instrumentele de *soft law* să fie aplicate de către băncile comerciale chiar înainte de transpunerea acestora în legislație obligatorie de către guvernele naționale, o importanță majoră fiind acordată aspectului de guvernanță bancară, întrucât o guvernanță corporativă eficientă este fundamentală pentru buna funcționare a sectorului bancar și a economiei în ansamblu.

Deși nu există o abordare unică a bunei guvernări corporative ideale de urmat, principiile Comitetului de la Basel pentru Supraveghere Bancară oferă un cadru în care băncile comerciale și autoritățile de supraveghere financiare trebuie să-și desfășoare activitatea și, prin aceasta, să promoveze încrederea publicului și să susțină siguranța și soliditatea sistemului bancar. Întrucât supravegherea activității băncilor comerciale ar trebui să fie diferită față de administrarea activităților companiilor non-financiare, din cauza că acestea operează în special cu banii deponenților, iar falimentul acestora ar avea repercusiuni grave pentru economie în general, setul de principii subliniază importanța critică a unei guvernante corporative prudente a băncilor și subliniază importanța guvernării riscurilor ca parte a cadrului general de guvernanță corporativă, promovând importanța consiliului de administrație și a comitetelor specializate ale consiliului, împreună cu funcțiile de control eficiente²³⁸.

Guvernanta corporativă bancară începe cu o definire a rolurilor și responsabilităților din cadrul băncii, concret către organele de conducere, funcțiile de control și a funcțiilor de business. În mod similar, o guvernanță adecvată a riscurilor trebuie să asigure că rolurile și responsabilitățile celor implicați în managementul riscului sunt clar definite, înțelese și executate, iar consiliului de administrație îi revine responsabilitatea pentru stabilirea apetitului pentru risc al firmei și pentru a se asigura că aceasta funcționează în limitele apetitului său pentru risc²³⁹.

²³⁶ SUCEVEANU, N. *Definirea conceptului de Soft Law și efectele sale în ordinea juridică a Uniunii Europene*. Universitatea de Stat din Moldova, Conferința "Integrare prin cercetare și inovare.", 10-11 noiembrie 2021, CZU: 341.1/8:340.134:061.1EU, pp. 193-196, Chișinău, Moldova, pag. 193.

²³⁷ *Ibidem*, pag. 195.

²³⁸ Basel Committee on Banking Supervision. *Guidelines Corporate governance principles for banks*. 2015, Press-Release.

²³⁹ CHAPELLE, A. *Operational Risk Management. Best Practices in the Financial Services Industry*. Padstow, Wiley, 2019, 272 p., ISBN 9781119549048, pag. 95.

Într-un mod special, Principiile de guvernanză corporativă pentru bănci, emise de Comitetul de la Basel pentru Supraveghere Bancară se bazează pe principiile guvernanzei corporative publicate de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică²⁴⁰. Principiile OCDE, larg acceptate și stabilite de lungă durată, urmăresc să asiste guvernele în eforturile lor de a evalua și îmbunătăți cadrele lor de guvernanză corporativă și de a oferi îndrumări participanților și autorităților de reglementare a piețelor financiare²⁴¹.

Într-o altă accepțiune, guvernanză corporativă bancară este cadrul de sisteme și controale care modelează și determină etica și cultura și asigură îndeplinirea scopurilor și strategiei afacerilor, începând cu consiliul de administrație, incluzând mai multe niveluri de gestionare, fiind un cadru angajat în furnizarea de direcție și conducere, asigurare, strategie, măsurare și monitorizare a procedurilor de control²⁴².

Începând cu 2010, urmare a lecțiilor învățate de după criza din 2008, Comitetul de la Basel asistă la fortificarea practicilor generale de guvernanză, iar autoritățile de supraveghere naționale își îmbunătățesc procesele de supraveghere. Urmare a eforturilor din ultimele două decenii, băncile prezintă o mai bună înțelegere a elementelor importante ale guvernanzei corporative, cum ar fi supravegherea eficientă a consiliului de administrație, gestionarea riguroasă a riscului, controale interne puternice, conformitatea și alte domenii conexe, aceste măsuri incluzând dezvoltarea, consolidarea reglementărilor sau îndrumărilor existente, creșterea așteptărilor de supraveghere pentru funcția de management al riscului, interacțiunea mai frecventă cu consiliul și conducerea și evaluarea acurateței și utilității informațiilor furnizate consiliului²⁴³ de administrație, care având în supraveghere organul executiv, funcțiile de control și audit intern, pot face o evaluare mai precisă a modului de activitate al băncii, precum și a celei mai potrivite strategii, adaptate realităților pe moment al băncii.

În continuare, în lumina cardului de reglementare non obligatorii și ale instrumentelor *soft law*, ne vom baza pe o analiză minuțioasă a standardelor expuse de Principiile de guvernanză corporativă pentru bănci, emise de Comitetul de la Basel pentru Supraveghere Bancară, prin care în capitolele ulterioare vom demonstra cum autoritățile naționale au transpus aceste principii în acte juridice obligatorii. Acestea se bazează pe anumite principii testate de timp, perfecționate în

²⁴⁰ Organisation for Economic Co-operation and Development. *G20/OECD Principles of Corporate Governance*. 2023, Paris, Franța, ISBN 978-92-64-45168-1.

²⁴¹ Basel Committee on Banking Supervision. *Guidelines Corporate governance principles for banks*. 2015, Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, ISBN 978-92-9197-130-5, pag. 3.

²⁴² JACKMAN, D. *The Compliance Revolution. How Compliance Needs to Change to Survive*. Singapore, Wiley, 2015, 300 p., ISBN 9781119020592, pag. 95.

²⁴³ Basel Committee on Banking Supervision. *Guidelines Corporate governance principles for banks*. 2015, Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, ISBN 978-92-9197-130-5, pag. 4.

baza eșecurilor precedente, precum și în urma evaluărilor extinse pentru a găsi cel mai optim și prudent cadrul de administrare, anume cele 13 principii, și legătura acestora cu elementele de drept internațional privat.

Responsabilitățile consiliului de administrație. Consiliul are responsabilitatea finală pentru strategia de afaceri și soliditatea financiară a băncii, deciziile cheie ale personalului, organizarea internă și structura și practicile de guvernanță, precum și obligațiile de gestionare a riscurilor și de conformitate. Consiliul poate delega unele dintre funcțiile sale, deși nu și responsabilitățile sale, comitetelor consiliului, acolo unde este cazul²⁴⁴. În unele cazuri, putem observa că băncile comerciale admit unele carențe la acest aspect și deleagă atribuțiile unor membri ai organelor de conducere persoanelor care nu au obținut încă o aprobare, sau o aprobare prealabilă de către autoritatea de supraveghere. Cu toate că acest lucru ar părea o măsură exagerată, este necesar ca autoritatea de supraveghere să se asigure că banca este administrată prudent de către personal competent și cu o experiență adecvată în domeniu. Mai mult, consiliul trebuie să stabilească și să fie mulțumit de structura organizatorică a băncii, permițând consiliului de administrație și conducerii superioare să își îndeplinească responsabilitățile și să faciliteze luarea eficientă a deciziilor și buna guvernare, care include stabilirea clară a responsabilităților și autorităților cheie ale consiliului însuși și ale conducerii superioare și ale celor responsabili pentru funcțiile de management și control al riscurilor²⁴⁵. O înțelegere clară a subdiviziunilor băncii, a atribuțiilor acestora și că personalul deține suficiente cunoștințe pentru sarcinile care le sunt încredințate, fac ca organele de conducere să „simtă” corect apetitul la risc pe care banca și-o poate permite, precum și promptitudinea la care aceasta ar răspunde la eventualele materializări ale riscurilor. Fără o asemenea înțelegere deplină, funcția de bază a organelor de conducere poate fi catalogată doar formală și lipsită de valoare în sine.

În consecință, consiliul de administrație ar trebui să se implice activ în afacerile băncii și să țină pasul cu schimbările semnificative în activitatea băncii și în mediul extern, precum și să acționeze în timp util pentru a proteja interesele pe termen lung ale băncii, totuși fără a se axa pentru o supraveghere zilnică a activităților, aceasta fiind contraproductiv pentru ambele părți, ci mai degrabă pentru a supraveghea dezvoltarea și aprobarea obiectivelor și strategia de afaceri ale băncii și pentru monitorizarea implementării acestora. Un plus valoare ar fi și asumarea unui rol principal în stabilirea culturii și valorilor corporative ale băncii, având în vedere supravegherea implementării cadrului de guvernanță al băncii și să verifice periodic dacă acesta rămâne adecvat

²⁴⁴ *Ibidem*, pag. 8.

²⁴⁵ *Ibidem*.

în lumina schimbărilor semnificative ale mărimii băncii, complexității, amprenteii geografice, strategiei de afaceri, piețelor și cerințelor de reglementare. Având în vedere contextul geopolitic actual, în care nicio bancă nu pare a fi neafectată de crizele locale, care par să aibă loc în fiecare continent, este mai necesar ca niciodată expertiza membrilor consiliilor de administrație și de analitica acestora, de a stabili împreună cu conducerea superioară și persoana responsabilă de rang superior de aria riscurilor, apetitul pentru risc al băncii, ținând cont de mediul competitiv și de reglementare și de interesele pe termen lung ale băncii, expunerea la risc și capacitatea de a gestiona eficient riscul.

Un alt aspect important al consiliului de administrație, ține de adecvarea supravegherii cadrului de guvernare corporativă, și acesta ar trebui să urmărească implementarea politicilor cheie referitoare la procesul de evaluare a adecvării capitalului băncii, planurile de capital și lichiditate, politicile și obligațiile de conformitate și sistemul de control intern; cere ca banca să mențină o funcție financiară solidă responsabilă de datele contabile și financiare.

Totodată, aceasta având rol de supraveghere, și nu un rol de activitate operativă, consiliul aprobă selecția și supraveghează performanța directorului general al băncii, a membrilor cheie ai conducerii superioare și a șefilor funcțiilor de control, întrucât aceștia, *de facto*, pun în practică politicile aprobate de către consiliu, iar calitatea aplicării în practică depinde de însuși competențele personalului aprobat de consiliu, care prin expertiza acestora, ar trebui să analizeze adecvarea cunoștințelor.

Pentru a nu admite un apetit la risc ridicat asumat de către membrii organului executiv, consiliul mai trebuie să supravegheze abordarea băncii în ceea ce privește compensarea, inclusiv monitorizarea și revizuirea compensației directorilor și evaluând dacă aceasta este aliniată cu cultura de risc și apetitul pentru risc a băncii, întrucât o compensare cât mai mare în urma performanțelor, ar însemna și o asumare de riscuri mai mari de către organul executiv, care le-ar aduce direct proporțional și compensări mai mari. În asemenea caz, ar fi o măsură adecvată ca din suma rezervată pentru compensări, să fie acordată în rate anual, iar dacă performanța generală a băncii scade, urmare a materializării riscurilor asumate de membrii organului executiv, aceasta să fie amânată sau exclusă total. și să supravegheze integritatea, independența și eficacitatea politicilor și procedurilor băncii de avertizare²⁴⁶

Este evident faptul că integritatea unei bănci se bazează pe încrederea publicului în acea bancă, iar dacă managerii de top apreciază în mod corespunzător acest lucru și acționează conform acestor așteptări, atunci exemplele de riscuri excesive și imprudente cauzate de către organele de

²⁴⁶ *Ibidem*, pag. 8-9.

conducere s-ar diminua în mod logic. O cultură corporativă bazată pe etică și respectate în primul rând de conducerea de top ar trebui încurajată activ încă de la începutul carierei în domeniu²⁴⁷, aceasta venind într-o simbioză cu obligația consiliului de administrație de a supraveghea integritatea, dar și eficiența procedurilor de avertizare a cazurilor de abateri.

Pentru a promova o cultură corporativă solidă, consiliul de administrație trebuie să consolideze „*tone from the top*”²⁴⁸ în ceea ce privește etica, conformitatea și gestionarea riscurilor, stabilind standardele culturale și etice pentru întreaga organizație, influențând acțiunile angajaților și cultura generală a riscurilor. Un ton puternic de sus demonstrează că conducerea prioritizează integritatea, conformitatea cu reglementările și asumarea responsabilă a riscurilor. Un ton slab sau indiferent poate duce la luarea unor decizii deficitare, la abateri de la conduită sau la încălcări ale reglementărilor. În contrast, prin promovarea conștientizării riscului într-o cultură puternică a riscului, transmițând așteptarea consiliului de a nu sprijini asumarea excesivă de riscuri și că toți angajații sunt responsabili pentru a ajuta banca să funcționeze în limitele stabilite pentru apetitul pentru risc și pentru risc; și confirmarea faptului că angajații, inclusiv conducerea superioară, sunt conștienți de faptul că acțiunile disciplinare sau de altă natură corespunzătoare vor urma comportamente și încălcări inacceptabile, consiliul de administrație va da o direcție corectă pentru angajați de a-și ajusta acțiunile pentru a nu încălca cadrul normativ intern, precum și cel național, după caz, ale autorităților de supraveghere multinaționale²⁴⁹. În plus, „*tone from the top*” potrivit ține cont de atitudinile și sistemele de credințe ale oamenilor și le valorifică în acest sens, permițând salariaților să internalizeze scopul și valorile organizației în ansamblu. Acest lucru duce la un absenteism și fluctuație de personal mai mic, o productivitate mai mare, spontaneitate maximă și inovație în serviciul acestor obiective. Principalul motiv pentru aceasta este că motivatorii intrinseci conduc mai bine performanța decât motivatorii extrinseci, cel puțin în munca care nu necesită abilități mecanice și repetitive²⁵⁰. Atunci când conducerea superioară încurajează personalul să ia decizii, să fie creativi și performanți, ei singurii fiind așa, exemplul este luat și de către salariați.

Ca parte a cadrului general de guvernare corporativă, consiliul de supraveghere este responsabil de a avea sub control un cadru puternic de guvernare a riscurilor, care include o cultură puternică a riscului, un apetit pentru risc bine dezvoltat și responsabilități bine definite

²⁴⁷ ARSALIDOU, D. *Rethinking Corporate Governance in Financial Institutions*. New York, Taylor & Francis, 2015, 258 p., ISBN 9781134499199, pag. 60

²⁴⁸ *Tone from the top* - tonul de sus, traducere din engleză.

²⁴⁹ Basel Committee on Banking Supervision. *Guidelines Corporate governance principles for banks*. 2015, Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, ISBN 978-92-9197-130-5, pag. 9.

²⁵⁰ HENNESSY, E., BALLING, M., O'BRIEN, R. *Corporate Governance, Financial Markets and Global Convergence*. New York, Springer U.S., 2013, 338 p., ISBN 9781475726336, pag. 59.

pentru managementul riscului în special și funcțiile de control în general²⁵¹, care o dată ce este adaptat realităților băncii, și a factorilor externi ce o pot impacta, poartă un caracter de suport mai mult, decât un caracter regulatoriu dur.

Un aspect de guvernare solidă în domeniul bancar este modelul celor trei linii de apărare, garantul unui cadru de gestionare a riscurilor și asigurare a unei guvernante eficiente. În funcție de natura, dimensiunea și complexitatea băncii, precum și de profilul de risc al activităților sale, specificul modului în care sunt structurate aceste trei linii de apărare poate varia. Indiferent de structură, responsabilitățile pentru fiecare linie de apărare ar trebui să fie bine definite și comunicate²⁵², fiecare fiind informat într-un mod simplu și clar ce trebuie și ce nu trebuie să facă în lucrul de zi cu zi.

De obicei, se consideră că subdiviziunile care interacționează în prima linie cu clienții, față în față sau de la distanță sunt prima linie de apărare. Aceștia își asumă riscuri care reies din activitatea de zi cu zi, fiind responsabili răspunzători pentru gestionarea continuă a acestor riscuri, incluzând identificarea, evaluarea și raportarea unor astfel de expuneri, luând în considerare apetitul pentru risc al băncii și politicile, procedurile și controalele acesteia. Modul în care linia de afaceri își execută responsabilitățile trebuie să reflecte cultura de risc existentă a băncii²⁵³, care este elaborată de către a doua linie de apărare și verificată eficacitatea și adecvarea acesteia de către a treia linie de apărare.

A doua linie de apărare include o funcție independentă de gestionare a riscurilor, completând activitățile de risc ale liniei de afaceri prin responsabilitățile sale de monitorizare și raportare, fiind responsabilă de supravegherea activităților de asumare a riscurilor ale băncii și de evaluarea riscurilor și problemelor independent de linia de activitate. Funcția promovează importanța conducerii superioare și a managerilor de linie de afaceri în identificarea și evaluarea riscurilor în mod critic, mai degrabă decât să se bazeze doar pe supravegherea efectuată de funcția de management al riscurilor.²⁵⁴

A doua linie de apărare include, de asemenea, o funcție de conformitate independentă și eficientă. Funcția de conformitate monitorizează în mod obișnuit conformitatea cu legile, regulile de guvernare corporativă, reglementările, codurile și politicile cărora le este supusă banca și să evalueze măsura în care politicile sunt respectate și să raporteze conducerii superioare și, după caz, consiliului de administrație cu privire la modul în care banca își gestionează riscul de conformitate.

²⁵¹ Basel Committee on Banking Supervision. *Guidelines Corporate governance principles for banks*. 2015, Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, ISBN 978-92-9197-130-5, pag. 10.

²⁵² *Ibidem*, pag. 11.

²⁵³ *Ibidem*.

²⁵⁴ *Ibidem*.

Funcția trebuie să aibă, de asemenea, suficientă autoritate, statură, independență, resurse și acces la consiliu²⁵⁵. În practica Republicii Moldova, preluată de către practica Uniunii Europene, a doua linie de apărare este constituită dintr-o funcție de administrare riscuri și o funcție de conformitate, fiecare având în subordine subdiviziuni separate, dotate cu instrumentele necesare și un număr de personal suficient ca să-i permită efectuarea atribuțiilor conferite de lege și regulamentele interne.

A treia linie de apărare constă într-o funcție de audit intern independentă și eficientă, oferind o evaluare independentă și o asigurare obiectivă cu privire la calitatea și eficacitatea sistemului de control intern al băncii, prima și a doua linie de apărare și cadrul de guvernare a riscurilor, inclusiv legături cu cultura organizațională, precum și planificarea strategică și de afaceri, compensare, și procesele de luare a deciziilor. Auditorii interni trebuie să fie competenți și instruiți corespunzător și să nu fie implicați în dezvoltarea, implementarea sau operarea funcției de gestionare a riscurilor sau a altor funcții de apărare din prima sau a doua linie²⁵⁶. Făcând abstracție de la acest standard, în practică, neformal, funcția de audit intern este văzută drept „omul consiliului de administrație/proprietarului” în cadrul băncii. Ar fi neprudent din partea unui consiliu de administrație suficient de experimentat de a crede și a lua drept adevăr rapoartele care sunt date de către funcția de business – care sunt interesați de a face profit și de a lua premii bazate pe performanță, în pofida riscului de încălcare a legislației, sau cel puțin în practicarea unor activități imorale, sau de către funcția de control intern – administrare riscuri și conformitate, întrucât în cauza unor încălcări de către prima linie de apărare, poate chiar și a doua linie de apărare ar fi din lipsa activării unui cadru riguros de control intern, iar aceste încălcări se materializează din vina acestor două linii de apărare. Prin urmare, prin a treia linie de apărare, auditul intern, consiliul de administrație își poate face o apreciere independentă și mai clară asupra situației reale de fapt, pe lângă rapoartele depuse de primele două linii de control.

Calificările și componența Consiliului de administrație. Membrii consiliului trebuie să fie și să rămână calificați, individual și colectiv, pentru funcțiile lor. Aceștia trebuie să înțeleagă rolul lor de supraveghere și guvernare corporativă și să poată exercita o rațiune solidă și obiectivă cu privire la afacerile băncii. Consiliul trebuie să fie adecvat pentru a-și îndeplini responsabilitățile și să aibă o componență care să faciliteze o supraveghere eficientă. În acest scop, consiliul ar trebui să fie compus dintr-un număr suficient de administratori independenți. Consiliul ar trebui să fie format din persoane cu un echilibru între competențe, diversitate și expertiză, care să posede în mod colectiv calificările necesare proporționale cu dimensiunea, complexitatea și profilul de risc

²⁵⁵ *Ibidem.*

²⁵⁶ *Ibidem.*

al băncii²⁵⁷. Pentru a acoperi aspectele practice necesare supravegherii adecvate de către membrii consiliului, de obicei, acționarul desemnează în cadrul consiliului persoane cu o experiență practică solidă, dar sunt atrași și membri versați ai mediului academic. Foarte des, la aplicarea legislației, apar factori de risc extern, care nu depind de activitatea băncii, și parvin în special de la cadrul de reglementare ambiguu, care lasă loc de interpretări. Cu toate că există un șir de patronate în fiecare țară, altele chiar și internaționale, care ar putea apăra interesele prin metoda de lobby, acționarii atrag în consiliile de administrație și membrii mediului academic care pot da o interpretare doctrinară a anumitor aspecte mai specifice, lucru care lipsește celor care sunt doar practicieni.

La evaluarea gradului de adecvare colectivă a consiliului, ar trebui să se țină seama de următoarele: membrii consiliului ar trebui să aibă o serie de cunoștințe și experiență în domenii relevante și să aibă medii variate pentru a promova diversitatea de opinii. Domeniile relevante de competență pot include, dar nu se limitează la piețele de capital, analiza financiară, problemele de stabilitate financiară, raportarea financiară, tehnologia informației, planificarea strategică, managementul riscurilor, compensarea, reglementarea, guvernanta corporativă și abilitățile de management; consiliul trebuie să aibă o înțelegere rezonabilă a forțelor economice și de piață locale, regionale și, dacă este cazul, globale și a mediului legal și de reglementare. Experiența internațională, acolo unde este relevant, ar trebui, de asemenea, luată în considerare; și atitudinea individuală a membrilor consiliului de administrație ar trebui să faciliteze comunicarea, colaborarea și dezbateră critică în procesul de luare a deciziilor²⁵⁸.

Cu cât o bancă este mai mare sau mai mică, în mod normal ar trebui de ajustat corespunzător și efortul necesar unui număr adecvat a membrilor consiliului de administrație, întrucât aceasta poate influența eficacitatea deciziilor consiliului destinate disciplinei managerilor în subordine, în special al organului executiv. Pe de o parte, un număr mai mare de membri ai consiliului poate oferi o critică mai largă a acțiunilor unui manager, pe de altă parte, dimensiunea consiliului de administrație poate încetini procesul de luare a deciziilor consiliului și poate crește politețea scăzând, prin urmare, nivelul de critică față de politicile managerilor de top. Astfel, creșterea dimensiunii consiliului de administrație poate avea două efecte opuse asupra eficienței consiliului de administrație. Pe de o parte, îmbunătățește capacitățile consiliului de administrație pe măsură ce crește numărul de critici la adresa politicilor manageriale și, pe de altă parte, facilitează existența anumitor norme de curtoazie care împiedică membrii consiliului să controleze

²⁵⁷ *Ibidem*, pag. 13.

²⁵⁸ *Ibidem*, pag. 13-14.

activ acțiunile manageriale, ceea ce, la rândul său, șterge capacitatea consiliului de a proteja interesele acționarilor. Aceste două efecte se combină, rezultând o relație neliniară între dimensiunea consiliului și performanța firmei și apare următoarea ipoteză: există o relație neliniară între dimensiunea consiliului de administrație și performanța companiei. Inițial, creșterea dimensiunii consiliului de administrație sporește eficacitatea consiliului de administrație și performanța companiei, dar, după ce se atinge o anumită dimensiune a consiliului de administrație, comportamentul disfuncțional al consiliului de administrație, care rezultă dintr-un număr excesiv de membri, depășește efectele pozitive ale dimensiunii consiliului de administrație, dând loc unei relații negative între performanța unei firme și dimensiunea consiliului de administrație²⁵⁹. Acest lucru poate fi văzut în practică, în capitolul 3 al prezentei teze care se referă la analiza cazurilor practice aferent guvernantei corporative.

Structura și practicile proprii consiliului de administrație. Consiliul trebuie să definească structurile și practicile de guvernanță adecvate pentru propria activitate și să pună la punct mijloacele pentru ca astfel de practici să fie urmate și revizuite periodic pentru eficacitatea continuă. Consiliul ar trebui să se structureze în termeni de conducere, dimensiune și utilizarea comitetelor, astfel încât să își îndeplinească în mod eficient rolul de supraveghere și alte responsabilități. Aceasta include asigurarea faptului că consiliul are timpul și mijloacele necesare pentru a acoperi toate subiectele necesare în profunzime suficientă și pentru a avea o discuție solidă asupra problemelor. Pentru a crește eficiența și a permite o concentrare mai profundă în domenii specifice, un consiliu poate înființa anumite comitete de consiliu specializate. Comitetele ar trebui să fie create și mandatate de către întregul consiliu²⁶⁰. Întrucât membrii consiliului de administrație nu sunt salariați clasici ai băncii pe care o supraveghează, ci se întrunesc, de obicei, o dată în lună, sau *ad hoc*, și fiecare dintre membrii consiliului au un domeniu specific pe care îl deține mai bine, nu este productivă întrunirea tuturor membrilor consiliului pentru a discuta inițial anumite aspecte ce țin de un domeniu anumit – de exemplu nu este justificată prezența unui membru al consiliului specializat pe aria afaceri într-o discuție inițială unde este pusă în discuție unele aspecte de audit. Prin urmare este necesară constituirea de comitete specializate în care fac parte anumiți membri, în care se discută inițial, eventual se mai solicită clarificări și/sau rapoarte repetate, reevaluări de către organul executiv, pentru ca în componența totală a consiliului de administrație să fie pusă în

²⁵⁹ HENNESSY, E., BALLING, M., O'BRIEN, R. *Corporate Governance, Financial Markets and Global Convergence*. New York, Springer U.S., 2013, 338 p., ISBN 9781475726336, pag. 3

²⁶⁰ Basel Committee on Banking Supervision. *Guidelines Corporate governance principles for banks*. 2015, Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, ISBN 978-92-9197-130-5, pag. 15.

discuție o informație clară, precisă și exhaustivă și controlată de către membrii comitetului specializat a subiectului abordat și pus la vot în ședința deliberativă a consiliului de supraveghere.

Managementul superior. Conducerea superioară, sub supravegherea consiliului de administrație, trebuie să gestioneze activitățile băncii în acord cu strategia, apetitul pentru risc și politicile aprobate de consiliu. Aceasta presupune claritate în roluri și responsabilități, inclusiv a președintelui, și decizii transparente care asigură funcționarea eficientă a băncii. Membrii conducerii superioare trebuie să aibă experiență și integritate și să fie pregătiți să ia decizii privind operațiuni complexe ale băncii, cum ar fi aprobarea unui nou credit major sau implementarea unui sistem de prevenire a fraudei, având obligația de a participa la cursuri regulate pentru a-și menține competențele, de exemplu în managementul riscului sau conformitate legală bancară.²⁶¹

Guvernanța structurilor de grup. Într-un grup bancar, consiliul de administrație al societății-mamă are responsabilitatea generală pentru întreg grupul, asigurând un cadru de guvernanță clar, adecvat structurii, activității și riscurilor entităților membre. Consiliul și conducerea superioară trebuie să cunoască structura grupului și să identifice riscurile semnificative, de exemplu riscurile de credit în filialele externe sau riscurile operaționale asociate noilor produse bancare²⁶². Responsabilitatea corporativă este esențială pentru guvernanța corporativă: directorii răspund pentru deciziile strategice, respectarea normelor legale și comportamentul etic al băncii. Prin monitorizarea performanței managerilor și prevenirea comportamentelor oportuniste, consiliul protejează interesele acționarilor și poate reduce costurile agenției. De exemplu, un consiliu eficient poate aproba politici clare privind creditele riscante sau remunerarea echipelor de management, reducând astfel riscurile sistemice și asigurând transparența deciziilor. Relația dintre guvernanța corporativă și responsabilitatea este reciproc facilitatoare, incluzivă și interdependentă. Guvernanța corporativă implică corectitudinea corporativă, transparența dezvăluirii și responsabilitatea. Consensul dintre oamenii de știință din finanțe și contabilitate sugerează că responsabilitatea corporativă este măsura în care o companie este transparentă în activitățile sale corporative și receptivă față de cei pe care îi servește. Prin urmare, responsabilitatea este atât un element cheie, cât și o cerință pentru guvernanța corporativă, întărind-o prin furnizarea unui model transparent care guvernează luarea deciziilor, procedurile și activitățile esențiale. De fapt, deoarece directorii și directorii corporativi sunt adesea percepuți ca fiind responsabili pentru performanța corporativă și pentru comportamentele legale și etice ale firmelor, responsabilitatea lor este, de asemenea, o parte integrantă a guvernanței corporative. În

²⁶¹ *Ibidem*, pag. 20.

²⁶² *Ibidem*, pag. 22.

plus, consiliul de administrație în sens tradițional, reprezintă interesele acționarilor și, ca atare, monitorizează și controlează comportamentul oportunist al managerilor; astfel, în prezența unei responsabilități eficiente, costurile agenției pot fi reduse. Guvernanța corporativă a instituțiilor financiare a fost recunoscută ca fiind multidimensională, cu un caracter foarte complex și poate fi încorporată într-o varietate de sisteme²⁶³. Un rol important îl au și autoritățile de supraveghere pentru analiza ca entitățile supravegheate să respecte îndeplinirea acestor obligații, și mai mult ca atât, să analizeze adecvarea competențelor și a politicilor interne asupra apetitului la risc, reglementat de lege.

Funcția de management al riscului prevede că băncile trebuie să aibă o funcție de management al riscului independentă și eficientă, condusă de un membru al organului de conducere cu atribuții de supraveghere pe aria riscurilor, cu autoritate și acces la consiliu, responsabilă pentru identificarea, evaluarea, monitorizarea, raportarea și contestarea riscurilor, precum și pentru dezvoltarea și implementarea cadrului de guvernanță a riscului în conformitate cu apetitul pentru risc aprobat.²⁶⁴

Identificarea, monitorizarea și controlul riscurilor stabilește că băncile trebuie să identifice, monitorizeze și controleze continuu toate riscurile semnificative, la nivel de bancă și de entitate, printr-un cadru de guvernanță și control intern proporțional cu dimensiunea, complexitatea și profilul de risc, capabil să surprindă riscurile existente, noi și emergente, inclusiv concentrațiile de risc.²⁶⁵

Comunicarea riscurilor prevede că un cadru eficient de guvernanță a riscului se bazează pe o comunicare clară, continuă și bidirecțională a riscurilor în întreaga bancă și către consiliu și conducerea superioară, prin informații relevante, exacte, concise și bine contextualizate, care susțin o cultură puternică a riscului și decizii informate²⁶⁶²⁶⁷.

Conformitate. Consiliul de administrație al băncii este responsabil pentru supravegherea gestionării riscului de conformitate al băncii. Consiliul ar trebui să stabilească o funcție de conformitate și să aprobe politicile și procesele băncii pentru identificarea, evaluarea, monitorizarea și raportarea și consilierea cu privire la riscul de conformitate. O funcție

²⁶³ AKUFFO, J. A. *Corporate Governance and Accountability of Financial Institutions. The Power and Illusion of Quality Corporate Disclosure*. London, Springer International Publishing, 2021, 412 p., ISBN 9783030640460, pag. 197.

²⁶⁴ Basel Committee on Banking Supervision. *Guidelines Corporate governance principles for banks*. 2015, Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, ISBN 978-92-9197-130-5, pag. 25.

²⁶⁵ *Ibidem*, pag. 27.

²⁶⁶ *Ibidem*, pag. 30.

²⁶⁷ *Ibidem*, pag. 30.

independentă de conformitate²⁶⁸ este o componentă cheie a celei de-a doua linii de apărare a băncii. stabilește că consiliul de administrație este responsabil de supravegherea riscului de conformitate, prin instituirea unei funcții de conformitate independente, parte a celei de-a doua linii de apărare, care sprijină conducerea în identificarea, gestionarea și raportarea riscurilor de conformitate și asigură desfășurarea activității băncii cu integritate și în conformitate cu legile, reglementările și politicile interne.^{269 270}

Auditul intern prevede că funcția de audit intern, ca a treia linie de apărare, trebuie să fie independentă, cu resurse suficiente și responsabilă față de consiliul de administrație, oferind asigurări obiective privind eficacitatea controlului intern, managementului riscului și guvernantei, pentru a proteja soliditatea și reputația băncii²⁷¹. Oferă o asigurare independentă consiliului de administrație și conducerii superioare cu privire la calitatea și eficacitatea controlului intern, a managementului riscului și a sistemelor și proceselor de guvernantă ale unei bănci, ajutând astfel consiliul de administrație și conducerea superioară să își protejeze organizația și reputația²⁷².

În cadrul modelului celor trei linii de apărare, funcția de audit intern ocupă o poziție fundamentală, furnizând asigurări independente și obiective atât consiliului de administrație, cât și conducerii superioare a băncii. Aceasta analizează și evaluează eficacitatea managementului riscului, a controalelor interne și a proceselor de guvernantă la nivelul întregii instituții. Astfel, auditul intern facilitează identificarea timpurie a vulnerabilităților, ineficiențelor și riscurilor latente, care ar putea conduce, în timp, la disfuncționalități financiare sau operaționale semnificative²⁷³.

Dintre toate tipurile de instituții financiare, băncile au cea mai solidă relație cu funcția de audit intern. Comitetul de la Basel pentru Supravegherea Bancară constată că funcția de audit intern oferă asigurări independente consiliului de administrație și sprijină consiliul de administrație și conducerea superioară în promovarea unui proces de guvernantă eficient și a solidității pe termen lung a băncii. Băncile, companiile publice, alte instituții financiare și entitățile reglementate sunt de acord că funcția de audit intern trebuie să aibă un mandat clar, recunoscut de consiliu și să

²⁶⁸ Basel Committee on Banking Supervision. *Compliance and the compliance function in banks*, 2005, Bank for International Settlements, Basel, Switzerland.

²⁶⁹ Basel Committee on Banking Supervision. *Guidelines Corporate governance principles for banks*. 2015, Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, ISBN 978-92-9197-130-5, pag. 31.

²⁷⁰ *Ibidem*, pag. 31

²⁷¹ *Ibidem*, pag. 32

²⁷² Basel Committee on Banking Supervision. *The internal audit function in banks*. 2012, Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, ISBN 92-9131-140-5.

²⁷³ **GUZUN, A.** *Auditul intern și abordarea bazată pe risc în bănci*. În: *Priorități ale cercetării în domeniul juridic și economic și impactul asupra societății contemporane*, Ed. 4, 20 septembrie 2024, Chișinău. Chișinău: CEP USM, 2025, Ediția 4, p. 199.

stabilească responsabilitatea față de consiliu, să fie independente de activitățile auditate și să aibă suficientă reputație, competențe, resurse și autoritate în cadrul întreprinderii. Consiliul și conducerea superioară ar trebui să recunoască și să recunoască faptul că o funcție de audit intern independentă și calificată este vitală pentru un proces de guvernare eficient²⁷⁴.

Compensarea prevede că structura de remunerare a băncii trebuie să susțină guvernarea corporativă și managementul riscului, prin stimulente care promovează performanța responsabilă și cultura de risc, iar consiliul sau comitetul său de compensare trebuie să supravegheze, să monitorizeze și să revizuiască periodic implementarea și rezultatele sistemului de remunerare.²⁷⁵. Consiliul sau subcomitetul său trebuie să revizuiască anual planurile, procesele și rezultatele remunerării, iar instituțiile financiare sistemic importante trebuie să aibă un comitet de compensare al consiliului pentru a supraveghea proiectarea și funcționarea sistemului de remunerare.²⁷⁶.

Publicarea informațiilor și transparență prevede că guvernarea băncii trebuie să fie transparentă și să asigure dezvăluirea informațiilor relevante către acționari, deponenți, părți interesate și participanți pe piață, pentru a permite evaluarea eficienței consiliului și conducerii superioare, indiferent de statutul de piață al băncii²⁷⁷. , după cum se subliniază în orientările existente ale Comitetului privind transparența bancară despre dificultatea pentru acționari, deponenți, alte părți interesate relevanți și participanți la piață să monitorizeze în mod eficient și să țină în mod corespunzător la răspundere consiliul și conducerea superioară atunci când nu există suficientă transparență²⁷⁸.

Cu toate acestea, există o serie de preocupări cu privire la sistemul de răspundere monetară individuală care se îndoiesc de efectele sale descurajatoare. Pentru început, orice tip de răspundere financiară poate fi, într-o oarecare măsură, eludată prin asigurarea de răspundere civilă a directorilor. Bancherii care ar fi supuși unor astfel de amenzi ar fi cel mai probabil cunoscători din punct de vedere financiar și bine echipați pentru a-și proteja propriile interese. Cu toate acestea, deși amenziile bănești nu ar putea fi niciodată suficient de mari pentru a acoperi pierderile bancare, ele pot, într-o oarecare măsură, să descurajeze.. Directorii nu ar dori să fie expuși financiar în plus față de jena personală pe care ar suferi pentru reputația lor. La nivel individual, ei vor fi pedepsiți cu pierderea statutului lor și acest lucru îi va stimula să evite în continuare jena profesională și

²⁷⁴ SWAMMY, S., MCMASTER, M. *Governance, Compliance and Supervision in the Capital Markets*. New Jersey, Wiley, 2018, 176 p., ISBN 9781119380658, pag. 51.

²⁷⁵ Financial Stability Board. *Implementing the FSB Principles for Sound Compensation Practices and their Implementation Standards*. 26.08.2013, Basel, Elveția, p. 14.

²⁷⁶ Basel Committee on Banking Supervision. *Guidelines Corporate governance principles for banks*. 2015, Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, ISBN 978-92-9197-130-5, pag. 34.

²⁷⁷ *Ibidem*, pag. 36.

²⁷⁸ Basel Committee on Banking Supervision. *Enhancing bank transparency*. 1998, Bank for International Settlements, Basel, Switzerland.

personală. Cu toate acestea, cea mai mare realizare a unor astfel de propuneri ar putea fi pur și simplu descurajarea oamenilor buni de a accepta funcții de director²⁷⁹.

Rolul supraveghetorilor prevede că supraveghetorii trebuie să ofere îndrumări, să evalueze și să monitorizeze guvernanta corporativă a băncilor, să solicite îmbunătățiri dacă este necesar și să partajeze informații între autorități, recunoscând că responsabilitatea principală pentru guvernanta revine consiliului și conducerii superioare.²⁸⁰

Deși principiile de guvernanta emise de Comitetul de la Basel pentru Supraveghere Bancară par a fi strict norme de drept public, având în vedere supravegherea prudențială, de fapt, acestea se intersectează direct cu dreptul internațional privat în contextul globalizării piețelor financiare, întrucât activitatea grupurilor bancare cu caracter transfrontalier implică raporturi juridice supuse unor jurisdicții diferite, ceea ce face necesară coordonarea normelor privind legea aplicabilă, competența jurisdicțională și recunoașterea efectelor actelor juridice. Dacă o bancă încalcă principiile de control al riscului, sau de administrare, prevăzute în cele 13 principii, și cauzează prejudicii unor deponenți sau investitori din state diferite, se naște un conflict de legi, iar instanța va trebui să determine legea aplicabilă răspunderii delictuale, fie *lex loci delicti commissi*, adică locul unde s-a luat decizia defectuoasă de administrare, fie *lex loci damni*, adică locul unde s-a produs prejudiciul financiar. Legătura dintre cele 13 principii și elementele de drept internațional privat poate fi extinsă inclusiv aferent *lex societatis*, în care transpunerea uniformă a în diferite state asigură o compatibilitate structurală între legile naționale concurente.

2.3. Cadrul de administrare a instituțiilor de credit din Uniunea Europeană

Acordurile de la Basel au avut și au un impact profund și de durată asupra cadrului reglementării bancare a UE, modelând atât substanța cerințelor prudențiale, cât și filosofia instituțională a supravegherii. Originar din legislația internațională de tip *soft law* - standardele neobligatorii emise de Comitetul de la Basel pentru Supraveghere Bancară, cadrul de la Basel a fost destinat în principal băncilor active la nivel internațional. În ciuda naturii sale neobligatorii, UE a tratat în mod constant standardele de la Basel ca repere cvasi-obligatorii, transformându-le în acte juridice obligatorii de tip *hard-law* prin directive și regulamente, proces care a creat unul dintre cele mai sofisticate și stricte regimuri prudențiale din lume.

²⁷⁹ ARSALIDOU, D. *Rethinking Corporate Governance in Financial Institutions*. New York, Taylor & Francis, 2015, 258 p., ISBN 9781134499199, pag. 58.

²⁸⁰ Basel Committee on Banking Supervision. *Guidelines Corporate governance principles for banks*. 2015, Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, ISBN 978-92-9197-130-5, pag. 38.

Încă de la crearea standardelor Basel în 1988, cerințele de capital elaborate de Comitetul de la Basel pentru Supraveghere Bancară au fost concepute în principal pentru băncile active la nivel internațional, cu scopul de a asigura egalitatea concurențială și un cadru prudențial consistent în toate jurisdicțiile. Cu toate acestea, odată cu transpunerea acestor standarde în legislația UE, legiuitorul european a adoptat o filozofie mult mai largă, de tipul “one-size-fits-all”²⁸¹. În loc să limiteze domeniul de aplicare la instituțiile transfrontaliere sau de importanță sistemică, UE a ales să aplice cerințele de capital de la Basel în mod uniform, prin legislație tuturor instituțiilor de credit și, ulterior, și firmelor de investiții. Aceasta s-a materializat pentru prima dată în primele directivele privind adecvarea capitalului - *Directiva Consiliului 89/299/CEE*²⁸² și *Directiva 89/647/CEE*²⁸³ - devenind structural integrată în valurile succesive de reformă cunoscute sub numele de CRD I, II și III. Aceeași abordare a fost reconfirmată în timpul implementării istorice a Basel III în iulie 2013, prin *Regulamentul privind cerințele de capital (CRR)*²⁸⁴ și *Directiva privind cerințele de capital IV (CRD IV)*²⁸⁵, prin urmare UE fiind la a patra iterație de ajustare a generațiilor vechi de reglementări.

În aceeași ordine de idei, opinia lui Kern Alexander este în concordanță cu cele expuse *supra*, întrucât acesta afirmă că utilizarea modelelor interne pentru calcularea capitalului de reglementare a devenit controversată după criza financiară, deoarece unele bănci mari au exploatat ipotezele modelului pentru a reduce în mod nejustificat cerințele de capital. Deși Basel III adoptă o abordare mai prudentă, modelele interne rămân în uz și continuă să prezinte deficiențe, bazându-se pe date istorice care sunt adesea inadecvate pentru evaluarea cu exactitate a riscurilor viitoare. În acest context, băncile mici și mijlocii sunt dezavantajate, deoarece datele insuficiente le obligă să aplice abordarea standardizată, ceea ce implică cerințe de capital mai mari și ridică îngrijorări cu privire la echitatea concurențială²⁸⁶.

Decizia UE de a universaliza standardele de la Basel reflectă un angajament de lungă durată față de armonizarea reglementărilor ca o componentă fundamentală a pieței interne. Prin impunerea unor cerințe prudențiale comune tuturor băncilor, indiferent de dimensiune, complexitate sau activitate transfrontalieră, UE a intenționat să elimine distorsiunile concurențiale

²⁸¹ *One-size-fits-all*: traducere din egleză: uniformă pentru toți.

²⁸² Directiva 89/299/CEE a Consiliului din 17 aprilie 1989 *privind fondurile proprii ale instituțiilor de credit*.

²⁸³ Directiva 89/647/CEE a Consiliului din 18 decembrie 1989 *privind rata de solvabilitate a instituțiilor de credit*.

²⁸⁴ Regulamentul nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 *privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012*.

²⁸⁵ Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 *cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE*.

²⁸⁶ KERN, A. *Principles of Banking Regulation*. Cambridge, Cambridge University Press, 2019, 492 p., ISBN 9781108427265, pag. 97.

în cadrul pieței unice și să prevină arbitrajul de reglementare între statele membre, fără a face discriminare pe criterii de mărime sau complexitate. Uniformitatea normelor susține, de asemenea, principiul recunoașterii reciproce, facilitând funcționarea „*regimului de pașaport*”²⁸⁷ prin asigurarea faptului că instituțiile de credit supravegheate într-un stat membru îndeplinesc minimele prudențiale acceptabile în întreaga Uniune.

În același timp, această strategie universală a fost justificată din motive de siguranță și soliditate. Din perspectiva UE, chiar și băncile mai mici sau orientate către piața internă pot genera riscuri sistemice semnificative, în special prin interconectarea cu economia reală, sistemele de plăți și piețele financiare naționale. Criza financiară din 2007-2009 a consolidat și mai mult convingerea că vulnerabilitățile pot proveni de la instituții din afara grupului de bănci active la nivel global vizate de Acordul de la Basel. Prin urmare, supunerea tuturor instituțiilor la o bază prudențială armonizată a fost văzută ca un scut pragmatic împotriva riscurilor de contagiune și a punctelor oarbe de supraveghere. Cadrul de reglementare la nivelul Uniunii Europene a suferit o evoluție semnificativă, în special în urma raportului de Larosière din februarie 2009²⁸⁸, care pleda pentru o mai bună integrare și coordonare în supravegherea financiară, ducând la înființarea Sistemului European de Supraveghere Financiară din 01.01.2011.

Cu toate acestea, abordarea nu este lipsită de controverse. Criticii, cum ar fi Giuliana Birindelli, Paola Ferretti, Giovanni Ferri, Marco Savioli²⁸⁹, precum și Daniel K. Tarullo, fost membru al Consiliului Rezervei Federale din SUA²⁹⁰ susțin că extinderea regulilor Basel, calibrate inițial pentru instituții mari și complexe, la băncile mici și mijlocii impun sarcini de conformitate disproporționate, subminând potențial modelele locale de relații bancare și reducând disponibilitatea creditelor pentru IMM-uri, și că implementarea holistică a UE depășește uneori standardele minime de la Basel, ridicând astfel întrebări cu privire la competitivitatea internațională.

²⁸⁷ Regimul de „*pașaport*” pentru activități bancare în UE permite firmelor financiare autorizate într-un stat membru să desfășoare activități în întregul Spațiu Economic European (SEE) fără a fi nevoie de o licență separată în fiecare țară. Acest sistem este o piatră de temelie a pieței unice a UE pentru servicii financiare și funcționează fie prin înființarea unei sucursale, fie prin furnizarea de servicii transfrontaliere, pe baza unei licențe unice obținute într-un stat membru SEE.

²⁸⁸ LAROSIÈRE, J. et al. *de Larosièrere Report of the High-Level Group on Financial Supervision in the EU*. Brussels, 25.02.2009.

²⁸⁹ BIRINDELLI, G., FERRETTI, P., FERRI, G., SAVIOLI, M. *Regulatory reform and banking diversity: reassessing Basel 3*. Springer, Annals of Finance, 02.03.2022, volumul:18, pp. 429–456. [online] [accesat: 21.11.2024] Disponibil: DOI: <https://doi.org/10.1007/s10436-021-00406-3>.

²⁹⁰ TARULLO, D. Rethinking the Aims of Prudential Regulation. Federal Reserve Bank of Chicago Bank Structure Conference. SUA, Illinois, 08.05.2014, [online] [accesat: 21.06.2025] Disponibil: <https://www.federalreserve.gov/newsevents/speech/tarullo20140508a.htm>

În ciuda acestor preocupări, UE a reiterat în mod constant rațiunea regimului său unificat: un singur cadru de reglementare prudențială promovează stabilitatea financiară, sprijină integrarea pieței și previne o cursă de reglementare între statele membre. Prin urmare, filosofia „one-size-fits-all” rămâne un principiu structural al reglementării bancare a UE, chiar dacă reformele ulterioare - cum ar fi pachetul CRR II²⁹¹ / CRD V²⁹² și noul regim prudențial pentru firmele de investiții - urmăresc să introducă o mai mare proporționalitate în acest cadru general.

În Uniunea Europeană, cadrul de guvernanta internă pentru bănci este acoperit în primul rând de *Directiva 2013/36/UE*²⁹³, prin care se introduce cerințe pentru guvernanta internă a băncilor, managementul riscurilor și o structură organizațională clară, inclusiv procese eficiente de gestionare a riscurilor, mecanisme de control intern și proceduri administrative solide. *Directiva 2019/878/UE*²⁹⁴ subliniază diversitatea în organele de conducere, conflictele de interese și calitatea și corectitudinea membrilor consiliului, alături de *Regulamentul (UE) nr. 575/2013*²⁹⁵. Aceste reglementări sunt completate de liniile directoare/ghidurile ale Autorității Bancare Europene, cum ar fi *Ghidul Autorității Bancare Europene privind guvernanta internă*²⁹⁶, care oferă detalii cu privire la cerințele de guvernanta pentru instituțiile financiare. Aranjamentele solide de guvernanta internă sunt fundamentale pentru ca instituțiile, individual și sistemul bancar pe care îl formează, să funcționeze bine, de aceea *Directiva 2013/36/UE*²⁹⁷, astfel cum a fost modificată prin *Directiva 2019/878/UE*²⁹⁸, consolidează cerințele de guvernanta pentru instituții și, în special, subliniază

²⁹¹ Regulamentul (UE) 2019/876 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 mai 2019 de modificare a Regulamentului (UE) nr. 575/2013 în ceea ce privește rata efectului de levier, rata finanțării stabile nete, cerințele privind fondurile proprii și pasivele eligibile, riscul de credit al contrapărții, riscul de piață, expunerile față de contrapărți centrale, expunerile față de organisme de plasament colectiv, expunerile mari, cerințele de raportare și publicare și Regulamentul (UE) nr. 648/2012.

²⁹² Directiva (UE) 2019/878 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2019 de modificare a Directivei 2013/36/UE în ceea ce privește entitățile scutite, societățile financiare holding, societățile financiare holding mixte, remunerarea, măsurile și competențele de supraveghere și măsurile de conservare a capitalului.

²⁹³ Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE.

²⁹⁴ Directiva (UE) 2019/878 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2019 de modificare a Directivei 2013/36/UE în ceea ce privește entitățile exceptate, societățile financiare holding, societățile financiare holding mixte, remunerarea, măsurile și competențele de supraveghere și măsurile de conservare a capitalului.

²⁹⁵ Regulamentul nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012.

²⁹⁶ European Banking Authority. *Final Report on Guidelines on internal governance under Directive 2013/36/EU*. EBA/GL/2021/05, 02.07.2021, Londra, Marea Britanie.

²⁹⁷ Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE.

²⁹⁸ Directiva (UE) 2019/878 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2019 de modificare a Directivei 2013/36/UE în ceea ce privește entitățile exceptate, societățile financiare holding, societățile financiare holding mixte, remunerarea, măsurile și competențele de supraveghere și măsurile de conservare a capitalului.

responsabilitatea organului de conducere pentru un cadru de guvernanta sănătos și importanța unei funcții de supraveghere puternice.

*Directiva UE 2013/36*²⁹⁹ prevede că statele membre trebuie să se asigure că organul de conducere definește, supraveghează și răspunde de aplicarea unor principii de guvernanta care să garanteze administrarea eficientă și prudentă a instituției, inclusiv separarea responsabilităților și prevenirea conflictelor de interese, aceste principii de guvernanta incluzând responsabilitatea generală a organului de conducere pentru activitatea instituției și aprobarea obiectivelor strategice, a strategiei de risc și a cadrului de guvernanta internă; asigurarea integrității sistemelor de contabilitate și raportare financiară, precum și a respectării legislației și standardelor aplicabile, supravegherea proceselor de publicare a informațiilor și de comunicare; asigurarea unei supravegheri eficiente a conducerii superioare. Totodată, președintele organului de conducere cu rol de supraveghere nu poate exercita simultan funcția de director executiv în cadrul aceleiași instituții, cu excepția cazului în care această cumulare este justificată și autorizată de autoritățile competente³⁰⁰.

În practică, până la stabilirea acestor reguli clare, nu era descurajată dualitatea de președinte în cadrul consiliului băncii și de președinte al organului executiv, întrucât dacă o persoană era suficient de influentă pentru a prezida consiliul băncii, avea nevoie și de mai puțin efort pentru a-și impune candidatura în cadrul organului executiv, totuși aceasta poate și a dus la conflicte de interese. Rolul de facto al consiliului băncii e să ghidze și să critice politicile organului executiv, dar atunci când această ghidare sau critică nu poate avea loc, își pierde importanța rolul fiecărui organ.

Un comitet specializat al consiliului băncii, de competența căruia poate fi evaluată guvernanta băncii este anume comitetul de numire, care printre atribuții specifice are identificarea și recomandarea candidaților pentru pozițiile vacante din organul de conducere, evaluează echilibrul de cunoștințe, competențe, diversitate și experiență, elaborând descrieri ale rolurilor și ale cerințelor de timp pentru ocuparea acestor, totodată, stabilind obiective privind reprezentarea sexului subreprezentat și elaborează o politică pentru creșterea acestei reprezentări, obiectivul, politica și implementarea fiind publicate conform obiectivelor și politicilor cu privire la administrarea riscurilor prevăzute de articolului 435 alineatul (2) litera (c) din *Regulamentul (UE)*

²⁹⁹ Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 *cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE.*

³⁰⁰ *Ibidem*, art. 88 alin. (1).

nr. 575/2013³⁰¹. Mai mult, acest comitet evaluează anual structura, dimensiunea, compoziția și performanțele organului de conducere, formulând recomandări privind eventuale modificări, precum și cunoștințele și experiența fiecărui membru și a organului de conducere în ansamblu, analizează periodic politica de selecție și numire a membrilor conducerii superioare și prezintă recomandări organului de conducere³⁰².

Instituțiile, societățile financiare holding și societățile financiare holding mixte au responsabilitatea de a se asigura că membrii organului de conducere dețin permanent o reputație adecvată și nivelul necesar de cunoștințe, competențe și experiență pentru exercitarea atribuțiilor lor. Dacă aceste cerințe nu sunt îndeplinite, autoritățile competente pot dispune înlocuirea membrilor respectivi. Autoritățile competente verifică menținerea acestor cerințe ori de câte ori există motive întemeiate să suspecteze tentative sau activități de spălare a banilor, finanțare a terorismului ori un risc crescut asociat instituției în cauză.³⁰³

Toți membrii organului de conducere trebuie să dedice suficient timp pentru a-și îndeplini atribuțiile în cadrul instituției³⁰⁴, lipsa îndeplinirii acestei obligații ducând la performanțe scăzute în general a băncii. Organul de conducere este obligat să posede la nivel colectiv cunoștințe, competențe și experiență adecvate pentru a putea înțelege activitățile instituției, inclusiv principalele riscuri. Întreaga componentă a organului de conducere reflectă o gamă suficient de largă de domenii de experiență³⁰⁵, precum a fost și mai sus specificat referitor la atragerea în cadrul organelor de conducere inclusiv a membrilor mediului academic.

Fiecare membru al organului de conducere este obligat să acționeze cu onestitate, integritate și pe baza unei gândiri independente pentru a evalua și contesta în mod eficace deciziile conducerii superioare atunci când este necesar și pentru a supraveghea și monitoriza în mod eficace procesul de luare a deciziilor. Calitatea de membru al unei societăți sau entități afiliate nu constituie în sine un obstacol în a acționa pe baza unei gândiri independente³⁰⁶, și acesta este un aspect important prevăzut de legiuitor, întrucât din perspectiva experienței solide pe care acești membri o au, mai multe entități le solicită serviciile și expertiza, prin urmare nu ar fi corectă interdicția de a activa în mai multe entități, doar cu condiția să nu afecteze imparțialitatea.

³⁰¹ Regulamentul nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 *privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012*.

³⁰² Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 *cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE*, art. 88 alin. (2).

³⁰³ *Ibidem*, art. 91 alin. (1).

³⁰⁴ *Ibidem*, art. 91 alin. (2).

³⁰⁵ *Ibidem*, art. 91 alin. (7).

³⁰⁶ *Ibidem*, art. 91 alin. (8).

Statele membre se asigură că instituțiile stabilesc și aplică politici de remunerare pentru personalul cu impact semnificativ asupra profilului de risc, în mod proporțional cu dimensiunea, structura și complexitatea activităților. Politica de remunerare trebuie să sprijine o gestionare sănătoasă a riscurilor și să nu încurajeze asumarea unor riscuri ce depășesc nivelul tolerat, fiind totodată aliniată strategiei, obiectivelor și intereselor pe termen lung ale instituției și însoțită de măsuri de prevenire a conflictelor de interese. Organul de conducere, în rolul său de supraveghere, adoptă și revizuieste periodic principiile politicii de remunerare și monitorizează aplicarea acesteia. Cel puțin anual, politica face obiectul unei evaluări interne independente privind respectarea cadrului aprobat. Membrii personalului cu funcții de control trebuie să fie independenți de unitățile operaționale supravegheate, să dispună de autoritate adecvată și să fie remunerați în funcție de îndeplinirea obiectivelor proprii, indiferent de performanța sectoarelor controlate³⁰⁷.

Luând în considerare experiențele anterioare, precum și a standardelor internaționale în materie, prin prevederile *Directivei 2013/36/UE*, este recomandat băncilor comerciale, în relația cu angajații săi, să ia în considerare că garantarea remunerației variabile nu promovează un management solid de risc, și ar trebui achitat doar în circumstanțe excepționale, cum ar fi angajarea personalului nou și doar în primul an, dacă banca este financiar stabilă³⁰⁸, ceea ce înseamnă că remunerația variabilă a membrilor consiliului de administrație și a directorilor executivi din bănci este strict bazată pe performanță, acordând remunerațiile variabile numai atunci când banca demonstrează rezultate financiare solide și o gestionare solidă a riscurilor. În anii cu performanțe slabe sau negative, remunerația variabilă este redusă, este amânată sau este oprită complet, prin diverse mecanisme precum *malus* (o reducere sau anulare a remunerației variabile înainte ca aceasta să fie integral exercitată), *clawback* (recuperarea remunerației variabile deja acordate dacă performanța sau comportamentul ulterior o justifică) și *deferral* (amânarea plății unei părți semnificative din remunerația variabilă pe parcursul mai multor ani pentru a asigura alinierea cu rezultatele pe termen lung) asigură că remunerația reflectă performanța pe termen lung și rezultatele în materie de risc.

Acesta este un mod foarte practic de responsabilizare a membrilor consiliului băncii și a organului executiv de a-și îndeplini sârguincios atribuțiile, întrucât vechile modele care au dus la criza financiară din 2008, în care azi vine profitul – azi se achită bonusul, nu mai este viabil, ci este necesară o creștere stabilă și constantă a performanțelor, ca bonusurile să fie achitate în timp, în dependență de performanță. De cele mai multe ori, efectele politicilor adoptate și puse în

³⁰⁷ *Ibidem*, art. 92 alin. (2).

³⁰⁸ HOHMANN, M. *The Impact of Regulation on Remuneration in Banks. An Analysis of EU, UK and German Law*. Hamburg, Anchor Academic Publishing, 2017, 60 p., ISBN 9783960670759, pag 10.

aplicare de către organele de conducere nu-și au efect imediat pentru a înțelege dacă acestea au fost sau nu adecvate și corecte, ci vine în timp, prin urmare și metodologia de calcul și plată a bonusurilor trebuie ajustată în consecință.

Directiva pune în sarcina autorităților competente naționale să se asigure că băncile semnificative înființează un comitet de remunerare capabil să exercite o judecată competentă și independentă asupra politicilor și practicilor de remunerare și a stimulentele legate de gestionarea riscurilor, capitalului și lichidităților³⁰⁹, răspunzând de elaborarea deciziilor privind remunerarea, inclusiv a celor care au implicații asupra riscurilor și asupra gestionării riscurilor instituției respective și care trebuie luate de organul de conducere³¹⁰.

Mai mulți doctrinari, în cadrul de analiză a principiilor de reglementare financiară afirmă că protecția beneficiarilor sistemului financiar este un obiectiv important al reglementării financiare și că autoritățile de reglementare nu se referă în mod obișnuit la categoria de persoane care trebuie protejate ca „beneficiari” în mod generic, ci mai degrabă printr-o serie de denumiri specifice sectorului. Cel mai cunoscut dintre aceste obiective este protecția investitorilor, și se află în centrul reglementării europene a valorilor mobiliare, a cărei importanță este subliniată de preambulul directivelor principale, inclusiv cele menționate mai sus, acestea având drept punct de pornire anume *United States Securities Act*³¹¹ din 1933 și *United States Securities Exchange Act*³¹² din 1934 au fost introduse cu scopul expres de a proteja investitorii de fraudă și alte practici necorespunzătoare asociate cu emiterea și tranzacționarea de valori mobiliare în timpul bulei anilor 1920³¹³, totuși nu au reușit prevenirea crizei din 2008.

Întorcându-ne la aspectele de reglementare a cadrului legislativ european, întrucât *Directiva 2013/36/UE* definește la general principiile obligatorii și obiectivele de supraveghere, era necesară prezența unui ghid care oferă interpretarea practică și recomandări detaliate pentru ca băncile să aplice uniform și corect directiva numită *supra*. În asemenea mod, a fost elaborat *Ghidul Autorității Bancare Europene privind guvernanta internă* în temeiul *Directivei 2013/36/UE*, care statuează repetat că încrederea în fiabilitatea sistemului financiar este esențială pentru buna funcționare a acestuia și o condiție prealabilă pentru a contribui la economia în ansamblu³¹⁴, fiind

³⁰⁹ Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 *cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE*, art. 95 alin. (1)

³¹⁰ *Ibidem*, art. 95 alin. (2).

³¹¹ *United States Securities Act 1933*.

³¹² *United States Securities Exchange Act 1934*.

³¹³ ARMOUR, J. et al. *Principles of Financial Regulation*. Oxford, Oxford University Press, 2016, 669 p., ISBN 9780198786474, pag. 62.

³¹⁴ European Banking Authority. *Final Report on Guidelines on internal governance under Directive 2013/36/EU*. EBA/GL/2021/05, 02.07.2021, Londra, Marea Britanie, pag. 5

aliniat după principiile actualizate ale Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică privind guvernanța corporativă³¹⁵, care se descrie însăși a fi un forum unde guvernele pot compara experiențele politicilor, să caute răspunsuri la probleme comune, să identifice bunele practici și să coordoneze politicile interne și internaționale³¹⁶, precum și principiile revizuite de guvernanță corporativă pentru bănci, publicate de Comitetul de la Basel pentru Supravegherea Bancară³¹⁷.

Acest Ghid este emis în conformitate cu articolul 16 din *Regulamentul (UE) nr. 1093/2010 de instituire a Autorității europene de supraveghere (Autoritatea Bancară Europeană)*, care la alin. (1) prevede că în scopul stabilirii de practici consecvente, eficiente și eficace în materie de supraveghere în cadrul Sistemului European de Supraveghere Financiară, și al garantării aplicării comune, uniforme și coerente a dreptului Uniunii, Autoritatea Bancară Europeană emite ghiduri și recomandări adresate autorităților competente sau instituțiilor financiare, iar la articolul 16 alineatul (3) din *Regulamentul (UE) nr. 1093/2010*, autoritățile competente și instituțiile financiare, inclusiv instituțiile, trebuie să depună toate eforturile pentru a respecta aceste ghiduri și recomandări³¹⁸.

Acest Ghid precizează în continuare aranjamentele de guvernanță internă, procesele și mecanismele pe care instituțiile care fac obiectul *Directivei 2013/36/UE*³¹⁹ și firmele de investiții care fac obiectul titlului VII din *Directiva 2013/36/UE* în aplicarea articolului 1 alineatul (2) și (5) din *Regulamentul 2019/2033/UE*³²⁰, ar trebui să se pună în aplicare în conformitate cu articolul 74 alineatul (1) din *Directiva 2013/36/UE* pentru a asigura managementul lor eficient și prudent³²¹.

Este oarecum important de menționat faptul că intenția Ghidului este să cuprindă toate structurile consiliului de administrație existente și nu susține nicio structură anume, din considerentul că piața este un organism viu, în continuă schimbare și ar fi imprudent să fie o abordare rigidă, precum a fost menționat și la începutul acestui subcapitol. Mai mult ca atât, Ghidul

³¹⁵ Organisation for Economic Co-operation and Development. *G20/OECD Principles of Corporate Governance*. 2023, Paris, Franța, ISBN 978-92-64-45168-1.

³¹⁶ BRUMMER, C. *Soft Law and the Global Financial System. Rule Making in the 21st Century*. New York, Cambridge University Press, 2015, 355 p., ISBN 9781107128637, pag 90

³¹⁷ Basel Committee on Banking Supervision: *Guidelines Corporate governance principles for banks*. 2015, Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, ISBN 978-92-9197-130-5.

³¹⁸ Regulamentul (UE) nr. 1093/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 noiembrie 2010 *de instituire a Autorității europene de supraveghere (Autoritatea bancară europeană), de modificare a Deciziei nr. 716/2009/CE și de abrogare a Deciziei 2009/78/CE a Comisiei*.

³¹⁹ Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 *cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE*.

³²⁰ Regulamentul (UE) 2019/2033 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 noiembrie 2019 *privind cerințele prudențiale ale firmelor de investiții și de modificare a Regulamentelor (UE) nr. 1093/2010, (UE) nr. 575/2013, (UE) nr. 600/2014 și (UE) nr. 806/2014*.

³²¹ European Banking Authority. *Final Report on Guidelines on internal governance under Directive 2013/36/EU*. EBA/GL/2021/05, 02.07.2021, Londra, Marea Britanie, pag. 14.

nu interferează cu alocarea generală a competențelor în conformitate cu legislația națională a societăților comerciale. În consecință, acestea ar trebui aplicate indiferent de structura consiliului utilizată în statele membre. Organismul de conducere, astfel cum este definit la articolul 3 alineatul (1) punctele (7) și (8) din *Directiva 2013/36/UE*, ar trebui să fie înțeles ca având funcții de conducere (executive) și de supraveghere (neexecutive). În recitalul cu nr. 56 din *Directiva 2013/36/UE*, este specificat că un „organ de conducere” ar trebui să aibă funcții executive și de supraveghere³²², ceea ce înseamnă că atât organul executiv cât și consiliul băncii fac parte din acesta.

Pentru a nu interveni în dreptul suveran al statelor, în cadrul acestui Ghid termenii „*organism de conducere în funcția sa de conducere*” și „*organism de conducere în funcția sa de supraveghere*” sunt utilizați fără a se referi la nicio structură de guvernare specifică, iar referirile la funcția de conducere (organul executiv) sau de supraveghere (organul neexecutiv – consiliul băncii) ar trebui înțelese ca care se aplică organelor sau membrilor organului de conducere responsabili de acea funcție, în conformitate cu legislația națională, iar atunci când sunt puse în aplicare prevederile Ghidului, autoritățile competente trebuie să țină seama de legislația națională în materie de societăți comerciale și să specifice, dacă este necesar, organismului sau membrilor organului de conducere cărora li se aplică aceste funcții³²³, ceea ce înseamnă încă un nivel de concretizare și îndrumări de aplicare în practică a *Directivei 2013/36/UE* și Ghidului fără a lăsa o interpretare ambiguă.

Pentru o analiză mai corectă a transpunerii standardelor internaționale de guvernare corporativă pentru băncile comerciale în cadrul normativ care reglementează guvernarea corporativă a instituțiilor de credit din Uniunea Europeană, vom analiza mai jos pe baza aceluiași principii analizate în subcapitolul precedent.

În conformitate cu articolul 88 alineatul (1) din *Directiva 2013/36/UE*, organul de conducere trebuie să aibă responsabilitatea finală și generală pentru instituție și definește, supraveghează și răspunde pentru punerea în aplicare a guvernării. aranjamente în cadrul instituției care asigură managementul eficient și prudent al instituției.³²⁴

Președintele organului de conducere ar trebui să conducă organul de conducere, să contribuie la un flux eficient de informații în cadrul organului de conducere și între acesta și

³²² Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 *cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivei 2006/48/CE și 2006/49/CE*, recitalul nr. 56.

³²³ European Banking Authority. *Final Report on Guidelines on internal governance under Directive 2013/36/EU*. EBA/GL/2021/05, 02.07.2021, Londra, Marea Britanie, pag. 14-15, pct. 8

³²⁴ *Ibidem*, pag. 19.

comitetele acestuia, acolo unde este stabilit, și ar trebui să fie responsabil pentru funcționarea sa globală eficientă.³²⁵

În special, în conformitate cu articolul 88 alineatul (1) litera (e) din *Directiva 2013/36/UE*³²⁶, președintele organului de conducere în funcția sa de supraveghere a unei instituții nu trebuie să exercite simultan funcțiile de director general în cadrul aceleiași instituții, cu excepția cazului în care este justificat. de către instituție și autorizate de autoritățile competente³²⁷.

În conformitate cu articolul 109 alineatul (1) din *Directiva 2013/36/UE*³²⁸, aferent dispozitivelor, procedurilor și mecanismelor instituțiilor, coroborat cu articolul 76 alineatul (3), care prevede că la tratarea riscurilor, statele membre trebuie să se asigure că instituțiile semnificative constituie un comitet de risc format din membri neexecutivi ai organului de conducere, cu competențe adecvate pentru a înțelege și monitoriza strategia de risc și apetitul pentru risc al instituției, articolul 88 alineatul (2), cu privire la principiile de guvernanță care prevăd că statele membre trebuie să se asigure că instituțiile semnificative înființează un comitet de numire format din membri neexecutivi ai organului de conducere, care identifică și evaluează candidați, competențele, structura, performanța și diversitatea organului de conducere, inclusiv stabilirea și publicarea unui obiectiv de reprezentare a sexului subreprezentat, și formulează recomandări corespunzătoare. și articolul 95 alineatul (1), cu privire la comitetul de remunerare, care prevede că autoritățile competente trebuie să se asigure că instituțiile semnificative înființează un comitet de remunerare independent, capabil să evalueze în mod competent politicile și practicile de remunerare și impactul acestora asupra gestionării riscurilor, capitalului și lichidității din *Directiva 2013/36/UE*³²⁹, este prevăzut că instituțiile semnificative trebuie să înființeze comitete de risc, de nominalizare și de remunerare pentru a sprijini organul de conducere, în timp ce instituțiile nesemnificative nu au această obligație, chiar dacă fac parte dintr-un grup consolidat sau subconsolidat³³⁰.

Este necesar de a fi subliniat la acest aspect că prin stabilirea cerințelor prudențiale minime, standardele juridice internaționale joacă un rol cheie în promovarea stabilității și eficienței piețelor

³²⁵ *Ibidem*, pag. 24.

³²⁶ Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 *cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE*.

³²⁷ European Banking Authority. *Final Report on Guidelines on internal governance under Directive 2013/36/EU*. EBA/GL/2021/05, 02.07.2021, Londra, Marea Britanie, pag. 19.

³²⁸ Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 *cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE*

³²⁹ *Ibidem*.

³³⁰ European Banking Authority. *Final Report on Guidelines on internal governance under Directive 2013/36/EU*. EBA/GL/2021/05, 02.07.2021, Londra, Marea Britanie, pag. 25.

financiare globale, iar nerespectarea acestora poate începe o cursă spre faliment, întrucât un cadru de reglementare global fragmentat ar putea împiedica încrederea în sistemul financiar și capacitatea țărilor de a se baza pe sistemele altor state, raționament care a stat la baza reglementării financiare și a creării unor organisme internaționale de stabilire a standardelor³³¹.

Organul de conducere trebuie să asigure o structură organizatorică clară, transparentă și documentată, care să susțină administrarea prudentă a instituției, independența și resursele adecvate ale funcțiilor de control intern, precum și linii de raportare și responsabilități bine definite, fără a afecta supravegherea eficientă a riscurilor de către conducere și autoritățile competente.³³²

O cultură solidă a riscului trebuie să fie integrată la nivelul întregii instituții, promovată de organul de conducere prin exemplu, responsabilitate, comunicare deschisă și stimulente adecvate, pentru a sprijini luarea deciziilor informate și alinierea comportamentului de asumare a riscurilor cu strategia, apetitul pentru risc și interesele pe termen lung ale instituției.³³³, care ar trebui să includă, dar nu se limitează neapărat la principiul „*tone-from-the-top*”³³⁴, ce înseamnă că organul de conducere ar trebui să fie responsabil pentru stabilirea și comunicarea valorilor și așteptărilor de bază ale instituției³³⁵. Valorile corporative și codul de conduită, presupune supravegherea respectării standardelor de către personalul băncii³³⁶.

Cadrul de control intern al instituțiilor ar trebui adaptat în mod individual la specificul activității sale, la complexitatea acesteia și la riscurile asociate, ținând cont de contextul grupului. Instituțiile ar trebui să își evalueze expunerea la riscul de a putea fi utilizate în scopul SB/FT și, dacă este necesar, să ia măsuri de atenuare pentru a reduce aceste riscuri, precum și riscurile operaționale și reputaționale legate de acestea. Instituțiile ar trebui să ia măsuri pentru a se asigura că personalul lor este conștient de astfel de riscuri SB/FT și impactul pe care SB/FT îl are asupra instituției și integrității sistemului financiar³³⁷.

În continuare, funcțiile de control intern ar trebui să includă o funcție de gestionare a riscurilor, o funcție de conformitate și o funcție de audit intern. Funcțiile de gestionare a riscurilor și de conformitate ar trebui să fie supuse revizuirii de către funcția de audit intern.³³⁸. Sarcinile

³³¹ FERREIRA, C., JENKINSON, N., WILSON, C. *From Basel I to Basel III: Sequencing Implementation in Developing Economies*. Washington, International Monetary Fund, 2019, 42 p., ISBN 9781498315227, pag 11.

³³² European Banking Authority. *Final Report on Guidelines on internal governance under Directive 2013/36/EU*. EBA/GL/2021/05, 02.07.2021, Londra, Marea Britanie, pag. 30.

³³³ *Ibidem*, pag. 35.

³³⁴ Traducere din engleză: tonul de sus.

³³⁵ *Ibidem*, pag. 36.

³³⁶ *Ibidem*, pag. 36.

³³⁷ *Ibidem*, pag. 46.

³³⁸ *Ibidem*, pag. 51.

operaționale ale funcțiilor de control intern pot fi externalizate, ținând cont de criteriile de proporționalitate, instituției consolidante sau unei alte entități din cadrul sau din afara grupului, cu acordul organelor de conducere ale instituțiilor în cauză. Chiar și atunci când sarcinile operaționale de control intern sunt externalizate parțial sau integral, șeful funcției de control intern în cauză și organul de conducere sunt în continuare responsabili pentru aceste activități și pentru menținerea unei funcții de control intern în cadrul instituției.

În plus, instituțiile trebuie să stabilească o funcție de gestionare a riscurilor care să acopere întreaga instituție, care să aibă suficientă autoritate, statură și resurse, ținând cont de criteriile de proporționalitate pentru a implementa politicile de risc și cadrul de gestionare a riscurilor³³⁹, iar în cazul în care nu este proporțională numirea unei persoane care se dedică doar rolului de șef al conformității, ținând cont de principiul proporționalității, această funcție poate fi combinată cu șef al funcției de gestionare a riscurilor, sau poate să fie efectuată de o altă persoană senior, cum ar fi șeful departamentului juridic, cu condiția să nu existe un conflict de interese între funcțiile combinate³⁴⁰. O funcție de conformitate independentă și credibilă este o componentă cheie a celei de-a doua linii de apărare a instituției. Ca și în cazul altor elemente ale structurii de guvernare, realizarea unei culturi a conformității începe la vârful organizației, cu un consiliu și un management superior care să conducă prin exemplul³⁴¹.

În final, băncile trebuie să înființeze o funcție de audit intern independentă și eficientă, ținând cont de criteriile de proporționalitate și trebuie să numească o persoană care să fie responsabilă de această funcție în întreaga instituție bancară³⁴².

2.4. Cadrul de administrare bancară din Republica Moldova

Legea principală care guvernează activitatea băncilor în Republica Moldova este Legea nr. 202/2017 privind activitatea băncilor, care reglementează condițiile de acces la activitatea băncilor și de desfășurare a acestora pe teritoriul Republicii Moldova, cerințele prudențiale, instrumentele și procedurile de supraveghere prudențială a băncilor de către Banca Națională a Moldovei, supravegherea prudențială a băncilor de către Banca Națională a Moldovei într-o manieră care să corespundă cu regulile stabilite de prezenta lege și de actele normative emise în aplicarea acestora

³³⁹ *Ibidem*, pag. 53.

³⁴⁰ *Ibidem*, pag. 56.

³⁴¹ SWAMMY, S., MCMASTER, M. *Governance, Compliance and Supervision in the Capital Markets*. New Jersey, Wiley, 2018, 176 p., ISBN 9781119380658, pag. 50.

³⁴² European Banking Authority. *Final Report on Guidelines on internal governance under Directive 2013/36/EU*. EBA/GL/2021/05, 02.07.2021, Londra, Marea Britanie, pag. 57.

și cerințele de publicare pentru Banca Națională a Moldovei în domeniul reglementării și supravegherii prudențiale a băncilor³⁴³.

Dintre reglementările naționale secundare se remarcă Regulamentul privind cadrul de administrare a activității băncilor, aprobat prin Hotărârea Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr. 322 din 20 decembrie 2018, care stabilește cadrul de administrare în vederea asigurării unei gestiuni eficiente și prudente a riscurilor. Totodată, regulamentul prevede că sucursala unei bănci străine din Republica Moldova poate aplica politicile de administrare ale societății-mamă, cu respectarea cerințelor legislației naționale și ale prezentului regulament. În situația în care aceste condiții nu sunt îndeplinite, conducerea sucursalei este obligată să elaboreze politici proprii și să evalueze deciziile sau practicile de grup, pentru a preveni încălcarea legislației Republicii Moldova sau a normelor prudențiale aplicabile³⁴⁴.

Totodată, Legea nr. 202/2017 privind activitatea băncilor, la art. 28, cu referire la conducerea sucursalelor băncilor din alte state, prevede că banca din alt stat trebuie să desemneze cel puțin trei persoane care să asigure conducerea activității sucursalei din Republica Moldova și care sunt împuternicite să angajeze și să reprezinte, în mod legal, în Republica Moldova, banca străină respectivă³⁴⁵.

Toți membrii organului de conducere trebuie să cunoască structura acestuia, responsabilitățile sale și repartizarea atribuțiilor între organul executiv, consiliu și comitetele specializate. Pentru asigurarea unui sistem eficient de verificare și evaluare a activității băncii, procesul decizional nu trebuie să fie dominat de un singur membru sau de un grup restrâns. În acest sens, consiliul băncii și organul executiv trebuie să coopereze și să facă schimb de informații suficiente pentru îndeplinirea corespunzătoare a atribuțiilor lor³⁴⁶.

Pentru evaluarea gândirii independente, băncile verifică dacă membrii organului de conducere dețin competențele comportamentale necesare, precum curajul și fermitatea de a analiza critic și de a contesta, atunci când este cazul, deciziile propuse de ceilalți membri. De asemenea, se evaluează capacitatea acestora de a adresa întrebări pertinente, de a evita influența „gândirii de grup” prin formularea unor opinii proprii și de a acționa fără conflicte de interese care le-ar putea afecta obiectivitatea și independența în exercitarea atribuțiilor³⁴⁷.

Dacă să analizăm unele exemple practice, cum ar fi informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin cote substanțiale în capitalul social al

³⁴³ Legea nr. 202 din 06-10-2017 *privind activitatea băncilor*, art. 1.

³⁴⁴ Regulamentul BNM nr. 322/2018 *privind cadrul de administrare a activității băncilor*, pct. 2.

³⁴⁵ Legea nr. 202/2017 *privind activitatea băncilor*, art. 1.

³⁴⁶ Regulamentul BNM nr. 322/2018 *privind cadrul de administrare a activității băncilor*, pct. 8.

³⁴⁷ *Ibidem*, pct. 8³.

băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai Băncii Comerciale "EXIMBANK" S.A.³⁴⁸, observăm că Intesa Sanpaolo S.p.A, unul dintre grupurile bancare de top din Uniunea Europeană, deține 100% din acțiunile băncii cu 100% drepturi de vot, iar la informația cu privire la membrii consiliului și a organului executiv al Băncii Comerciale "EXIMBANK" S.A.³⁴⁹, vedem că din 10 membri ai conducerii – format din consiliu și organul executiv - 9 persoane sunt desemnate drept experți din extern. Un alt exemplu, OTP Bank SA, parte din grupul bancar OTP Bank Nyrt, cu o deținere de 98,26% și drepturi de vot de 98,31%³⁵⁰, din 9 persoane, 4 sunt desemnați experți din extern³⁵¹. O analiză complexă pe acest subiect este realizată în capitolul patru al prezentei lucrări.

Suplimentar, persoanele desemnate trebuie să dispună de reputație și experiență adecvate pentru exercitarea responsabilităților încredințate și sunt responsabile de îndeplinirea, la nivelul sucursalei, a cerințelor prudențiale prevăzute de prezenta lege și actele normative ale Băncii Naționale a Moldovei. Conducerea sucursalei și documentele necesare pentru realizarea supravegherii trebuie să se afle pe teritoriul Republicii Moldova, la adresa sediului înregistrat al sucursalei³⁵². La acest aspect, ar putea exista undele diferențe de ordin tehnic de la o bancă la alta, în dependență de mărimea și modul de guvernanta a băncii. De exemplu, cu privire la conducerea sucursalei și aflarea ei fizică pe teritoriul Republicii Moldova, o dată cu posibilitățile de muncă de la distanță, practic nu există deosebire între munca prestată fizic din oficiul băncii sau din oficiul băncii-mamă, în speță, aflată peste hotarele Republicii. Prin Concluziile Consiliului European din 30 mai 2022³⁵³, la compartimentul impactului situației asupra țărilor vecine, se declară că Consiliul European urmărește îndeaproape impactul și subliniază necesitatea de a oferi tot sprijinul relevant Republicii Moldova în timp ce se confruntă cu crizele energetice și economice interconectate,

³⁴⁸ Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin cote substanțiale în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai Băncii Comerciale "EXIMBANK" S.A. [online] [accesat: 18.12.2025] Disponibil: <https://www.eximbank.md/storage/Dezvaluirea%20informatiei/Dezvaluirea-informatiei/Guvernanta-bancii/UBO-EXIM.signed.pdf>

³⁴⁹ Informația cu privire la membrii consiliului și a organului executiv al Băncii Comerciale "EXIMBANK" S.A. [online] [accesat: 18.12.2025] Disponibil: <https://www.eximbank.md/storage/Dezvaluirea%20informatiei/Dezvaluirea-informatiei/Guvernanta-bancii/Membrii-Consiliului-si-Executivului.signed.pdf>

³⁵⁰ Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin cote substanțiale în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai Băncii Comerciale "OTP" S.A. [online] [accesat: 18.12.2025] Disponibil: <https://www.otpbank.md/storage/com/dezv/1-gov/2024/Anexa-7-Info-actionari-18012024-ro.pdf>

³⁵¹ Informația cu privire la membrii consiliului și a organului executiv al Băncii Comerciale "OTP" S.A. [online] [accesat: 18.12.2025] Disponibil: https://www.otpbank.md/storage/com/dezv/1-gov/2025/2.Anexa-6%20lista-CB-CE-Vicepresedinti-02.01.2025_RO.pdf

³⁵² Legea nr. 202/2017 privind activitatea băncilor, art. 28.

³⁵³ Consiliul European. *Concluziile Consiliului European din 30 mai 2022* [online] [accesat: 15.07.2024] Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/05/31/european-council-conclusions-on-ukraine-30-may-2022/>

precum și cu presiunea migrațională. Întrucât grupurile bancare europene dețin standarde riguroase aferente sănătății și integrității fizice și morale ale angajaților săi, având în vedere situația relativ instabilă din Republica Moldova, pentru unii această prevedere legală privind aflarea fizică în țară ar putea fi o provocare. În asemenea cazuri, băncile pot face un compromis și recurg la o rotație a personalului, în care o parte trebuie să fie fizic din oficiu, iar cealaltă de la distanță.

Aici este important să notăm că băncile dispun de independență juridică, operațională, financiară și administrativă față de orice persoană, inclusiv față de Banca Națională a Moldovei, Guvern și de alte autorități ale administrației publice, dacă legislația nu prevede altfel. Nicio persoană nu poate îngreuna independența băncilor, nu poate influența organele de conducere în exercitarea funcțiilor, nu poate interveni în activitatea vreunei bănci, cu excepția executării unor obligații sau împuterniciri specifice prevăzute de legislație³⁵⁴.

La alin. (4) din art. 36, Legea prevede că băncile trebuie să își organizeze întreaga activitate în conformitate cu regulile unei practici bancare prudente și sănătoase, cu cerințele Legii nr. 202/2017 și ale actelor normative emise în aplicarea acesteia³⁵⁵, dar sunt reglementate expres regulile și practicile bancare, însă acestea sunt plasate ca importanță înaintea prevederilor legale și a reglementărilor secundare, cu trimitere la respectarea practicilor și standardelor bancare sănătoase recunoscute internațional. Totuși, art. 38 prevede obligația fiecărei bănci de a dispune de un cadru de administrare riguros, care să includă o structură organizatorică clară, cu responsabilități bine definite, procese eficiente de identificare, administrare, monitorizare și raportare a riscurilor (inclusiv simulări de criză), evaluarea adecvării capitalului și a lichidității, precum și mecanisme adecvate de control intern. Acestea trebuie să cuprindă proceduri administrative și contabile riguroase, politici de remunerare neutre din punct de vedere al genului și funcții distincte de administrare a riscurilor, conformitate și audit intern, adaptate naturii și complexității activității băncii³⁵⁶.

În art. 39 alin. (1) din Legea nr. 202/2017 este prevăzut că banca este obligată să stabilească și să aplice politici de remunerare pentru membrii organului executiv, persoanele cu funcții-cheie și alți angajați ale căror remunerații se situează la niveluri similare, în mod proporțional cu dimensiunea, organizarea internă, natura, amploarea și complexitatea activității băncii³⁵⁷.

Totodată, angajații structurilor cu funcții de control trebuie să fie independenți față de unitățile operaționale ale băncii pe care le verifică, să dispună de autoritatea corespunzătoare și să

³⁵⁴ Legea nr. 202/2017 *privind activitatea băncilor*, art. 36 alin. (3).

³⁵⁵ *Ibidem*, art. 36 alin. (3) - (5).

³⁵⁶ *Ibidem*, art. 38 alin. (1) - (2).

³⁵⁷ *Ibidem*, art. 39 alin. (1).

fie remunerați în funcție de realizarea obiectivelor funcțiilor pe care le dețin, indiferent de performanțele unităților operaționale pe care le verifică. Suplimentar, Regulamentul BNM nr. 322/2018 prevede la pct. 149 că „remunerarea personalului cu funcții de control intern trebuie să permită băncii să angajeze personal calificat și cu experiență în aceste funcții”, iar la pct. 177 subpct. 4) că „remunerarea personalului care exercită funcții de control intern nu trebuie să fie corelată cu îndeplinirea activităților pe care funcția de control intern le monitorizează și/sau le controlează și nu trebuie să compromită astfel obiectivitatea acestuia”³⁵⁸.

Politica de remunerare trebuie să distingă clar între remunerația fixă și cea variabilă. Remunerația fixă trebuie să reflecte experiența profesională și responsabilitățile prevăzute în fișa postului, iar cea variabilă să fie corelată cu performanțele sustenabile, ajustate la risc, care depășesc atribuțiile obișnuite. Componentele fixă și variabilă trebuie echilibrate, componenta fixă având o pondere suficientă pentru a permite flexibilitate în acordarea celei variabile, inclusiv neacordarea acesteia. Totodată, remunerația variabilă nu poate depăși 100% din componenta fixă pentru fiecare angajat³⁵⁹.

Remunerația fixă a personalului identificat trebuie să reflecte experiența profesională și responsabilitatea organizațională, având în vedere nivelul de studii, vechimea în muncă, competențele și abilitățile, precum și experiența relevantă în cadrul băncii și în afara acesteia.³⁶⁰ În scopul aplicării art. 39 alin. (1) lit. g) din Legea nr. 202/2017, personalul nu trebuie să depindă de remunerația variabilă, deoarece aceasta poate stimula asumarea de riscuri excesive pe termen scurt, inclusiv vânzarea abuzivă de produse. Remunerația este considerată fixă atunci când îndeplinește cumulativ anumite condiții: se bazează pe criterii predeterminate și nediscreționare, reflectă experiența profesională și vechimea, este transparentă, permanentă și nerevocabilă, poate fi modificată doar prin negociere colectivă sau renegociere legală, nu poate fi redusă sau suspendată decât în cazurile prevăzute de lege, nu este legată de performanță și nu încurajează asumarea de riscuri³⁶¹.

Totodată, banca poate să prevadă și anumite reguli privind remunerația variabilă, în conformitate cu art. 39 alin. (2) din Legea precitată, iar atunci când remunerația este legată de performanță, remunerația totală se stabilește pe baza unei combinații între performanța individuală, cea a unității operaționale și rezultatele generale ale băncii. Evaluarea performanței se realizează într-un cadru multianual, pentru a reflecta performanța pe termen lung, iar plata

³⁵⁸ Regulamentul BNM nr. 322/2018, pct. 149, pct. 177.

³⁵⁹ *Ibidem*, art. 39, alin. (1), lit. h).

³⁶⁰ Regulamentul BNM nr. 322/2018 *privind cadrul de administrare a activității băncilor*, pct. 126.

³⁶¹ *Ibidem*, pct. 128.

remunerației variabile este eșalonată în funcție de ciclul de afaceri al băncii și de riscurile specifice activității acesteia³⁶².

Banca poate acorda remunerație variabilă garantată doar în forme limitate, precum plăți de bun-venit sau de început pentru personalul nou-angajat, exclusiv în primul an. Aceasta nu este compatibilă cu administrarea sănătoasă a riscurilor și nu trebuie inclusă în planurile viitoare de remunerare. Remunerația variabilă se acordă numai dacă este sustenabilă din punct de vedere financiar pentru bancă și justificată de performanța băncii, a structurii în care activează angajatul și a acestuia individual. În scopuri prudentiale, Banca Națională a Moldovei colectează date despre persoanele din fiecare bancă care primesc cel puțin 1 milion de lei într-o perioadă de gestiune, incluzând responsabilitățile și domeniul lor de activitate, precum și principalele componente ale remunerației, cum ar fi salariile, bonusurile, compensațiile pe termen lung și contribuțiile la pensii³⁶³.

Cu referire la organele de conducere ale băncilor, acesta este reglementat de art. 40, fiind reprezentat de consiliul și executivul acesteia. În unele bănci, consiliul poate fi denumit și consiliul de administrație, iar executivul comitetul conducătorilor sau comitetul de management. Consiliul băncii are întotdeauna un număr impar de membri persoane fizice, dar nu mai puțin de trei, pentru a evita blocarea voturilor pro/contra. Membrii consiliului sunt aleși de adunarea generală a acționarilor pentru un mandat de până la 4 ani, cu posibilitate de realegere. Organul executiv are cel puțin 3 membri, numiți de consiliu pe termen stabilit de statut, cu posibilitate de realegere; aici nu se impune număr impar, deoarece, de obicei, statutul sau actele interne prevăd că, în caz de paritate, votul președintelui executiv are prioritate. Aliniatul 4 prevede că atribuțiile consiliului și executivului se stabilesc în statut și reglementările interne, respectând legea și actele BNM, și nu pot fi delegate altor persoane³⁶⁴.

Consiliul băncii are următoarele atribuții principale: răspunde pe deplin de bancă; aprobă și supraveghează implementarea obiectivelor strategice, a strategiei de administrare a riscurilor și a cadrului de administrare a activității, inclusiv codul de guvernanță corporativă, asigurând respectarea cerinței de capital și a intereselor financiare pe termen lung; selectează, numește și revocă membrii organului executiv și le stabilește atribuțiile; exercită supravegherea efectivă a executivului; raportează anual adunării generale a acționarilor; analizează critic și discută propunerile și informațiile organului executiv, putând să se opună deciziilor acestuia; monitorizează și evaluează periodic eficacitatea cadrului de administrare și principiile de

³⁶² Legea nr. 202/2017 *privind activitatea băncilor*, art. 39 alin. (2) lit. b).

³⁶³ *Ibidem*, art. 39 alin. (4).

³⁶⁴ *Ibidem*, art. 40, alin. (1) – (4).

guvernanță, luând măsuri pentru remedierea deficiențelor; aprobă situațiile financiare anuale și asigură integritatea sistemelor contabile și de raportare financiară, inclusiv controalele financiare și operaționale; adoptă și revizuieste anual principiile politicii de remunerare și supraveghează implementarea acesteia; supraveghează procesul de publicare a informațiilor și comunicarea externă³⁶⁵.

Cel puțin 1/3 din membrii consiliului băncii trebuie să fie independenți. Un membru al consiliului nu poate fi simultan salariat al băncii respective sau al altei bănci. Independența înseamnă că membrul nu are relații actuale sau recente cu banca, acționarii, deținătorii indirecti sau conducerea acesteia, care ar putea influența obiectivitatea și capacitatea de decizie. Cerințele pentru asigurarea independenței sunt stabilite în actele normative ale Băncii Naționale a Moldovei emise în aplicarea legii³⁶⁶.

Legea nr. 202/2017 privind activitatea băncilor, art. 42 alin. (1) – (2), prevede că Organul executiv conduce banca sub supravegherea consiliului, gestionând activitatea conform strategiei și cadrului aprobat. Atribuțiile principale: implementarea obiectivelor strategice și a cadrului de administrare, asigurarea unei structuri organizatorice transparente cu responsabilități clar separate, monitorizarea personalului și repartizarea sarcinilor pentru o activitate responsabilă și transparentă.³⁶⁷, iar în Regulamentul BNM privind cadrul de administrare a activității băncilor, nr. 322/2018, pct. 61, este prevăzut că un membru al executivului poate conduce funcția de administrare a riscurilor, conformitate sau combinată, dacă nu are alte atribuții care să compromită controlul intern sau independența funcțiilor de control și nu răspunde de activități generatoare de profit; consiliul poate acorda drept de veto asupra deciziilor executivului³⁶⁸.

Legea nr. 202/2017 privind activitatea băncilor, art. 43 alin. (1), alin. (7), alin. (8) prevăd că Organul executiv trebuie să informeze regulat consiliul despre situații care pot afecta strategia, cadrul de administrare, performanța financiară, limitele de risc, conformitatea și controlul intern. Membrii executivului pot acționa împreună sau separat, conform reglementărilor interne. Toți membrii organului de conducere și persoanele cu funcții-cheie trebuie să aibă reputație bună, cunoștințe, aptitudini și experiență corespunzătoare activității băncii și să respecte practicile prudente. Componenta organului trebuie să asigure o diversitate de experiențe profesionale, iar membrii, colectiv, să înțeleagă activitățile și riscurile băncii și să ia decizii informate. Fiecare

³⁶⁵ *Ibidem*, art. 41 alin. (3).

³⁶⁶ *Ibidem*, art. 41 alin. (5).

³⁶⁷ *Ibidem*, art. 42 alin. (1) – (2).

³⁶⁸ Regulamentul BNM nr. 322/2018 *privind cadrul de administrare a activității băncilor*, pct. 61.

membru trebuie să acționeze cu onestitate, integritate și gândire independentă pentru a evalua, controla și monitoriza eficient deciziile executivului³⁶⁹.

Suplimentar, banca trebuie să aibă o structură organizatorică și operațională adecvată și transparentă, care să asigure administrarea eficientă și prudența conducerii. Structura trebuie să fie evaluată periodic, să se adapteze evoluțiilor băncii, să fie conformă modelului de afaceri și profilului de risc și să evite complexitatea excesivă³⁷⁰, precum și să dispună de un mecanism de control intern care să asigure gestionarea eficientă, desfășurarea activităților în siguranță, respectarea legislației și protejarea intereselor deponenților și creditorilor³⁷¹.

Având în vedere specificul de cercetare a subiectului, considerăm relevantă includerea anumitor aspecte ce țin acționariat, precum și a consecințelor acțiunilor acestora, în cazul în care acțiunile și/sau inacțiunile acestora trezesc dubii rezonabile pentru autoritatea de supraveghere aferent conformării cu legislația în materie. Concret, analiza precedentelor se împart în 3 categorii: (a) conformarea cu sancțiunile sau prescripțiile autorității de supraveghere fără a obiecta prin cerere prealabilă, precum și cu obiectarea prin înaintarea unei cereri prelabile în vederea revizuirii sancțiunilor sau prescripțiilor aplicate, dar în urma examinării, Comitetul Executiv al Băncii Naționale a Moldovei hotărăște respingerea cererii ca neîntemeiate; (b) acționarea în instanța de judecată de drept comun sau arbitraj internațional, cu adoptarea unei soluții în favoarea autorității de supraveghere; și (c) acționarea în instanța de judecată de drept comun sau arbitraj internațional, cu adoptarea unei soluții în favoarea acționarilor sau băncii comerciale.

Întrucât obiectul precedentelor stipulate în lit. (a) din paragraful *supra* a fost analizat în cadrul capitolului patru al prezentei teze, aici va fi expus raționamentul pentru unele soluții adoptate în cazul spețelor din lit. (b) și (c), anume pe interesele acționarilor. Conform Legii nr. 202 din 06.10.2017 *privind activitatea băncilor*, în art. 52 și art. 52¹ sunt prevăzute anumite limite și sancțiuni aferente nerespectării cerințelor privind calitatea acționariatului, precum și procedura de anulare, emitere, vânzare, achiziționare și convertire a cotelor de participare deținute cu nerespectarea cerințelor privind calitatea acționariatului, iar în cazul în care în termen de 3 luni de la data retragerii aprobării prelabile, deținătorii de dețineri calificate vizați nu-și înstrăinează acțiunile, în urma unei proceduri stabilite, Comisia Națională a Pieței Financiare va emite decizia privind radierii acțiunilor anulate și decizia privind înregistrarea acțiunilor nou emise³⁷².

³⁶⁹ Legea nr. 202/2017 *privind activitatea băncilor*, art. 43 alin. (1), (7) și (8).

³⁷⁰ Regulamentul BNM nr. 322/2018 *privind cadrul de administrare a activității băncilor*, pct. 69, pct. 72.

³⁷¹ *Ibidem*, pct. 152, pct. 157.

³⁷² Legea nr. 202 din 06.10.2017 *privind activitatea băncilor*, art. 52 și art. 52¹.

O speță aferent acționarea în instanța de judecată de drept comun, cu adoptarea unei soluții în favoarea acționarilor și în defavoarea autorității de supraveghere (a statului), este Cauza nr. 3ra-443/22a Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție, în care foștii acționari SA Enteh, Macovețkaia Elena, SRL Electroreparație Grup, Hostex Establishment, SA Evident Electro, ÎCS Dima Holding, SRO WGD INT, SA Pangerman Energy, ÎCS Dunav s-au judecat cu Banca Națională a Moldovei, terți BC Energbank SA și Usatîi Valerii, problema de drept fiind temeiurile de constatare a activității concertate. În cadrul Deciziei Curții Supreme de Justiție, se menționează că BNM, prin Hotărârea nr. 13. Din 11.01.2019, constată că acționarii BC „Energbank” SA - „Enteh” SA, „EvidentElectro” SA, ÎCS „Dima-Holding” SRL, „Electroreparație Grup”, SRL, „Hostex Establishment”, „Panfermag Energy” SA, ÎCS „Dunav” SA, „WGD INT” SRO, Melnic Vladimir, Macovețcaia Elena, Semionova Elena, Prodan Oleg - acționează concertat în raport cu această bancă și dețin în capitalul social al acesteia deținere calificată (52,77%) fără a dispune de aprobarea prealabilă scrisă a Băncii Naționale a Moldovei, iar la data de 08.04.2019 SA „Enteh” a depus cerere de chemare în judecată împotriva Băncii Naționale a Moldovei-Comitetul Executiv al Băncii Naționale a Moldovei, terț BC „Energbank” SA cu privire la contestarea actului administrativ³⁷³.

În aprecierea Curții Supreme de Justiție, Curtea de Apel Chișinău a conchis că hotărârea BNM nr. 13 din 11.01.2019 a fost viciată deoarece a fost emisă: fără ca acționarilor vizați să li se comunice pretențiile imputate până la emiterea actului administrativ; fără a li se solicita lămuriri pe marginea pretențiilor până la emiterea actului administrativ și fără a li se oferi posibilitatea de a prezenta probe în apărarea lor în procedurile de verificare de până la emiterea actului administrativ³⁷⁴.

Drept final, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul depus de BNM, menținând decizia din 21.12.2021 a Curții de Apel Chișinău, prin care se anulează total Hotărârea Comitetului Executiv al BNM nr.13 din 11.01.2019, cu revocarea tuturor măsurilor aplicate față de acționarii numiți *supra*, precum și anularea Hotărârii Comitetului Executiv al BNM nr.68 din 07 martie 2019 cu privire la cererea prealabilă depusă de către „Enteh” S.A., și Hotărârii Comitetului Executiv al BNM nr. 69 din 13 martie 2019, cu privire la cererile prelabile depuse de către „Electroreparație Grup” S.R.L., „Panfermag Energy” S.A., ÎCS „Dima Holding” S.R.L., „WGD INT” S.R.O., „Hostex Establishment”, ÎCS „Dunav” S.A., Makovețkaia Elena, Melnic Vladimir, în partea ce se referă la Macovețkaia Elena, S.R.L. „Electroreparație Grup”, Hostex Establishment, S.A. „Evident

³⁷³ Decizia Curții Supreme de Justiție din 29.03.2023. Dosarul nr. 3ra-443/22. [online] [accesat: 08.04.2026] Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=71374

³⁷⁴ *Ibidem*.

– Electro”, Î.C.S. „Dima – Holding” S.R.L., S.R.O. „WGD INT”, S.A. „Pangermag Energy”, Î.C.S. „Dunav” S.A.³⁷⁵

Având în vedere că unii acționari sunt persoane juridice străine, cercetătorul Valeriu Babără afirmă că din punctul de vedere al dreptului internațional privat, prezintă relevanță persoana juridică angrenată în raporturi juridice de drept civil în sens larg cu element de extraneitate, adică în raporturi de drept internațional privat, avându-se în vedere că acestea sunt susceptibile să genereze probleme conflictuale³⁷⁶, iar pe planul dreptului internațional privat, toate problemele care sunt guvernate de legea națională formează statutul organic al persoanei juridice. Statutul organic al persoanei juridice cârmuiește capacitatea de folosință și capacitatea de exercițiu a acesteia³⁷⁷.

Totuși, având în vedere prevederile art. 2594, alin. (4) din Codul Civil al Republicii Moldova, în cazul în care persoana juridică constituită în străinătate își desfășoară activitatea de întreprinzător predominant în Republica Moldova, asupra creanțelor de răspundere pentru obligațiile persoanei juridice a fondatorilor (membrilor) săi sau ale altor persoane care au dreptul de a da indicații obligatorii pentru persoana juridică ori au posibilitatea de a determina acțiunile acesteia în alt mod se aplică legea Republicii Moldova sau, la solicitarea creditorului, legea națională a acestei persoanei juridice³⁷⁸, coroborat cu aspectele ce țin de determinarea legii aplicabile raporturilor de drept privat cu element de extraneitate, în care este prevăzut că legea aplicabilă raporturilor de drept privat cu element de extraneitate se determină în baza tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, a cărții a cincea din Codul Civil al Republicii Moldova, a legilor Republicii Moldova și a uzanțelor internaționale recunoscute în Republica Moldova³⁷⁹.

Au mai fost analizate două spețe aferent acționării în instanța de arbitraj internațional, cu adoptarea unei soluții în favoarea autorității de supraveghere (a statului), și în defavoarea acționarilor, în cauza *Evrobalt contra Republica Moldova*³⁸⁰ și *Kompozit v. Republica Moldova*³⁸¹

³⁷⁵ Decizia Curții de Apel Chișinău din 21.12.2021. Dosarul nr. 3a-630/20. [online] [accesat: 08.04.2026] Disponibil:https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/MTc0YjVlZGQtYmY5Mi00YzYwLTg3YTctOTA1ZGJjNmMxZWZh

³⁷⁶ BABĂRĂ, V. Aspecte de drept internațional privat privind regimul persoanelor juridice străine . În: *Revista Științifică a Universității de Stat din Moldova, Studia Universitatis Moldaviae*, 2013, nr.3(63), p. 66.

³⁷⁷ *Ibidem*, p. 67

³⁷⁸ Codul Civil al Republicii Moldova, art. 2594, alin. (4).

³⁷⁹ Codul Civil al Republicii Moldova, art. 2576, alin. (1).

³⁸⁰ *Evrobalt LLC v. The Republic of Moldova*, SCC Case No. 2016/082, Award on Emergency Measures of 30 May 2016. [online] [accesat: 08.04.2026] Disponibil: <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/italaw7410.pdf>

³⁸¹ *Kompozit LLC v. Republic of Moldova*, SCC Arbitration EA (2016/095), Emergency Award on Interim Measures, 14 June 2016 [online] [accesat: 08.04.2026] Disponibil: <https://www.italaw.com/sites/default/files/casedocuments/italaw7421.pdf>

revendicările au apărut ca urmare a suspendării dreptului de vot al reclamantului în calitate sa de acționar într-o bancă din Republica Moldova și impunerea reclamantului, de către Banca Națională a Moldovei de a vinde acțiunile acestuia, cazurile fiind analizate de cercetătorul Dolea Sorin, în care concluzionează că Curtea de Arbitraj Internațional din Stockholm, judecând conform Regulamentului de Arbitraj al Camerei de Comerț din Stockholm, nu a stabilit o încălcare de către Republica Moldova în aspectele ce țin de tratament just și echitabil, precum și o afectare prin măsuri arbitrare și discriminatorii a gestionării și utilizării investiției reclamantului din tratatul investițional aplicabil, statul având câștig de cauză pe aceste dosare³⁸².

Având în vedere aspectele ce țin de garantarea dreptului de proprietatea privată garantată de stat, conținut în art. 46 alin. (1) al Constituției Republicii Moldova, precum și prin art. 1 alin. (1) al Codului Civil al Republicii Moldova, anume principiul inviolabilității proprietății, cercetătorul Băieșu Sergiu afirmă că dreptul de proprietate întotdeauna s-a bucurat de o reglementare specială, notând totuși că a existat o perioadă când proprietatea privată a fost demolată³⁸³. Asupra celui de-al doilea aspect, de intervenție a statului în afacerile private, este stabilit că statul și organele lui nu pot să intervină în afacerile private, decât doar în cazurile și în condițiile prevăzute de lege³⁸⁴.

Aceste trei exemple, cu toate că conțin aceeași problemă de drept, inclusiv cu aspecte ce țin de principiul inviolabilității proprietății și principiul inadmisibilității imixtiunii în afacerile private, acționarii au ales căi diferite de atac a acțiunilor autorității de supraveghere, soluțiile adoptate fiind diferite, în special datorită diferențelor de foruri, legea și procedura aplicabilă - elemente ale dreptului internațional privat.

Programului național de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2025-2029. Fiind luat în considerare pașii anteriori în această direcție, anume semnarea *Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană*³⁸⁵, Recomandarea nr. 1/2022 a Consiliului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană³⁸⁶, Concluziile Consiliului European din 23-24 iunie 2022, privind acordarea statutului de țară candidată a Uniunii

³⁸² DOLEA, S. *Soluționarea litigiilor contractuale în arbitrajul investițional*. Teză de doctorat în drept, 2023, C.Z.U: 341.63:347.44(043.3) p. 67 - 68.

³⁸³ BĂIEȘU, Sergiu. Un nou izvor de drept civil – principiile dreptului civil. În: *Integrare prin cercetare și inovare.: Științe juridice și economice*, 7-8 noiembrie 2024, Chișinău. Chisinau, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova, 2024, SJE, pp. 369-375. ISBN 978-9975-62-798-6, pp. 372-373.

³⁸⁴ Ibidem, pp. 373-374.

³⁸⁵ Acord de asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte.

³⁸⁶ Consiliului de Asociere UE-Republica Moldova. Recomandarea nr. 1/2022 din 22.08.2022 *privind Programul de asociere UE-Republica Moldova [2022/1997]*. Bruxelles, 22.08.2022.

Europene pentru Republica Moldova³⁸⁷, Recomandarea Comisiei Europene din 8 noiembrie 2023 de a deschide negocierile de aderare cu Republica Moldova³⁸⁸, precum și Decizia Consiliului European din 14 decembrie 2023, care a aprobat deschiderea negocierilor de aderare³⁸⁹, precum și concluziile Primei Conferințe Interguvernamentale din 25 iunie 2024, s-a dat startul procesului de negociere a aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

La la pct. 48 a Primei Conferințe Interguvernamentale este concluzionat că sectorul financiar al Republicii Moldova a înregistrat progrese substanțiale în ultimii ani, ca urmare a sprijinului consistent al Uniunii Europene, consolidarea sistemului bancar conducând la un sector stabil și bine guvernat, iar continuarea alinierii legislative la *acquis*-ul UE urmând să întărească buna guvernare, transparența pieței, protecția investitorilor, integrarea financiară și independența Băncii Naționale a Moldovei, inclusiv prin respectarea interdicției de monetizare a datoriei publice³⁹⁰.

Aceste acțiuni au fost fundamentul pentru aprobarea de către Guvernul Republicii Moldova a Hotărârii nr. 306/2025 cu privire la aprobarea Programului național de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2025-2029³⁹¹, și include pașii concreți asumați pe care aceasta urmează să-i îndeplinească, în special în domeniul financiar-bancar.

Un pas important asupra integrării financiar-bancare la standardele UE, este conectarea băncilor din Republica Moldova la SEPA din data de 06.10.2025, infrastructura care reunește 41 de țări europene și oferă cetățenilor și companiilor transferuri în euro rapide, sigure și la costuri reduse, chiar zero³⁹². Pentru persoane fizice, transferurile în euro devin mai rapide, sigure și mai ieftine, uneori chiar cu comision zero, în funcție de serviciile băncilor participante, întrucât dacă anterior un transfer internațional costa între 20 și 200 de EUR, acum acesta se procesează la

³⁸⁷ European Council. *European Council conclusions, 23-24 June 2022*. Brussels, 24.06.2022, EUCO 24/22, [citât 07.09.2023]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/media/57442/2022-06-2324-euco-conclusions-en.pdf>

³⁸⁸ Comisia Europeană. *Extindere: Comisia recomandă începerea negocierilor de aderare cu Ucraina, Republica Moldova și Bosnia și Herțegovina și acordarea statutului de țară candidată Georgiei*. 08.11.2023 [online] [accesat: 10.10.2023] Disponibil: https://commission.europa.eu/news-and-media/news/enlargement-commission-recommends-starting-accession-negotiations-ukraine-moldova-bosnia-and-2023-11-08_ro

³⁸⁹ Consiliul European. *Concluziile Consiliului European privind extinderea și reformele (14-15 decembrie 2023) Decizia de a deschide negocierile de aderare cu Ucraina și Republica Moldova*. [online] [accesat: 03.12.2024] Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/12/14/european-council-conclusions-on-ukraine-enlargement-and-reforms/>

³⁹⁰ Conferința Interguvernamentală privind Aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană. *Declarația Republicii Moldova pentru Deschiderea Negocierilor de Aderare*. Luxemburg, 25.06.2024, pct. 48. [online] [accesat: 14.08.2024] Disponibil: https://old.gov.md/sites/default/files/pozitia_generala_de_negociere_rm.pdf

³⁹¹ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 306 din 28-05-2025 cu privire la aprobarea Programului național de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2025-2029.

³⁹² Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova. *Moldova este conectată la SEPA: plăți în euro la aceleași condiții ca în Uniunea Europeană*. [online] [accesat: 10.12.2025] Disponibil: <https://eu4moldova.eu/en/moldova-is-connected-to-sepa-euro-payments-on-the-same-conditions-as-in-the-eu/>

aceleași standarde și tarife ca în UE, cu doar câțiva EUR sau gratuit, astfel încât remiterile ajung mai repede și cu costuri mai mici, majorând direct suma disponibilă fiecărui consumator.

Pentru mediul de afaceri, SEPA elimină barierele administrative și aduce companiile moldovenești la nivel european, întrucât peste 60% din exporturile Republicii Moldova sunt către UE, iar costurile reduse de tranzacționare cresc competitivitatea și facilitează comerțul și investițiile. În 2024, s-au realizat circa 830.000 de tranzacții în EUR între Moldova și țările SEPA, în valoare totală de 11,8 miliarde EUR, adică zilnic peste 3.200 de plăți de 45 milioane de euro³⁹³.

Analizând Hotărârea Guvernului nr. 306/2025 cu privire la aprobarea Programului național de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2025-2029³⁹⁴, aceasta documentează că reforma legislativă majoră a sectorului bancar a fost realizată în 2018 prin adoptarea Legii nr. 202/2017 privind activitatea băncilor și a actelor normative secundare, elaborate cu suportul UE prin proiectul Twinning „Consolidarea capacității Băncii Naționale a Moldovei în domeniul reglementării și supravegherii bancare în contextul cerințelor Uniunii Europene” între 2015 și 2017, și vine imediat după criza bancară din 2014 din Republica Moldova. Noul cadru de reglementare fiind aliniat parțial la *Directiva 2013/36/UE* și *Regulamentul 575/2013*, asigurând implementarea angajamentelor din *Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice* privind inițierea și cerințele de capital pentru instituțiile de credit.

Astfel, *Directiva 2013/36/UE*, cu modificările realizate prin *Directiva 2015/2366* a fost transpusă parțial în legislația națională prin următoarele acte normative: *Legea nr. 202/2017 privind activitatea băncilor*; *Regulamentul cu privire la amortizoarele de capital ale băncilor (Hotărârea BNM nr. 110/2018)*; *Regulamentul privind cadrul de administrare a activității băncilor (Hotărârea BNM nr. 322/2018)*, dar nu au fost transpuse un șir de principii și prevederi din lipsa de pregătire a băncilor pentru armonizarea legislației³⁹⁵.

2.5. Concluzii la capitolul 2

1. Cel puțin în ultimul secol, sistemele bancare au jucat un rol central în declanșarea marilor crize economice și a recesiunilor, prin intermediul speculațiilor și supra-îndatorărilor, fiind posibil din cauza lipsei unor standarde bancare sănătoase și a bunelor practici, precum și lipsa legislației

³⁹³ *Ibidem*.

³⁹⁴ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 306 din 28-05-2025 cu privire la aprobarea Programului național de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2025-2029.

³⁹⁵ *Ibidem*.

în materie, ducând la asumarea riscurilor care depășeau cu mult capacitatea de absorbire a pierderilor de către bănci.

2. Primele reglementări în materie urmăreau să separe activitățile bancare comerciale de cele bancare de investiții pentru a preveni conflictele de interese și a reduce asumarea riscurilor, precum și înființarea instituțiilor pentru a asigura garantarea depozitelor și pentru a spori încrederea în sistemul bancar, fiind înființate agenții de reglementare cu atribuții de supraveghere permanentă a activităților băncilor, inclusiv de monitorizare a practicilor de creditare, managementul riscului și respectarea cerințelor de reglementare pentru a preveni asumarea excesivă de riscuri și pentru a proteja interesele deponenților.

3. Ghidurile Comitetului de la Basel se bazează pe principiile guvernantei corporative publicate de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, larg acceptate și stabilite de lungă durată, care urmăresc să asiste guvernele în eforturile lor de a evalua și îmbunătăți cadrele lor de guvernanță corporativă și de a oferi îndrumări participanților și autorităților de reglementare a piețelor financiar-bancare. Aceste Ghiduri, sunt preluate ulterior de către organismele internaționale, care sunt ajustate la cerințele naționale și ulterior adoptate și aplicate în practică.

4. Acest capitol subliniază încă o dată cum standardele internaționale stabilite de către entități supra-naționale independente și cu statut de instrumente legislative neobligatorii - *soft law*, ajung să fie transpuse la nivelul Uniunii Europene, iar din considerentul de armonizare a legislației autohtone cu cea a UE, precum și din considerentul că majoritatea băncilor autohtone sunt deținute de către acționari din UE, atât direct cât și indirect băncile aplică legislația UE, standardele și bunele practici internaționale, care în rezultat oferă clienților, deponenților și investitorilor siguranță. Prin urmare, observăm că statutul de instrumente juridice neobligatorii în domeniul financiar-bancar, având în vedere cele demonstrate *supra*, au mai degrabă doar un statut declarativ neobligatoriu, *de facto* și *de jure* legislațiile naționale sunt aliniate acestor standarde internaționale.

5. Conformitatea legală internațională a Republicii Moldova, prin urmărirea îndeplinirii angajamentelor din Acordul de Asociere cu UE și Programul Național de Aderare 2025–2029, contribuie semnificativ la stabilitatea financiar-bancară autohtonă, în special prin armonizarea legislației bancare cu standardele europene și implicarea BNM în transpunerea și supravegherea acestora, care sporesc transparența, guvernanta corporativă și reziliența sistemului bancar. Integrarea în infrastructura financiară europeană, inclusiv în Zona Unică de Plăți în Euro, promovează eficiența, incluziunea financiară și încrederea investitorilor, iar adoptarea cerințelor prudențiale moderne reduce riscurile sistemice și facilitează fluxurile de capital și cooperarea internațională.

3. CADRUL JURIDIC DE ADMINISTRARE A BĂNCILOR COMERCIALE DIN PERSPECTIVA RISCURILOR ȘI A CONFORMITĂȚII

3.1. Aplicarea în practică a legislației bancare în aria conformității și riscurilor

Aferent disciplinei în domeniul financiar în detrimentul dezvoltării unui cadru normativ solid, Joël Bessis, afirmă că scopul legilor în domeniul de gestionare a riscurilor domeniului financiar este de a preveni riscul sistemic care decurge din interconectarea instituțiilor, totuși limitarea reglementării în favoarea auto-disciplinei și libertății operaționale este insuficientă pentru a asigura încrederea în sistem³⁹⁶, lucru care s-a și materializat în criza din 2008, întrucât obligația de prudență din partea instituțiilor financiare nu trebuie lăsată la discreția acestora, ci reglementată și incluse măsuri coercitive în caz de încălcare a cerințelor.

Adițional, de aceeași opinie este și David Kotz, care consideră că dezvoltarea unor politici și proceduri eficiente sunt primordiale pentru asigurarea conformității cu reglementările și menținerea unei culturi corporative etice, aliniate cu obiectivele și nevoile operaționale ale companiei. Astfel de politici ar trebui să fie clare, accesibile angajaților, formulate pozitiv și precedate de o revizuire a regulilor existente și de o definire clară a obiectivelor urmărite³⁹⁷, fără de care, instituțiile financiar-bancare pot fi considerate drept sursa de bază a riscului sistemic.

În completarea acestora, vin Drigă Imola și Niță Dorina, care afirmă că, de fapt, băncile sunt considerate o sursă a riscului sistemic datorită rolului lor central în sistemul de plăți și în alocarea resurselor financiare, precum și fragilității structurii lor financiare, caracterizată prin pasive pe termen scurt și active pe termen mediu și lung, ce ar putea rezulta o lipsa de lichidități. O criză financiară este sistemică atunci când falimentul simultan al mai multor bănci sau contagiunea generată de prăbușirea uneia singure conduce la instabilitatea întregului sistem³⁹⁸.

La nivel național, Regulamentul BNM nr. 322/2018, definește un eveniment sistemic drept un eveniment care riscă să aibă consecințe negative grave pentru sistemul financiar sau economia reală³⁹⁹, iar Legea nr. 202/2017 prevede că riscul sistemic este riscul de perturbare a sistemului financiar, care poate avea consecințe negative foarte grave pentru sistemul financiar și economia reală⁴⁰⁰.

³⁹⁶ BESSIS, J. *Risk Management in Banking*. London, Wiley, 2011, p. 840, ISBN: 9780470689851, p. 14-15.

³⁹⁷ KOTZ, D. H. *Financial Regulation and Compliance*. How to Manage Competing and Overlapping Regulatory Oversight. New Jersey, Wiley, 2015, 256 p., ISBN 9781118972229, pag. 30.

³⁹⁸ DRIGĂ, I., NIȚĂ, D. *Falimentul – consecința unui management bancar defectuos*. În: Revista Economia. Seria Management, 2009, vol.12, nr.2, p. 210.

³⁹⁹ Regulamentul BNM nr. 322/2018 *privind cadrul de administrare a activității băncilor*, pct.4.

⁴⁰⁰ Legea nr. 202/2017 *cu privire la activitatea băncilor*, art. 3.

Având în vedere că extrasele din legislație expuse *supra* se referă la băncile comerciale, cercetătorul Guștiuc Andrei le definește drept instituții financiare specializate în atragerea de resurse și plasarea acestora prin acordarea de credite, precum și în efectuarea plăților între titularii de cont, agenții economici⁴⁰¹. Pe de altă parte, autoarea Cornelia Grigoriță descrie o bancă drept o instituția financiară ce-și axează activitatea pe atragerea depozitelor și acordarea de credite, acceptarea de depuneri de la populație, firme sau alte bănci, operațiuni valutare pentru persoanele fizice și juridice, plasamentul fondurilor, finanțarea schimburilor comerciale, făcând și o trimitere la Legea cu privire la instituțiile financiare, în vigoare în 2005, în banca era definită drept o instituție financiară care atrage de la persoane fizice sau juridice depozite sau echivalente ale acestora, transferabile prin diferite instrumente de plată, și care utilizează aceste mijloace integral sau parțial pentru a acorda credite sau a face investiții pe propriul cont și risc⁴⁰².

La zi, definiția juridică consacrată a „băncii”, în Republica Moldova, este regăsită în art. 3 al Legii nr. 202/2017 privind activitatea băncilor⁴⁰³, în care este prevăzut că o bancă este o persoană juridică a cărei activitate constă în atragerea de depozite sau de alte fonduri rambursabile de la public și în acordarea de credite în cont propriu⁴⁰⁴. În esență, nu vedem o modificare de sens, ci doar o ajustare și armonizare la standardele UE, care la art. 4 din Regulamentul nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții⁴⁰⁵, prevede că o instituție de credit înseamnă o întreprindere a cărei activitate constă în atragerea de depozite sau de alte fonduri rambursabile de la public și în acordarea de credite în cont propriu⁴⁰⁶. Este necesar de notat că în cadrul legislativ al UE, termenul de „bancă”, care este prezent în Republica Moldova, este substituit cu termenul de „instituție de credit”, diferența fiind una de terminologie juridică, nu de fond.

Indiferent de denumirea juridică consacrată a băncilor la nivel internațional, Sharon Ward notează că industria serviciilor financiare este importantă la nivel mondial, oferind locuri de muncă pentru milioane de oameni și generând miliarde în termeni monetari pentru economia mondială⁴⁰⁷, la baza căreia se află o rețea complexă de reglementări, menită să sprijine obiectivele industriei și să asigure că operațiunile din cadrul acesteia sunt tranzacționate în mod eficient și într-un mod

⁴⁰¹ GUȘTIUC, A. *Drept Bancar*. Moldova, Chișinău, Elena-V. I., Vol. 1, 2002, 283 p., ISBN 9975930409 pag. 188.

⁴⁰² GRIGORIȚĂ, C. *Activitate bancară*. Moldova, Chișinău, Editura Cartier, Ed. A 3-a, 420 p., ISBN 9975793568.

⁴⁰³ Legea *privind activitatea băncilor* nr. 202 din 06.10.2017 (în vigoare din 01.01.2018) Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 434-439 art. 727 din 15.12.2017.

⁴⁰⁴ Legea nr. 202 din 06-10-2017 *privind activitatea băncilor*, art. 3.

⁴⁰⁵ Regulamentul nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 *privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012*.

⁴⁰⁶ *Ibidem*.

⁴⁰⁷ WARD, S. *The Changing Face of Compliance. Managing Regulatory Risk*. Burlington, Gower, 2015, 284 p., ISBN 9781409455707, pag. 8.

acceptabil. Prin urmare, rolul reglementării pe această piață are o semnificație larg răspândită pentru mulți, nu doar pentru cei direct implicați⁴⁰⁸. Pornind de la particularitățile activității bancare și efectele deosebit de negative generate de falimentul bancar, se poate spune că industria bancară este unică, iar asigurarea unui sistem bancar sănătos necesită mai multe intervenții ale autorităților de reglementare⁴⁰⁹.

În legislația autohtonă, în conformitate cu Titlul I, Capitolul II, pct. 4 din Regulamentul nr. 322/2018 al Băncii Naționale a Moldovei privind cadrul de administrare a activității băncilor, la general definește că o cultură privind riscurile înseamnă normele, atitudinile și conduita unei instituții în ceea ce privește conștientizarea, asumarea și administrarea riscurilor, precum și mecanismele de control care stau la baza deciziilor privind riscurile, iar nivelul absolut al riscurilor și tipurile acestora, pe care o bancă este dispusă să și le asume în limita capacității sale de risc, conform modelului de afaceri în vederea realizării obiectivelor sale strategice – o clasifică drept apetitul la risc⁴¹⁰. Având în vedere viziunea autorității de supraveghere că o definiție unică pentru a caracteriza toate riscurile bancare este insuficientă pentru a reglementa corect și a îndruma prudent băncile în acest aspect, Banca Națională a Moldovei a ales ca pentru fiecare risc major identificat să vină cu o definiție clară, iar în reglementările acesteia secundare, face referire la acestea cu un set de măsuri de atenuare pentru fiecare risc.

În dicționarul Organizației Internaționale pentru Standardizare, atenuarea riscului este definită de cele patru T-uri: Tolerare, Tratare, Transferare, Terminare. A tolera înseamnă a accepta riscul așa cum este. Tratarea se referă la controale interne, menite să reducă fie probabilitatea, fie impactul unui risc sau ambele. Transfer înseamnă a muta consecința sau cauzele unui risc către o altă parte, de obicei un asigurător sau un furnizor terț. Terminare înseamnă eliminarea totală a expunerii la risc, atunci când niciuna dintre celelalte opțiuni nu este acceptabilă⁴¹¹.

Dintre categoriile de risc definite în cadrul Regulamentului BNM 322/2018, avem următoarele riscuri identificate: risc aferent tehnologiei informației și comunicațiilor, risc asociat folosirii excesive a efectului de levier, risc de concentrare, risc de conformitate, risc de credit, risc de credit al contrapărții, risc de decontare, risc de lichiditate, risc operațional, risc de piață, risc de poziție, risc rezidual, risc de rată al dobânzii, risc reputațional, risc strategic, risc de transfer, risc

⁴⁰⁸ WARD, S. *The Changing Face of Compliance. Managing Regulatory Risk*. Burlington, Gower, 2015, 284 p., ISBN 9781409455707, pag. 8.

⁴⁰⁹ DRIGĂ, I., NIȚĂ, D. *Falimentul – consecința unui management bancar defectuos*. În: Revista Economia. Seria Management, 2009, vol.12, nr.2, pag 211.

⁴¹⁰ Regulamentul BNM nr. 322/2018 privind cadrul de administrare a activității băncilor, pct. 4.

⁴¹¹ CHAPELLE, A. *Operational Risk Management. Best Practices in the Financial Services Industry*. Padstow, Wiley, 2019, 272 p., ISBN 9781119549048, pag. 105.

de țară și risc valutar. În cadrul normativ primar, este definit riscul sistemic la art. 3 al Legii 202/2017 privind activitatea băncilor⁴¹².

Pe de cealaltă parte, în cadrul Uniunii Europene, definirea riscurilor bancare nu este cuprinsă de o singură reglementare, acestea fiind regăsite în mai multe acte de profil, cum ar fi Regulamentul (UE) nr. 575/2013⁴¹³, care la Titlul I, art. 4 definește riscul operațional, riscul de diminuare a valorii creanței, diminuare a riscului de credit, riscul asociat folosirii excesive a efectului de levier și ajustarea pentru riscul de credit, iar Directiva 2013/36/UE, la articolul 3 alineatul (1) definește riscul sistemic și riscul de model⁴¹⁴. În căutarea unei definiții unice a riscurilor bancare a fost analizat pct. 112 art. 4 din Regulamentul (UE) nr. 575/2013, care prevede că *„fonduri pentru riscuri bancare generale” au același înțeles ca la articolul 38 din Directiva 86/635/CEE*, iar articolul 38 din Directiva precitată, care statuează următoarele: *„[p]ână la o coordonare ulterioară, statele membre care utilizează opțiunea prevăzută la articolul 37 trebuie să permită, iar statele care nu utilizează opțiunea respectivă pot permite introducerea unei poziții 6a în pasiv, numite „Fond pentru riscuri bancare generale”. Poziția în cauză include valorile pe care o instituție de credit hotărăște să fie destinate acoperirii acestor riscuri, în cazul în care acest lucru este impus de riscurile speciale asociate operațiunilor bancare”*⁴¹⁵, nu face referire la o definiție concretă a riscurilor bancare, dar mai degrabă a unei referințe contabile de gestionare a fondurilor alocate pentru absorbția riscurilor materializate.

O abordare mai lejeră asupra definirii și gestionării riscurilor o are literatura de specialitate, însă comoditatea acesteia constă din lipsa de răspundere pe care o au autoritățile de supraveghere, spre exemplu. Industria bancară se învâрте în jurul managementului eficient al riscurilor, iar într-un mod continuu, băncile tind să atingă obiectivele de generare a profiturilor și susținerea operațiunilor de afaceri, pentru a oferi clienților cele mai bune servicii bancare, dar și de a spori veniturile pentru acționari. Într-o accepțiune mai generală, Joël Bessis definește riscul ca o incertitudine a rezultatelor și a consecințelor negative pe care le poate avea asupra unei firme și ambele vizează creșterea rezistenței firmelor la situații adverse, iar ca urmare a eforturilor, riscurile au devenit mai bine identificate, evaluate și monitorizate, practicile de risc s-au

⁴¹² Legea nr. 202/2017 privind activitatea băncilor, art. 3

⁴¹³ Regulamentul nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012, art. 4.

⁴¹⁴ Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE.

⁴¹⁵ Directiva Consiliului UE din 8 decembrie 1986 privind conturile anuale și conturile consolidate ale băncilor și ale altor instituții financiare.

îmbunătățit și modelele de risc au devenit mai răspândite⁴¹⁶. Totuși, acest lucru necesită o administrație competentă și capabilă să gestioneze riscurile bancare printr-o abordare sistematică axată pe proiectarea și implementarea măsurilor de mitigare, pentru a minimiza potențialul de pierderi financiare sau impactul negativ ale materializării riscurilor.

Autorul George Alexander Walker documentează că până la înființarea Comitetului de la Basel, nu a existat niciun mecanism oficial pentru dezvoltarea cooperării transfrontaliere de supraveghere în legătură cu activitățile băncilor internaționale, iar orice cooperare informală sau coordonare a activității a fost limitată și de natură pur ad-hoc și bilaterală⁴¹⁷. În timp, s-a realizat un progres substanțial în legătură cu dezvoltarea transparenței pieței, a standardelor, a adoptării naționale, a stimulentei și a posibilului sprijin sistemic, iar crearea politicilor este dezvoltată prin intermediul forurilor sectoriale specifice, deși aceasta a devenit din ce în ce mai des realizată pe o bază mai cooperantă cu alte instituții sectoriale și agenții internaționale⁴¹⁸.

O clasificare generală a riscului se referă la un set adecvat riscurilor gestionate de categorii de risc utilizate în cadrul unei bănci, și poate fi definit în mai multe moduri care trebuie adaptat nevoilor specifice, aliniat cu structurile sau clasificările existente, să includă subcategoriile relevante, să fie comunicat și utilizat în mod consecvent în întreaga bancă și să vizeze un număr rezonabil de persoane cărora le este adresată comunicarea. Totuși, având prea multe categorii poate împiedica agregarea, în timp ce prea puține pot face agregarea lipsită de sens și granularitate. În timp, clasificarea generală a riscurilor poate evolua, unele tipuri de riscuri câștigând mai multă importanță, cum ar fi riscul de conformitate, care printre altele, face un obiect principal al cercetării în cadrul prezentei teze de doctorat.

Într-o altă ordine de idei, conformarea cu cerințele legislative în privința gestionării riscurilor cuprinde o serie de pași cheie mențiți să asigure reziliența și succesul acesteia, dar și evitarea sancțiunilor din partea autorităților de reglementare naționale, iar în unele cazuri de către autoritățile transnaționale, care deși nu pot mereu aplica sancțiuni direct, din lipsa instrumentelor regulatorii, acestea se adresează supraveghetorilor naționali ai subiectului identificat, care la rândul lor pot decide să aplice acele sancțiuni.

Un exemplu elocvent ar fi obligațiile impuse de *Legea conformității fiscale a conturilor străine*⁴¹⁹, o lege a SUA, adoptată în luna martie 2010, cu scopul de a preveni și reduce evaziunea fiscală generată de activitatea transfrontalieră a rezidenților americani prin evitarea plății

⁴¹⁶ BESSIS, J. *Risk Management in Banking*. London, Wiley, 2011, p. 840, ISBN: 9780470689851, p. 1.

⁴¹⁷ WALKER, G. *International Banking Regulation: Law, Policy and Practice*. London, Springer, 2001, 622 p., ISBN 9789041197948, pag. 84.

⁴¹⁸ *Ibidem*, pag. 336

⁴¹⁹ United States *Hiring Incentives to Restore Employment Act*. Public Law No: 111-147 (03/18/2010), H.R.2847.

impozitelor de către contribuabilii americani, utilizând conturi deschise la instituții financiare din afara SUA. Acesta conține un set complex de reglementări menite să sporească respectarea și onorarea obligațiilor fiscale de către cetățeni și rezidenți americani (inclusiv cetățenii non-SUA, dar care sunt prezenți în SUA pentru cel puțin 183 de zile, numărând: toate zilele (cel puțin 31) în anul curent, 1/3 din zile în anul imediat precedent și 1/6 zile în anul al doilea precedent; entități SUA; entități nefinanciare străine non-SUA, ai căror proprietari substanțiali (cu cota de participare mai mare de 10%) sunt cetățeni sau rezidenți americani), care dețin active și mijloace financiare în afara SUA, acesta fiind elaborat ca urmare a crizei financiar-bancare din SUA între 2007 - 2009, în urma căruia s-a depistat că o bună parte din cetățenii americani dețineau active și mijloace financiare în conturile băncilor elvețiene, mijloace care nu au fost raportate și, respectiv, taxate în modul corespunzător de către Serviciul Fiscal al SUA.

În Republica Moldova, la data de 10.12.2024 a fost ratificat Acordul de cooperare dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Statelor Unite ale Americii pentru facilitarea implementării prevederilor Actului privind îndeplinirea obligațiilor fiscale cu privire la conturile străine (FATCA), semnat la Chișinău la 26 noiembrie 2014, care prevede în Anexa I, Capitolul II, lit. B că *„instituția financiară raportoare din Republica Moldova trebuie să examineze în mod electronic datele căutabile deținute de instituția financiară raportoare din Republica Moldova pentru oricare dintre următoarele indicii ale SUA: identificarea titularului de cont ca fiind cetățean sau rezident al SUA; Indicarea clară a locului de naștere ca fiind SUA; Adresă curentă în SUA, poștală sau de reședință (inclusiv căsuța poștală SUA); Număr curent de telefon din SUA; Instrucțiuni în așteptare de a transfera fonduri către un cont menținut în SUA; Împuternicirea efectivă autentificată notarial sau autoritatea de semnare au fost în prezent acordate unei persoane cu adresă în SUA; sau o adresă "in-care-of" sau "hold-mail", care este unica adresă pe care instituția financiară raportoare din Republica Moldova o are la dosar pentru titularul de cont. În cazul unui cont individual preexistent, care este cont cu valoare redusă, o adresă "in-care-of" în afara SUA sau adresa "hold-mail" nu vor fi considerate ca indicii ale SUA.”*⁴²⁰. Suplimentar, conform art. 4 pct. 2 al Acordului, cu referire la neconformările semnificative, este prevăzut că *„autoritatea competentă a SUA va notifica autoritatea competentă a Republicii Moldova în cazul în care aceasta determină că există neconformări semnificative la cerințele cu*

⁴²⁰ Legea nr. 234 din 10-12-2015 pentru ratificarea Acordului de cooperare dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Statelor Unite ale Americii pentru facilitarea Implementării prevederilor Actului privind îndeplinirea Obligațiilor fiscale cu privire la conturile străine (FATCA).

privire la instituția financiară raportoare a Republicii Moldova, stabilite în Acordul FFI⁴²¹ sau cele stabilite în prezentul Acord. Dacă neconformările nu au fost înlăturate în termen de 12 luni din data notificării, SUA va trata instituția financiară raportoare a Republicii Moldova ca o instituție financiară neparticipantă în conformitate cu acest paragraf”. În cazul în care băncile străine sau instituțiile financiare nu ar respecta prevederile Actului privind îndeplinirea obligațiilor fiscale cu privire la conturile străine, toate încasările acestora și ale clienților săi având ca sursă tranzacții efectuate sau inițiate din SUA, precum dividende și dobânzi plătite de corporațiile americane, ar fi supuse unei rețineri la sursă de 30%.

În cadrul normativ național, *Legea 202/2017 privind activitatea băncilor*, prevede la art. 37 despre cadrul de administrare a activității unei bănci, procesele de identificare, administrare, monitorizare și raportare a riscurilor, mecanismele de control intern, precum și politicile și practicile de remunerare a membrilor organului de conducere se stabilesc prin statut și reglementări interne, în conformitate cu legislația aplicabilă societăților pe acțiuni, cu respectarea dispozițiilor acestei legi și ale actelor normative ale Băncii Naționale a Moldovei emise în aplicarea acesteia.⁴²²

Mai mult, aceasta vine prin art. 38 să fortifice prevederile articolului precedent, și explică că fiecare bancă trebuie să dispună de un cadru de administrare a activității riguros conceput, care să includă o structură organizatorică clară, cu linii de responsabilitate bine definite, transparente și coerente, procese eficiente de identificare, administrare, monitorizare și raportare a riscurilor la care este sau ar putea fi expusă, un proces de evaluare a adecvării capitalului la riscuri, un proces de evaluare a adecvării lichidității, mecanisme adecvate de control intern, inclusiv proceduri administrative și contabile riguroase, politici și practici de remunerare neutre din punctul de vedere al genului, care să promoveze și să fie în concordanță cu o administrare sănătoasă și eficace a riscurilor. Cadrul de administrare a activității, procesele și mecanismele prevăzute mai sus trebuie să fie cuprinzătoare și adaptate la natura, amploarea și complexitatea riscurilor inerente modelului de afaceri și activităților desfășurate de bancă. Mecanismele de control intern trebuie să asigure cel puțin organizarea funcțiilor de administrare a riscurilor, de asigurare a conformității și de audit intern⁴²³.

⁴²¹ Termenul „Acord FFI ” înseamnă un acord care stabilește cerințele, în conformitate cu Acordul de cooperare dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Statelor Unite ale Americii pentru facilitarea implementării prevederilor Actului privind îndeplinirea obligațiilor fiscale cu privire la conturile străine (FATCA), pentru ca instituțiile financiare raportoare ale Republicii Moldova să fie tratate în conformitate cu prevederile secțiunii 1471 (b) din Codul cu privire la impozitul pe venit al SUA.

⁴²² *Legea nr. 202/2017 privind activitatea băncilor*, art. 37.

⁴²³ *Ibidem*, art. 38.

Într-o lucrare aferent percepției riscurilor de către entitățile financiar-bancare de către Nuno Alexandre de Almeida Leal, care analizează acest aspect raportat la *Directiva privind piețele instrumentelor financiare*⁴²⁴, afirmă că indivizii tind să dezvăluie anumite modele în comportamentul lor: oamenii tind să le placă lucrurile simple, tind să fie prea încrezători în abilitățile lor, tind să vadă decizii separate care ar trebui luate în ansamblu, tind să pună prea multă greutate pe evenimentele pe termen scurt, tind să evite să realizeze pierderi mult mai mult decât să realizeze câștiguri etc. Cea mai bună presupunere pentru a explica acest lucru este că oamenii sunt încrezători că acceptă un anumit nivel de risc, dar, de fapt, nu au nicio idee despre profilul lor de risc⁴²⁵.

În legislația autohtonă, Regulamentul BNM nr. 322/2018, definește, referitor la indicatorii planului de redresare, că fiecare bancă poate să își stabilească independent indicatori calitativi și cantitativi pe baza cadrului prevăzut în regulamentul menționat pentru a identifica etapele în care pot fi luate măsurile corespunzătoare menționate în planul de redresare, în caz că se materializează riscurile care pun banca în asemenea situație⁴²⁶. Măsurarea calitativă constituie evaluarea implicațiilor mai largi ale unui risc, fiind imaginat modul în care un risc sau un scenariu, dacă ar fi realizat, ar avea impact asupra operațiunilor unei companii, astfel oferind o înțelegere mai profundă a consecințelor potențiale ale unui risc.

Pe de altă parte, măsurarea cantitativă se bazează pe date istorice și instrumente specializate pentru a cuantifica importanța unui risc, întrucât o dată ce riscurile sunt măsurate și evaluate folosind aceste metode, persoanele responsabile pot defini și implementa controale adecvate și tehnici de atenuare a riscurilor. În cadrul normativ național, conform *Regulamentului BNM nr. 322/2018*, se pune în sarcina organului executiv al băncii să aprobe modalitatea de proiectare a analizelor și a simulărilor de criză pe baza scenariilor determinate, trebuie să participe la revizuirea și identificarea potențialelor scenarii de criză, precum și să contribuie la implementarea strategiilor de atenuare a riscului⁴²⁷.

Metodele cantitative de măsurare a riscului implică utilizarea tehnicilor statistice pentru cuantificarea pierderilor, iar aici este important de reținut că pierderile medii reprezintă pierderile „așteptate”, care fac parte din „costul previzibil de a face afaceri”, mai degrabă decât să constituie un risc în sine. Riscul provine din variațiile nivelurilor de pierdere, cu pierderi neașteptate măsurate

⁴²⁴ Directiva 2014/65/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 mai 2014 *privind piețele instrumentelor financiare și de modificare a Directivei 2002/92/CE și a Directivei 2011/61/UE (reformare)*.

⁴²⁵ LEAL, A. N. *Risk profiling: perception and reality*. Universidade Técnica De Lisboa Instituto Superior De Economia E Gestão. Teza de master în finanțe, 2009, JEL: D81, pag. 41.

⁴²⁶ Regulamentul BNM privind cadrul de administrare a activității băncilor, nr. 322/2018, pct. 4.

⁴²⁷ *Ibidem*, pct. 337.

pe baza abaterii standard sau a volatilității pierderilor. În acest sens, BNM definește că simularea de criză în sens invers va fi considerată ca punct de plecare pentru dezvoltarea de scenarii care să fie doar aproape de faliment, adică să facă din modelul de afaceri al băncii unul nesustenabil, cu excepția cazului în care au fost implementate cu succes măsurile de redresare⁴²⁸.

În opinia lui Franz Flögel și Stefan Gärtner aferent obiectivului principal al reglementării bancară este de a reglementa și atenua riscul sistemic, înțeles ca riscul ca perturbările dintr-o parte a sistemului financiar să se poată propaga și să provoace daune pe scară largă sistemului în ansamblu, amenințând astfel stabilitatea financiară, afirmând că autoritățile de reglementare trebuie să găsească un echilibru delicat între, pe de o parte, implementarea unor reguli suficient de robuste pentru a proteja integritatea pieței prin cerințe privind adecvarea capitalului, gestionarea lichidității, guvernanta riscurilor și supravegherea instituțională și, pe de altă parte, promovarea unui mediu financiar competitiv, deoarece concentrarea excesivă poate duce la rezultate mai slabe ale pieței pentru consumatori, afectând în același timp fluxurile de informații și relațiile bancare⁴²⁹.

Încrederea deponenților este fundamentală pentru capacitatea băncilor de a-și îndeplini rolul în finanțarea activității economice, motiv pentru care autoritățile de supraveghere acordă o prioritate ridicată menținerii stabilității piețelor financiare și limitării riscului de contagiune financiară care decurge din transmiterea dificultăților între instituții. Prin urmare, cerințele minime de reglementare obligă băncile să mențină niveluri adecvate de fonduri proprii, înțelese ca un concept mai larg care cuprinde diverse resurse financiare, care servesc drept tampon împotriva pierderilor neașteptate până la un prag definit, dincolo de care poate apărea insolvența.

Pe de altă parte, capitalul economic este o măsură internă stabilită de bănci pe baza propriilor reguli și modele. Băncile pot impune cerințe de capital suplimentare la nivel intern din diverse motive, cum ar fi vizarea unui anumit rating de credit, alinierea la cultura internă sau luarea în considerare a perspectivelor de remunerare a acționarilor, în special pentru instituțiile private. Capitalul economic face parte din Pilonul 2 în cadrul Basel, concentrându-se pe evaluările interne ale adecvării capitalului și pe procesele de gestionare a riscurilor ale băncilor.

Responsabilitatea finală pentru managementul riscului revine consiliului de administrație. Conform Legii nr. 202/2017, art. 41 alin. (1) și (2) *„(1) Consiliul băncii îndeplinește rolul de supraveghere și monitorizare a procesului decizional de conducere și este responsabil de activitatea băncii per ansamblu și de soliditatea financiară a acesteia. (2) Consiliul băncii trebuie să definească și să supravegheze implementarea unui cadru de administrare a activității care să*

⁴²⁸ Ibidem, pct. 349⁷¹.

⁴²⁹ GÄRTNER, S., FERNÁNDEZ, J. *The Banking Systems of Germany, UK and Spain from a Spatial Perspective: The Spanish Case*. IAT Discussion Paper No. 18|02, 28.04.2018, 50 p., ISSN 2511-7254, pag 26.

asigure administrarea efectivă și prudentă a băncii, inclusiv separarea responsabilităților în cadrul organizației și prevenirea conflictelor de interese. Membrii consiliului contribuie la o guvernanță corporativă sănătoasă în cadrul băncii, inclusiv prin comportamentul personal, și, în realizarea atribuțiilor lor, trebuie să țină cont de interesele legale ale băncii și ale deponenților și acționarilor acesteia. Consiliul trebuie să asigure colaborarea eficientă a băncii cu Banca Națională a Moldovei”⁴³⁰, iar la alin. (3) al art. 41 din Legea precitată, lit. a – 1) enumeră atribuțiile principale ale Consiliului băncii⁴³¹. Cu referire la organul executiv, la art. 42 alin. (1) și alin. (2) „(1) Organul executiv exercită funcția de conducere curentă a băncii sub supravegherea directă a consiliului și gestionează eficient și prudent activitatea băncii într-un mod corespunzător cu strategia și cadrul de administrare a activității băncii, aprobate de consiliu. (2) Organul executiv al băncii are următoarele atribuții principale: a) implementează obiectivele strategice, strategia privind administrarea riscurilor și cadrul de administrare a activității băncii, inclusiv codul de guvernanță corporativă, aprobate de consiliul băncii”⁴³².

În consecință, legiuitorul național atribuie ambelor organe de conducere responsabilitatea de a identifica o gamă largă de riscuri și de a asigura controale adecvate, funcțiile de sprijin și control constituind elemente esențiale ale cadrului de gestionare a riscurilor. Întrucât riscurile operaționale apar adesea la nivel micro, responsabilitatea principală pentru identificarea și gestionarea acestora revine managerilor de primă linie din domeniile lor respective. În plus, tratarea riscurilor, conform cerințelor de reglementare, depinde de mai multe elemente cheie, inclusiv o structură organizațională clară și sisteme de management care definesc rolurile, responsabilitățile și liniile de raportare pentru a sprijini procesele eficiente, în timp ce controalele independente și separate asigură obiectivitatea și transparența și previn conflictele de interese.

La nivel național, legislația primară, prin Legea nr. 202/2017 la art. 38 alin. (1) și alin. (2) prevede că „(1) Fiecare bancă trebuie să dispună de un cadru de administrare a activității riguros conceput, care să includă o structură organizatorică clară, cu linii de responsabilitate bine definite, transparente și coerente, procese eficace de identificare, administrare, monitorizare și raportare a riscurilor la care este sau ar putea fi expusă (simulări de criză), un proces de evaluare a adecvării capitalului la riscuri, un proces de evaluare a adecvării lichidității, mecanisme adecvate de control intern, inclusiv proceduri administrative și contabile riguroase, politici și practici de remunerare neutre din punctul de vedere al genului, care să promoveze și să fie în concordanță cu o administrare sănătoasă și eficace a riscurilor. (2) Cadrul de administrare a

⁴³⁰ Legea nr. 202/2017 privind activitatea băncilor, art. 41.

⁴³¹ Ibidem, art. 41 alin (3).

⁴³² Ibidem, art. 42 alin (1), alin. (2).

activității, procesele și mecanismele prevăzute la alin. (1) trebuie să fie cuprinzătoare și adaptate la natura, amploarea și complexitatea riscurilor inerente modelului de afaceri și activităților desfășurate de bancă. Mecanismele de control intern trebuie să asigure cel puțin organizarea funcțiilor de administrare a riscurilor, de asigurare a conformității și de audit intern.”⁴³³

Prin urmare, un cadru sigur de conformare cu legislația în vigoare aferent gestionării riscurilor cuprinde trei componente principale: guvernanta corporativă, personalul și procesele, fiecare interdependentă în asigurarea unei supravegheri depline. Aceasta necesită stabilirea unei strategii și a unei culturi clare de gestionare a riscurilor în cadrul organizației, delimitând roluri și responsabilități specifice pentru supravegherea riscurilor, implementând în același timp structuri robuste de management și control pentru a monitoriza eficient activitățile legate de riscuri. La fel de importantă este calitatea și expertiza personalului, a cărui instruire și cunoștințe adecvate pentru identificarea, evaluarea și atenuarea precisă a riscurilor, sporind astfel capacitățile generale de gestionare a riscurilor ale organizației. În cele din urmă, implementarea unor sisteme și procese adecvate este indispensabilă, cuprinzând instrumente tehnologice pentru evaluarea riscurilor, sisteme informatice de management și platforme de comunicare, care asigură că informațiile legate de riscuri sunt transmise și se acționează prompt și precis, sprijinind atât luarea deciziilor operaționale, cât și obiectivele strategice ale companiei.

Cultura riscului este un aspect critic al gestionării riscurilor, care cuprinde disponibilitatea de a-și asuma riscuri gestionate și promovează un mediu pozitiv pentru luarea deciziilor legate de risc. O cultură pozitivă a riscului include caracteristici precum încurajarea indivizilor, mai degrabă decât a grupurilor, să ia decizii legate de riscuri, evitând în același timp o cultură „superstar” care se bazează exclusiv pe judecata unei persoane. Un alt aspect important este crearea unui mediu în care oricine poate pune la îndoială deciziile sau ipotezele legate de risc, promovând o cultură a deschiderii și gândirii critice. Suplimentar, promovarea onestității la toate nivelurile prin recunoașterea când există incertitudine sau lipsă de cunoștințe despre un risc, ceea ce duce la practici de management al riscului mai informate și mai transparente.

În cadrul secundar de reglementare autohton, prin Regulamentul BNM nr. 322/2018, este dedicat un capitol intitulat „Cultura privind riscurile”, care prevede la pct. 228 și pct. 229 că „banca trebuie să dezvolte o cultură privind riscurile, integrată la nivel de ansamblu al băncii, bazată pe o deplină înțelegere a riscurilor cu care se confruntă banca și a modului în care acestea sunt administrate, având în vedere toleranța/apetitul la risc al băncii. Banca trebuie să dezvolte o

⁴³³ Ibidem, art. 38 alin. (1), alin. (2).

cultură privind riscurile prin politici, exemple, comunicare și instruire a personalului în legătură cu responsabilitățile privind asumarea riscurilor și administrarea riscurilor”⁴³⁴.

În urma crizelor financiare, băncilor li se cere să definească în mod oficial riscurile pe care sunt dispuse să le asume în urmărirea obiectivelor lor strategice. Această definiție a toleranței la risc este cunoscută sub numele de „apetit la risc”. Cercetând practica bancară internațională, identificăm mai multe inițiative cheie legate de apetitul pentru risc. În noiembrie 2013, Consiliul de Stabilitate Financiară a Băncii Reglementelor Internaționale a publicat „*Principiile pentru un cadru eficient pentru apetitul la risc*” ca parte a Procesului de supraveghere și evaluare și a stabilit elemente-cheie pentru: un cadru eficient pentru apetitul pentru risc, o declarație eficientă a apetitului pentru risc, limitele de risc și definirea rolurilor și responsabilităților consiliului de administrație și ale conducerii superioare⁴³⁵. În decembrie 2014, Autoritatea Bancară Europeană a emis orientări suplimentare privind apetitul pentru risc ca parte a cadrului SREP⁴³⁶, iar în iunie 2016, Mecanismul Unic de Supraveghere a publicat lecțiile învățate și bunele practici legate de apetitul pentru risc într-o declarație de supraveghere dedicată⁴³⁷.

La nivel național, BNM definește apetitul la risc drept „*nivelul absolut al riscurilor și tipurile acestora, pe care o bancă este dispusă să și le asume în limita capacității sale de risc, conform modelului de afaceri în vederea realizării obiectivelor sale strategice*”⁴³⁸. Deși această definiție poate părea simplă, traducerea acestui concept în implementare practică este adesea o provocare. Cea mai folosită drept punct de reper este definiția Consiliului pentru Stabilitate Financiară, care enunță că apetitul la risc este „*nivelul agregat și tipurile de risc pe care o instituție financiară este dispusă să își asume în limita capacității sale de risc pentru a-și atinge obiectivele strategice și planul de afaceri*”⁴³⁹.

Dacă să ne referim la cadrul de reglementare testelor de stres prudențiale, aceasta este prevăzută de art. 100, dedicat testelor de stres prudențiale „(1) *Autoritățile competente efectuează după caz, cel puțin o dată pe an, simulări de criză prudențiale vizând instituțiile pe care le supraveghează, în sprijinul procesului de analiză și evaluare prevăzut la articolul 97. (2) ABE emite orientări, în conformitate cu articolul 16 din Regulamentul (UE) nr. 1093/2010, pentru a se*

⁴³⁴ Regulamentul BNM nr. 322/2018 privind cadrul de administrare a activității băncilor, pct. 228-229.

⁴³⁵ Financial Stability Board. *Principles for An Effective Risk Appetite Framework*. 18.11.2013, Londra, Marea Britanie, pag. 1.

⁴³⁶ European Banking Authority. *Guidelines on common procedures and methodologies for the supervisory review and evaluation process (SREP)*. EBA/GL/2014/13 din 19.12.2014, Londra, Marea Britanie.

⁴³⁷ European Central Bank. *SSM supervisory statement on governance and risk appetite*. 2016, Frankfurt am Main, Germania. ISBN 978-92-899-2416-0.

⁴³⁸ Regulamentul BNM nr. 322/2018 privind cadrul de administrare a activității băncilor, pct. 4.

⁴³⁹ Financial Stability Board. *Principles for An Effective Risk Appetite Framework*. 18.11.2013, Londra, Marea Britanie, pag. 3.

asigura că autoritățile competente aplică metodologii comune atunci când efectuează simulări de criză prudențiale anuale”⁴⁴⁰. În art. 16 al Regulamentului UE nr. 1093/2010 de instituire a Autorității Bancare Europene), este redat că „(1) [În scopul stabilirii de practici unitare, eficiente și eficace în materie de supraveghere în cadrul SESF, și al garantării aplicării comune, uniforme și coerente a dreptului Uniunii, [a]utoritatea emite ghiduri adresate tuturor autorităților competente sau tuturor instituțiilor financiare și emite recomandări adresate uneia sau mai multor autorități competente sau uneia sau mai multor instituții financiare”⁴⁴¹.

La 11.11.2024, Autoritatea Bancară Europeană a publicat o notă metodologică referitoare la testarea de stres la nivelul UE, cu scopul de a oferi autorităților de supraveghere, băncilor și altor participanți la piață un cadru analitic comun pentru a compara și a evalua în mod consecvent rezistența băncilor UE și a sistemului bancar al UE la șocuri și pentru a analiza poziția de capital a băncilor din UE ⁴⁴².

La nivel național, cadrul legislativ secundar definește testul de stres drept o „*tehnică de administrare a riscurilor utilizată pentru evaluarea potențialelor efecte ale unor evenimente sau modificări viitoare ale condițiilor economice, care ar putea avea impact asupra situației financiare a băncii,*” și „*simulare de criză în sens invers (reverse stress-test) - simulare de criză care pornește de la identificarea rezultatului predefinit (spre exemplu stare de dificultate majoră în asigurarea continuității) explorând apoi scenariile și circumstanțe care ar putea determina producerea acestuia*”⁴⁴³, iar analiza scenariilor posibile, inclusiv scenariile de stres pentru a evalua modul în care profilul de risc al băncii s-ar modifica urmare unor evenimente externe și interne potențiale, sunt atribuite de competența comitetului specializat de administrare a riscurilor din cadrul consiliului băncii⁴⁴⁴, iar analiza dacă scenariile de stres sunt suficiente și adecvate activității desfășurate este de responsabilitatea funcției de audit intern⁴⁴⁵.

La pct. 349 din Regulamentul 322/2018, prevede că la elaborarea ipotezelor în cadrul scenariilor de stres privind riscului operațional, banca se va baza pe evenimente externe (de exemplu, deteriorarea activelor din cauza unui dezastru natural) și pe cele interne (cum ar fi

⁴⁴⁰ Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE

⁴⁴¹ Regulamentul (UE) nr. 1093/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 noiembrie 2010 de instituire a Autorității europene de supraveghere (Autoritatea bancară europeană), de modificare a Deciziei nr. 716/2009/CE și de abrogare a Deciziei 2009/78/CE a Comisiei

⁴⁴² European Banking Authority. 2025 EU-wide stress test. Methodological Note. 05.07.2024, Paris, Franța, pag. 1, pct. 2.

⁴⁴³ Regulamentul BNM nr. 322/2018 privind cadrul de administrare a activității băncilor, pct.4.

⁴⁴⁴ Ibidem, pct. 43, subpct. 2).

⁴⁴⁵ Ibidem, pct. 214, subpct. 2).

produse noi, sisteme, domenii de afaceri și activități externalizate). Evenimentele istorice și ipotetice folosite de bancă pentru simulări de criză trebuie să aibă o frecvență joasă și un grad înalt de severitate și să fie plauzibile riscului operațional ⁴⁴⁶.

3.2. Aplicarea legislației și a instrumentelor *soft-law* în gestionarea riscurilor

Riscul de credit se referă la potențialul ca o parte să nu își îndeplinească obligațiile financiare prevăzute într-un contract, ceea ce duce la potențiale pierderi financiare pentru cealaltă parte. Atunci când are loc o neîndeplinire a obligațiilor, expunerea netă a creditorului este suma restantă datorată de partea neîndeplinită. Pierdere reală rezultată din neîndeplinire de obligație se calculează prin scăderea oricăror sume recuperabile prin proceduri de faliment sau negocieri, ținând cont de orice protecții sau garanții deținute de creditor.

Într-o accepțiune mai largă, în opinia lui Joël Bessis riscul de credit este riscul de pierdere care rezultă din incapacitatea unui debitor de a-și îndeplini obligațiile. Se referă la riscul ca un împrumutat să nu plătească orice tip de datorie prin nerespectarea plăților solicitate. Pierdere potențială din neplată include pierderea corpului creditului, a dobânzii și costurile de colectare crescute. Pierdere poate fi parțială atunci când creditorul este capabil să recupereze o fracțiune din suma datorată. Sau, într-o situație mai puțin extremă, calitatea creditului unei contrapartide se poate deteriora astfel încât un împrumut devine din ce în ce mai riscant⁴⁴⁷. În esență, evaluarea riscului de credit presupune evaluarea probabilității de neplată de către contrapărți și determinarea impactului financiar potențial asupra creditorului în caz de neplată, prin urmare, este primordial pentru instituțiile financiare să gestioneze eficient riscul de credit prin măsuri precum evaluările de credit, monitorizarea expunerii la credit, stabilirea limitelor de credit și stabilirea de strategii de reducere a riscului, cum ar fi cerințele de garanție sau obținerea de acoperire de asigurare.

În cadrul normativ național, prin Legea 202/2017, creditul este definit ca „*orice angajament de a acorda bani ca împrumut, cu condiția rambursării lor, a plății dobânzii și a altor plăți aferente; orice prelungire a termenului de rambursare a datoriei; orice garanție emisă, precum și orice angajament de a achiziționa o creanță sau alte drepturi de a efectua o plată*”⁴⁴⁸, iar conform Regulamentului BNM 322/2018, riscul de credit este definit drept „*riscul actual sau viitor de afectare a profiturilor și a capitalului ca urmare a neîndeplinirii de către debitor sau*

⁴⁴⁶ *Ibidem*, pct. 349.

⁴⁴⁷ BESSIS, J. *Risk Management in Banking*. London, Wiley, 2011, p. 840, ISBN: 9780470689851, p. 213.

⁴⁴⁸ Legea nr. 202/2017 *cu privire la activitatea băncilor*, art. 3.

contraparte a obligațiilor contractuale sau a eșecului acestuia în îndeplinirea celor stabilite în contract”⁴⁴⁹.

Riscul de credit cuprinde mai multe tipuri principale de riscuri pe care instituțiile financiare și întreprinderile trebuie să le ia în considerare - riscul de nerambursare, de *spread*, de contraparte și de decontare. Primul risc ar însemna ca un împrumutat sau o contraparte să nu își îndeplinească obligațiile financiare, cum ar fi rambursarea unui împrumut sau îndeplinirea acordurilor contractuale, ceea ce duce la pierderi financiare pentru creditor sau creditor. Riscul de *spread* se referă la potențialul de modificări ale spread-ului de credit între diferite tipuri de titluri cu venit fix sau între titluri și rate de referință, care poate afecta valoarea obligațiunilor și a altor instrumente de datorie deținute într-un portofoliu. Riscul de contraparte apare din posibilitatea ca contrapartea dintr-o tranzacție financiară, cum ar fi un contract comercial sau derivat, să nu își îndeplinească obligațiile sau să nu își îndeplinească obligațiile, fiind deosebit de relevant în tranzacțiile financiare complexe și tranzacționarea cu instrumente derivate. Riscul de decontare, denumit și risc de livrare sau risc Herstatt, se referă la riscul ca o parte dintr-o tranzacție să-și îndeplinească obligațiile, în timp ce cealaltă parte nu își face acest lucru, ceea ce duce la pierderi potențiale din cauza nedecontării sau a decontării întârziate a fondurilor sau valorilor mobiliare.

Noua documentație de la Basel citează că în cadrul Basel II, riscul de neplată a contrapărții și riscul de migrare a creditului au fost abordate, dar pierderile la valoarea de piață datorate ajustărilor de evaluare a creditelor nu au fost, și că în timpul crizei financiare, aproximativ două treimi din pierderi, atribuite riscului de credit al contrapartidei, s-au datorat pierderilor ajustărilor de evaluare a creditelor și doar aproximativ o treime s-au datorat incapacităților de plată efective⁴⁵⁰.

Gestionarea riscului de credit implică diverse strategii, cum ar fi analiza creditului, diversificarea expunerii la credit, stabilirea limitelor de credit, cerințele de garanție, transferul riscului de credit prin instrumente derivate sau asigurări și monitorizarea și evaluarea continuă a bonității și a condițiilor de piață. Riscul de nerambursare, așa cum este definit de Comitetul de la Basel, este un aspect critic al managementului riscului de credit. Din punct de vedere normativ, în cazul Republicii Moldova, conform Codului Civil, art. 864 cu privire la dreptul creditorului de a cere executarea obligației înainte de termen, este prevăzut că chiar dacă, în favoarea debitorului, este stabilit un anumit termen de executare, creditorul poate pretinde executarea imediată a obligației în cazul în care debitorul se află în incapacitate de plată sau a redus garanțiile convenite

⁴⁴⁹ Regulamentul BNM nr. 322/2018 *privind cadrul de administrare a activității băncilor*, pct. 4.

⁴⁵⁰ AKKIZIDIS, I., KALYVAS, L. *Final Basel III Modelling. Implementation, Impact and Implications*. Cham, Springer International Publishing, 2018, 321 p., ISBN 9783319704258, pag. 25.

anterior, sau în genere nu le-a putut prezenta. În cazul în care obligația pecuniară urmează a fi executată în rate, creditorul poate pretinde executarea imediată a ratelor neajunse la scadență dacă o rată rămâne neplătită, total sau parțial, mai mult de 45 de zile de la scadența acesteia, fie pe parcursul oricărei perioade de 12 luni consecutive, trei sau mai multe rate nu au fost plătite integral la scadență, fie sunt întrunite condițiile care îl îndreptătesc pe creditor să recurgă la rezoluțiune pentru neexecutare a contractului din care rezultă obligația pecuniară⁴⁵¹.

În Republica Moldova, prin Legea nr. 93/2022 au fost instituite un șir de prevederi cu referire la creditarea responsabilă, care puneau anterior în dificultate de plată clienții, obiectivul principal fiind sporirea nivelului de protecție pentru consumatorii care contactează împrumuturi, contribuind astfel la sporirea siguranței sectorului bancar, precum și a încrederii consumatorilor în sectorul financiar⁴⁵². Modificările propuse la *Legea nr. 202/2017 privind activitatea băncilor* instituie rigori și exigențe semnificative pentru bănci și sunt aplicabile tuturor contractelor de credit, fără a distinge între contractele încheiate cu consumatorii și contractele încheiate cu contrapărțile care posedă suficiente cunoștințe și putere de negociere în raport cu băncile.

Aceste modificări prevăd la art. 38¹ că „(1) Anterior încheierii unui contract de credit, banca evaluează bonitatea consumatorului în conformitate cu cerințele de creditare responsabilă aprobate de Banca Națională a Moldovei. (2) La evaluarea bonității consumatorului, banca evaluează capacitatea acestuia de a-și asuma o anumită obligație în temeiul contractului de credit pe care ar putea să și-o onoreze împreună cu obligațiile de credit deja asumate. (3) În procesul de evaluare a bonității consumatorului, banca trebuie, cel puțin: a) să se bazeze cu preponderență pe principiul prevenirii oricăror întârzieri în efectuarea plăților, a nerambursării creditului sau a întârzierilor în exercitarea dreptului de gaj; b) să respecte cerințele privind limitarea îndatorării consumatorului (raportul dintre credite și garanții, raportul dintre datorii și venituri, raportul dintre serviciul datoriei și venituri, scadența maximă), prevăzute de Banca Națională a Moldovei; c) să se bazeze cu preponderență pe principiul rambursării creditului din venitul consumatorului, și nu pe al recuperării forțate a acestuia din contul bunului gajat sau din contul modificărilor valorii bunului gajat, sau din contul altor active ale consumatorului”⁴⁵³.

Împrumuturile de tip retail cuprind diferite tipuri de credite acordate consumatorilor individuali și întreprinderilor mici. Exemplele includ credite ipotecare rezidențiale, împrumuturi în rate (credite de consum), carduri de credit, credit revolving precum și împrumuturi pentru întreprinderi mici, de obicei sub 1 milion de euro. În timp ce împrumuturile cu amănuntul sunt

⁴⁵¹ Codul Civil al Republicii Moldova nr. 1107/2002, art. 864, alin. (1) – (2).

⁴⁵² Legea nr. 93 din 07-04-2022 pentru modificarea unor acte normative.

⁴⁵³ Legea nr. 202 din 06-10-2017 privind activitatea băncilor, art 38¹.

vitale pentru activitatea economică și pentru cheltuielile consumatorilor, ele prezintă, de asemenea, anumite riscuri. Adesea, 90% din venituri sunt în cele din urmă produse de 10% dintre produse și clienți⁴⁵⁴. O provocare este introducerea de produse de credit inovatoare pentru care datele istorice privind pierderile pot lipsi. Fluctuațiile economice, cum ar fi crizele imobiliare sau recesiunile, cuplate cu rate mai mari ale dobânzilor, pot duce la creșterea ratelor de nerambursare a creditelor ipotecare și la reducerea valorilor garanțiilor, cu impact asupra performanței împrumutului. În plus, apar probleme de hazard moral, având în vedere aspectele sociale și juridice ale falimentului bancar.

Comparând expunerile de retail și angro, băncile pot lua măsuri preventive pentru a gestiona riscurile de credit cu amănuntul, care pot include reducerea limitelor de credit pentru clienții existenți, ajustarea strategiilor de marketing și a criteriilor de acceptare a clienților și implementarea creșterilor țintite ale ratei dobânzii pentru anumite segmente de clienți. Pe de cealaltă parte, expunerea angro, cum ar fi împrumuturile acordate entităților corporative, suferă un proces distinct de gestionare a riscului de credit în comparație cu împrumuturile cu retail. Aceste împrumuturi sunt atent examinate de departamentul de credit de la sediul băncii, iar aprobarea lor implică adesea comitete de credit, asigurând o evaluare cuprinzătoare. Evaluarea expunerilor angro urmează de obicei o abordare de rating, fie externă, fie internă, dezvoltată de propriul departament de risc de credit al băncii. Aceste expuneri sunt mai concentrate și implică de obicei sume mai mari în comparație cu împrumuturile retail. Acest risc de concentrare este gestionat prin stabilirea de limite pe baza fondurilor proprii ale debitorului și a capitalului băncii, atenuând impactul potențial al expunerilor mari.

Impactul riscului de credit asupra stabilității sistemului financiar este semnificativ datorită naturii interconectate a băncilor, întrucât băncile sunt strâns legate între ele prin diverse canale, inclusiv piața interbancară, contrapartidele de tranzacție și contrapartidele de securitate. Riscul de credit poate duce la efecte de contagiune în cadrul sistemului bancar. O neplată sau un eveniment de credit semnificativ într-o bancă se poate răspândi la alte instituții prin tranzacții și relații interconectate. Acest efect de contagiune amplifică riscurile în sistemul financiar. Extinderea riscului de credit de la o bancă individuală la sistemul financiar mai larg poate contribui la riscul sistemic. Problemele financiare sau falimentul unei instituții pot declanșa o reacție în lanț, destabilizând potențial întregul sistem financiar.

⁴⁵⁴ RUETSCHI, J. *Transforming Financial Institutions: Value Creation through Technology Innovation and Operational Change*. Chichester, John Wiley & Sons, 2022, 304 p., ISBN 9781119858836, pag. 27.

Principalele agenții de rating de credit sunt entități private care evaluează bonitatea diferitelor titluri de valoare. Acestea oferă ratinguri de credit „independente”, care sunt utilizate pe scară largă de investitori și instituții financiare pentru a evalua riscul asociat investiției în aceste titluri, cum ar fi Standard&Poor’s, Fitch Ratings și Moody’s. Agențiile de rating de credit operează pe o piață oligopolistică, cu trei agenții majore cu sediul în Statele Unite, dominând industria. Aceste agenții joacă un rol esențial în furnizarea de evaluări obiective ale riscului de credit prezentat de diferiți emitenți și de valorile mobiliare ale acestora, influențând deciziile de investiții și percepțiile pieței asupra riscului. Cu toate acestea, Daniel Cash afirmă că deși există elemente pozitive asupra cărora este necesar de concentrat, criza din 2008 ne demonstrează, destul de clar, importanța de a rămâne vigilenți atunci când este vorba de examinarea potențialelor în domeniul ratingului de credit, care a jucat un rol major în dezvoltarea și extinderea crizei financiare⁴⁵⁵.

Principiul de cumpărător de protecție într-un *Credit Default Swap* includ băncile comerciale care doresc să atenueze expunerea la riscul de credit și instituțiile de investiții, cum ar fi fondurile care încearcă să se acopere împotriva riscurilor de nerambursare a obligațiunilor. Vanzătorii de protecție constau de obicei din bănci și companii de asigurări, care câștigă prime pentru asigurarea împotriva neîndeplinirii obligațiilor⁴⁵⁶. Condițiile specifice care definesc un „eveniment de credit” pentru compensare sunt prezentate în contractul *Credit Default Swap*. Prima plătită de cumpărătorul de protecție este legată de, dar nu identică cu, spread-ul de credit pe activul de referință. Această diferență reprezintă rentabilitatea suplimentară pe care investitorii ar putea-o primi pe activ în comparație cu activele fără implicit, cum ar fi obligațiunile de stat⁴⁵⁷.

Gestionarea riscului de piață se referă la scăderea potențială a valorii de piață a tranzacțiilor și portofoliilor de tranzacționare atunci când sunt lichidate. Acest tip de risc este centrat pe fluctuațiile valorilor de piață, parametrii pieței servind ca factori primari care influențează nivelurile de risc⁴⁵⁸. Riscul de piață cuprinde fluctuațiile valorii diferitelor active, inclusiv instrumentele din portofoliul de tranzacționare, care țin de riscul legat de instrumentele bazate pe rata dobânzii, riscul asociat cu pozițiile pe acțiuni, și riscuri la nivelul instituției, cum ar fi riscul valutar și cel legat de mărfuri. Tranzacțiile care se bazează pe parametrii pieței pentru reevaluare își determină valoarea actuală pe baza condițiilor pieței. Când această reevaluare are

⁴⁵⁵ CASH, D. *The Role of Credit Rating Agencies in Responsible Finance*. Birmingham, Springer International Publishing, 2018, 127 p., ISBN 9783030037093, pag. 100.

⁴⁵⁶ European Banking Authority. *Final Report on Guidelines on default definition Guidelines on the application of the definition of default under Article 178 of Regulation (EU) No 575/2013*. EBA/GL/2016/07, din 28/09/2016. Londra, Marea Britanie.

⁴⁵⁷ European Banking Authority. *Results from the data collection exercise on the proposed regulatory changes for a common eu approach to the definition of default*. 28.09.2016, Londra, Marea Britanie.

⁴⁵⁸ BESSIS, J. *Risk Management in Banking*. London, Wiley, 2011, p. 840, ISBN: 9780470689851.

loc zilnic, este denumită prețul la valoarea justă, reflectând prețul la care o tranzacție ar putea fi anulată. Akkizidis Ioannis și Kalyvas Lampros afirmă că analiza riscului de piață implică diverse abordări, întrucât sensibilitatea locală prezice mișcări de valori pe termen scurt, iar testarea de stres evaluează potențialele schimbări drastice în timpul crizelor, și într-un se concentrează pe riscurile nominalizate, luând în considerare potențialele pierderi severe⁴⁵⁹.

Modificările ratelor dobânzilor generează efecte ample în întregul sistem financiar prin modificarea randamentelor conturilor de economii, certificatelor de depozit și altor instrumente purtătoare de dobândă, influențând astfel stimulentele gospodăriilor, costurile de împrumut corporative, deciziile de investiții și evaluările pieței obligațiunilor, afectând în același timp așteptările inflaționiste, primele de risc și condițiile macroeconomice generale. Aceste dinamici interconectează deponenții, debitorii, investitorii și emitenții, astfel încât creșterile ratelor cresc costurile de serviciu al datoriei și reduc prețurile obligațiunilor, în timp ce scad randamentele și costurile de împrumut, modelând în cele din urmă consumul, investițiile și stabilitatea financiară în întreaga economie.

Riscul valutar, este un aspect critic al managementului riscului financiar, și se referă la riscul care decurge din fluctuațiile cursurilor de schimb între diferite valute. Acest risc este adesea complex și poate prezenta o volatilitate ridicată, ceea ce îl face o preocupare semnificativă pentru diverse entități, inclusiv întreprinderi și investitori. Companiile care operează la nivel global sau care se implică în comerț transfrontalier sunt expuse în mod inherent riscului valutar, deoarece fluctuațiile cursurilor de schimb pot afecta direct costurile de import și export, influențând astfel profitabilitatea, competitivitatea și poziționarea strategică pe piețele internaționale, în timp ce corporațiile multinaționale cu filiale străine se confruntă cu riscul de conversie atunci când consolidează situațiile financiare din valute străine în moneda lor de raportare și se confruntă cu riscul de consolidare atunci când combină rezultatele operațiunilor în mai multe valute.

Aceste mișcări valutare se extind în continuare la activele și pasivele denominate în valute străine, afectând evaluările investițiilor, obligațiile aferente datoriilor, fluxurile de numerar, strategiile de stabilire a prețurilor, volumele vânzărilor și cota de piață generală, aprecierea sau deprecierea monedei naționale modificând semnificativ rezultatele financiare ale operațiunilor internaționale.

Riscul mărfurilor cuprinde incertitudinile asociate cu valorile de piață viitoare și veniturile care decurg din fluctuațiile prețurilor mărfurilor, inclusiv resursele extractive, cum ar fi

⁴⁵⁹ AKKIZIDIS, I., KALYVAS, L. *Final Basel III Modelling. Implementation, Impact and Implications*. Cham, Springer International Publishing, 2018, 321 p., ISBN 9783319704258, pag. 43.

metalele de bază, metalele prețioase și petrolul, precum și produsele agricole, produsele forestiere și piscicole, inputurile industriale și serviciile conexe, mișcările prețurilor afectând direct costul vieții prin modificările prețurilor alimentelor și combustibililor, influențând astfel bugetele gospodăriilor și comportamentul consumatorilor. Companiile care se bazează pe mărfuri ca materie primă pentru producție, inclusiv industriile mari consumatoare de energie și producătorii de materii prime, se confruntă cu impacturi operaționale și financiare semnificative din cauza acestor fluctuații, în timp ce investitorii tratează adesea mărfuri precum aurul sau alte materiale ca active alternative care oferă diversificarea portofoliului, se protejează împotriva inflației și atenuează incertitudinile economice mai ample, modelând astfel tendințele de investiții și strategiile de alocare a activelor.

Riscul operațional. Conform pct. 4 al Regulamentului privind cadrul de administrare a activității băncilor, aprobat prin Hotărârea Comitetului Executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr. 322 din 20.12.2018, după ultima actualizare prin Hotărârea Băncii Naționale nr. 275 din 29.12.2022 pentru modificarea și abrogarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei, cu intrarea în vigoare din 13.04.2023, riscul operațional este definit drept *„riscul actual sau viitor de afectare a profiturilor și a capitalului care rezultă din procese sau sisteme interne inadecvate sau eșuate și/sau în urma acțiunii unor persoane sau evenimente externe; sector economic, desfășoară aceeași activitate sau dețin o asocieră în participație”*⁴⁶⁰.

Un expert din domeniu, Joel Bessis, afirmă că riscurile operaționale sunt cele ale defecțiunilor sistemului informațional, ale sistemelor de raportare, ale regulilor interne de monitorizare a riscurilor și ale procedurilor menite să întreprindă acțiuni corective în timp util. Autoritățile de reglementare definesc riscul operațional ca fiind riscul de pierdere directă sau indirectă care rezultă din procese, oameni și sisteme interne inadecvate sau eșuate sau din evenimente externe. Accentul pe riscul operațional s-a dezvoltat atunci când autoritățile de reglementare au impus ca riscurilor operaționale să li se atribuie o cerință de capital⁴⁶¹.

Standardul la nivel internațional este emis de către Comitetul Basel pentru Supraveghere Bancară, calculul RWA (Risk-Weighted Assets) pentru riscul operațional, versiune în vigoare începând cu 15.12.2019, definește riscul operațional ca *„riscul de pierdere rezultat din procese, oameni și sisteme interne inadecvate sau eșuate sau din evenimente externe. Această definiție include riscul juridic (care include, dar nu se limitează la, expunerea la amenzi, penalități sau*

⁴⁶⁰ Regulamentul BNM nr. 322 din 20.12.2018 *privind cadrul de administrare a activității băncilor*, pct. 4.

⁴⁶¹ BESSIS, J. *Risk Management in Banking*. London, Wiley, 2011, p. 840, ISBN: 9780470689851, p. 4.

*daune punitive rezultate din acțiunile de supraveghere), dar exclude riscul strategic și reputațional*⁴⁶².

Reglementarea riscului operațional a fost fondată la nivel global pe Basel II și ulterior perfecționată în Basel III. Basel I, Basel II și Basel III au fost prezentate de Comitetul bancar de la Basel al Băncii Reglementelor Internaționale în 1988, 2004 și 2010 și care au fost menite să ofere un cadru robust de capital și o abordare de gestionare a riscurilor pentru băncile active la nivel internațional⁴⁶³.

Acordul de la Basel subliniază originile riscului operațional, clasificându-le în mai multe tipuri cheie. Acestea includ riscul tehnologic, care se referă la defecțiuni sau întreruperi în sistemele tehnologice. Riscul de proces implică ineficiențe sau eșecuri în procesele operaționale, ceea ce duce la eșecuri financiare sau operaționale. Riscul oamenilor cuprinde erorile umane, conduita greșită sau pregătirea insuficientă, toate acestea putând contribui la eșecuri operaționale. Riscul de eveniment extern se referă la incidente neașteptate, cum ar fi dezastrele naturale, schimbările de reglementare sau evenimentele geopolitice care afectează operațiunile. Înțelegerea riscului operațional este importantă pentru instituțiile financiare, deoarece le afectează capacitatea de a funcționa eficient și de a gestiona potențialele pierderi.

De exemplu, Philippa Girling documentează că definiția riscului operațional conform Regulamentului Basel II este larg acceptată și încorporată în reglementările naționale cu adaptări minore, servind drept standard global la care se face referire constant de către autoritățile de reglementare și managerii de risc. JPMorgan Chase îl definește ca riscul de pierderi provenite din procese, sisteme, factori umani sau evenimente externe inadecvate sau eșuate, inclusiv riscul de conformitate, de conduită, juridic și de model, în timp ce Deutsche Bank urmează definiția Codului Unic de Reglementări al ABE, care reflectă îndeaproape Regulamentul Basel II, cuprinzând pierderile provenite din procese, personal și sisteme sau evenimente externe, inclusiv riscul juridic, dar excluzând riscul de afaceri și de reputație, și aplicându-l în toate produsele și activitățile bancare⁴⁶⁴.

Riscul operațional legat de oameni implică pierderi cauzate de angajați, intenționat sau neintenționat, sau pierderi care decurg din interacțiunile cu clienții, acționarii sau terții. Aceasta poate include tranzacții neautorizate de către un angajat, activități frauduloase în cadrul organizației sau erori umane în luarea deciziilor sau în executarea sarcinilor. Riscul operațional

⁴⁶² Basel Committee on Banking Supervision. *OPE Calculation of RWA for operational risk*. Version effective as of 15 Dec 2019. Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, pag. 1 pct. 10.1.

⁴⁶³ GIRLING, P. X. *Operational Risk Management. A Complete Guide for Banking and Fintech*. London, Wiley, 2022, 384 p., ISBN 9781119836049, pag. 17.

⁴⁶⁴ *Ibidem*, pag. 3.

legat de sisteme se referă la pierderile rezultate din întreruperile operațiunilor comerciale din cauza indisponibilității sau inexactității sistemelor IT. Exemplele includ defecțiuni hardware sau software care afectează funcțiile critice ale afacerii, defecțiunile de telecomunicații care împiedică canalele de comunicare sau erori de programare care conduc la defecțiuni ale sistemului sau probleme de integritate a datelor.

Alte exemple pot fi luate în considerare în cazul în care angajații folosesc abuziv informații privilegiate pentru câștig personal, defecțiuni ale produselor care duc la nemulțumirea clienților și potențiale revendicări legale și eșecuri în investigațiile clienților sau datorate procesele de diligență, cum ar fi evaluările de credit care nu sunt conforme cu liniile directoare de reglementare, evenimente precum incendii, inundații, dezastre naturale sau acte de terorism pot provoca daune semnificative bunurilor fizice, inclusiv clădirilor, echipamentelor și inventarului, evenimente care perturbă operațiunile normale de afaceri sau rezultă din defecțiuni ale sistemelor sau proceselor, întreruperile de curent care afectează operațiunile și eșecurile în implementarea proiectelor sau sistemelor TI critice, care pot duce la pierderi de date, întârzieri operaționale și pierderi financiare, erori în analiza tehnică a tranzacțiilor, eșecuri în executarea tranzacțiilor care duc la pierderi financiare sau comenzi incorecte ale clienților, eșecuri de plată care au ca rezultat întârziere sau nerespectarea plăților către vânzători sau autorități fiscale, penalități impuse de autoritățile fiscale pentru nerespectarea reglementărilor fiscale și întârzierea plăților către administrațiile publice, care pot avea ca rezultat penalități sau consecințe legale.

Filippo Curti, Marco Migueis și Robert Stewart afirmă că modelarea riscului operațional a avansat semnificativ în ultimele două decenii, determinată de cerințele de testare la stres care au determinat băncile să dezvolte modele care îmbunătățesc înțelegerea și supravegherea executivă a pierderilor operaționale. Dezvoltarea continuă de către practicieni, cadre universitare și autorități de reglementare, împreună cu o colectare îmbunătățită a datelor privind pierderile operaționale și identificarea potențialilor factori de pierdere, este esențială pentru a îmbunătăți în continuare modelarea, deoarece riscul operațional este mai bine înțeles ca niciodată, dar rămâne deschis unor îmbunătățiri semnificative⁴⁶⁵.

Scandalurile și falimentele bancare globale au determinat în mod repetat reguli, reglementări și linii directoare mai stricte privind guvernanta corporativă, subliniind necesitatea unei supravegheri mai stricte, în timp ce acoperirea media și conștientizarea mediului de afaceri s-au concentrat pe aspecte precum remunerarea directorilor, componența și diversitatea consiliilor

⁴⁶⁵ CURTI, F., MIGUES, M., STEWART, R., *Validation of Risk Management Models for Financial Institutions*. Cambridge University Press, Cambridge, 2023 ISBN: 9781108497350 p. 355.

de administrație și consecințele grave ale deficiențelor de guvernare din instituțiile financiare, afirmă Mallin Christine⁴⁶⁶.

Riscurile de reglementare din sectorul serviciilor financiare sunt amplificate de cerințele stricte de conformitate, ceea ce creează provocări semnificative pentru instituțiile care trebuie să implementeze la timp măsurile impuse, gestionând în același timp încercările de a influența autoritățile de supraveghere, deoarece încălcările pot duce la sancțiuni financiare, restricții operaționale, consecințe legale, inclusiv închisoare, pierderea licențelor comerciale și daune substanțiale aduse reputației. În mod similar, externalizarea afacerilor, deși adesea urmărită pentru a reduce costurile operaționale, poate genera cheltuieli ascunse, ineficiențe datorate barierelor geografice sau lingvistice și o pierdere a expertizei interne, slăbind astfel potențial capacitățile strategice și diminuând capacitatea organizației de a lua decizii pe deplin informate.

Pentru a măsura eficient riscul operațional, instituțiile financiare utilizează frecvent Indicatori Cheie de Risc, care servesc la identificarea riscurilor critice și la evaluarea probabilității acestora, la monitorizarea lor în timp, la oferirea de informații despre potențialele vulnerabilități și la fundamentarea strategiilor de gestionare a riscurilor⁴⁶⁷.

Trebuie să existe strategii de comunicare eficiente, adaptate gravității fiecărui incident. Sunt necesare controale pentru a verifica caracterul complet și fiabilitatea datelor introduse, iar verificările post-incident ar trebui efectuate pentru acuratețe, inclusiv reconcilierea pierderilor contabile și eșantionarea auditului intern. Urmând colapsul gigantului în energetică Enron din 2001, unde auditorii din cadrul firmei au ajutat la încurajarea fraudei interne, autoritățile de supraveghere din întreaga lume și-au focusat eforturile pentru reglementarea și eficacitatea auditorilor și a profesiei de audit⁴⁶⁸. Tot aici am putea aduce exemplul Germaniei, care a avut unele falimente de rang înalt, ridicând întrebări referitor la guvernarea corporativă în acele companii, fiind introduse coduri de guvernare corporativă pentru companiile listate la bursă în 2002⁴⁶⁹. Printre altele, cercetările recente sugerează că Basel III nu este folosit la capacitatea sa deplină de a aborda riscurile sistemice de mediu și că astfel de riscuri se află în „unghiul orb colectiv al supraveghetorilor băncilor”. În ciuda faptului că istoria demonstrează legături directe și indirecte

⁴⁶⁶ MALLIN, A. C. *Handbook on Corporate Governance in Financial Institutions*. Northampton, Edward Elgar Publishing, 2016, 296 p., ISBN 9781784711795, pag. 1.

⁴⁶⁷ CHAPPELLE, A. *Operational Risk Management. Best Practices in the Financial Services Industry*. Padstow, Wiley, 2019, 272 p., ISBN 9781119549048, pag. 151.

⁴⁶⁸ BRUMMER, C. *Soft Law and the Global Financial System. Rule Making in the 21st Century*. New York, Cambridge University Press, 2015, 355 p., ISBN 9781107128637, pag. 86.

⁴⁶⁹ International Monetary Fund. *Germany. Financial System Stability Assessment, Including Reports on the Observance of Standards and Codes on the Following Topics: Banking Supervision, Securities Regulation, Insurance Regulation, Monetary and Financial Policy Transparency, Payment Systems, and Securities Settlement*. Washington, International Monetary Fund, 2003, 60 p., ISBN 9781451810486, pag. 11.

între riscurile sistemice de mediu și stabilitatea sectorului bancar și că dovezile sugerează că această tendință va continua să devină mai pronunțată și complexă pe măsură ce riscurile de sustenabilitate de mediu cresc pentru economia globală, Basel III încă nu ține seama în mod explicit de riscurile de mediu care ar putea amenința stabilitatea sectorului bancar și, prin urmare, le abordează doar marginal⁴⁷⁰, iar modelul celor trei linii de apărare reprezintă un cadru fundamental în cadrul organizațiilor pentru a stabili practici solide de gestionare a riscurilor și pentru a asigura conformitatea cu cerințele de reglementare, delimitând rolurile și responsabilitățile diferitelor entități din cadrul organizației pentru a aborda în mod colectiv riscurile operaționale⁴⁷¹.

La aspectul de riscuri de sustenabilitate de mediu, cercetătorul Sergiu Ceauș subliniază că băncile au un rol important în protecția mediului, întrucât, prin acțiunile și strategiile lor de afaceri, pot influența comportamentul persoanelor, agenților economici și organizațiilor, orientând utilizarea finanțării către practici responsabile, în sprijinul dezvoltării durabile și al coeziunii sociale. Totodată, instituțiile de credit pot pune la dispoziția clienților produse și servicii financiare sustenabile și de calitate, direcționând resursele atrase către activități productive, generatoare de valoare adăugată economică și socială. În acest context, decizia de finanțare nu ar trebui să se bazeze exclusiv pe eligibilitatea solicitantului, ci și pe viabilitatea și impactul social al proiectului propus⁴⁷².

3.3. Aspecte de drept internațional privat și practica dreptului uniform și european al contractelor în aria financiar-bancară

Având în vedere analiza temei cercetate din perspectiva dreptului internațional privat, se consideră necesar cercetarea aspectelor ce țin de normele conflictuale în domeniul financiar-bancar, începând de la tipul raportului juridic, criteriile de determinare și legea aplicabilă. Acest lucru este amplificat de caracterul internațional a clientelei, operațiunilor bancare și serviciilor oferite, în care, spre exemplu un client cetățean strain, deschide un cont în valută străină într-o filială din Republica Moldova a unei bănci străine, în scopul efectuării operațiunilor de plată servicii executate în alt stat. Aferent regimului juridic al băncilor, din perspectiva dreptului

⁴⁷⁰ KERN, A. *Principles of Banking Regulation*. Cambridge, Cambridge University Press, 2019, 492 p., ISBN 9781108427265, pag. 81.

⁴⁷¹ Basel Committee on Banking Supervision. *Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk* (Consultative Document, February 2011). Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, ISBN 92-9131-857-4.

⁴⁷² CEAUȘ, S. Rolul băncilor în protecția mediului (studiu comparat). În: Dezvoltare economică și cercetare, Ed. 2, 21-23 iunie 2023, Chișinău. Chișinău: Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova, 2023, pp. 347-362. ISBN 978-9975-81-149-1, p. 360.

internațional privat, acesta implică mai multe legi aplicabile simultan, în dependență de raportul juridic analizat, precum și de prezența unui sau mai multor elemente de extraneitate.

În această situație, putem considera principalele norme conflictuale: legea persoanei juridice sau *lex societatis*, legea contractului sau *lex contractus*, legea locului situării bunului sau *lex rei sitae*, legea locului actului sau *lex loci actus* și legea instanței sesizate sau *lex fori*, precum și alte principii aplicabile. Cu privire la principiul legii persoanei juridice sau *lex societatis* este prevăzut în Codul Civil al Republicii Moldova că legea națională a persoanei juridice este legea statului pe al cărui teritoriu persoana juridică este constituită⁴⁷³, în situația în care un investitor local hotărăște înființarea unei noi bănci pe teritoriul Republicii Moldova. Totuși, trebuie să avem în vedere că atunci când o bancă străină deschide o filială a sa în Republica Moldova, atunci statutul juridic al filialei este guvernat de legea Republicii Moldova, independent de legea națională a persoanei juridice⁴⁷⁴. Pe de cealaltă parte, este necesar a specifica faptul că statutul juridic al sucursalelor (reprezentanțelor) băncii pe teritoriul unui alt stat este guvernat de legea națională a persoanei juridice⁴⁷⁵.

Aferent legii contractului sau *lex contractus*, considerând caracterul juridic al relațiilor dintre bancă și consumatori, precum și anumite aspecte ce țin de relația bancă și acționari, bănci corespondente și parteneri de afaceri, în prezența elementelor de extraneitate, cercetătorul Șeremet Igor afirmă că poate apărea problema legii competente de reglementare a condițiilor de fond și a contractelor, care se poate prezenta sub două forme. În primul rând, părțile pot alege legea aplicabilă, sau *lex voluntatis*, în temeiul principiului autonomiei de voință și al libertății contractuale, având posibilitatea de a stabili dreptul material care va guverna contractul. În lipsa unei asemenea alegeri, legea aplicabilă se determină prin localizarea obiectivă a contractului, potrivit normelor conflictuale aplicate de autoritatea competentă.⁴⁷⁶

Pe de altă parte, cercetătoarea Cojocaru Violeta, afirmă că în statele unde este în vigoare *Convenția de la Roma din 19 iunie 1980 (Roma I)*⁴⁷⁷ aceasta limitează aplicarea *lex voluntatis* în contractele încheiate cu consumatorii, iar pentru concilierea normelor imperative ale directivelor europene cu dispozițiile Convenției, directivele permit alegerea legii aplicabile când este autorizată

⁴⁷³ Codul Civil al Republicii Moldova, art. 2594, alin. (1).

⁴⁷⁴ Codul Civil al Republicii Moldova, art. 2595, alin. (2).

⁴⁷⁵ Codul Civil al Republicii Moldova, art. 2595, alin. (1).

⁴⁷⁶ ȘEREMET, I. Aplicarea principiului autonomiei de voință (*lex voluntatis*) la determinarea legii aplicabile contractelor civile. În: Revista Institutului Național al Justiției. 2020, nr. 3(54), pp. 11-17. ISSN 1857-2405. Disponibil: <https://doi.org/10.5281/zenodo.4061164>, p. 11.

⁴⁷⁷ Convenția de la Roma privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale, din 19.06.1980.

de legea desemnată în mod imperativ⁴⁷⁸. Ulterior, în Convenția a fost înlocuită, în toate țările UE cu excepția Danemarcei, de Regulamentul nr. 593/2008 (Regulamentul Roma I)⁴⁷⁹. De asemenea, este de notat, că părțile pot desemna legea aplicabilă întregului contract sau numai unei părți din acesta⁴⁸⁰, ceea ce face extrem de flexibilă abordarea în cazul elementelor de extraneitate. În plus, este necesar de a readuce speța Lizardi, atunci când prin aplicarea *lex loci contractus* este prejudiciat interesul național, aceasta trebuie înlăturată și înlocuită cu legea locală.

În cazul *lex rei sitae*, având în vedere că aceasta este o regulă a dreptului internațional privat recunoscută de toate sistemele de drept, este aplicată legea locului aflării bunurilor. Dar mai există și alte principii, larg aplicate, anume *lex conti*, adică legea locului unde este ținut contul, *lex fori*, adică legea instanței sesizate. Cu privire la *lex loci delicti*, în care se aplică legea locului unde s-a produs prejudiciul, în cazul UE, se aplică Regulamentul (CE) nr. 864/2007 privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale (Roma II)⁴⁸¹.

Este foarte necesar de notat aspectele ce țin de ordinea publică, situație în care este prevăzut că aplicarea legii străine se înlătură dacă încalcă vădit ordinea publică a Republicii Moldova, iar în cazul înlăturării aplicării legii străine, se aplică legea Republicii Moldova⁴⁸². La același nivel este și principiul referitor la normele de aplicare imediată, a căror respectare este privită de către un anumit stat drept esențială pentru salvagardarea intereselor sale publice, precum organizarea politică, socială sau economică, în asemenea măsură încât aceste norme corespund oricărei situații care intră în domeniul lor de aplicare, indiferent de legea aplicabilă raportului juridic⁴⁸³, la acest aspect fiind relevante exemplele ce țin de stabilitatea financiară a băncilor, care pot pune în pericol securitatea financiară a statului, precum și norme de reglementare a domeniului de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului. O altă excepție asupra aplicării normelor conflictuale, este fraudă la lege, atunci când banca, printr-un contract de credit, alege o lege străină, în detrimentul legii consumatorului, pentru a evita limitele de dobândă impuse. În acest caz, nu se va putea ocoli legea consumatorului.

Prin urmare, aceste „*sanțiuni*” au caracter preponderent corectiv și constau în inaplicabilitatea legii străine atunci când contravine ordinii publice, nulitatea actului juridic în caz

⁴⁷⁸ COJOCARU, V. Drept internațional privat comun uniform sau unificat-armonizarea soluțiilor. În: Revista Națională de Drept, 2009, nr. 10-12(109), pp. 5-6. ISSN 1811-0770, p. 6.

⁴⁷⁹ Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 *privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I)*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 177, pp. 6–16.

⁴⁸⁰ *Ibidem*, art. 3 alin. (1).

⁴⁸¹ Regulamentul (CE) nr. 864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007 *privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale (Roma II)*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 199, 31.7.2007, pp. 40–49.

⁴⁸² Codul Civil al Republicii Moldova, art. 2581, alin. (1).

⁴⁸³ Codul Civil al Republicii Moldova, art. 2582, alin. (1).

de fraudă la lege sau încălcarea normelor imperative, aplicarea obligatorie a normelor imperative indiferent de legea aleasă de părți, angajarea răspunderii civile pentru prejudiciile cauzate prin aplicarea greșită a legii, neeficacitatea actelor juridice care nu respectă legea aplicabilă sau nu sunt recunoscute, refuzul recunoașterii și executării hotărârilor străine contrare ordinii publice sau dreptului la apărare, precum și înlocuirea legii aplicabile atunci când norma conflictuală a fost determinată eronat, toate având aplicabilitate directă în domeniul financiar-bancar.

În relațiile bancare cu element de extraneitate, protecția consumatorului funcționează ca limită a autonomiei părților, iar regimul conflictual prioritizează legea statului consumatorului, normele imperative și ordinea publică. Totodată, este necesar a fi menționat faptul că la utilizarea metodei normelor de aplicare imediată, așa cum este prevăzut de articolul 2582 alin. (1) din Codul Civil al Republicii Moldova, aceasta este prealabilă conflictului de legi, acestea fiind excluse.

Cu privire la metoda materială de reglementare în relația dintre instituțiile bancare și alte persoane fizice sau juridice de drept privat, acestea se aplică nemijlocit relațiilor cu element de extraneitate, fie interne care exclud aplicabilitatea legii străine, fie uniforme, elaborate pe baza convențiilor internaționale, iar aplicarea acestora nu depinde mereu de o normă conflictuală. În plus, Codul Civil prevede că atunci când se face trimitere la legea străină, se aplică normele materiale, nu și normele conflictuale ale acelei legi⁴⁸⁴.

Având în vedere că activitatea bancară este imposibilă fără stabilirea relațiilor de corespondență între băncile comerciale, un aspect crucial la stabilirea relațiilor între acestea este asupra negocierii contractelor, la care cercetătoarea Lilia Gribincea menționează că negocierea comercială prezintă o serie de particularități, fiind vorba de un proces organizat, adică de un ansamblu de inițiative, contacte, schimburi de mesaje, discuții, care se realizează de parteneri comerciali în conformitate cu regulile și uzanțele statornicite în lumea de afaceri, cu reglementările legale pertinente⁴⁸⁵, în scopul oferirii unor servicii bancare excelente, precum și de fortificare a protecției consumatorilor, dar și de libera circulație a capitalurilor, în special în spațiul Uniunii Europene. În acest sens, cercetătoarea concluzionează că libera circulație a capitalurilor are drept scop permiterea utilizării transfrontaliere eficiente a capitalului fizic și financiar în vederea investițiilor și a finanțării, prezentând avantaje atât pentru consumatori, cât și pentru instituțiile financiare. Astfel, persoanele fizice pot să deschidă conturi în băncile din alte state membre, să cumpere valori mobiliare sau proprietăți imobiliare în alte state membre. Întreprinderile au posibilitatea să investească în alte întreprinderi europene și să dețină alte întreprinderi europene,

⁴⁸⁴ Codul Civil al Republicii Moldova, art. 2583, alin. (1).

⁴⁸⁵ GRIBINCEA, L. Particularitățile negocierii contractelor comerciale internaționale. În: *Revista Națională de Drept*, 2012, nr. 1(136), pp. 8-14. ISSN 1811-0770, p. 9.

precum și să obțină finanțare de acolo unde costurile aferente sunt cele mai mici⁴⁸⁶, putând face acest lucru rapid prin transferuri inter sau intrabancare.

Este important de notat că în domeniul bancar, cercetat din perspectiva dreptului internațional privat, există situații hibrid, în care același fapt sau relație juridică, poate fi încadrat atât în drept privat, cât și în drept public, în funcție de aspectul analizat. De exemplu, aceeași tranzacție făcută de un client printr-o instituție bancară poate fi tratată atât ca o situație de drept privat, guvernat de contractul de deschidere, deservire și operare a contului bancar, cât și de drept public, atunci când acea tranzacție este despre fraudă, spălarea banilor și finanțarea terorismului sau manipularea pieței, susceptibile de sancțiuni administrative și penale, aplicate de către autoritățile de stat responsabile de supravegherea sectorului financiar-bancar, sau de aplicare a legii. Suplimentar, chiar dacă statul, de obicei, este văzut drept subiect al raporturilor juridice de drept public, în situația când acesta încheie contracte comerciale cu o bancă, sau de intermediere financiară, acesta este tratat ca subiect de drept privat, întrucât nu exercită prerogative de putere publică după principiul *acta iure imperii*, ci acționează ca un participant obișnuit în circuitul civil, după principiul *acta iure gestionis*. De exemplu, atunci când statul emite obligațiuni pe piața internațională, sau încheie un contract de împrumut cu o bancă, este direct aplicabil Roma I, iar când statul produce un prejudiciu într-o operațiune comercială în afara exercitării autorității publice, este aplicabil Roma II. Prin urmare, este evidentă natura interdisciplinară a prezentei teze de doctorat.

Prin Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European privind dreptul european al contractelor⁴⁸⁷ din 2001, Comisia Europeană a inițiat un proces structurat și amplu de consultare, menit să identifice problemele juridice și economice care decurg din divergențele dintre legislațiile contractuale ale statelor membre, acordând o atenție deosebită sectoarelor caracterizate de un grad ridicat de activitate transfrontalieră și complexitate de reglementare, inclusiv sectorul financiar și bancar. Aceste divergențe au fost recunoscute ca o sursă semnificativă de incertitudine juridică, creștere a costurilor tranzacțiilor și bariere în calea furnizării de servicii financiare transfrontaliere în cadrul pieței interne.

Având în vedere răspunsurile primite de la statele membre, instituțiile financiare, reprezentanții consumatorilor și alte părți interesate, Comisia a adoptat, în 2003, un Plan de

⁴⁸⁶ GRIBINCEA, L. Libera circulație a capitalurilor – una din cele patru libertăți fundamentale ale pieței unice a Uniunii Europene. În: *Integrare prin cercetare și inovare.: Științe juridice și economice*, 6-7 noiembrie 2025, Chișinău. Chisinau, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova, 2025, SJE, pp. 258-264. ISBN 978-9975-62-687-3. ISBN (pdf) 978-9975-62-945-4, pag. 263

⁴⁸⁷ Commission of the European Communities. *Communication From The Commission To The Council And The European Parliament On European Contract Law*. Brussels, 11.07.2001, COM(2001), 398.

acțiune⁴⁸⁸ care stabilește o strategie coerentă pentru îmbunătățirea calității, consecvenței și previzibilității dreptului contractual european. Un element central al acestei strategii a fost propunerea de a stabili un Cadru Comun de Referință, conceput pentru a stabili principii comune, o terminologie uniformă și reguli model de drept contractual, și să servească drept instrument de referință pentru legiuitorul Uniunii la elaborarea sau revizuirea actelor Uniunii, asigurând astfel o mai mare coerență între măsurile legislative care afectează relațiile contractuale, inclusiv cele care reglementează produsele și serviciile financiare, fiind culminat, în cele din urmă, cu Rezoluția Parlamentului European din 03.09.2008 referitoare la cadrul comun de referință pentru dreptul european al contractelor⁴⁸⁹, care a stat la bazele modernizării Codului Civil al Republicii Moldova, fiind un instrument de referință pentru legiuitorul național.

În sectorul financiar-bancar, unde acordurile contractuale sunt adesea standardizate, complexe și adesea încheiate la nivel transfrontalier, existența unor legislații naționale divergente în materie de contracte a fost identificată ca un impediment structural în calea integrării pieței. Astfel de divergențe obligă instituțiile financiare să adapteze documentația contractuală la multiple sisteme juridice, crescând costurile de conformitate, riscul juridic și complexitatea operațională. În schimb, un grad mai ridicat de armonizare a dreptului contractual, susținut de un cadru conceptual comun, sporește certitudinea juridică, facilitează utilizarea unor clauze contractuale uniforme și permite instituțiilor financiare să livreze produsele și serviciile în mod mai sigur, din punct de vedere juridic.

Comisia, prin finanțare în cadrul celui de-al șaselea Program-cadru pentru cercetare, a sprijinit și a supravegheat îndeaproape activitatea unei rețele academice internaționale însărcinate cu cercetarea juridică pregătitoare pentru Cadrul comun de referință. Această activitate a culminat în 2008 cu publicarea proiectului Cadrului comun de referință⁴⁹⁰, care stabilește principii, definiții și reguli model de drept civil, inclusiv dreptul contractelor, aplicabile atât relațiilor comerciale, cât și celor de consum și cu relevanță directă pentru contractele financiare și bancare, vizând atenuarea fragmentării juridice în cadrele contractuale care afectează activitatea financiară transfrontalieră, în timp ce instrumentele internaționale elaborate de Comisia Națiunilor Unite pentru Drept Comercial Internațional (UNCITRAL) și Institutul Internațional pentru Unificarea Dreptului

⁴⁸⁸ Commission of the European Communities. *Communication From The Commission To The Council And The European Parliament Biannual Update Of The Scoreboard To Review Progress On The Creation Of An Area Of "Freedom, Security And Justice" In The European Union*. Brussels, 30.12.2003, COM(2003), 812.

⁴⁸⁹ Parlamentul European. Rezoluția din 3 septembrie 2008 referitoare la cadrul comun de referință pentru dreptul european al contractelor. P6_TA(2008)0397, B6-0374/2008 [online] [accesat: 24.12.2024] Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-6-2008-0397_RO.html

⁴⁹⁰ BAR, C., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Study Group on a European Civil Code, Research Group on the Existing EC Private Law (Acquis Group), Sellier (European Law Publisher), 2009, 642 p., ISBN 9783866530973.

Privat (UNIDROIT). Cu toate acestea, instrumentele enumerate au o utilitate limitată pentru sectorul financiar și bancar, deoarece se limitează în mare măsură la tranzacțiile dintre întreprinderi și, în unele cazuri, la vânzarea de bunuri, excluzând astfel serviciile financiare de bază și contractele bancare retail. În plus, ele nu oferă niciun mecanism pentru a asigura o interpretare uniformă în toate statele membre și nu pot înlocui aplicarea normelor naționale obligatorii care reglementează serviciile financiare, protecția consumatorilor sau reglementarea prudențială.

Prin urmare, obiectivul adoptării unui cod european al contractelor nu a fost realizat, în mod special, Uniunea Europeană abandonând codificarea la scară largă în favoarea unei abordări mai pragmatice și sectoriale. De la această schimbare, armonizarea dreptului contractelor a fost urmărită prin intermediul unor instrumente legislative specifice adoptate în special în domeniul serviciilor financiare și bancare.

Deși dreptul privat ocupă doar o poziție marginală în cadrul Tratatului privind Funcționarea UE⁴⁹¹, totuși se observă o evoluție, având în vedere că dreptul Uniunii influențează profund relațiile contractuale, comportamentul pieței și alocarea drepturilor și obligațiilor între actorii privați, care continuă să joace un rol central în conturarea dimensiunilor de drept privat ale guvernancei financiare a UE⁴⁹².

La nivelul dreptului Uniunii Europene, mai multe directive și regulamente reglementează direct relațiile contractuale din sectorul financiar-bancar. *Directiva 93/13/CEE*⁴⁹³ se aplică contractelor bancare standard și stabilește reguli obligatorii privind echilibrul contractual și controlul judiciar al clauzelor abuzive. *Directiva 2008/48/CE*⁴⁹⁴ și *Directiva 2014/17/UE*⁴⁹⁵ impun obligații detaliate privind informațiile precontractuale, transparența costurilor și drepturile consumatorilor, limitând astfel autonomia contractuală în contractele bancare. *Directiva 2015/2366/UE*⁴⁹⁶ reglementează contractele de servicii de plată și are implicații contractuale directe privind drepturile și obligațiile furnizorilor și utilizatorilor de servicii de plată. În domeniul

⁴⁹¹ Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

⁴⁹² HARTKAMP, A. et. al. Towards a European Civil Code. Fourth Revised and Expanded. Kluwer Law International, Netherlands, 2011, ISBN 978-90-411-3357-1, pag. 148.

⁴⁹³ Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii.

⁴⁹⁴ Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului.

⁴⁹⁵ Directiva 2014/17/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 februarie 2014 privind contractele de credit oferite consumatorilor pentru bunuri imobile rezidențiale și de modificare a Directivelor 2008/48/CE și 2013/36/UE și a Regulamentului (UE) nr. 1093/2010.

⁴⁹⁶ Directiva (UE) 2015/2366 a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2015 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne, de modificare a Directivelor 2002/65/CE, 2009/110/CE și 2013/36/UE și a Regulamentului (UE) nr. 1093/2010, și de abrogare a Directivei 2007/64/CE.

investițiilor, *Directiva 2014/65/UE*⁴⁹⁷ reglementează relațiile contractuale dintre firmele de investiții și clienți, impunând cerințe de adecvare, divulgare și conduită profesională, iar *Regulamentul nr. 593/2008/UE*⁴⁹⁸ contribuie la uniformizare prin asigurarea unor soluții previzibile privind conflictul de legi în toate statele membre, stabilind legea aplicabilă contractelor bancare și financiare, cum ar fi contractele de credit, contractele de servicii de plată, garanțiile sau contractele de investiții, în special în situațiile transfrontaliere, situații care au fost descrise *supra*.

Pe de cealaltă parte, *Regulamentul CE nr. 864/2007*⁴⁹⁹ se aplică obligațiilor necontractuale, cum ar fi răspunderea delictuală, îmbogățirea fără justă cauză, *culpa in contrahendo*⁵⁰⁰ sau daunele cauzate independent de o relație contractuală. Regulamentul Roma II devine relevant în domeniul financiar-bancar numai atunci când răspunderea apare în afara sau alături de un contract, de exemplu în cazurile de informații înșelătoare, răspundere precontractuală, abuz de piață sau încălcări ale obligațiilor legale care nu își au originea într-o obligație contractuală.

Din perspectiva dreptului internațional privat, pe aspectele ce țin de caracterul uniform al contractelor, deși nicio convenție globală nu reglementează exclusiv contractele bancare, anumite instrumente de tip *soft-law* sunt relevante, cum ar fi *Principiile UNIDROIT privind contractele comerciale internaționale*⁵⁰¹, care deși nu are caracter obligatoriu, sunt frecvent utilizate ca și cadru de referință în contractele financiare internaționale și în practica arbitrală, în special în cazul în care părțile le aleg ca reguli aplicabile sau în cazul în care legislația națională este completată de principiile generale ale dreptului comercial internațional.

Principiile nu sunt un tratat și nu constituie lege cu caracter obligatoriu, cu excepția cazului în care părțile aleg să le aplice sau o instanță judecătorească sau un tribunal arbitral le utilizează ca referință, cu toate că juridic, *Principiile UNIDROIT* sunt concepute ca un instrument de *soft-law*, reflectând soluții larg acceptate găsite în principalele sisteme juridice și sunt destinate să ofere un cadru neutru, modern și coerent pentru contractele internaționale. Domeniul lor de aplicare acoperă formarea, validitatea, interpretarea, executarea, neexecutarea, căile de atac, dificultățile și

⁴⁹⁷ Directiva 2014/65/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 mai 2014 *privind piețele instrumentelor financiare și de modificare a Directivei 2002/92/CE și a Directivei 2011/61/UE*.

⁴⁹⁸ Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 *privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I)*.

⁴⁹⁹ Regulamentul (CE) nr. 864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007 *privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale (Roma II)*.

⁵⁰⁰ *Culpa in contrahendo* (latină pentru „vină în încheierea contractului”) este un principiu juridic, predominant în sistemele de drept civil, care impune părților datoria de a acționa cu bună-credință și diligență în faza negocierilor contractuale.

⁵⁰¹ International Institute for the Unification of Private Law. *UNIDROIT principles of international commercial contracts*. 2016, Roma, Italia, ISBN: 9788886449373.

forța majoră a contractelor, ceea ce le face deosebit de potrivite pentru relațiile comerciale complexe.

În contextul contractelor instituțiilor financiare, *Principiile UNIDROIT* se pot aplica în mai multe moduri recunoscute din punct de vedere juridic. În primul rând, părțile la un contract financiar internațional, cum ar fi contractele de împrumut, creditele sindicalizate, garanțiile, instrumentele derivate sau acordurile-cadru, pot desemna în mod expres *Principiile UNIDROIT* ca lege aplicabilă contractului, fie singure, fie în combinație cu o lege națională. În arbitraj, o astfel de alegere este în general susținută, deoarece tribunalele arbitrale nu se limitează la aplicarea legii statului. În al doilea rând, chiar și în absența unei alegeri exprese, tribunalele arbitrale și, în unele jurisdicții, instanțele naționale pot utiliza *Principiile UNIDROIT* ca instrument suplimentar sau interpretativ, servind la clarificarea sau completarea lacunelor din legislația națională aplicabilă, în special în cazul în care normele interne sunt incomplete sau depășite în ceea ce privește tranzacțiile financiare sofisticate. În al treilea rând, acestea sunt adesea invocate ca expresie a principiilor generale ale dreptului comercial internațional *lex mercatoria*. În litigiile care implică sistemul bancar și financiar internațional, această funcție este deosebit de relevantă, deoarece instituțiile financiare operează frecvent în mai multe sisteme juridice și caută standarde previzibile și neutre.

În plus, Convenția Națiunilor Unite cu privire la Garanțiile Independente și Scrisorile de Credit Stand-by⁵⁰² din 1995, adesea numită Convenția UNCITRAL privind garanția stand-by, este direct relevantă pentru sectorul financiar și bancar, stabilind un cadru juridic coerent pentru garanțiile independente și acreditivele *stand-by*, care sunt instrumente bancare utilizate pe scară largă în comerțul și finanțele transfrontaliere, promovând previzibilitatea, aplicabilitatea și certitudinea juridică pentru aceste instrumente. Din perspectiva dreptului contractual uniform, Convenția contribuie la armonizarea normelor juridice între jurisdicții, reducând disparitățile din legislațiile naționale care altfel ar putea crea riscuri juridice pentru bănci și clienți, codificând principii fundamentale, cum ar fi autonomia obligației băncii, cerințele de prezentare a documentelor, care asigură o interpretare și o aplicare consecventă în toate statele ratificatoare.

Adițional instrumentelor enumerate *supra*, Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene asigură aplicarea eficientă și uniformă a dreptului contractual european în sectorul bancar, având un rol esențial în protecția consumatorilor și armonizarea practicilor instituțiilor financiare în statele membre. Aceasta se realizează prin interpretarea și aplicarea directivelor

⁵⁰² United Nations. *Convention on Independent Guarantees and Stand-by Letters of Credit*. New York, 11.12.1995. Certified true copy United Nations, Treaty Series, vol. 2169, p. 163; depositary notification C.N.317.1997.TREATIES-3 of 18.08.1997.

europene relevante pentru contractele financiare, cum ar fi Directiva 93/13/EEC privind clauzele abuzive în contractele cu consumatorii, Directiva 2008/48/CE privind creditele de consum, Directiva 2014/17/EU privind creditele ipotecare, precum și regulamentele privind serviciile de plată și instrumentele financiare, stabilind standardele obligatorii, reducând diferențele dintre legislațiile naționale și oferind certitudine juridică atât băncilor, cât și consumatorilor.

Jurisprudența CJUE funcționează ca un instrument de uniformizare a dreptului contractual european în sectorul bancar, oferind standarde clare pentru clauzele contractuale, protecția consumatorului și echilibrul contractual, asigurându-se că instanțele naționale aplică directivele în mod coerent, reducând riscul de interpretări divergente și facilitând funcționarea pieței financiare transfrontaliere, contribuind la stabilitatea și predictibilitatea relațiilor contractuale în creditele de consum, creditele ipotecare, leasingul financiar și alte instrumente bancare, consolidând încrederea consumatorilor și integritatea pieței financiare europene.

În cazul *Banco Español de Crédito SA împotriva Joaquín Calderón Camino*, Curtea a statuat că instanțele naționale trebuie să examineze din oficiu caracterul abuziv al clauzelor contractuale din contractele de credit pentru consumatori, chiar dacă consumatorul nu ridică această problemă. Această decizie a consolidat principiul protecției părții mai slabe și a impus băncilor responsabilitatea de a respecta standardele europene privind echilibrul contractual⁵⁰³.

În cauza *Mohamed Aziz împotriva Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)*, Curtea a abordat contractele ipotecare pentru consumatori, subliniind că instanțele naționale trebuie să poată verifica dacă o clauză abuzivă poate conduce la executarea silită a consumatorului. Curtea a confirmat că legislația europeană garantează un nivel minim de protecție care nu poate fi limitat prin norme interne, consolidând uniformitatea aplicării directivei 93/13/EEC în contextul creditelor ipotecare⁵⁰⁴.

Cazul *Árpád Kásler și Hajnalka Káslerné Rábai împotriva OTP Jelzálogbank Zrt* a vizat clauze de credit ipotecar care permiteau băncii să modifice unilateral dobânzile sau penalitățile, în care CJUE a decis că aceste clauze trebuie să fie transparente și echilibrate, accentuând obligația băncilor de a furniza informații precontractuale clare și complete și de a respecta principiul echității contractuale⁵⁰⁵.

⁵⁰³ Hotărârea Curții (Camera întâi) din 14 iunie 2012. *Banco Español de Crédito, SA împotriva Joaquín Calderón Camino*. Cauza C-618/10.

⁵⁰⁴ Hotărârea Curții (Camera întâi) din 14 martie 2013. *Mohamed Aziz împotriva Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)*. Cauza C-415/11.

⁵⁰⁵ Hotărârea Curții (Camera a patra) din 30 aprilie 2014. *Árpád Kásler și Hajnalka Káslerné Rábai împotriva OTP Jelzálogbank Zrt*. Cauza C-26/13.

În *RWE Vertrieb AG împotriva Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen eV*, deși cazul nu era strict bancar, Curtea a reafirmat principiul uniformității interpretării dreptului european privind clauzele abuzive, aplicabil și în contractele standardizate de credit și leasing financiar, contribuind astfel la predictibilitatea juridică în sectorul bancar⁵⁰⁶.

În *Banco Primus (C-453/10)*, Curtea a interpretat principiile echilibrului contractual și protecției consumatorului în contextul contractelor de credit pentru consumatori, stabilind că instanțele naționale trebuie să elimine efectele clauzelor abuzive, ceea ce asigură aplicarea uniformă a dreptului contractual european în toate statele membre⁵⁰⁷.

Lipsa de continuare a conceptului inițial în materia dreptului uniform și european al contractelor, care să ducă la materializarea acestuia în dreptul european reflectă în primul rând lipsa unui consens politic între statele membre, mai degrabă decât o deficiență a conceptului în sine. Dreptul contractual, în special în contextul serviciilor financiare și bancare, este adânc înrădăcinat în tradițiile juridice și cadrele de reglementare naționale, iar statele membre erau îngrijorate de faptul că un cod contractual european uniform ar putea interfera în mod nejustificat cu reglementările financiare interne, normele de protecție a consumatorilor și garanțiile prudențiale. În același timp, participanții la piață din sectorul financiar nu au solicitat cu tărie o codificare orizontală obligatorie, deoarece certitudinea contractuală și respectarea normelor financiare naționale rămâneau primordiale, iar în absența unui sprijin politic și de piață larg, UE nu a putut implementa un instrument cuprinzător și obligatoriu.

Drept urmare, UE a adoptat o abordare mai pragmatică, specifică sectorului, în ceea ce privește armonizarea dreptului contractual. În sectorul financiar și bancar, acest lucru a permis armonizarea ținută a elementelor contractuale cheie, cum ar fi obligațiile de informare, clauzele abuzive, drepturile de retragere și rezilierea contractului, păstrând în același timp autonomia de reglementare a statelor membre, sporind certitudinea juridică, facilitând activitatea financiară transfrontalieră, contribuind astfel la funcționarea și integrarea eficientă a pieței interne europene a serviciilor financiare.

3.4. Concluzii la capitolul 3

1. Oricare materializare a oricărui risc menționat în acest capitol poate diminua valoarea și poziția băncii comerciale pe piață, care ar duce la o neîncredere a solidității financiare a acesteia

⁵⁰⁶ Hotărârea Curții (Camera întâi) din 21 martie 2013. *RWE Vertrieb AG împotriva Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen eV*. Cauza C-92/11.

⁵⁰⁷ Hotărârea Curții (Camera întâi) din 15 martie 2012. *Jana Pereničová și Vladislav Perenič împotriva SOS financ spol. s r. o.* Cauza C-453/10.

de către subiecții de drept privat, iar aceasta în final ar pune-o într-o situație de dificultate financiară. Prin urmare, este conturată importanța conformării și aplicării standardelor și bunelor practici internaționale pentru siguranța financiară a entităților bancare și a clienților acestora.

2. Având în vedere impactul negativ major pe care băncile comerciale le pot avea pentru consumatori, deponenți, acționari și a tuturor persoanelor interesate, în cazuri de dificultăți financiare sau chiar faliment, băncile comerciale au fost mereu în centrul atenției regulatorilor naționali, și unde e posibil, a entităților supranaționale, care emit legi obligatorii, linii directoare și recomandări a activităților acestora.

3. Întrucât atât supra-reglementarea băncilor comerciale de regulă stopează inovația, oferirea noilor produse și servicii, limitează noile sfere de activitate sau finanțare a agenților economici sau a populației în general, cât și sub-reglementarea băncilor duce la inevitabile practici bancare nesustenabile și susceptibile de faliment, punând la risc banii deponenților dar și crearea situației de materializare a riscurilor sistemice – băncile centrale și entitățile supranaționale sunt în continuă analiză pentru identificarea unui centru de balanță, pentru a spori calitatea serviciilor oferite consumatorilor, dar și evitarea riscurilor majore.

4. Până la înființarea Comitetului de la Basel, nu a existat niciun mecanism oficial pentru dezvoltarea cooperării transfrontaliere de supraveghere în legătură cu activitățile băncilor internaționale. Orice cooperare informală sau coordonare a activității a fost, de asemenea, doar limitată și de natură pur ad-hoc și bilaterală.

5. Lipsa continuării conceptului de drept contractual european uniform reflectă mai ales absența unui consens politic între statele membre, nu o deficiență a conceptului. Dreptul contractual, în special în sectorul financiar și bancar, este strâns legat de tradițiile juridice și reglementările naționale, iar statele s-au temut că o codificare uniformă ar afecta normele interne de protecție a consumatorilor și stabilitatea financiară. În plus, nici actorii pieței nu au susținut ferm o codificare obligatorie. În acest context, UE a optat pentru o abordare pragmatică, sectorială, armonizând doar elemente contractuale esențiale (informare, clauze abuzive, drepturi de retragere și reziliere), menținând autonomia statelor membre și facilitând funcționarea pieței interne a serviciilor financiare.

6. Abandonarea proiectului unui drept contractual uniform demonstrează că integrarea pieței bancare europene nu se mai realizează prin unificare legislativă, ci prin coexistența normelor naționale coordonate de mecanismele dreptului internațional privat, care garantează stabilitatea financiară și protecția consumatorului atât în plan contractual prin Regulamentul Roma I și normele de aplicație imediată, cât și în plan delictual prin Regulamentul Roma II.

4. IMPACTUL NECONFORMĂRII CU LEGISLAȚIA BANCARĂ

4.1. Constatări de neconformare cu legislația autohtonă

În scopul analizei aprofundate și a înțelegerii legăturii cauză-efect aferentă căror situații sunt datorate sancțiunile aplicate de către Banca Națională a Moldovei, având în vedere că responsabilitatea totală a performanței sau pierderilor băncilor este în responsabilitatea consiliul băncii la nivel de politici, organului executiv la nivel operațional și acționarului băncii la nivel final pentru activitatea generală, a fost analizată structura acționariatului și a organelor de conducere a băncilor active din Republica Moldova, în ordine descrescătoare aferent sancționărilor de către Banca Națională a Moldovei, subcompartiment care va fi analizat mai jos.

În cadrul Republicii Moldova, domeniul de aplicare, aplicarea sancțiunilor, măsurilor sancționatoare, măsurilor de supraveghere și alte măsuri de remediere sunt prevăzute de *Legea nr. 548 din 21.07.1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei*⁵⁰⁸, în special la art. 75 cu privire la sancțiuni, măsuri sancționatoare, măsuri de supraveghere și alte măsuri de remediere, art. 75¹ cu privire la constatarea încălcărilor, art. 75² cu privire la aplicarea sancțiunilor, a măsurilor sancționatoare, a măsurilor de supraveghere și a măsurilor de remediere și 75³ cu privire la publicarea sancțiunilor. Complementar, aceste prevederi sunt susținute și de *Legea nr. 202 din 06.10.2017 privind activitatea băncilor*⁵⁰⁹, art. 138 cu privire la competențe de supraveghere și de sancționare, art. 139 cu privire la măsurile de supraveghere, art. 140 cu privire la faptele sancționabile, art. 141 cu privire la sancțiunile și măsurile sancționatoare aplicabile, art. 142 cu privire la aplicarea sancțiunilor și a altor măsuri sancționatoare, și art. 143 cu privire la constatarea faptelor și emiterea deciziilor. Cercetând extensiv piața bancară, precum și legislația aferentă, putem constata că Banca Națională a Moldovei are obligația de păstrare a informațiilor publicate pe pagina web oficială a Băncii Naționale a Moldovei pentru o perioadă de cel puțin 5 ani⁵¹⁰.

Având în vedere prevederile art. 17 dreptul la ștergerea datelor („dreptul de a fi uitat”) din cadrul *Regulamentului general privind protecția datelor*⁵¹¹, în privința subiecților cetățeni ai Uniunii Europene, dar și al prevederilor art. 14 dreptul de intervenție asupra datelor cu caracter personal, și art. 15 al *Legii 133/2011 cu privire la protecția datelor cu caracter personal*⁵¹² în

⁵⁰⁸ Legea nr. 548 din 21.07.1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 297-300 art. 544 din 30-10-2015.

⁵⁰⁹ Legea nr. 202 din 06.10.2017 privind activitatea băncilor, art. 75, art. 75¹, art. 75².

⁵¹⁰ Legea nr. 548 din 21.07.1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei, art. 75³ alin. (4).

⁵¹¹ Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE.

⁵¹² Legea nr. 133 din 08-07-2011 privind protecția datelor cu caracter personal.

privința subiecților cetățeni ai Republicii Moldova, în cadrul sancțiunilor analizate *infra*, preluate de pe pagina web oficială a Băncii Naționale a Moldovei, citate în modul corespunzător, se vor conține doar denumirea băncii, în cazul aplicării sancțiunilor doar persoanei juridice, sau/și generic membrii organelor executive sau consiliului de administrație, excluzând numele acestora, scopul prezentului capitol fiind analiza fenomenelor, acțiunilor sau inacțiunilor care duc la sancționare pentru neconformare cu legislația, fără a aduce atingere vieții private a persoanelor fizice.

Totuși, este necesar a fi subliniat că sancțiunile publicate și analizate sunt doar din 2018, la care trebuie a luate în considerare și prevederile art. 75³ alin. (3) din *Legea 548/1995* și al art. 146 alin. (3) din *Legea 202/2017*, prin urmare putem admite că informațiile depline deținute de organele de drept ale statului sau de supraveghere ar putea arăta o altă situație aferent gradului de îndeplinire a cerințelor prevăzute de cadrul de administrare al activității bancare.

Aferent sancțiunilor aplicate de BNM aferent băncilor comerciale în perioada 2018 – 2025: de 7 ori a fost sancționată B.C. „EuroCreditBank” S.A. și „Banca de Finanțe și Comerț” S.A. (de 5 ori banca și de 2 ori câte 1 acționar al băncii), de 5 ori au fost sancționate BC „MAIB” S.A. și B.C. „COMERTBANK” S.A., de 3 ori a fost sancționată B.C. EXIMBANK S.A., de 2 ori au fost sancționate B.C. „Moldindconbank” S.A., B.C. „Energbank” S.A., OTP Bank S.A. și BC „ProCredit Bank” S.A. În toate cazurile, în urma aplicării sancțiunilor de către Banca Națională a Moldovei, băncile sancționate au activat în regim normal și au prestat toate serviciile propuse, inclusiv cele legate de operațiunile cu depozitele, de creditare și decontare, nefiind create situații de dificultate operațională pentru acestea.

În perioada raportată, sub rezerva art. 75³ alin. (3) din *Legea 548/1995* și al art. 146 alin. (3) din *Legea 202/2017*, care prevede că BNM poate amâna publicarea sancțiunilor, fără a indica identitatea persoanelor fizice sau juridice sancționate, inclusiv din perspectiva protejării intereselor de stat, sau posibila prezența a secretelor de stat, nu a fost publicate sancțiuni de către BNM doar aferent a 2 bănci: B.C. Victoriabank S.A. și B.C. ”Banca Comercială Română Chișinău” S.A. (conform datelor din 30.04.2024 deținută 100% de B.C. Victoriabank S.A.⁵¹³, fuziunea finalizându-se la 03.03.2025). Totodată, până la publicarea prezentei teze, este posibil ca Banca Națională să mai publice și alte sancțiuni care nu se vor regăsi în analiza curentă, prin urmare concluziile trebuie specificate sub aceste rezerve.

⁵¹³ Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. ”Banca Comercială Română Chișinău” S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://cdn0.erstegroup.com/content/dam/md/bcr/www_bcr_md/Dezvaluire-info/guvernanta/2024/Informatia_Actionari.pdf?forceDownload=1

Totuși, este necesar a fi subliniat că sancțiunile publicate și analizate sunt doar din 2018, la care trebuie a luate în considerare și prevederile art. 75³ alin. (3) din Legea 548/1995 și al art. 146 alin. (3) din Legea 202/2017, prin urmare putem admite că informațiile depline deținute de organele de drept ale statului sau de supraveghere ar putea arăta o altă situație aferent gradului de îndeplinire a cerințelor prevăzute de cadrul de administrare al activității bancare.

În anul 2021, nu au fost publicate sancțiuni de către Banca Națională a Moldovei aplicate băncilor comerciale, datorându-se contextului național, precum și a hotărârilor emise de Comisia națională extraordinară de sănătate publică, în scopul asigurării unui grad adecvat de pregătire pentru urgențele de sănătate publică, hotărârile căreia sunt executorii pentru autoritățile administrației publice centrale și locale, pentru persoanele fizice și juridice, indiferent de domeniul de activitate și forma juridică de organizare⁵¹⁴.

B.C. Victoriabank S.A., conform informației cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora, din 30.09.2025⁵¹⁵, întocmită în conformitate cu anexa nr. 7 la Regulamentul BNM nr. 158 din 09.07.2020 cu privire la cerințele de publicare a informațiilor de către bănci⁵¹⁶, 72,19% din acțiuni care echivalează 72,19% drept de vot, este deținută de către VB Investment HOLDING, o companie din Olanda, având proprietari indirecti Banca Transilvania și Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, iar 25,36% din acțiuni cu 25,36% drept de vot sunt deținute de 4 acționari persoane fizice rezidente a Republicii Moldova.

Conform informației cu privire la membrii consiliului și ai organului executiv ai B.C. Victoriabank S.A. din 01.08.2025, membrii consiliului băncii sunt 7, dintre care 5 nerezidenți și 2 rezidenți, iar membrii organului executiv sunt 6, dintre care 4 nerezidenți și 2 rezidenți. Raportul membrilor organelor de conducere e de 70% nerezidenți versus 30% rezidenți⁵¹⁷.

B.C. „ProCredit Bank” S.A., conform informației cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și

⁵¹⁴ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 820 din 14-12-2009 *cu privire la Comisia națională extraordinară de sănătate publică*, pct. 3.

⁵¹⁵ Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. Victoriabank S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://www.victoriabank.md/storage/app/media/Anexa%207_RG%20cu%20privire%20la%20cerintele%20de%20publicare%20a%20informa%C8%9Biilor%20de%20c%C4%83tre%20b%C4%83nci.pdf

⁵¹⁶ Regulamentul BNM nr. 158 din 09.07.2020 cu privire la cerințele de publicare a informațiilor de către bănci, Publicat : 24-07-2020 în Monitorul Oficial Nr. 188-192 art. 667

⁵¹⁷ Informația cu privire la membrii consiliului de administrație și ai organului executiv în cadrul B.C. Victoriabank S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://www.victoriabank.md/storage/app/media/Guvernanta_bancii/SITE_Informatie_membri_CA_CD_24.11.2025.signed.signed.pdf

referitor la beneficiarii efectivi ai acestora, din 04.10.2023⁵¹⁸, întocmită în conformitate cu anexa nr. 7 la Regulamentul BNM nr. 158/2020, este deținută în proporție de 100% din acțiuni cu 100% drept de vot de către ProCredit Holding AG, țara de reședință Republica Federală Germania.

Conform informației cu privire la membrii consiliului și ai organului executiv a BC "ProCredit Bank" S.A. din 09.01.2025, membrii consiliului băncii sunt 5, dintre care 4 nerezidenți și 1 rezident, iar membrii organului executiv sunt 3, dintre care 3 rezidenți⁵¹⁹. Raportul membrilor organelor de conducere e de 50% nerezidenți versus 50% rezidenți. Prin hotărârile comitetului executiv al BNM nr. 34 din 31.01.2019 și nr. 30 din 13.02.2020, față de BC „ProCredit Bank” S.A. s-a aplicat de două ori sancțiunea de avertisment pentru neconformarea cu legislația în vigoare⁵²⁰.

B.C. OTP Bank S.A. conform informației cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora, din 29.07.2025⁵²¹, întocmită în conformitate cu anexa nr. 7 la Regulamentul BNM nr. 158/2020, este deținută în proporție de 98,26% din acțiuni cu 98,31% drept de vot de către OTP BANK Nyrt, țara de reședință Ungaria.

Conform informației cu privire la membrii consiliului și ai organului executiv a B.C. OTP Bank S.A. din 28.07.2025, membrii consiliului băncii sunt 5, dintre care 4 nerezidenți și 1 rezident, iar membrii organului executiv sunt 6, dintre care 2 nerezidenți și 4 rezidenți. Raportul membrilor organelor de conducere e de 55% nerezidenți versus 45% rezidenți⁵²².

Prin hotărârea Comitetului executiv al BNM nr. 296 din 29.11.2018⁵²³, s-a aplicat față de BC „MOBIASBANCĂ-Groupe Societe Generale” S.A. (ulterior redenumită în "*OTP Bank*"),

⁵¹⁸ Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. „ProCredit Bank” S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://www.procreditbank.md/files/docs/2023/Octombrie/Anexa%207%20Informatie%20Actionar.signed.pdf>

⁵¹⁹ Informația cu privire la membrii consiliului și ai organului executiv în cadrul B.C. „ProCredit Bank” S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://www.procreditbank.md/files/NEW/21.06/15.07/Membrii%20Consiliului_Organului%20executiv%2009012025.signed.pdf

⁵²⁰ BNM: Sancțiunile aplicate de Banca Națională a Moldovei în temeiul Legii privind activitatea băncilor. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/sancțiunile-aplicate-de-banca-nationala-moldovei-temeiul-legii-privind-activitatea-bancilor>

⁵²¹ Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. OTP Bank S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://www.otpbank.md/storage/com/dezv/1-gov/2025/7/Anexa-7-29.07.2025-ro.pdf>

⁵²² Informația cu privire la membrii consiliului de administrație și ai organului executiv în cadrul B.C. OTP Bank S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://www.otpbank.md/storage/com/dezv/1-gov/2025/7/lista-cb-ce-vicepresedinti-28.07.2025-ro.pdf>

⁵²³BNM: Sancțiunile aplicate de Banca Națională a Moldovei în temeiul Legii privind activitatea băncilor. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/sancțiunile-aplicate-de-banca-nationala-moldovei-temeiul-legii-privind-activitatea-bancilor>

sanctiunea de avertisment, pentru nerespectarea unor cerințe legale, iar prin hotărârea Comitetului executiv al BNM nr. 177 din 25.08.2022, s-a aplicat față de OTP Bank S.A. a sancțiunii de amendă în sumă de 4 076 350,0 lei, a sancțiunii de amendă către anumiți membri ai organului executiv și a funcțiilor-cheie, în sumă totală de 3 887 829,6 lei, și a sancțiunii de avertisment scris față de unii membri ai organului executiv și a consiliului băncii, pentru încălcările constatate în cadrul controlului vizează cadrul de administrare a activității băncii, inclusiv aspecte ale guvernancei interne⁵²⁴.

B.C. Energbank S.A. conform informației cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora, din 23.01.2025⁵²⁵, întocmită în conformitate cu anexa nr. 7 la Regulamentul BNM nr. 158/2020, este deținută în proporție de 95.92% din acțiuni cu 95.92% drept de vot de către Iute Group AS, țara de reședință Estonia.

Conform informației cu privire la membrii consiliului și ai organului executiv a B.C. Energbank S.A. din 18.07.2025⁵²⁶, membrii consiliului băncii sunt 5, dintre care 2 nerezidenți și 3 rezidenți, iar membrii organului executiv sunt 3, dintre care 3 rezidenți. Raportul membrilor organelor de conducere e de 25% nerezidenți versus 75% rezidenți.

Prin hotărârea Comitetului executiv al BNM nr.286 din 14.11.2019 și nr. 185 din 28.09.2023, s-a aplicat față de BC „ENERGBANK” S.A., precum și față de anumiți membrii ai comitetului executiv sancțiunea de avertisment, pentru neconformarea cu legislația în vigoare⁵²⁷.

B.C. Moldindconbank S.A. conform informației cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora, din 30.01.2025⁵²⁸, întocmită în conformitate cu anexa

⁵²⁴ BNM: Sancțiunile aplicate de Banca Națională a Moldovei în temeiul Legii privind activitatea băncilor. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/sanctiunile-aplicate-de-banca-nationala-moldovei-temeiul-legii-privind-activitatea-bancilor>

⁵²⁵ Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. Energbank S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://www.energbank.com/api/v1/static/storage/23/01/2025/Anexa_nr_7_Informatie_cu_privire_la_actionari_23.01.2025.pdf

⁵²⁶ Informația cu privire la membrii consiliului de administrație și ai organului executiv în cadrul B.C. Energbank S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://www.energbank.com/api/v1/static/storage/21/07/2025/Membrii_org_de_cond_18.07.2025_RO.pdf

⁵²⁷ BNM: Sancțiunile aplicate de Banca Națională a Moldovei în temeiul Legii privind activitatea băncilor. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/sanctiunile-aplicate-de-banca-nationala-moldovei-temeiul-legii-privind-activitatea-bancilor>

⁵²⁸ Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. Moldindconbank S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://micb.md/wp-content/uploads/2025/01/informatie-actionari-ro.pdf?_gl=1*1hbd9n*_up*MQ..*_gs*MQ..*_ga*MjI5NDEyMjc2LjE3NjI5MzIxOTI.*_ga_JZJVQ54H1L*czE3Nj

nr. 7 la Regulamentul BNM nr. 158/2020, este deținută în proporție de 78,21% din acțiuni cu 78,21% drept de vot de către DOVERIE-INVEST” EAD, țara de reședință Ungaria, deținător indirect de 100% fiind „DOVERIE-UNITED HOLDING” AD, țara de reședință Bulgaria, 9,11% din acțiuni cu 9,11% drept de vot sunt deținute de o persoană fizică rezidentă a Republicii Moldova și 3,61% acțiuni cu 3,61% drept de vot sunt deținute de S.C. „MVI” S.R.L., beneficiar efectiv aceeași persoană fizică.

Conform informației cu privire la membrii consiliului și ai organului executiv a B.C. Moldindconbank S.A. din 25.07.2025⁵²⁹, membrii consiliului băncii sunt 6, dintre care 5 nerezidenți și 1 rezident, iar membrii organului executiv sunt 7, dintre care 3 nerezidenți și 4 rezidenți. Raportul membrilor organelor de conducere e de 62% nerezidenți versus 38% rezidenți.

Prin scrisoarea BNM din 09.06.2020 adresată B.C. „MOLDINDCONBANK” S.A. și nr. 164 din 20.06.2024, s-a dispus aplicarea către bancă a sancțiunii de avertisment, precum și a sancțiunii de avertisment scris față de unii membrii ai organului executiv și funcții-cheie, pentru încălcările și neajunsurile constatate în cadrul controlului se referă la deficiențe ale cadrului de administrare a activității băncii, și anume în domeniile guvernantei interne, activității privind funcțiile de control intern, asigurarea continuității activității⁵³⁰.

B.C. Eximbank S.A. conform informației cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora, din 19.08.2024⁵³¹, întocmită în conformitate cu anexa nr. 7 la Regulamentul BNM nr. 158/2020, este deținută în proporție de 100% din acțiuni cu 100% drept de vot de către Intesa Sanpaolo S.p.A., țara de reședință Italia.

I5MzkxOTekbzEkZzEkdDE3NjI5MzkxOTUkajU2JGwwJGgw&gclid=EAIaIQobChMI7PbQoKTskAMV9ZODBx0U8S82EAAAYASAAEgLj0PD_BwE&gbraid=0AAAAAo2RPSbNIQ2ec22SuXp7ybirKXjPr

⁵²⁹ Informația cu privire la membrii consiliului de administrație și ai organului executiv în cadrul B.C. Moldindconbank S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://micb.md/wp-content/uploads/2025/07/informatie-cu-privire-la-membrii-consiliului-si-organului-executiv.pdf?_gl=1*1hbd9n*_up*MQ.*_gs*MQ.*_ga*MjI5NDEyMjc2LjE3NjI5MzkxOTI.*_ga_JZJVQ54H1L*c zE3NjI5MzkxOTekbzEkZzEkdDE3NjI5MzkxOTUkajU2JGwwJGgw&gclid=EAIaIQobChMI7PbQoKTskAMV9ZODBx0U8S82EAAAYASAAEgLj0PD_BwE&gbraid=0AAAAAo2RPSbNIQ2ec22SuXp7ybirKXjPr

⁵³⁰ BNM: Sancțiunile aplicate de Banca Națională a Moldovei în temeiul Legii privind activitatea băncilor. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/sancțiunile-aplicate-de-banca-nationala-moldovei-temeiul-legii-privind-activitatea-bancilor>

⁵³¹ Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. Eximbank S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://eximbank.md/storage/Dezvaluirea%20informatiei/Dezvaluirea-informatiei/Guvernanta-bancii/UBO-EXIM.signed.pdf>

Conform informației cu privire la membrii consiliului și ai organului executiv a B.C. Eximbank S.A. din 15.04.2025⁵³², membrii consiliului băncii sunt 7, dintre care 7 nerezidenți, iar membrii organului executiv sunt 3, dintre care 2 nerezidenți și 1 rezident.. Raportul membrilor organelor de conducere e de 90% nerezidenți versus 10% rezidenți.

Prin hotărârea Comitetului executiv al BNM nr.55 din 21.02.2019, nr. 276 din 17.12.2020, nr. 105 din 29.05.2023, s-a aplicat față de B.C. „EXIMBANK” S.A. sancțiunea de avertisment pentru neconformarea cu legislația în vigoare⁵³³.

B.C. ”Banca de Finanțe și Comerț” S.A conform informației cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora, din 05.05.2025⁵³⁴, întocmită în conformitate cu anexa nr. 7 la Regulamentul BNM nr. 158/2020, este deținută în proporție de 55,34% din acțiuni cu 55,34% drept de vot de către 5 persoane fizice și 2 persoane juridice rezidente a Republicii Moldova.

Conform informației cu privire la membrii consiliului și ai organului executiv a B.C. Banca de Finanțe și Comerț” S.A. din 17.09.2025⁵³⁵, membrii consiliului băncii sunt 4, dintre care 4 rezidenți, iar membrii organului executiv sunt 3, dintre care 3 rezidenți . Raportul membrilor organelor de conducere e de 0% nerezidenți versus 100% rezidenți.

Prin hotărârea Comitetului executiv al BNM nr. 119 din 25.05.2018, și nr. 182 din 26.07.2018, s-a aplicat față de „Banca de Finanțe și Comerț” S.A. sancțiunea de amendă în sumă de 362 141 lei și sancțiunea de avertisment aplicată funcțiilor de răspundere, pentru nerespectarea clasificării activelor și a angajamentelor condiționale, la concentrarea riscurilor băncii, la procesul de creditare, nerespectarea unor cerințe legale privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, iar prin Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr. 174 din 19.07.2018 și

⁵³² Informația cu privire la membrii consiliului de administrație și ai organului executiv în cadrul B.C. Eximbank S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://eximbank.md/storage/Dezvaluirea%20informatiei/Dezvaluirea-informatiei/Guvernanta-bancii/Anexa-6-BNM---Informatii-cu-privire-la-Membrii-Consiliului-si-Executivului.signed.pdf>

⁵³³ BNM: Sancțiunile aplicate de Banca Națională a Moldovei în temeiul Legii privind activitatea băncilor. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/sancțiunile-aplicate-de-banca-nationala-moldovei-temeiul-legii-privind-activitatea-bancilor>

⁵³⁴ Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. ”Banca de Finanțe și Comerț” S.A [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://fincombank.com/files/guvernanta-corporativa/2025/informatie-despre-actionari-ro-05-05-2025-signed.pdf?_gl=1*1lb5nrf*_up*MQ.*_gs*MQ..&gclid=EAIAIQobChMIsZeP0KjskAMV1Kf9BR3pSgJVEAAYASAAEgJ9lfD_BwE&gbraid=0AAAAAC5iHsSMB7eSrgOi2SDbbvf3MZZeW

⁵³⁵ Informația cu privire la membrii consiliului de administrație și ai organului executiv în cadrul B.C. ”Banca de Finanțe și Comerț” S.A [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://fincombank.com/files/guvernanta-corporativa/2025/17-septembrie/organele-de-conducere-ro-17-09-2025-signed.pdf?_gl=1*1lb5nrf*_up*MQ.*_gs*MQ..&gclid=EAIAIQobChMIsZeP0KjskAMV1Kf9BR3pSgJVEAAYASAAEgJ9lfD_BwE&gbraid=0AAAAAC5iHsSMB7eSrgOi2SDbbvf3MZZeW

nr. 175 din 19.07.2018, față de 2 deținători de deținere calificată în capitalul social al "Băncii de Finanțe și Comerț" S.A. a fost aplicată sancțiunea de amendă în sumă de 89 758 lei și respectiv 89 740 lei, pentru neprezentarea în modul și volumul stabilit a informațiilor/documentelor solicitate de Banca Națională în scopul exercitării atribuției de supraveghere și evaluare a calității acționarilor⁵³⁶.

Prin hotărârea Comitetului executiv al BNM nr.345 din 20.12.2019, nr. 147 din 19.07.2022 și nr.159 din 10.08.2023, s-a aplicat față de "Banca de Finanțe și Comerț" S.A., precum și față de anumiți membrii ai comitetului executiv sancțiunea de avertisment, pentru admiterea repetată a încălcărilor constatate anterior, aferent obținerii informației privind proprietarii indirecti și beneficiarii efectivi ai acționarilor, încălcări și deficiențe constatate în cadrul identificării proprietarilor direcți și indirecti ai acționarilor băncii și a beneficiarilor efectivi, inclusiv cunoașterea eventualelor activități concertate ale acestora, deficiențe ale cadrului de administrare a activității băncii, inclusiv aspecte legate de asigurarea independenței și organizarea activității funcțiilor de control intern, precum și a gestiunii riscurilor TIC și cu privire la modul de gestionare a activităților externalizate. Totodată, prin Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr. 67 din 19.03.2026, băncii i s-a aplicat o amendă în sumă de 7 696 934,85 lei, iar unor membrii ai organelor de conducere avertismente scrise și amenzi de 2 677 933,8 lei, fiind cea mai mare amendă aplicată de BNM în istoria sa, însumând un total de 10 374 868,64 lei, pentru încălcările din domeniul guvernantei corporative interne, procedura de aprobare a membrilor în organele de conducere și alte încălcări conexe ale actelor normative ale BNM și a legislației⁵³⁷.

B.C. „COMERTBANK” S.A. conform informației cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora, din 15.01.2025⁵³⁸, întocmită în conformitate cu anexa nr. 7 la Regulamentul BNM nr. 158/2020, este deținută în proporție 99,99% din acțiuni cu 99,99% drept de vot de către ACF Corporate Finance Consulting AG, țara de reședință Austria, deținută de 2 persoane fizice cu țara de reședință Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord și Israel și 1 persoană fizică rezidente din Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord.

⁵³⁶ BNM: Sancțiunile aplicate de Banca Națională a Moldovei în temeiul Legii privind activitatea băncilor. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/sancțiunile-aplicate-de-banca-nationala-moldovei-temeiul-legii-privind-activitatea-bancilor>

⁵³⁷ *Ibidem*.

⁵³⁸ Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. „COMERTBANK” S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://comertbank.md/upload/management/files/6ca6c6e8a4f11e6f/Info%20actionari%20-%2031.12.2025.signed.pdf>

Conform informației cu privire la membrii consiliului și ai organului executiv a B.C. COMERTBANK S.A. din 17.09.2025⁵³⁹, membrii consiliului băncii sunt 4, dintre care 1 nerezident și 3 rezidenți, iar membrii organului executiv sunt 3, dintre care 3 rezidenți. Raportul membrilor organelor de conducere e de 14% nerezidenți versus 86% rezidenți.

Prin hotărârea Comitetului executiv al BNM nr. 136 din 13.06.2018, s-a aplicat față de B.C. „COMERTBANK” S.A. sancțiunea sub formă de amendă în sumă de 1 700 000 lei, sancțiunea de amendă față de anumiți membri ai organului executiv al băncii, și sancțiunea de avertisment față de anumiți membri ai consiliului băncii, alături de hotărârea BNM nr.291 din 18.11.2019, s-a aplicat sancțiunea de avertisment pentru nerespectarea cerințelor aferente sistemului de management al securității informației, și alte încălcări și neajunsuri constatate în cadrul controlului, iar prin hotărârea BNM nr. 119 din 09.06.2022, s-a aplicat față de B.C. „COMERTBANK” S.A. a sancțiunii de amendă în sumă de 1 492 574,8 lei, a sancțiunii de amendă către unii membri ai organului executiv în sumă totală de 815 929,4 lei, și a sancțiunii de avertisment scris pentru încălcările privind cadrul de administrare a activității băncii. Prin hotărârea Comitetului executiv al BNM nr. 218 din 03.11.2023 și nr. 209 din 15.08.2024, s-a aplicat față de anumiți membri ai organului executiv ai B.C. „COMERTBANK” S.A. a sancțiunii de amendă în sumă totală de 1.568.763,8 lei, pentru încălcările de către bancă a prevederilor legislației în vigoare și a actelor normative interne aferente remunerării variabile a angajaților băncii și organizării ședințelor organului de conducere, precum și la cerințele minime pentru sisteme informaționale și de comunicare ale băncilor⁵⁴⁰.

B.C. „MAIB” S.A. conform informației cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora, din 08.07.2025⁵⁴¹, întocmită în conformitate cu anexa nr. 7 la Regulamentul BNM nr. 158/2020, este deținută de către 63 de acționari, dintre care 31 de acționari persoane juridice rezidente a Republicii Moldova care separat dețin un total de 3,65% de acțiuni cu 3,65% drept de vot, 1 acționar persoană juridică HEIM Partners Limited cu țara de reședință

⁵³⁹ Informația cu privire la membrii consiliului de administrație și ai organului executiv în cadrul B.C. „COMERTBANK” S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://comertbank.md/upload/management/files/13757892460ba481/Informatie%20privind%20organul%20de%20conducere_rom_03.2025.signed.pdf

⁵⁴⁰ BNM: Sancțiunile aplicate de Banca Națională a Moldovei în temeiul Legii privind activitatea băncilor. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/sancțiunile-aplicate-de-banca-nationala-moldovei-temeiul-legii-privind-activitatea-bancilor>

⁵⁴¹ Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. „MAIB” S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://www.maib.md/storage/publication/942/45.%2008.07.2025%20Actionari%20Anexa_7_Regulament%20BNM_ROM.pdf

Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, care deține 38,69% din acțiuni cu drept de vot de 45,55%, deținută indirect de către 3 persoane juridice: Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, cu țara de reședință Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Dealbeta Investments Limited, cu țara de reședință Cipru și MD Partners UAB cu țara de reședință Lituania, precum și 32 de acționari persoane fizice rezidente a Republicii Moldova, care separat, dețin un total de 28,36% de acțiuni, cu 21,49% drept de vot.

Conform informației cu privire la membrii consiliului și ai organului executiv a B.C. „MAIB” S.A. din 03.10.2024⁵⁴², membrii consiliului băncii sunt 7, dintre care 4 nerezidenți și 3 rezidenți, iar membrii organului executiv sunt 6, dintre care 3 nerezidenți și 3 rezidenți. Raportul membrilor organelor de conducere e de 54% nerezidenți versus 46% rezidenți.

Prin hotărârea Comitetului executiv al BNM nr.191 din 11.07.2019, nr. 170 din 23.07.2020, nr. 19 din 10.02.2022, nr. 243 din 04.12.2023 și nr. 227 din 02.10.2025, s-a aplicat față de BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A. sancțiune de avertisment, pentru neconformarea cu legislația în vigoare⁵⁴³.

B.C. „EuroCreditBank” S.A. conform informației cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora, din 03.03.2025⁵⁴⁴, întocmită în conformitate cu anexa nr. 7 la Regulamentul BNM nr. 158/2020, este deținută în proporție 55,82% din acțiuni cu 55,82% drept de vot, separat, de către 5 acționari persoane fizice nerezidente, țara de reședință Grecia, și 42,19% din acțiuni, cu 42,19% drept de vot de către 1 persoană fizică nerezidentă din Emiratele Arabe Unite.

Conform informației cu privire la membrii consiliului și ai organului executiv a B.C. EuroCreditBank S.A. din 30.06.2025⁵⁴⁵, membrii consiliului băncii sunt 5, dintre care 5 rezidenți, iar membrii organului executiv sunt 3, dintre care 3 rezidenți. Raportul membrilor organelor de conducere e de 0% nerezidenți versus 100% rezidenți.

⁵⁴² Informația cu privire la membrii consiliului de administrație și ai organului executiv în cadrul B.C. „MAIB” S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://www.maib.md/storage/publication/817/Anexa%206%20SB%20and%20MB%2003.10.2024%20signed.signed.pdf>

⁵⁴³ BNM: Sancțiunile aplicate de Banca Națională a Moldovei în temeiul Legii privind activitatea băncilor. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/sancțiunile-aplicate-de-banca-nationala-moldovei-temeiul-legii-privind-activitatea-bancilor>

⁵⁴⁴ Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. „EuroCreditBank” S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://ecb.md/upload/info_disclosure/files/vyyfkgm4tz.pdf

⁵⁴⁵ Informația cu privire la membrii consiliului de administrație și ai organului executiv în cadrul B.C. „EuroCreditBank” S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://ecb.md/upload/info_disclosure/files/ub4x9yi54k.pdf

Prin hotărârea Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr. 120 din 25.05.2018, nr. 294 din 21.11.2019, nr. 73 din 14.03.2019, nr. 09-01119/3 /2407 din 12.08.2022, nr. 8 din 27.01.2022, nr. 158 din 14.06.2024 și nr. 137 din 23.05.2024 s-a aplicat față de BC „EuroCreditBank” S.A. sancțiunea de avertisment, fiind identificate mai multe încălcări ale legislației aferente instituțiilor financiare⁵⁴⁶.

Prin urmare, ne facem concluzia bazată pe precedente, că o simbioză dintre membrii consiliului băncii și a organului executiv de peste hotarele țării, concret ne referim din Uniunea Europeană, într-un număr semnificativ mai mare decât cei autohtoni ar fi soluția sigură pentru evitarea sancțiunilor în cadrul activității bancare, pe când o prezență exclusiv a specialiștilor autohtoni în organele de conducere, sau în număr substanțial mai mare decât specialiști din Uniunea Europeană ar fi calea sigură către sancționarea de către autoritatea de supraveghere. În urma cercetării îndelungate a acestui fenomen, considerăm drept o ipoteză, faptul că Uniunea Europeană are încadrat de mai mult timp inovații legislative și stantarde solide în materie de supraveghere bancară, iar specialiștii care au activat în acest sistem tind să aibă o viziune mai largă asupra situațiilor cu potențial de sancționare, prin urmare contribuie activ și vizionar la evitarea acestor situații, care de fapt, asta și este scopul consiliului băncii și a organului executiv.

Sanțiuni aplicate la nivel național cu retragerea licenței. Premisele care au dus la retragerea licențelor de către BNM și dispunerea inițierii procesului de lichidare silită unor bănci locale, pot fi rezumate la neconformarea cu legislația națională, racordată la standardele de conformitate menționate la capitolele doi și trei al prezentei teze, la zi fiind **inactive** 16 bănci (în proces de lichidare sau lichidate). Este de notat că în scopul cercetării, nu intră băncile care au fuzionat, în conformitate cu art. 204 alin. (1) al *Codului Civil al Republicii Moldova*, care prevede că persoana juridică se reorganizează prin fuziune (contopire și absorbție), dezmembrare (divizare și separare) sau transformare⁵⁴⁷, întrucât încetarea activităților acestora nu sunt cauzate de lipsa de conformare cu legislația și a bunelor practici în domeniul de conformitate și administrare prudențială a riscurilor.

În primul rând, considerăm oportun analiza puțin mai detaliată a falimentării celor trei bănci din Republica Moldova în urma crizei bancare din 2014, anume a Băncii de Economii S.A., B.C. „Banca Socială” S.A. și B.C. „Unibank” S.A., care s-a datorat, în special, lipsei de conformare a acestora cu legislația în vigoare aferent administrării prudențiale a activității bancare.

⁵⁴⁶ BNM: Sancțiunile aplicate de Banca Națională a Moldovei în temeiul Legii privind activitatea băncilor. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/sancțiunile-aplicate-de-banca-nationala-moldovei-temeiul-legii-privind-activitatea-bancilor>

⁵⁴⁷ Codul Civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06-06-2002, art. 204 alin. (1).

În privința **Băncii de Economii S.A.** s-a adoptat hotărârea Băncii Naționale a Moldovei nr. 62 din 16.10.2015 cu privire la retragerea licenței de desfășurare a activităților financiare și inițierea procesului de lichidare silită a Băncii de Economii S.A.⁵⁴⁸, în privința **B.C. „Banca Socială” S.A.** s-a adoptat hotărârea Băncii Naționale a Moldovei nr. 63 din 16.10.2015 cu privire la retragerea licenței de desfășurare a activităților financiare și inițierea procesului de lichidare silită a B.C. „Banca Socială” S.A.⁵⁴⁹, și în privința **B.C. „Unibank” S.A.** s-a adoptat hotărârea Băncii Naționale a Moldovei nr. 64 din 16.10.2015 cu privire la retragerea licenței de desfășurare a activităților financiare și inițierea procesului de lichidare silită a B.C. „Unibank” S.A, toate trei bănci aflându-se în supraîndatorare, în urma încălcării legislației bancare.

Aceste acțiuni extraordinare luate de BNM, au fost în temeiul prevederilor *Legii nr.548 din 21.07.1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei*⁵⁵⁰, art. 27, care prevede atribuțiile Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei, art.75 alin.(1) lit. e), care prevede retragerea licenței, autorizației de către Banca Națională a Moldovei, în caz de constatare a încălcării legii sau a actelor sale normative, a condițiilor de licențiere, a cerințelor autorizațiilor, permisiunilor, aprobărilor și confirmărilor eliberate de Banca Națională, a neajunsurilor în activitate, a neexecutării sancțiunilor și măsurilor de remediere impuse, precum și din *Legea instituțiilor financiare nr.550 din 21.07.1995*⁵⁵¹, art.10 alin.(1) lit. b) și k), care prevede retragerea licenței, art.11 alin.(1) și (2), care prevede publicarea și intrarea în vigoare a hotărârii de retragere a licenței, art.38 alin.(1) lit.h), alin.(3) lit.b) și c), care prevăd măsuri de remediere și sancțiuni pentru încălcări, precum și art.38¹ alin.(1) care prevede procedura referitoare la lichidarea silită a băncii în pofida aplicării măsurilor de remediere și a procedurii de administrare specială a băncii, nu a fost posibilă redresarea situației financiare a acestor trei bănci.

Constatările de încălcare a legislației bancare de către BNM, au fost făcute urmare a analizei a informațiilor prezentate în conformitate cu *Instrucțiunea privind modul de întocmire și prezentare de către bănci a rapoartelor în scopuri prudențiale*⁵⁵² și *Instrucțiunea privind situațiile financiare FINREP la nivel individual, aplicabile băncilor*⁵⁵³, fiind constatate, pentru fiecare

⁵⁴⁸ Hotărârea Băncii Naționale a Moldovei nr. 62 din 16-10-2015 cu privire la retragerea licenței de desfășurare a activităților financiare și inițierea procesului de lichidare silită a Băncii de Economii S.A.

⁵⁴⁹ Hotărârea Băncii Naționale a Moldovei nr. 63 din 16-10-2015 cu privire la retragerea licenței de desfășurare a activităților financiare și inițierea procesului de lichidare silită a B.C. „BANCA SOCIALĂ” S.A.

⁵⁵⁰ Legea nr.548 din 21.07.1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei.

⁵⁵¹ Legea nr.550 din 21.07.1995 instituțiilor financiare.

⁵⁵² Hotărârea Consiliului de administrație al BNM nr.279 din 01.12.2011 privind aprobarea Instrucțiunii privind modul de întocmire și prezentare de către bănci a rapoartelor în scopuri prudențiale.

⁵⁵³ Instrucțiunea privind situațiile financiare FINREP la nivel individual, aplicabile băncilor, aprobată prin Hotărârea Consiliului de Administrație al BNM nr.292 din 15.12.2011.

bancă în parte, situația de insolvabilitate prevăzută la art.38 alin.(3) lit.b) din *Legea instituțiilor financiare nr.550 din 21.07.1995*, care permite Băncii Naționale a Moldovei să retragă licența și să inițieze procesul de lichidare silită a băncii în cazul în care se constată că activele băncii nu mai acoperă obligațiile acesteia.

Au mai existat și alte precedente de neconformare a băncilor cu legislația în vigoare, precum și a actelor normative ale Băncii Naționale a Moldovei. În scopul protejării intereselor deponenților și ale altor creditori ai băncii, neadmiterii riscului excesiv în sistemul financiar, Banca Națională a Moldovei, având în vedere neconformarea cu legislația bancară, Banca Națională a Moldovei a retras licența următoarelor bănci din Republica Moldova: B.C. „Universalbank” S.A.⁵⁵⁴, Banca Comercială "Basarabia"⁵⁵⁵, "Banca Internațională de Investiții și Dezvoltare MB" S.A.⁵⁵⁶, Banca "Guinea" S.A.⁵⁵⁷, BCA "Întreprinz bancă"⁵⁵⁸, BC „InvestPrivatBank” S.A.⁵⁵⁹, BCIA "Vias"⁵⁶⁰, BCA "Bancosind"⁵⁶¹, Banca municipală "Chișinău" SA⁵⁶², BC "BTR Moldova" SA⁵⁶³, BCA "Bucuriabank"⁵⁶⁴, BCI "Oguzbank" S.A.⁵⁶⁵. Motivul principal pentru toate aceste retrageri a fost criză de lichiditate și o decapitalizare majoră, din cauza fraudelor interne și a tranzacțiilor cu persoanele afiliate, precum și raportarea unei conduceri neadecvate a băncii.

Retragerea autorizației de către BNM conform prevederilor art. 10, alin. 1, lit. a) din *Legea instituțiilor financiare*, la inițiativa băncilor, pentru alte motive decât încălcările legislației, în lipsa obligațiunilor băncii aferente depozitelor persoanelor fizice și juridice, a fost solicitată de

⁵⁵⁴ Hotărârea Băncii Naționale a Moldovei nr. 29 din 15.02.2012 cu privire la retragerea licenței B.C. „Universalbank” S.A. de desfășurare a activităților financiare și inițierea procesului de lichidare silită.

⁵⁵⁵ Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 16/16 din 21.05.1996 cu privire la retragerea autorizației și numirea administratorului în oficiu al băncii comerciale "Basarabia".

⁵⁵⁶ Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 179 din 02.11.1999 Nr.179/09-02 cu privire la retragerea autorizației și numirea administratorului în oficiu la "Banca Internațională de Investiții și Dezvoltare MB" S.A.

⁵⁵⁷ Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 169 din 14.06.1999 cu privire la retragerea autorizației și numirea administratorului în oficiul Băncii "Guinea" S.A.

⁵⁵⁸ Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 49 din 28.01.1997 cu privire la retragerea autorizației și numirea Administratorului în oficiu al BCA "Întreprinz bancă".

⁵⁵⁹ Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 313 din 19.06.2009 cu privire la retragerea licenței Băncii Comerciale „InvestPrivatBank” S.A. și numirea lichidatorului.

⁵⁶⁰ Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 164 din 16.03.1999 cu privire la retragerea autorizației și numirea administratorului în oficiul BCIA "Vias".

⁵⁶¹ Hotărârea Băncii Naționale a Moldovei nr. 97 din 15.12.1997 cu privire la retragerea autorizației și numirea Administratorului în oficiu la BCA "Bancosind".

⁵⁶² Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 32 din 19.09.2002 cu privire la retragerea autorizației Băncii municipale "Chișinău" SA.

⁵⁶³ Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 17/09-02 din 25.07.2002 cu privire la retragerea autorizației Băncii Comerciale "BTR Moldova" SA.

⁵⁶⁴ Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 129 din 02.07.1998 cu privire la retragerea autorizației și numirea administratorului în oficiul la BCA "Bucuriabank".

⁵⁶⁵ Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 219 din 21.11.2000 cu privire la retragerea autorizației și numirea administratorului în oficiul BCI "Oguzbank" SA.

către BC "Businessbank" S.A.⁵⁶⁶, "International Commercial Bank (Moldova)" SA.⁵⁶⁷, "Bankcoop - Banca Generală de Credit și Promovare" S.A.⁵⁶⁸, "Dacia-Felix" S.A. Cluj-Napoca⁵⁶⁹, BCR Chișinău S.A.⁵⁷⁰.

Având în vedere analiza făcută supra, în special asupra statutului juridic al membrilor organelor de conducere, precum și a acționarilor băncilor comerciale, care nu sunt rezidenți ai Republicii Moldova, în sensul *Legii nr. 62/2008 privind reglementarea valutară*⁵⁷¹, aplicarea sancțiunilor aferent neconformării cu legislația Republicii Moldova de către Banca Națională a Moldovei se află la intersecția dreptului public cu dreptului internațional privat, prin mai multe mecanisme. Măsurile punitive ale BNM acționează ca norme de aplicare imediată, având în vedere și principiul teritorialității, impunându-se prioritar din rațiuni de ordine publică, indiferent de naționalitatea acționarilor sau a administratorilor. Sancțiunile blochează incidența oricăror clauze contractuale sau statutare externe care ar încerca să eludeze standardele prudențiale locale, protejând astfel stabilitatea sistemului financiar național în fața riscurilor transfrontaliere.

În plus, deși sancțiunile vizează direct persoana juridică autohtonă conform legii sediului, sau *lex societatis*, măsurile complementare de suspendare sau retragere a avizului membrilor organelor de conducere afectează direct statutul lor juridic și dreptul de a exercita atribuție de reprezentare în raporturile juridice internaționale. Totodată, aferent conflictului de legi în răspunderea delictuală a administratorilor, în cazul în care sancțiunile BNM declanșează prejudicii colaterale pentru investitorii străini, atragerea răspunderii civile a membrilor organelor de conducere nerezidenți va fi guvernată de *lex loci delicti commissi*, adică locul săvârșirii încălcării de conformitate în Republica Moldova sau, pe plan european, prin mecanismele simetrice ale Regulamentului Roma II pentru fapte ilicite extracontractuale.

⁵⁶⁶ Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 8 din 29.06.2006 cu privire la retragerea autorizației Băncii Comerciale "BUSINESSBANK" S.A. (în proces de lichidare).

⁵⁶⁷ Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 31 din 19.09.2002 cu privire la retragerea autorizației "International Commercial Bank (Moldova)" SA.

⁵⁶⁸ Hotărârea Băncii Naționale a Moldovei nr. 187 din 19.07.2001 cu privire la retragerea autorizației privind desfășurarea activității financiare eliberate "Bankcoop - Banca Generală de Credit și Promovare" S.A. Sucursala Chișinău.

⁵⁶⁹ Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 28/09-02 din 10.09.1996 cu privire la retragerea autorizației Filialei "Dacia-Felix" S.A. Cluj-Napoca din or. Chișinău.

⁵⁷⁰ Hotărârea Băncii Naționale a Moldovei nr. 71 din 13.03.2025 cu privire la retragerea licenței de desfășurare a activităților permise băncilor, eliberate Băncii Comerciale Române Chișinău S.A. (BCR Chișinău S.A.).

⁵⁷¹ Legea nr. 62 din 21.03.2008 privind reglementarea valutară, art. 3, pct. 10. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 423-429 art. 859- din 09-12-2016.

4.2. Sancțiuni aplicate de autoritățile de supraveghere la nivel internațional

În **România**, autoritatea centrală, Banca Națională a României verifică respectarea cerințelor prudențiale și a obligațiilor prevăzute de *OUG nr. 99/2006*⁵⁷² și reglementările aferente de către instituțiile de credit române, pe baza raportărilor acestora și prin controale la fața locului, inclusiv la sucursalele din țară și din străinătate. Conform art. 234 alin. (4) cu privire la sancțiuni și măsuri sancționatorii din *OUG nr. 99/2006*, BNR publică pe site-ul oficial, de îndată, sancțiunile aplicate potrivit art. 229 alin. (1) care nu au fost contestate sau ale căror contestații au fost respinse definitiv, incluzând tipul și natura încălcării și identitatea persoanei sancționate, după informarea acesteia.

Conform art. 12 alin. (1) și art. 4 alin. (1) lit. a) din *Legea nr. 210/2017*⁵⁷³, Banca Națională a României are obligația de a publica orice sancțiune aplicată în temeiul acestei legi, care transpune *Regulamentul (UE) nr. 648/2012 privind instrumentele financiare derivate extrabursiere, contrapărțile centrale și registrele centrale de tranzacții*⁵⁷⁴. Potrivit art. 29 alin. (1) din *Regulamentul (UE) nr. 1286/2014*⁵⁷⁵, coroborat cu art. 234¹ lit. a) din *Legea nr. 126/2018*⁵⁷⁶, Banca Națională a României publică pe site-ul său, fără întârzieri nejustificate, toate deciziile definitive prin care sunt impuse sancțiuni sau măsuri administrative pentru încălcările prevăzute la art. 24 alin. (1) din *Regulamentul (UE) nr. 1286/2014*, după informarea persoanelor sancționate. Banca Națională a României aplică și publică sancțiuni instituțiilor de credit, având un compartiment separat dedicat pentru nerespectarea legislației incidente în prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului.

În baza informațiilor aferent anilor 2014 – 2025, Banca Națională a României a publicat o listă de sancțiuni aplicate instituțiilor de credit, cu un total de 160 de sancțiuni⁵⁷⁷, în ordine descrescătoare numărului de sancționări, după cum urmează: Credit Europe Bank (România) S.A., Banca Centrală Cooperatistă CREDITCOOP, Libra Internet Bank S.A., Banca Comercială Carpatica S.A., Techventures Bank S.A., Marfin Bank (România) S.A., UniCredit Bank S.A., Patria Bank S.A., BRD – Groupe Société Générale S.A., Banca Comercială Feroviara S.A., OTP

⁵⁷² Ordonanța de Urgență a Guvernului României nr. 99 din 6 decembrie 2006 *privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului*.

⁵⁷³ *Legea României nr. 210 din 3 noiembrie 2017 privind stabilirea unor măsuri de punere în aplicare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind instrumentele financiare derivate extrabursiere, contrapărțile centrale și registrele centrale de tranzacții.*

⁵⁷⁴ *Regulamentul (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind instrumentele financiare derivate extrabursiere, contrapărțile centrale și registrele centrale de tranzacții.*

⁵⁷⁵ *Regulamentul (UE) nr. 1286/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 noiembrie 2014 privind documentele cu informații esențiale referitoare la produsele de investiții individuale structurate și bazate pe asigurări.*

⁵⁷⁶ *Legea României nr. 126 din 11 iunie 2018 privind piețele de instrumente financiare.*

⁵⁷⁷ Banca Națională a României. *Sancțiuni privind instituțiile de credit*. [online] [accesat: 04.12.2025] Disponibil: <https://www.bnr.ro/2365-sanctiuni-privind-institutiile-de-credit>

Bank România S.A., Garanti Bank S.A., CEC Bank S.A., Vista Bank (România) S.A. S.A., Banca Comercială Intesa Sanpaolo Romania S.A., Banca Transilvania S.A., Bank Leumi România S.A., BCR Banca pentru Locuințe S.A., ProCredit Bank S.A., Alpha Bank România S.A., First Bank S.A. Aedificium Banca pentru Locuințe S.A., Banca Română de Credite și Investiții SA, Porsche Bank Romania SA, Banca Cooperatistă Unirea Brașov, Banca Cooperatistă Deltacoop Tulcea.

Cele mai frecvente încălcări fiind legate de revizuirea metodologiei de calcul a provizioanelor, elaborarea strategiei de menținere a capitalului și a planului de capital, insuficiențe ale procesului privind gestionarea conflictelor de interese, încălcarea art. 22 și art. 23 din *Regulamentul BNR nr.5/2013*⁵⁷⁸ privind responsabilitățile Comitetului de Audit și Comitetului de Administrare a Riscurilor în special legat de neexercitarea responsabilităților Comitetului de Audit și al Riscurilor implementarea deficitară a recomandărilor auditului intern, încălcarea art.101 din *OUG 99/2006*⁵⁷⁹ legat de aprobarea limitelor de expunere față de contrapartide din țări cu risc ridicat sau investiții cu risc semnificativ, încălcarea art.80 și art.90 din *Regulamentul BNR nr.18/2009*⁵⁸⁰, corelat cu art. 39 și art. 40 din *Regulamentul BNR nr.5/2013*⁵⁸¹, referitor la neimplicarea funcției de administrare a riscurilor în procesul decizional pentru limitele de expunere.

Conform art. 46 din *Legea nr. 129/2019*⁵⁸², care transpune prevederile art. 60 coroborat cu art. 62 alin. (3) din *Directiva (UE) 2015/849*⁵⁸³, Banca Națională a României publică informații referitoare la măsurile și sancțiunile administrative aplicate instituțiilor de credit și instituțiilor financiare pentru încălcarea acestor prevederi, cu respectarea legislației în vigoare privind protecția datelor cu caracter personal. Situația aferent sancțiunilor pentru nerespectarea legislației incidente în prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, este următoarea însumând un total de 83 de sancțiuni pentru perioada 2021 – 2025⁵⁸⁴, în ordine descrescătoare a

⁵⁷⁸ Regulamentul Băncii Naționale a României nr. 5 din 20 decembrie 2013 *privind cerințe prudențiale pentru instituțiile de credit*.

⁵⁷⁹ Ordonanța de Urgență a Guvernului României nr. 99 din 6 decembrie 2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului.

⁵⁸⁰ Regulamentul Băncii Naționale a României nr. 18 din 17 septembrie 2009 *privind cadrul de administrare a activității instituțiilor de credit, procesul intern de evaluare a adecvării capitalului la riscuri și condițiile de externalizare a activităților acestora*.

⁵⁸¹ Regulamentul Băncii Naționale a României nr. 5 din 20 decembrie 2013 *privind cerințe prudențiale pentru instituțiile de credit*.

⁵⁸² Legea României nr. 129 din 11 iulie 2019 *pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative*.

⁵⁸³ Directiva (UE) 2015/849 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2015 *privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului și de abrogare a Directivei 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului și a Directivei 2006/70/CE a Comisiei*.

⁵⁸⁴ Banca Națională a României. *Sancțiuni aplicate și măsuri dispuse de BNR pentru nerespectarea legislației incidente*. [online] [accesat: 03.12.2025] Disponibil: <https://www.bnr.ro/2391-sanctiuni-aplicate-si-masuri-dispuse-de-bnr-pentru-nerespectarea-legislatiei-incidente>

numărului de sancționări, după cum urmează: UniCredit Bank S.A., Libra Internet Bank S.A., Banca Comercială Română S.A., CEC Bank S.A., Banca Transilvania S.A., ING Bank N.V. Amsterdam Sucursala București, Capital Financial Services S.A., Techventures Bank S.A., Banca Centrală Cooperatistă Creditcoop, Easy Asset Management IFN S.A., Credit Europe Bank (România) S.A., OTP Bank România S.A., First Bank S.A., Raiffeisen Bank S.A., Banca Românească S.A., Patria Bank S.A., Hora Credit IFN S.A., Global Payments S.R.O. Praga – Sucursala București, IBAN First SA Bruxelles Sucursala București, Vista Leasing IFN (România) S.A., Credit Europe Bank N.V. Amsterdam Sucursala București, Banca Comercială Intesa Sanpaolo România S.A., Humanik Credit IFN S.A., Ocean Credit IFN S.A., Banque Banorient France S.A. Sucursala România, Garanti Bank S.A., Aventus Group IFN S.A., Ebury Partners Belgium NV Bruxelles – Sucursala București, Bank of China (Central and Eastern Europe) Limited Sucursala București, TBI Bank EAD Sofia Sucursala București, Smile Credit IFN S.A., Alpha Bank România S.A., BRD Groupe Société Générale S.A., Citibank Europe PLC, Dublin Sucursala România, Mikro Kapital IFN S.A., Terra Credit IFN S.A., Credit Fix IFN S.A., BSG Credit IFN S.A., Banca Română de Credite și Investiții S.A., Rocapital IFN S.A., Ralfi IFN S.A., Alior Bank S.A. Varșovia Sucursala București, Vista Bank (România) S.A., Motoractive IFN S.A., IFN Viaconto Minicredit S.A., Idea Bank SA, Banca de Export Import a României EximBank S.A., Speed Transfer Financiar S.R.L., Mogo IFN S.A., Porsche Bank Romania SA, Easy Credit 4 All IFN S.A.

Cele mai multe sancțiuni referindu-se la faptele ce intră sub incidența prevederilor art. 6 alin. (1) lit.b) și art. 8 alin.(1), art.11 alin.(1) lit.d), art. 27 alin. (7) lit. a), b) și c) din *Legea nr. 129/2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului*⁵⁸⁵, coroborate cu cele ale art.13 alin.(3) din *Regulamentul Băncii Naționale a României nr.2/2019 privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului*⁵⁸⁶.

Sancțiuni impuse de Banca Centrală Europeană. Prin intermediul Mecanismului Unic de Supraveghere stabilit prin *Regulamentul (UE) nr. 1024/2013*⁵⁸⁷, Banca Centrală Europeană, în conformitate cu supraveghează direct băncile mari din zona euro și poate aplica sancțiuni administrative, amenzi și măsuri corective pentru neconformități în activitatea instituțiilor, cum ar fi capital, lichiditate, guvernanță, conform *Regulamentul (CE) nr. 2157/1999 privind competența*

⁵⁸⁵ Legea României nr. 129 din 11 iulie 2019 *pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative.*

⁵⁸⁶ Regulamentul Băncii Naționale a României nr. 2 din 6 septembrie 2019 *privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului.*

⁵⁸⁷ Regulamentul (UE) nr. 1024/2013 al Consiliului din 15 octombrie 2013 *de conferire a unor atribuții specifice Băncii Centrale Europene în ceea ce privește politicile legate de supravegherea prudențială a instituțiilor de credi.*

*Băncii Centrale Europene de a impune sancțiuni*⁵⁸⁸. BCE are putere directă de a impune sancțiuni pentru băncile sub supraveghere directă, fără a trece prin băncile centrale naționale. Totuși, instituția poate contesta sancțiunea în fața Curții de Justiție a UE în temeiul articolului 263 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, care prevede că Curtea de Justiție a Uniunii Europene controlează legalitatea actelor legislative, a actelor Consiliului, ale Comisiei și ale Băncii Centrale Europene, altele decât recomandările și avizele, și a actelor Parlamentului European și ale Consiliului European menite să producă efecte juridice față de terți. Aceasta controlează, de asemenea, legalitatea actelor organelor, oficiilor sau agențiilor Uniunii destinate să producă efecte juridice față de terți⁵⁸⁹. În cazul în care se depune un astfel de recurs, BCE trebuie să actualizeze prompt publicația pentru a arăta stadiul și rezultatul final al recursului.

În dependență de numărul de instituții financiare și de mărimea fiecărui stat membru, BCE a publicat o listă de sancțiuni, în intervalul dintre 2023 - 2025⁵⁹⁰, iar primul loc îl are Germania cu 32 de sancțiuni: Sparkasse Märkisches Sauerland, Hemer - Menden, TRUMPF Financial Services GmbH, Sparkasse Mitten im Sauerland, Sparkasse Oberhessen, Sutor Bank GmbH, Volksbank Westerstede eG, LfA Förderbank Bayern, Credit Europe Bank N.V. Niederlassung Deutschland, Vereinigte Volksbank Raiffeisenbank eG, Sparkasse Celle-Gifhorn-Wolfsburg, DNB Bank ASA Filiale Deutschland, VR Bank Westküste eG, NATIXIS Pfandbriefbank AG, TEN31 Bank AG, Raiffeisenbank Buch-Eching eG, Hoist Finance AB Niederlassung Deutschland, Harzsparkasse, Sparkasse Westmünsterland, Kreissparkasse Tübingen, Santander Consumer Bank Aktiengesellschaft, Sparkasse Lüneburg, Clearstream Banking Aktiengesellschaft, Sparkasse Zwickau, Sparkasse Hochfranken, Sparkasse Olpe-Drolshagen-Wenden, J.P. Morgan SE, Raiffeisenbank Rehling eG, DekaBank Deutsche Girozentrale, Volksbank Baumberge eG, Bankhaus Ellwanger&Geiger AG, BMW Bank GmbH, UBS Europe SE.

Urmează Franța cu 19 sancțiuni: AGENCE FRANCE LOCALE, Caisse de crédit municipal de Toulon, MUFG Bank, Ltd, HSBC Bank Plc, Qatar National Bank, Citibank Europe plc, Monte Paschi banque S.A., BOA France, GRESHAM Banque, Bank of China Limited, EUROPE ARAB BANK SA, Banque Edel SA, Mobilis banque, CACEIS Bank, BNP Paribas Réunion, AXA Banque, BPCE, Mega International Commercial Bank Co, UBS (Monaco) S.A.

Italia revine cu 11 sancțiuni: BANCA NAZIONALE DEL LAVORO SPA, BANCA MEDIOLANUM S.P.A., IMPREBANCA S.P.A., BANCA SISTEMA S.P.A., SOCIETE

⁵⁸⁸ Regulamentul (CE) nr. 2157/1999 al Băncii Centrale Europene din 23 septembrie 1999 *privind competența Băncii Centrale Europene de a impune sancțiuni*.

⁵⁸⁹ Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

⁵⁹⁰ European Central Bank. *Sanctions imposed by the ECB*. [online] [accesat: 16.12.2025] Disponibil: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/sanctions/html/index.en.html>

GENERALE, Banca Ifis SpA, JPMORGAN CHASE BANK NATIONAL ASSOCIATION, MILAN BRANCH, UBS Europe SE, BANCA POPOLARE DEL CASSINATE SOCIETA' COOPERATIVA PER AZIONI, ICCREA BANCA S.P.A., BANCO BILBAO VIZCAYA ARGENTARIA S.A. (BBVA).

În final, mai puține sancțiuni au statele mai mici, Austria (4) - DolomitenBank Osttirol-Westkärnten eG, Bankhaus Carl Spängler & Co AG, Marchfelder Bank eG, LGT Bank AG, Zweigniederlassung Österreich. Belgia (2) - KBC Bank, Intesa Sanpaolo Wealth Management – Belgium Branch. Croația (1) - KentBank d.d. Cipru (1) - Eurobank Cyprus Ltd. Estonia (3) - TARTU HOIU-LAENUÜHISTU, Bigbank AS, AS LHV Pank. Letonia (2) - AS "SEB banka", OP Corporate Bank Plc filiāle Latvijā. Olanda (2) - Triodos Bank N.V., Delen Private Bank N.V. Portugalia (1) - Banco de Sabadell - S.A. - Sucursal em Portugal. Spania (1) - Intesa Sanpaolo S.p.A., Sucursal en España. Irlanda (1) - Sligo Credit Union Limited, însumând un total de 92 de sancțiuni la un total de 80 de instituții.

Sancțiuni impuse de BCE în conformitate cu articolul 18 alineatul (6) din *Regulamentul privind mecanismul unic de supraveghere*⁵⁹¹ și cu articolul 132 din *Regulamentul-cadru privind mecanismul unic de supraveghere*⁵⁹², în perioada de referință 2017 - 2025 sunt în număr de 31⁵⁹³. Sancțiuni impuse de autoritățile naționale competente în cadrul procedurilor inițiate la cererea BCE, care în conformitate cu articolul 18 alineatul (5) din *Regulamentul privind mecanismul unic de supraveghere*⁵⁹⁴ și cu articolul 134 din *Regulamentul-cadru privind mecanismul unic de supraveghere*⁵⁹⁵, BCE poate solicita autorităților naționale competente relevante să inițieze proceduri în vederea impunerii de sancțiuni, dacă este cazul, care a rezultat în perioada de referință 2016 - 2025 în 17 sancțiuni⁵⁹⁶. În plus, în perioada de referință 2024 - 2025, BCE a publicat 2 sancțiuni pentru încălcarea cerințelor de raportare statistică⁵⁹⁷, pentru nerespectarea obligațiilor

⁵⁹¹ Regulamentul (UE) nr. 1024/2013 al Consiliului din 15 octombrie 2013 de conferire a unor atribuții specifice Băncii Centrale Europene în ceea ce privește politicile legate de supravegherea prudențială a instituțiilor de credit.

⁵⁹² Regulamentul (UE) nr. 468/2014 al Băncii Centrale Europene din 16 aprilie 2014 de instituire a cadrului de cooperare la nivelul Mecanismului unic de supraveghere între Banca Centrală Europeană și autoritățile naționale competente și cu autoritățile naționale desemnate (Regulamentul-cadru privind MUS).

⁵⁹³ European Central Bank. *Supervisory sanctions imposed by the ECB*. [online] [accesat: 18.12.2025] Disponibil: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/activities/sanctions/supervisory-sanctions/html/index.en.html>

⁵⁹⁴ Regulamentul (UE) nr. 1024/2013 al Consiliului din 15 octombrie 2013 de conferire a unor atribuții specifice Băncii Centrale Europene în ceea ce privește politicile legate de supravegherea prudențială a instituțiilor de credit.

⁵⁹⁵ Regulamentul (UE) nr. 468/2014 al Băncii Centrale Europene din 16 aprilie 2014 de instituire a cadrului de cooperare la nivelul Mecanismului unic de supraveghere între Banca Centrală Europeană și autoritățile naționale competente și cu autoritățile naționale desemnate (Regulamentul-cadru privind MUS).

⁵⁹⁶ European Central Bank. *Sanctions imposed by the NCAs in proceedings opened at the ECB's request*. [online] [accesat: 22.12.2025] Disponibil: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/activities/sanctions/supervisory-sanctions/html/index.en.html>

⁵⁹⁷ European Central Bank. *Sanctions for breaches of statistical reporting requirements*. [online] [accesat: 22.12.2025] Disponibil: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/sanctions/html/index.en.html>

care decurg din *Regulamentul (UE) nr. 1333/2014 al Băncii Centrale Europene din 26 noiembrie 2014 privind statisticile piețelor monetare*⁵⁹⁸.

În cazul României, aplicarea sancțiunilor de conformitate de către Banca Națională a României activează aceleași mecanisme de drept internațional privat, măsurile punitive acționând ca norme de aplicație imediată care se impun prioritar acționarilor și managerilor europeni din rațiuni de ordine publică economică, în timp ce răspunderea civilă a acestora din urmă pentru prejudiciile transfrontaliere generate de neconformitate este guvernată direct de prevederile uniforme ale *Regulamentului Roma II*.

4.3. Asemănările crizei financiar-bancare din SUA și Republica Moldova

Criza financiară din 2007-2008 nu a fost un accident sau un eveniment determinat de piață, dar este recunoscută drept rezultatul unui lung proces de dereglementare financiară în Statele Unite, combinat cu o supraveghere slabă și o încredere greșită în autodisciplina pieței, cu legi care au fost abrogate sau modificate, care împreună, au permis asumarea excesivă de riscuri, creșterea activității de *shadow-banking*⁵⁹⁹ și crearea unor instrumente financiare complexe care au destabilizat întregul sistem.

Întrucât cele mai mari centre financiar-bancare din SUA, cum ar fi Goldman Sachs, JPMorgan, Morgan Stanley, Lehman Brothers, Citigroup, precum și alte centre, inclusiv Bursa de Valori din New York își aveau sediul pe Wall Street, New York, SUA, această stradă a fost considerată de-a lungul timpului drept centrul SUA și global al finanțelor, dar și epicentrul marilor progrese sau crize financiare.

Pe de cealaltă parte, la zi, din 10 bănci active din Republica Moldova, a căror profit total constituia 4,925,691,015 MDL⁶⁰⁰, un total de 83% din profit aparțineau a 3/4 bănci de importanță sistemică dintre care 1.953.699.769 MDL (40%) îi aparține BC „MAIB” S.A., 1.360.253.942 MDL (28%) îi revine BC „Moldindconbank” S.A.⁶⁰¹ și 749.902.388 MDL (15%) îi revine B.C. „Victoriabanc” S.A. își au amplasarea fizică pe strada 31 august 1989, Chișinău, Republica Moldova. A patra bancă de importanță sistemică OTP Bank S.A., cu un profit de 518.705.685

⁵⁹⁸ Regulamentul (UE) nr. 1333/2014 al Băncii Centrale Europene din 26 noiembrie 2014 *privind statisticile referitoare la piețele monetare*.

⁵⁹⁹ Sistemul „*shadow-banking*” (tradus din engleză „din umbră”) se referă la activități financiare similare băncilor, cum ar fi creditarea, desfășurate de instituții nebancare în afara reglementărilor bancare tradiționale, oferind credite, dar cu o supraveghere mai redusă, riscuri mai mari, acționând ca băncile, dar în „umbră”.

⁶⁰⁰ Banca Națională a Moldovei. *Rapoarte financiare pe sectorul bancar - Contul de profit sau pierdere*. [online] [accesat: 17.01.2026] Disponibil: <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB6.xhtml>

⁶⁰¹ Juridic, adresa BC „Moldindconbank” S.A. se află pe str. Armenească 38, Chișinău, care este situată în intersecție cu strada 31 august 1989, Chișinău.

MDL (10%) își are sediul la doar o mică distanță (200 metri) de strada 31 august 1989, Chișinău, iar consolidat, cele 4 bănci de importanță sistemică dețin 93% din profit.

Prin urmare, având în vedere focalizarea pe aceeași stradă a celor mai mari bănci locale, **putem considera strada 31 august 1989 din Chișinău drept ”Wall Street de Moldova”**, care în viitor, va avea un impact puternic asupra progresului sau stagnării sistemului bancar, a calității serviciilor bancare prestate consumatorilor, dar și a calității relațiilor cu acționarii acestora, prin urmare, organele cu funcții de supraveghere ar trebui să-și focalizeze atenția asupra acestei ”străzi”.

În continuare, una dintre cele mai importante schimbări juridice care a culminat criza bancară începută de Wall Street, New York, SUA în a fost abrogarea efectivă în 1999 a Legii Glass-Steagall, denumită oficial *Banking Act of 1933*, realizată prin Legea Gramm-Leach-Bliley din 1999⁶⁰². Legea originală Glass-Steagall a fost introdusă după Marea Depresiune din 1929 cu scopul de a separa sistemul bancar comercial de cel bancar de investiții. Băncile comerciale aveau voie să accepte depozite și să acorde împrumuturi, în timp ce băncile de investiții puteau tranzacționa valori mobiliare și se puteau angaja în activități speculative, din considerentul că depozitele oamenilor nu ar trebui să fie puse în pericol de speculații. Întrucât în anii 1990, această separare era considerată de mulți factori de decizie politică ca fiind depășită, prin *Legea Gramm-Leach-Bliley* s-au eliminat restricții cheie și a fost permis instituțiilor financiare să combine sistemul bancar comercial, sistemul bancar de investiții și asigurările sub o singură structură corporativă, ce a dus la apariția conglomeratelor financiare foarte mari și complexe.

Un impact asemănător l-a adus aprobarea în anul 2000 a *Legii privind modernizarea contractelor futures pe mărfuri*⁶⁰³, care a abordat instrumentele derivate, în special cele extra-bursiere⁶⁰⁴, cum ar fi *swap*-urile pe riscul de credit⁶⁰⁵, excluzând în mod explicit majoritatea instrumentelor derivate din reglementare, însemnând că instrumentele derivate nu mai trebuiau tranzacționate la burse, nu existau cerințe de transparență, nu existau cerințe de capital sau marjă, iar autoritățile de reglementare nu aveau o autoritate clară pentru a supraveghea aceste piețe.

Prin urmare, actualizarea legislației în anii 2000, care a interzis efectiv atât autorităților federale, cât și celor la nivelul statelor să exercite supravegherea reglementară asupra instrumentelor derivate extra-bursiere, a eliminat constrângerile care altfel ar fi putut atenua

⁶⁰² United States *Gramm–Leach–Bliley Act*.

⁶⁰³ United States *Commodity Futures Modernization Act of 2000*.

⁶⁰⁴ *Instrumentele derivate extra-bursiere* (eng. over-the-counter) sunt contracte financiare negociate privat, tranzacționate direct între două părți, mai degrabă decât pe o bursă centralizată, permițând un nivel ridicat de personalizare pentru a acoperi riscuri specifice, cum ar fi ratele dobânzilor sau valutele.

⁶⁰⁵ Un *swap pe riscul de credit* (eng. credit default swap) este un instrument financiar derivat care acționează ca o asigurare, în care un cumpărător efectuează plăți regulate (prime) către un vânzător, care este de acord să plătească cumpărătorului o sumă mare dacă un anumit debitor nu își achită datoria (cum ar fi o obligațiune) sau se confruntă cu un alt „eveniment de credit” (faliment, neplată).

utilizarea pe scară largă a acestor instrumente derivate, care au fost utilizate de instituțiile financiare și investitori pentru a se proteja împotriva sau a specula pe fluctuațiile prețurilor, ratelor dobânzilor, indicilor sau chiar a evenimentelor nefaste, au putut brusc să se extindă fără impunerea vreunei monitorizări formale, creând astfel un mediu în care valoarea lor noțională a crescut în cele din urmă la aproximativ 673 trilioane de dolari, într-o piață afară de sfera de competență a autorităților de supraveghere⁶⁰⁶, bani a căror acoperire real nici nu existau în economie, PIB-ul global în 2007 ajungând abia la aproximativ 58 trilioane de dolari⁶⁰⁷.

După cum a fost menționat mai sus, criza a fost amplificată semnificativ de creșterea sistemului *shadow-banking*, care a îndeplinit funcții bancare de bază fără a fi supus cadrului de reglementare aplicat băncilor comerciale, angajându-se în intermedierea creditelor, transformarea scadențelor⁶⁰⁸ și efectul de levier⁶⁰⁹, dar au operat în afara cerințelor precum regulile de adecvare a capitalului, rezervele de lichiditate, asigurarea depozitelor și supravegherea prudențială - standardele minime de conformitate cerute pentru aceste activități bancare.

În Statele Unite, băncile comerciale și activitatea lor bancară a fost reglementată în cadrul unor cadre precum *Legea Federală privind Asigurarea Depozitelor*⁶¹⁰ și standardele de capital Basel I din 1988⁶¹¹, care impuneau rate minime de capital și ofereau acces la facilitățile de creditor de ultimă instanță ale Rezervei Federale a SUA. În schimb, principalele entități de tip *shadow-banking*, inclusiv băncile de investiții, vehiculele de investiții structurate⁶¹², obligațiuni corporative, fondurile mutuale de pe piața monetară și dealerii de valori mobiliare, nu au fost supuse unor constrângeri comparabile, întrucât nu exista o legislație să reglementeze aceste activități.

Când prețurile locuințelor din SUA au început să scadă și restanțele la creditele ipotecare au crescut în 2006-2007, valoarea produselor ipotecare structurate a devenit incertă, deoarece aceste active erau complexe și opace și investitorii nu au putut evalua cu ușurință amploarea pierderilor sau distribuția riscului între instituții. Drept urmare, contrapărțile de pe piețele de

⁶⁰⁶ The Financial Crisis Inquiry Commission. Final Report of the National Commission on the Causes of the Financial and Economic Crisis in the United States. Public Law 111-21 Ianuarie 2011, pag. xxiv (pag. 24).

⁶⁰⁷ PIB-ul Mondial. [online] [accesat: 23.04.2024] Disponibil: <https://www.indexmundi.com/facts/world/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>

⁶⁰⁸ *Transformarea scadențelor*: obținerea de fonduri pe termen scurt pentru a investi în active pe termen lung.

⁶⁰⁹ *Efectul de levier* este o strategie financiară ce permite investitorilor să controleze poziții de piață mult mai mari decât capitalul propriu, folosind fonduri împrumutate, amplificând astfel potențialul de profit, dar și riscul de pierdere.

⁶¹⁰ United States *Federal Deposit Insurance Act*.

⁶¹¹ Basel Committee on Banking Supervision. *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*. 1988, Bank for International Settlements, Basel, Switzerland.

⁶¹² *Vehiculele de investiții structurate* sunt produse financiare complexe, create prin combinarea mai multor active (acțiuni, obligațiuni, mărfuri, derivate) pentru a oferi investitorilor randamente personalizate, protecția capitalului sau acces la piețe noi, fiind adaptabile nivelului de risc al fiecărui client

finanțare pe termen scurt au redus creditarea, au crescut reducerile de garanții sau au refuzat să transfere complet finanțarea, comportament care a funcționat ca un echivalent modern al unei retrageri masive a activelor bancare.

Absența cerințelor legale de lichiditate a băncii centrale a obligat instituțiile de tip *shadow-banking* să lichideze activele în condiții de dificultate prin vânzări forțate, care au scăzut prețurile activelor în întregul sistem financiar, generând pierderi la prețul de piață care au afectat atât băncile reglementate, cât și instituțiile financiare nebancare. Interconectarea instituțiilor de tip *shadow-banking* cu sistemul bancar tradițional prin intermediul instrumentelor derivate, liniilor de credit și expunerilor a cauzat propagarea rapidă a pierderilor, din cauza lacunelor de reglementare a piețelor instrumentelor derivate extra-bursiere, în special *swap*-urile pe risc de credit, în urma Legii de modernizare a contractelor *futures* pe mărfuri din 2000, expusă anterior.

Un alt pachet de modificări legislative, anume modificările ale regulilor de capital în 2004, în care Comisia pentru Valori Mobiliare și Burse din SUA a modificat *Regulile de capital net pentru băncile mari de investiții*⁶¹³, a permis unor firme importante precum Lehman Brothers, Bear Stearns și Merrill Lynch să utilizeze modele interne de risc pentru a calcula cerințele de capital, ce nu era permis băncilor comerciale tradiționale care aveau cerințe legale mai prudente, permițând băncilor de investiții să își mărească exagerat de mult gradul de îndatorare, întrucât legea nu le impunea să dețină rezerve de capital comparabile cu cele ale băncilor comerciale.

Raportul final al Comisiei Naționale privind Cauzele Crizei Financiare și Economice din Statele Unite a relevat că proporția debitorilor care au intrat în incapacitate de plată a creditelor ipotecare în doar câteva luni de la contractarea unui împrumut aproape s-a dublat între vara anului 2006 și sfârșitul anului 2007. Acest lucru sugerează că mulți debitori obțineau credite ipotecare pe care nu erau nici capabili financiar să le ramburseze, nici nu intenționau să le ramburseze. Incidența fraudei ipotecare a crescut brusc într-un mediu cu standarde de creditare în scădere și o supraveghere de reglementare insuficientă. Mai exact, rapoartele de activități suspecte - depuneri de către instituțiile depozitare cu privire la potențiale infracțiuni financiare - legate de fraudă ipotecară au crescut de douăzeci de ori între 1996 și 2005, apoi au crescut mai mult decât dublu între 2005 și 2009, estimându-se că **pierderile legate de fraudă la creditele ipotecare au avut loc între 2005 și 2007 și s-au ridicat la aproximativ 112 miliarde de dolari**. Creditorii au acordat

⁶¹³ United States Securities and Exchange Commission. *Alternative Net Capital Requirements for Broker Dealers That Are Part of Consolidated Supervised Entities (final rule, 2004)*. Release No. 34 49830.

împrumuturi pe care știau că debitorii nu și le pot permite, creând potențialul unor pierderi substanțiale pentru investitorii în titluri garantate cu ipotecă⁶¹⁴.

Problemele juridice fundamentale atât în Statele Unite, cât și în Republica Moldova au fost actualizarea cadrului de reglementare într-o formă mai permisivă a activităților bancare și lipsa de acțiune a autorităților de supraveghere, care în loc de a-și îndeplini rolul de prevenire și intervenție timpurie, a jucat doar rolul de spectator, până când a devenit prea târziu și s-a ajuns la intervenția finală a autorităților de a stopa colapsul total al economiei. În Statele Unite, Comisia de Anchetă privind Criza Financiară din Statele Unite (în continuare Comisia de Anchetă din SUA), constituită în 2010 a subliniat că criza financiară nu a fost un eveniment imprevizibil, dar era previzibilă și prevenibilă în temeiul legislației în vigoare la acel moment. Autoritățile de reglementare, abilitate de legea federală cum ar fi Rezerva Federală, Oficiul Controlorului Monedei, și Comisia pentru Valori Mobiliare și Burse dețineau suficiente competențe statutare în temeiul *Federal Reserve Act*⁶¹⁵ (1913), *Securities Act*⁶¹⁶ (1933), *Securities Exchange Act*⁶¹⁷ (1934), *Banking Act* (1933) cunoscută sub *Legea Glass-Steagall*, precum și al altor reglementări federale emise pentru a limita efectul de levier, a monitoriza titlurile garantate cu active și a constrânge asumarea de riscuri de către instituțiile mari. Cu toate acestea, competențele extinse conferite de legi au fost neutilizate de către autoritățile de supraveghere, contrar obligațiilor legale.

Republica Moldova a cunoscut un eșec juridic comparabil. Comisia parlamentară de anchetă pentru elucidarea tuturor circumstanțelor devalizării sistemului bancar din Republica Moldova și investigării fraudei bancare (în continuare Comisia de Anchetă din Moldova), constituită în 2019 cu scopul de apreciere politică a acțiunilor și inacțiunilor politicienilor și demnitarilor de stat abilitați cu atribuții legale în domeniul financiar-bancar, care au favorizat demararea, organizarea și realizarea procesului de devalizare a sistemului bancar în perioada 2011–2015, a constatat că, deși Banca Națională a Moldovei avea autoritate formală de supraveghere, inclusiv capacitatea de a restricționa practicile de creditare și de a aplica standarde prudentiale, aceste competențe nu au fost exercitate eficient, iar băncile s-au angajat în scheme ilegale pe termen lung fără teama de repercusiuni, în special a persoanelor fizice responsabile din cadrul autorităților de supraveghere și a băncilor problematice⁶¹⁸.

⁶¹⁴The Financial Crisis Inquiry Commission. Final Report of the National Commission on the Causes of the Financial and Economic Crisis in the United States. Public Law 111-21 Ianuarie 2011, pag. xxii (pag. 22).

⁶¹⁵ United States *Federal Reserve Act* 1913.

⁶¹⁶ United States *Securities Act of* 1933.

⁶¹⁷ United States *Securities Exchange Act* 1934.

⁶¹⁸ Parlamentul Republicii Moldova. *Raportul nr. 120 din 08.10.2019 al Comisiei de anchetă pentru elucidarea tuturor circumstanțelor devalizării sistemului bancar din Republica Moldova și investigării fraudei bancare*. Chișinău, Moldova.

Ambele crize demonstrează că responsabilitatea juridică neclară între instituțiile de reglementare poate amplifica riscul sistemic, întrucât cadrul juridic a permis autorităților de supraveghere să transfere responsabilitatea una către alta, lăsând zonele critice nemonitorizate. Comisia de Anchetă din SUA a identificat structura de reglementare a SUA ca fiind extrem de fragmentată, cu competențe suprapuse și mandate neclare, întrucât Rezerva Federală supraveghea holdingurile bancare mari, Oficiul Controlorului Monedei reglementa băncile naționale constituite sub legea federală, nu sub legile statelor, iar Comisia pentru Valori Mobiliare și Burse monitoriza piețele de valori mobiliare, și fiecare entitate opera în baza unor mandate legale separate, creând lacune în responsabilitatea comună pentru riscul sistemic. Comisia de Anchetă din Moldova a raportat că responsabilitatea pentru supravegherea bancară, aplicarea legii și elaborarea politicilor a fost împărțită între Banca Națională a Moldovei, Comisia Națională a Pieței Financiare, Guvernul, Ministerul Finanțelor și alți actori politici, structură care a permis autorităților de reglementare și supraveghere să evite responsabilitatea, contribuind la intervenții întârziate, în ciuda semnelor clare de avertizare de insolvență.

În plus, aspectele privind guvernanta corporativă s-au dovedit inefficientă în ambele crize, în ciuda obligațiilor formale incluse în legislație. Comisia de Anchetă din SUA a documentat că consiliile de administrație nu au reușit să exercite o supraveghere semnificativă asupra conducerii executive, cu toate că obligațiile legale impuneau membrilor consiliilor de administrație să monitorizeze riscurile și să asigure o gestionare prudentă de către membrii organelor executive, însă aceștia s-au angajat în investiții excesive și speculative în titluri garantate cu ipoteci și într-o dependență de finanțare pe termen scurt, comportamente permise din punct de vedere legal, dar încălcau standardele de conformitate și gestionare a riscului intern. În mod similar, Comisia de Anchetă din Moldova a raportat că structurile de guvernanta bancară au fost acaparate de acționari și persoane din interior care controlau de facto băncile, ceea ce a făcut ca consiliile de administrație să fie lipsite de putere funcțională, într-un caz concret s-a ajuns prin instanță suspendarea atribuțiilor consiliului de administrație, în vederea stopării supravegherii activității organelor executive ale băncii. Deși legislația impunea o supraveghere independentă și o gestionare a riscurilor, aceste garanții au fost eludate prin control informal, astfel legea a devenit inefficientă.

Toleranța legii față de asumarea excesivă de riscuri, poate fi numit un alt catalizator, întrucât autoritățile de supraveghere s-au axat mai mult pe autodisciplina pieței, decât pe un control prudent pe datele reale ale economiei, precum prevede și legislația în materie de supraveghere. În

Moldova, raportul Kroll⁶¹⁹ notează că băncile au concentrat creditele către părți afiliate și s-au angajat în scheme de creditare riscante care erau legale din punct de vedere tehnic din cauza lacunelor în transparența proprietății și a neaplicării legii de către autoritățile publice responsabile de combaterea spălării banilor, care au generat în extragerea de capital prin împrumuturi către părți afiliate și alte aranjamente complexe, situație care, în ambele cazuri, a creat o criză de lichiditate care ulterior ar necesita intervenția guvernului, din cauza legislației permissive care a creat stimulente pentru comportamente care au destabilizat sectorul bancar.

Consecințe pentru SUA: Conform Raportul auditorilor independenți, situațiile financiare combinate ale Băncilor Rezervei Federale pentru exercițiile financiare încheiate la 31 decembrie 2008 și 2007, activele totale ale Rezervei Federale la sfârșitul anului 2007 erau de aproximativ 915 miliarde USD, iar la sfârșitul anului 2008, activele totale ale Rezervei Federale au crescut la aproximativ 2,25 trilioane USD, ce rezultă o creștere netă de **cel puțin 1.33 trilioane USD**⁶²⁰. O creștere a activelor corespunde creșterii soldurilor rezervelor din sistemul bancar, ceea ce înseamnă „*injectare de bani*” în termeni bancari. În acest caz, bilanțul este cel mai bun indicator oficial al banilor pe care Rezerva Federală i-a introdus în sistemul financiar prin împrumuturi către bănci, achiziții de titluri de valoare, facilități de credit de urgență și depozite de către instituțiile depozitare.

Adițional acestor acțiuni de către stat, s-a creat un program de salvare a activelor problematice, instituit prin *Legea de stabilizare economică de urgență din 2008*⁶²¹ care a autorizat angajamente de până la 700 de miliarde USD din partea Departamentului Trezoreriei SUA pentru stabilizarea financiară. Acest program a fost separat de intervențiile Rezervei Federale și a implicat cumpărarea de active cu probleme și injectarea de capital în bănci de către Trezorerie. Deși Congresul a autorizat inițial 700 de miliarde USD pentru program în octombrie 2008, această sumă a fost redusă la **475 de miliarde USD** prin *Legea Dodd-Frank privind reforma Wall Street și protecția consumatorilor*⁶²², dintre care 250 de miliarde de dolari au fost angajate în programe de stabilizare a instituțiilor bancare, 27 de miliarde USD au fost angajate prin programe de repornire a piețelor de credit, 82 de miliarde USD au fost angajate pentru stabilizarea industriei auto din SUA, 70 de miliarde USD au fost angajate pentru stabilizarea American International Group, iar

⁶¹⁹ Kroll LLC. *Kroll Report, Project Tenor II for National Bank of Moldova. Summary Report*. Marea Britanie, Londra, 20.12.2017.

⁶²⁰ The United States Federal Reserve Banks. *The Federal Reserve Banks Combined Financial Statements as of and for the Years Ended December 31, 2008 and 2007 and Report of Independent Auditors*. 20.04.2009, Washington DC, SUA.

⁶²¹ United States *Emergency Economic Stabilization Act of 2008*.

⁶²² United States *Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act*.

46 de miliarde USD au fost angajate pentru programe de ajutorare a familiilor aflate în dificultate pentru a evita executarea silită, aceste cheltuieli fiind efectuate în timp⁶²³.

Pe dea cealaltă parte, esența crizei bancare în Republica Moldova din 2014 constă în mai multe episoade de fraude și lipsa reacției din partea autorităților de supraveghere reglementate, prin urmare particularități ce țin de dreptul penal, vor fi analizate aspectele din perspectiva dreptului privat, după cum urmează. Este evident că o asemenea situație nu poate fi făcută de un singur om, o singură instituție, printr-o singură intenție și într-un singur an. De fapt, acest lucru nu poate fi făcut nici dacă dublezi sau triplezi eforturile. Prin analogie, subliniem aplicabilitatea legilor fizicii în materie de observare astronomică, atunci când observatorii de pe Pământ captează, în prezent, cu ajutorul tehnologiilor speciale anumite evenimente îndepărtate, acele evenimente la locul lor de întâmplare, de fapt, au avut loc cu mult timp înainte ca acestea să fie captate de observatorii de pe Pământ. Prin urmare, nu este științific corect de a analiza nemijlocit evenimentele din preajma anului 2014, ci de a începe de la primele acțiuni care au dus treptat la crearea premiselor și a pârgăhiilor care au făcut posibil acest lucru, și anume din 2005.

La data de 15.11.2001 a fost aprobată Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor⁶²⁴, care a pus bazele standardelor internaționale în materie de combatere a spălării banilor într-o lege de doar 12 articole, totuși o premieră pentru Republica Moldova cu referire la cadrul de administrare a acestui aspect. În 2005, prin adoptarea Legii nr. 255 din 27.10.2005⁶²⁵, art. 5 operațiuni financiare limitate și suspecte, alin. (3) *„[d]atele privind operațiunile financiare limitate sau suspecte se expediază Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției.”*, devine *„Datele privind operațiunile financiare limitate sau suspecte, **cu excepția operațiunilor de acest fel care se efectuează de către nerezidenți în instituțiile financiare din Republica Moldova sau în filialele și sucursalele băncilor străine autorizate în Republica Moldova, se expediază Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției.”***, fiind adăugat un nou alin. (4) care prevedea că *„[d]atele despre persoanele în privința cărora sunt stabilite excepțiile menționate la alin. (3) se prezintă autorităților abilitate ale altor state în strictă conformitate cu prevederile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.”*

Este demnă de critică o asemenea intervenție, din cel puțin două perspective, întrucât aceasta lipsește de facto autoritățile locale să cunoască situația operațională în cadrul sistemului bancar de către nerezidenți, fără a se lua în calcul că acești nerezidenți pot acționa din numele și

⁶²³ United States Department of the Treasury. Troubled Asset Relief Program. [online] [accesat: 19.12.2023] Disponibil: <https://home.treasury.gov/data/troubled-asset-relief-program>

⁶²⁴ Legea nr. 633 din 15-11-2001 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor.

⁶²⁵ Legea nr. 255 din 27-10-2005 pentru modificarea și completarea Legii nr. 633-XV din 15 noiembrie 2001 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului.

cu banii rezidenților, precum și din perspectiva că atunci când un nerezident săvârșește o crimă pe teritoriul Republicii Moldova, organele de drept de pe teritoriul Republicii Moldova aplică măsurile de constrângere imediate pentru protejarea societății, dar nu informează autoritățile abilitate ale altor state și așteaptă de la acestea acțiuni concrete pe teritoriul suveran al Republicii Moldova.

Suplimentar, pentru anii 2005 – 2008 a fost promovată o agendă legislativă cu rol de catalizator, anume reducerea în 2008 a impozitului pe profit de la 15% la 0% dacă acesta era investit⁶²⁶. În urma analizei Codului Fiscal, aferent cotelor de impozit prevăzute de art. 15 lit. b), „pentru persoanele juridice - în mărime de 15% din venitul impozabil”, din 23.11.2007 s-a ajuns „pentru persoanele juridice - în mărime de 0 % din venitul impozabil” în baza modificărilor operate prin Legea 231 din 02.11.2007⁶²⁷, prevedere în vigoare până la data de 27.12.2012, care prin Legea 281 din 07.12.2012⁶²⁸ a modificat cota de impozit de la art. 15 lit. b) „pentru persoanele juridice - în mărime de 12% din venitul impozabil”. Măsura fiscală de 0 % pentru profit reinvestit este văzută de către specialiști în domeniu mai degrabă un instrument general de stimulare economică, reforma fiscală din 2008 având ca scop reducerea impozitării directe pentru întreprinderi (inclusiv profit reinvestit) pentru a stimula investițiile⁶²⁹, nu neapărat un mecanism dedicat băncilor, totuși, aceasta a avut un rol de catalizator pentru acțiunile ulterioare.

Prin aprobarea Legii nr. 245/2008⁶³⁰ cu privire la secretul de stat, s-a abrogat Legea nr. 106/1994 cu privire la secretul de stat⁶³¹, și a fost introdus accesul la secretele de stat a persoanelor din domeniul supravegherii sectorului financiar bancar la art. 28 alin (1) al Legii nr. 245/2008, care prevedea că „[...] guvernatorul Băncii Naționale a Moldovei, [...], președintele Comisiei Naționale a Pieței Financiare [...] și conducătorii altor autorități administrative centrale prevăzute de Legea nr.64-XII din 31 mai 1990 cu privire la Guvern au dreptul de acces la secretul de stat de la numirea (alegerea) lor în funcție. Accesul acestor persoane la secretul de stat de

⁶²⁶ GHERCU, M., Realizarea obiectivelor de politică economică prin folosirea instrumentelor fiscale și monetare, aprecieri privind reformele fiscale ale României și Republicii Moldova. Revista teoretico-științifică “Economie și sociologie”, nr. 2/2010, pp. 198-209, Institutul de Economie, Finanțe și Statistică al AȘM și MEC, Chișinău, Republica Moldova, ISSN 1857- 4130, pag. 206.

⁶²⁷ Codul Fiscal al Republicii Moldova nr. 1163 din 24-04-1997. Publicat în Monitorul Oficial: 18-09-1997, nr. 62 art. 522, versiune în vigoare din 23.11.2007 în baza modificărilor prin LP. 231-XVI din 02.11.07, MO180-183/23.11.07 art.693.

⁶²⁸ Codul Fiscal al Republicii Moldova nr. 1163 din 24-04-1997. Publicat în Monitorul Oficial: 18-09-1997, nr. 62 art. 522, versiune în vigoare din 27.12.2012 în baza modificărilor prin LP. 281 din 07.12.12, MO270-272a/27.12.12 art.869.

⁶²⁹ NOROC, D. *Politica fiscală din perspectiva creșterii economice și consolidarea finanțelor publice*, Teză de doctorat, C.Z.U.: 336.22.02:338.1(478)(043), pp. 53-58.

⁶³⁰ Legea nr. 245 din 27-11-2008 cu privire la secretul de stat.

⁶³¹ Legea nr. 106 din 17-05-1994 cu privire la secretul de stat.

toate gradele de secretizare li se acordă în virtutea funcției deținute și după întocmirea obligației scrise privind nedivulgarea secretului de stat.”.

Totodată, au fost operate un șir de modificări la Codul Penal al Republicii Moldova, printre care la art. 251. „Însușirea, înstrăinarea, substituirea sau tăinuirea bunurilor **gajate**, sechestrate sau confiscate ori utilizarea lor în alte scopuri, săvârșită de o persoană căreia i-au fost încredințate aceste bunuri sau care era obligată, conform legii, să asigure integritatea lor, se pedepsește cu amendă în mărime de la 1000 la 1500 unități convenționale sau cu închisoare de la 3 la 7 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 1000 la 3000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate”, în urma modificărilor operate prin pct. 124 al Legii nr. 277/2008⁶³² „Articolul 251: în denumire și dispoziție, cuvântul „gajate,” se exclude; în sancțiune, cuvintele „de la 3 la 7 ani” se înlocuiesc cu cuvintele „de până la 3 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 3 ani”, devine în următoarea formulare „Articolul 251. Însușirea, înstrăinarea, substituirea sau tăinuirea bunurilor, sechestrate sau confiscate ori utilizarea lor în alte scopuri, săvârșită de o persoană căreia i-au fost încredințate aceste bunuri sau care era obligată, conform legii, să asigure integritatea lor, se pedepsește cu amendă în mărime de la 1000 la 1500 unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 3 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 1000 la 3000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.”⁶³³. Ulterior, printr-o notă informativă a Ministerului Justiției la proiectul de Lege pentru completarea articolului 251 din Codul penal al Republicii Moldova, se confirmă că prin modificarea textului art. 251 din Codul Penal, a fost exclusă răspunderea penală pentru însușirea, înstrăinarea, substituirea sau tăinuirea bunurilor gajate⁶³⁴.

Prin Legea nr. 62/2008 privind reglementarea valutară⁶³⁵, s-a creat cadrul de reglementare a operațiunilor valutare, schimb valutar, import/export valută, regimul de autorizări, ulterior, Banca Națională a Moldovei a elaborat proiecte de modificare/completare a legii valutare, cu scopul liberalizării treptate a unora operațiuni valutare, inclusiv pentru bănci licențiate: relaxarea cerințelor de autorizare, simplificarea regimului de credite externe / împrumuturi externe pentru

⁶³² Legea nr. 277 din 18-12-2008 pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova.

⁶³³ Codul Penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18-04-2002. Publicat în Monitorul Oficial: 14-04-2009, nr. 72-74 art. 195, versiune în vigoare din 14.04.2009 în baza modificărilor prin LP277-XVI din 18.12.08, MO41-44/24.02.09 art.120. Republicat: Monitorul Oficial nr.72-74/195 din 14.04.2009.

⁶³⁴ Notă informativă la proiectul de Lege pentru completarea articolului 251 din Codul penal al Republicii Moldova [online] [accesat: 03.105.2025] Disponibil: https://particip.gov.md/ro/download_attachment/2352

⁶³⁵ Legea nr. 62 din 21-03-2008 privind reglementarea valutară.

rezidenți/ne-rezidenți^{636 637}, fiind prevăzut ca băncile licențiate să poată acorda credite în valută (inclusiv către nerezidenți), fără a necesita aprobări stricte, în anumite condiții, inclusiv cu inițierea discuțiilor și a proiecte de modificare a cadrului valutar pentru liberalizarea operațiunilor de capital, inclusiv acordarea de credite externe de către băncile licențiate⁶³⁸.

Un alt aspect este includerea pe lista jurisdicțiilor ce nu implementează standarde internaționale de transparență doar a părții de nord a Ciprului prin Hotărârea BNM nr. 91/2013⁶³⁹, partea controlată de către autoritățile Grecești neavând nicio restricție din perspectiva zonelor offshore⁶⁴⁰.

Prin Hotărârea Parlamentului nr. 16/2013 s-a constituit Comisia de anchetă pentru examinarea modului de administrare a pachetului de acțiuni al statului deținut la „Banca de Economii” S.A. și a situației din domeniul financiar-bancar al Republicii Moldova⁶⁴¹, care a emis Raportul Comisiei de anchetă pentru examinarea modului de administrare a pachetului de acțiuni al statului deținut la „Banca de Economii” S.A. și a situației din domeniul financiar-bancar al Republicii Moldova, despre care s-a luat act prin Hotărârea Parlamentului nr. 152/2013⁶⁴².

Acest raport a evidențiat că în „Banca de Economii” S.A. la data de 31.12.2010, statul deținea 56,13% din acțiunile băncii, 39,6% aparțineau celor cinci societăți cu răspundere limitată, iar 4,27% erau deținute de 2491 de persoane fizice și juridice. Activitatea Băncii de Economii fiind reglementată în principal de Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deținatizarea proprietății publice⁶⁴³, Legea nr. 1134/1997 cu privire la societățile pe acțiuni⁶⁴⁴, Legea nr. 550/1995 privind instituțiile financiare⁶⁴⁵, precum și de alte reglementări naționale ale Republicii Moldova.

⁶³⁶ Hotărârea Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr. 304 din 10.12.2016 cu privire la aprobarea Regulamentului privind licențierea, controlul și sancționarea unităților de schimb valutar.

⁶³⁷ Hotărârea Consiliului de Administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.11 din 22.01.2009 cu privire la aprobarea Instrucțiunii cu privire la raportarea unor operațiuni valutare de către băncile licențiate.

⁶³⁸ ȚURCANU, A. *Impactul Fluxurilor Valutar-Financiare Internaționale Asupra Economiei Republicii Moldova*. Chișinău: Academia de Studii Economice a Moldovei, Revistă științifico-didactică Economică, nr. 2 (88), iunie 2014, ISSN 1810-9136.

⁶³⁹ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 91 din 02-05-2013 cu privire la stabilirea listei jurisdicțiilor ce nu implementează standarde internaționale de transparență.

⁶⁴⁰ O „zonă offshore” se referă la o țară sau un teritoriu străin care oferă condiții fiscale, de reglementare și comerciale favorabile, cum ar fi impozite mici sau zero pentru anumite tipuri de venit.

⁶⁴¹ Hotărârea nr. 16 din 22-02-2013 privind constituirea Comisiei de anchetă pentru examinarea modului de administrare a pachetului de acțiuni al statului deținut la „Banca de Economii” S.A. și a situației din domeniul financiar-bancar al Republicii Moldova.

⁶⁴² Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. HP152/2013 din 21.06.2013 cu privire la raportul Comisiei de anchetă pentru examinarea modului de administrare a pachetului de acțiuni al statului deținut la „Banca de Economii” S.A. și a situației din domeniul financiar-bancar al Republicii Moldova.

⁶⁴³ Legea nr. 121 din 04-05-2007 privind administrarea și deținatizarea proprietății publice.

⁶⁴⁴ Legea nr. 1134 din 02-04-1997 privind societățile pe acțiuni.

⁶⁴⁵ Legea nr. 550 din 21-07-1995 instituțiilor financiare.

În martie 2011, Curtea de Conturi a atras atenția conducerii Băncii, inclusiv Consiliului, asupra semnalelor alarmante din structura portofoliului de credite. Printre acestea se numărau: lipsa unei atenții adecvate în analiza situației financiare a beneficiarilor de credite, abordarea iresponsabilă în evaluarea, verificarea și menținerea gajurilor, precum și reevaluarea bunurilor gajate bazată pe estimarea veniturilor viitoare ale întreprinderilor, care nu oferea o imagine completă a valorii reale a acestora și nu garanta Banca împotriva riscului de nerambursare a creditului. O parte din bunurile gajate nu erau clar specificate în ceea ce privește cantitatea și amplasamentul. Monitorizarea lunară a gajurilor se făcea fără verificări la fața locului. Deși regulamentul intern prevede metode de verificare atât la fața locului, cât și din oficiu, Banca acorda prioritate verificării de la distanță. La verificarea gajului la fața locului, efectuată la 25 ianuarie 2011, s-a constatat că mijloacele circulante gajate erau mai puțin valoroase decât suma stipulată în contract, ca urmare a indisponibilității acestora în valoarea contractată. Auditorii au semnalat, de asemenea, existența unor contracte de gaj care nu indicau cantitatea și valoarea totală a bunurilor gajate, menționând doar prețul pe unitate. În plus, acceptarea gajului „pe viitor” nu constituia un obiect clar al gajului cu drept patrimonial asupra acestuia⁶⁴⁶.

Abaterile semnificative înregistrate în 2010 la capitolul „cheltuieli pentru procurarea mărfurilor, servicii pentru reparații capitale, sponsorizări și acțiuni filantropice” nu au fost identificate la timp de Consiliul Băncii și de structurile cu atribuții de control. Aceste deficiențe au fost constatate abia prin Hotărârea Curții de Conturi din martie 2011, pentru perioada 2009–2010. Concluziile Comisiei de anchetă arată că verificarea efectuată de Curtea de Conturi la capitolul „activitatea de creditare” – principala sursă de venit a băncii – a fost superficială și necorespunzătoare. În cadrul controlului nu au fost identificate aspecte privind afilierea beneficiarilor de credite sau a grupurilor de beneficiari care au acționat coordonat. Ignorarea acestor elemente în timpul verificărilor a permis continuarea și, implicit, perpetuarea abaterilor constatate⁶⁴⁷.

Prin urmare, au fost constatate mai multe încălcări ale standardelor de conformitate, cum ar fi activitatea inadecvată a conducerii băncii, realizată cu încălcarea normelor prudențiale, nerespectarea recomandărilor BNM, luarea deciziilor de creditare într-un mod netransparent, raportări eronate și incomplete prezentate Consiliului de Administrație, Ministerului Finanțelor și

⁶⁴⁶ Parlamentul Republicii Moldova. *Raportul nr. 120 din 08.10.2019 al Comisiei de anchetă pentru elucidarea tuturor circumstanțelor devalizării sistemului bancar din Republica Moldova și investigării fraudei bancare*. Chișinău, Moldova.

⁶⁴⁷ Curtea de Conturi a Republicii Moldova. *Curtea de Conturi a efectuat un audit al gestionării patrimoniului public de către “Banca de Economii” S.A. pe perioada anilor 2009-2010*. [online] [accesat: 28.11.2025] Disponibil: https://ccrm.md/ro/curtea-de-conturi-a-efectuat-un-audit-al-gestionarii-patrimoniului-public-de-cat-80_311.html

Băncii Naționale a Moldovei, insuficiența cadrului legal național care reglementează guvernarea corporativă în societățile pe acțiuni, în general, și a băncilor, în particula, fapt constatat și prin raportul Băncii Europene de Reconstrucție și Dezvoltare din 2011⁶⁴⁸.

Impactul negativ asupra Băncii de Economii al modificărilor legislative cu privire la gaj, care au exonerat depunătorul gajului de responsabilitatea penală privind păstrarea și menținerea integrității și valorii bunurilor gajate, reacția întârziată a instituțiilor de drept în investigarea cazurilor concrete de acordare a unor credite în condiții suspicioase, atacul mediatic asupra Băncii de Economii care a avut un efect negativ asupra situației financiare a acesteia, manifestat prin retragerea unui volum important al depozitelor, și întrucât rezultatele acțiunilor de coordonare a situației în Banca de Economii întreprinse de către CNSF nu au fost pe deplin eficiente din cauza comunicării deficitare între instituțiile statului⁶⁴⁹, probleme care își aveau începutul încă din 2007 în care banca era în pierderi constante din cauza acordării creditelor neperformante. Aceleași probleme de guvernanță, cu lipsa unor acțiuni concrete din partea autorităților de supraveghere, au dus la deteriorarea situațiilor financiare ale Unibank și a Banca Socială, precum a fost identificat de către Raportul Kroll, cât și de către Comisia de anchetă, prin Raportul CA/46 nr. 120 din 08.10.2019.

Consecințele pentru Moldova: conform evaluării realizate de agenția Kroll, valoarea prejudiciului se situează între 900 de milioane și un miliard USD. Totuși, pe baza informațiilor furnizate de Banca Națională a Moldovei și de organele de urmărire penală, Comisia consideră că pierderile reale ar putea fi semnificativ mai mari. Garanțiile de stat emise în valoare de 13,5 miliarde lei au fost ulterior transformate în datorie publică internă, iar rambursarea acestora, într-o sumă aproape dublă, a fost transferată asupra contribuabililor. În perioada 1 noiembrie 2014 – 18 februarie 2015, moneda națională s-a depreciat cu 42,2%, declanșând o criză valutară severă. Retragerea masivă a capitalurilor din sistemul bancar și conversia acestora în valute străine au generat o creștere abruptă a cererii de valută, amplificată de tensiuni artificiale pe piața valutară. Aceste evoluții au dus la erodarea economiilor populației și la o depreciere accelerată a leului moldovenesc. În consecință, mii de agenți economici au înregistrat pierderi substanțiale din cauza diferențelor de curs valutar la rambursarea creditelor denominate în valută, iar rata anuală a inflației a atins 10,2% în februarie 2015, aproape dublu față de nivelul din 2014. Ca reacție la deprecierea accentuată a monedei naționale, Banca Națională a Moldovei a majorat rapid rata de

⁶⁴⁸ European Bank for Reconstruction and Development. *Crisis and Transition: The People's Perspective*. Raport pentru anul 2011, Londra, Marea Britanie, ISBN 978-1-898802-36-5, pag 140.

⁶⁴⁹ Parlamentul Republicii Moldova. *Raportul nr. 120 din 08.10.2019 al Comisiei de anchetă pentru elucidarea tuturor circumstanțelor devalizării sistemului bancar din Republica Moldova și investigării fraudei bancare*. Chișinău, Moldova.

bază de la 3,5% în decembrie 2014 la 19,5% în septembrie 2015. În paralel, normele rezervelor obligatorii pentru resursele atrase de băncile comerciale au crescut de la 13,5% în noiembrie 2014 la 42,5%. Aceste măsuri au restrâns semnificativ accesul mediului de afaceri la finanțare și au afectat negativ dinamica dezvoltării economice⁶⁵⁰.

Legătura fundamentală dintre cele două crize și elementele de drept internațional privat rezidă în eșecul mecanismelor transfrontaliere de supraveghere corporativă și utilizarea frauduloasă a elementelor de extranietate pentru eludarea legilor naționale, aspecte evidențiate clar în rapoartele menționate. În timp ce ancheta din SUA arată cum produsele financiare complexe au fost vândute global profitând de conflictele de legi și de arbitrajul legislativ, ancheta din Moldova demonstrează cum companii offshore au fost folosite ca paravan pentru spălarea banilor prin credite neperformante, ambele crize folosind principii de drept internațional privat, cum ar fi abuzul de *lex societatis*, în ambele cazuri, arhitecții fraudelor au exploatat principiul recunoașterii personalității juridice a entităților străine. În SUA s-au folosit vehicule investiționale din jurisdicții permissive, iar în Republica Moldova s-au utilizat companii paravan pentru a ascunde beneficiarii efectivi și a eluda controlul prudențial local, transformând un principiu clasic de drept internațional privat într-un instrument de opacizare financiară.

4.4. Concluzii la capitolul 4

1. De la independența Republicii Moldova, au fost înregistrate 27 bănci dintre care 10 sunt active, iar 17 bănci sunt în proces de lichidare, dizolvate, absorbite sau defuncte, ceea ce înseamnă că nerespectarea practicilor bancare solide și de conformitate a 2/3 din instituții bancare au dus la falimentarea acestora, a pierderilor investitorilor privați, iar în unele cazuri chiar și a pierderii banilor deponenților, cu efecte negative pentru societate și stabilitatea financiară în general.

2. Totuși, și în cazul celor 10 bănci autohtone active la moment, este important să reținem că unele dintre acestea s-au antrenat în practici bancare incorecte între anii 2013 – 2015, obligând intervenția statului pentru stabilizarea situației și de a proteja banii deponenților, precum și de a stopa efectul de domino asupra întregii economii, iar acțiunile juridice ale organelor de stat pentru recuperarea prejudiciilor în urma crizei bancare încă este în proces de desfășurare.

3. Sancțiunile autorităților de supraveghere a instituțiilor financiar-bancare atât din Republica Moldova, cât și din Uniunea Europeană privesc în primul rând descurajarea participanților de a încălca legislația în materie, precum și de a nu se angaja în practici incorecte, peste apetitul de risc

⁶⁵⁰ Parlamentul Republicii Moldova. *Raportul nr. 120 din 08.10.2019 al Comisiei de anchetă pentru elucidarea tuturor circumstanțelor devalizării sistemului bancar din Republica Moldova și investigării fraudei bancare*. Chișinău, Moldova.

al băncilor, care duc la creșterea riscurilor pe care acestea și le asumă, și la creșterea probabilității de a pierde banii investitorilor, precum și depunerile clienților, dar și a altor persoane interesate.

4. Există mai multe asemănări între criza bancară din SUA din 2008 și criza bancară din RM din 2014, în care fraudarea, abuzul și creditarea iresponsabilă, alimentate de inacțiunile statului și a autorităților de supraveghere, în SUA, a costat guvernul cel puțin 1.330.000.000.000 USD (1,33 trilioane), și în Republica Moldova, a costat guvernul aproximativ 1.000.000.000 USD (1 miliard), echivalentul a aproximativ 13.300.000.000 MDL, la cursul mediu din acel an.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Această lucrare științifică identifică și apreciază importanța conceptului de conformitate legală internațională în aria financiar-bancară, anume din aspectul relației dintre clienți și instituțiile financiare, în special băncile, care analizată local, pare să nu aibă un impact semnificativ, însă de fapt este catalizatorul marilor schimbări în acest domeniu. Din analiza lucrărilor practicienilor și teoreticienilor care au adus contribuții științifice în domeniul bancar, precum și a legislației în vigoare în materie, se atestă o creștere progresivă a interesului acordat domeniului de adoptare a standardelor internaționale, care deși nu sunt obligatorii din punct de vedere legal, au în spate experiența instituțiilor financiare și a evenimentelor din trecut care au cizelat practicile urmate de către jucătorii acestei piețe, iar în final, sunt adoptate la nivel național.

Totodată, este de menționat că oricare modificare la nivel internațional în domeniul financiar-bancar, se impune printr-o modificare a relației de afacere dintre clienți - instituții financiare, la fel precum și cu acționarii, persoane fizice sau juridice de drept privat. Drept urmare, principalele rezultate științifice obținute în procesul de cercetare la tema tezei, care au contribuit la soluționarea problemei științifice importante, pot fi rezumate în următoarele **concluzii generale**:

1. Evoluția sistemului bancar din Republica Moldova, ca stat independent, s-a început din 1991, prin fondarea băncii centrale - Banca Națională a Moldovei, fiind marcată de o re-organizare a sistemului orientat spre principiile capitaliste a economiei de piață, descentralizarea resurselor creditare și eliminarea monopolului statului în operațiunile bancare, acordând dreptul legal subiecților de drept privat cum ar fi clienți, investitori, deponenți, de a-și alege independent banca în care să se deservească, sa facă investiții sau să-și depună economiile (*cap. 1, par. 1.1*).

2. În Republica Moldova, studiul și aplicarea dreptului bancar ca ramură distinctă a dreptului privat se bazează pe reglementări fundamentale din cadrul legislației naționale, care urmăresc armonizarea legislației Uniunii Europene în materia financiar-bancară, în special având în vedere adoptarea Programului Național de Aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru 2025-2029 și derularea acțiunilor concrete de armonizare a legislației autohtone la standardele Uniunii Europene (*cap. 1 par. 1.1*).

3. La nivel național, în ultimii ani se atestă o focusare coordonată a autorităților naționale de supraveghere a ariei financiare și bancare, în special în partea ce se referă la racordarea legislației primare, secundare și a practicilor naționale cu standardele internaționale în aspectele ce țin de relația dintre instituțiile financiar-bancare cu clienții și acționari, precum și a modului de administrare a riscurilor și conformarea cu cerințele prudențiale (*cap. 1 par. 1.1*).

4. Începând cu 01.01.2025, nivelul de acoperire a depozitelor persoanelor fizice în bănci este de 200.000 MDL, calculat per deponent și per instituție membră, indiferent de numărul de depozite deținute de deponentul respectiv, de mărimea și valuta acestor depozite, iar următoarele depozite beneficiază de un nivel de acoperire egal cu 200% din nivelul de acoperire, pe o perioadă de până la 3 luni, după ce suma a fost creditată sau de la data la care depozitele respective pot fi transferate legal. Prin urmare, conformarea cu standardele internaționale în materie a asigurat creșterea de 3 ori a siguranței depozitelor persoanelor fizice (*cap. 1 par. 1.1*).

5. Având în vedere că aferent procesului de armonizare a legislației din Republica Moldova la legislația Uniunii Europene în domeniul serviciilor financiare, până la 31.12.2025, au fost transpuse total doar legislația ce ține de finanțarea participativă, anume 9 acte legislative, iar din legislația care prevede activitatea financiar-bancară în general, au fost transpuse parțial 55 acte, iar altele 150 nu au fost transpuse, se atestă un efort colosal pentru autoritățile de supraveghere în acest domeniu, anume pe Banca Națională a Moldovei și Comisia Națională a Pieței Financiare de a analiza gradul de fezabilitate și convergență a legislației Uniunii Europene în conformitate cu legislația locală în vigoare aferentă actelor normative, precum și a gradului de pregătire a băncilor comerciale și a entităților financiare de aderare la standardele și principiile de activitate prevăzute în Uniunea Europeană, precum și de acordare de suport pentru aplicarea în practică a acestor legi, de către autoritățile de supraveghere (*cap. 1 par. 1.1*).

6. Cadrul de cercetare autohtonă a domeniului de conformitate legală internațională în aria financiar-bancară, la zi, este mai limitată, față de gradul de cercetare din Uniunea Europeană sau Statele Unite ale Americii. Se atestă o necesitate din partea autorităților publice și a centrelor de cercetare științifice de a alocă resurse, de a elabora și pune în practică și de stimulare a cercetării locale a domeniului financiar-bancar, anume pe efortul de armonizare a legislației autohtone după legislația Uniunii Europene, mai ales că aceasta este declarată drept o prioritate de stat (*cap. 1 par. 1.1*).

7. Un aspect important este faptul că atât instituțiile financiar-bancare, cât și organele de supraveghere, istoric, au perioade în care sunt axate în modul cel mai serios pentru gestionarea eficientă a riscurilor financiar-bancare și au o cunoaștere aprofundată cu privire la relațiile cu clienții și a operațiunilor bancare, în care rezultă o perioadă de stabilitate a pieței, riscuri minore, supraveghere eficientă și practici bancare adecvate riscurilor inerente. Întrucât această perioadă se poate echivala cu o scădere a veniturilor și o lipsă a rentabilității activelor băncii, în urma evaluărilor pe bună dreptate, că piața are o înțelegere clară a riscurilor pe care le întâmpină în relațiile cu clienții și că procesul de lucru este gestionat eficient, autoritățile de supraveghere tind să ofere mai multă libertate instituțiilor financiare, iar aceste din urmă folosesc din tot plinul

ocazia, care se traduce prin asumarea mai multor riscuri, acordarea creditelor în masă, și posibil, diminuarea controalelor interne, întrucât focusarea personalului băncii este pe susținerea subdiviziunilor comerciale, iar funcțiile de control cu toate că la nivelul reglementărilor interne au toată susținerea organelor de conducere, *de facto*, au parte de mai puțină atenție din partea organelor de conducere a băncilor, iar în final - acestea creează o perioadă de instabilitate bancară, intervenții timpurii sau supraveghere sporită din partea organelor centrale de reglementare și supraveghere ale statului. În cazurile de impact major la nivel internațional, această supraveghere și consiliere poate fi acordată și de către organisme internaționale cum ar fi Comitetul de la Basel (*cap. 1 par. 1.2*).

8. Întrucât posibilitățile în domeniul tehnologiilor informaționale au progresat enorm în ultimii ani, la fel și posibilitățile în domeniul financiar-bancar. Aceasta a rezultat în apariția fintech-urilor, în care punctul forte se axează pe simplificarea serviciilor bancare prestate, la pachet cu diminuarea costurilor operaționale. Totuși, odată cu noile tehnologii și servicii prestate, apar și noi riscuri și amenințări la adresa siguranței tranzacțiilor, a serviciilor și în special a datelor cu caracter personal a clienților instituțiilor financiar-bancare. O dată cu apariția open-banking-ului, care se caracterizează prin rapiditatea serviciilor prestate, datele clienților nu sunt păstrate doar în cadrul instituțiilor financiar-bancare, însă pot fi distribuite și furnizorilor, care la rândul lor fac posibilă micșorarea timpului de răspuns în prestarea serviciilor și produselor, însă cu prețul distribuirii datelor sensibile. În teorie, acestea sunt păstrate în siguranță, însă multitudinea de fraude și escrocherii atât la nivel național cât și internațional, ridică întrebarea siguranței *de facto* a acestor date distribuite de către instituțiile financiar-bancare către furnizori prin intermediul externalizărilor (*cap. 1 par. 1.2*).

9. Băncile pot fi considerate cele mai vechi instituții economice, care pe parcursul timpului, au îmbrăcat diferite forme, însă păstrându-și esența și atribuțiile de interacțiune dintre stat și cetățeni, negustori și armată. Băncile venețiene, fondate în jurul anilor 1150, sunt primele instituții asemănătoare celor din prezent, fiind considerat de mai mulți cercetători că instituția bancară actuală și-a luat nașterea în nordul Italiei în secolele XII - XIV, iar familiile bancare fondatoare mențin o influență bancară (consecvent religioasă și politică) până în prezent (*cap 2. par. 2.1*).

10. Instituția inflației își are originile o dată cu activitate bancară, în sensul extins, întrucât valoarea intrinsecă a monedelor, aurului sau altor bunuri valoroase, dar aceasta reiese din raritatea și deținerea acestuia de către un număr limitat de persoane și în cantități mici, însă când acesta este în proprietatea oricărei persoane și în cantități mari, dispare sacritatea și raritatea acestuia, prin urmare devine un lucru comun, pentru care și valoarea devine una obișnuită (*cap 2. par. 2.1*).

11. Băncile au fost catalizatorul atât a progreselor economice, precum și a recesiunilor economice, această afirmație fiind o constantă începând cu Tulipmania din 1637, continuând cu Marea Depresiune din 1929 și Criza Economică Mondială din 2008, precum și a crizelor intermediare acestor majore, fiind posibile, în special, din lipsa de reglementare, permiterea activităților riscante și reacția întârziată a autorităților de supraveghere pentru intervenția timpurie sau aplicări de sancțiuni, acolo unde este proporțional și necesar (*cap. 2 par. 2.1*).

12. Pentru a menține o instituție financiară, în special băncile comerciale, perfect operaționale și în limitele legale, care gestionează banii deponenților, și care execută tranzacții foarte complexe, este necesar ca acestea să respecte cadrul normativ național, precum și cel internațional în cazurile în care aceasta este aplicabil, în special în relațiile dintre instituțiile financiare și clienți, investitori, deponenți în cazurile băncilor și a publicului larg, într-o ultimă instanță. Totodată, într-o economie interdependentă este mai mult decât necesar ca toți participanții acestei piețe să respecte anumite standarde predefinite și unanim recunoscute la nivel internațional, dar cu aplicabilitate locală. Aceasta înseamnă siguranța mijloacelor financiare a clienților, deponenților, siguranța investitorilor și a tuturor persoanelor interesate. În acest scop, au fost create organisme internaționale care emit linii directoare și standarde sigure, care ulterior sunt traspușe în legislațiile naționale ale statelor (*cap. 2 par. 2.2*).

13. Datorită caracteristicilor unice ale pieței financiar-bancare, care s-au schimbat de-a lungul anilor, și apariției de noi procese, conformitatea legală internațională are o influență puternică ca strategie de consultanță, nu doar preventivă sau de detectare. Pentru a susține direct statele, băncile centrale, entitățile din domeniul financiar-bancar și indirect clienții, deponenții sau investitorii locali, au fost constituite organizații sau grupuri la nivel internațional care oferă acest suport, încurajând îndeplinirea de către entitățile financiare a programelor naționale și internaționale în materia de conformitate internațională și securitate financiară și urmăresc stabilitatea financiară globală și, în special, securitatea financiară a individualilor, care au un rol primordial în ciclul de viață a entităților din domeniul financiar-bancar (*cap. 2 par. 2.2*).

14. Abordarea și aplicarea în practică uniformă a cerințelor legale de conformitate internaționale și a instrumentelor juridice ne-obligatorii oferă posibilitatea entităților financiare de a coopera între ele la nivel internațional pentru problemele cu care acestea se pot confrunta la desfășurarea afacerii de zi cu zi, în special la modul de abordare în relațiile dintre entități-clienți și entități-autorități publice. Importanța instituției de conformitate legală internațională în materia dreptului bancar poate fi observată atunci când un consumator dintr-o jurisdicție străină față de instituția financiară, cu mijloace financiare dobândite într-o a treia jurisdicție, poate să opereze

tranzacții într-un set de reguli recunoscute internațional, fără a exista teama de fraudă sau pierdere a surselor financiare ale acelui client (*cap. 2 par. 2.2*)

15. În comparații cu alte domenii juridice sau sociale, în care instrumentele juridice ne-obligatorii de tip *soft law* au și rămân doar la statut de recomandare, în domeniul financiar-bancar, actele *soft law* emise de organisme internaționale, cum ar fi Comitetul de la Basel sau Grupul Wolfsberg sunt aplicate în mare parte direct de către bănci fără a aștepta transpunerea în legislația națională, din considerentul că acestea mereu prevăd măsuri mai sigure decât cele naționale, cu excepția cazurilor când legislația în vigoare interzice expres acest lucru. În cazul Uniunii Europene, legislația primară și actele normative secundare care vin în completarea și punerea în aplicare a legislației sunt racordate conform acestor linii directoare și instrumente *soft law*, care (*cap. 2 par. 2.3*).

16. Legislația Republicii Moldova în materie financiar-bancară a fost reformată, în mare parte, în 2018, prin adoptarea Legii nr. 202/2017 privind activitatea băncilor și a actelor normative secundare aferente, cum ar fi Regulamentul BNM nr. 322/2018 privind cadrul de administrare a activității băncilor, asigurând transpunerea parțială a standardelor europene și respectarea angajamentelor asumate prin Acordul de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană privind activitatea și cerințele de capital ale instituțiilor de credit (*cap. 2 par. 2.4*).

17. Atât la nivel național, cât și la nivel global, sistemul financiar are o mare responsabilitate de a fi stabil, transparent și în conformitate cu legislația în vigoare, întrucât de aceste lucruri depinde bunăstarea individuală și colectivă a populației, dar în primul rând securitatea financiară a investitorilor, deponenților, clienților și a tuturor persoanelor interesate.. Întrucât în mijlocul acestei industrii stau banii investitorilor și a deponenților, statul și organizațiile internaționale de specialitate acordă o atenție sporită entităților din aria financiar-bancară pentru aplicarea corectă și uniformă a legislației aferente tratării riscurilor și a guvernantei corporative (*cap. 3 par. 3.1*).

18. Aplicarea uniformă a legislației în vigoare și a instrumentelor juridice ne-obligatorii, care generic pot fi denumite sub instituția de conformitate legală internațională, oferă totodată posibilitatea entităților financiar-bancare de a coopera între ele la nivel internațional pentru problemele cu care acestea se pot confrunta la desfășurarea afacerii de zi cu zi, în special la modul de abordare în relațiile dintre entități-clienți și entități-autorități publice. Importanța instituției de conformitate legală internațională în materia dreptului bancar poate fi observată atunci când un consumator dintr-o jurisdicție străină față de instituția financiară, cu mijloace financiare dobândite într-o a treia jurisdicție, poate să opereze tranzacții într-un set de reguli recunoscute internațional, fără a exista teama de fraudă sau pierdere a surselor financiare ale acelui client. Mai mult ca atât, există comitete internaționale care oferă consultanță instituțiilor financiare bazându-se pe

experiența de piață, în special prin a se depărta de practicile vechi care au făcut posibile apariția crizelor economice, care în final au dus la pierderea banilor investitorilor și al deponenților, stagnării economice, înrăutățirea generală a vieții populației (*cap. 3 par. 3.2*).

19. Conturarea importanței conformării și aplicării uniforme a legislației și a bunelor practici internaționale în domeniul gestionării riscurilor inerente este dată de necesitatea siguranței financiare a entităților financiar-bancare și a clienților acestora, prin analiza riscurilor bancare și impactul lor asupra siguranței investițiilor acționarilor, dar și a banilor deponenților și altor persoane interesate, întrucât oricare materializare a oricărui risc menționat poate diminua valoarea și poziția băncii comerciale pe piață, care ar duce la o neîncredere a solidității financiare a acesteia de către subiecții de drept privat, iar aceasta în final ar pune-o într-o situație de dificultate financiară (*cap 3. Par. 3.2*).

20. Aferent dreptului contractual european, în special în sectorul financiar-bancar, având în vedere că acesta este strâns legat de tradițiile juridice și reglementările naționale ale statelor membre din Uniunea Europeană, acestea s-au abținut de la o codificare uniformă, din teama că ar afecta normele interne de protecție a consumatorilor și stabilitatea financiară, iar stoparea, pentru moment, a conceptului de drept contractual european uniform este cauzată de lipsa unui consens politic între statele membre, nu o deficiență a conceptului. Totuși, eforturile comunitare aferent cadrului comun de referință din Uniunea Europeană a stat la bazele modernizării Codului Civil al Republicii Moldova, fiind un instrument de referință pentru legiuitorul național (*cap. 3 par. 3.3*).

21. La data de 01.01.2026, în Republica Moldova erau active 10 bănci comerciale, care în urma controalelor tematice planificate sau inopinate, în perioada 2018 - 2025 au fost sancționate 9 bănci și doar o singură bancă nu este vizată în sancțiunile Băncii Naționale a Moldovei făcută publică pe pagina sa web, conform legislației. În toate cazurile, în urma aplicării sancțiunilor de către Banca Națională a Moldovei, băncile sancționate au activat în regim normal și au prestat toate serviciile propuse, inclusiv cele legate de operațiunile cu depozitele, de creditare și decontare, nefiind create situații de dificultate pentru acestea (*cap 4 par 4.1*).

22. Aferent sancționării băncilor comerciale de către Banca Națională a Moldovei, este necesar a fi subliniat că sancțiunile analizate sunt doar din 2018, iar făcând trimitere la prevederile art. 75³ alin. (3) din Legea 548/1995, coroborate cu prevederile art. 146 alin. (3) din Legea 202/2017, am putea admite că, în cazul unor circumstanțe care odată publicate ar putea divulga informații ce conțin secret de stat, informațiile depline deținute de organele de drept ale statului sau de supraveghere ar putea arăta o altă situație aferent gradului de îndeplinire a cerințelor prevăzute de cadrul de administrare al activității bancare, decât situația expusă public, în scopul necompromiterii intereselor de stat. Totuși acestea, considerăm că, țin de nivelul schimbării unor

accente, iar cea mai precisă concluzie rămâne cea făcută având informațiile disponibile la nivel public (*cap 4 par 4.1*).

23. Având în vedere legătura directă cu criza bancară din Republica Moldova din 2014, Banca Națională a dispus retragerea din 16.10.2015 a licenței de desfășurare a activităților financiare și inițierea procesului de lichidare silită a trei bănci, în scopul stopării efectului de contagiune financiară și a prăbușirii în lanț a sistemului bancar local. Până în 2015, Banca Națională a mai dispus retragerea licențelor băncilor locale, din considerentul neconformării cu legislația în vigoare și creării riscurilor sistemice în domeniul bancar (*cap. 4 par. 4.1*).

24. Cu referire la sancțiunile aplicate de autoritățile de supraveghere la nivel internațional, spre exemplu în România, banca centrală are publicate o listă considerabilă de sancțiuni a instituțiilor financiare, pe aspecte ce țin de activitatea financiară, de administrare a riscurilor și guvernanță. Pe cealaltă parte, la nivelul Uniunii Europene, Banca Centrală Europeană are publicate o listă impunătoare de sancțiuni, racordate la Mecanismul Unic de Supraveghere, stabilit de pachetul legislativ din 2013 aferent supravegherii directe a băncilor mari din zona euro (*cap. 4 par 4.2*).

25. Criza bancară din SUA din 2008, care a evoluat în Criza Economică Mondială, și criza bancară din Republica Moldova din 2014 au mai multe asemănări - de la abrogarea legislației vechi mai restrictive și modificarea acesteia într-un format mai permisiv a activităților financiar-bancare cu grad de risc sporit, până la ezitarea autorităților de supraveghere de intervenție timpurie și stopare a turațiilor activității bancare riscante, care au dus în consecință la injectarea de către stat a mijloacelor financiare lipsă, în scopul redresării financiare. Aceasta, a fost motivul, care fără dubii, a dus la inflație sporită, pierderea investițiilor, banilor deponenților - în final a avut de suferit toată societatea, fapt care subliniază repetat că instituția de conformitate legală internațională în domeniul financiar-bancar.

Prin urmare, prin rezultatele științifice obținute, **problema științifică importantă soluționată** constă în aceea că s-a realizat o cercetare originală privind particularitățile instituției conformității legale internaționale în domeniul financiar-bancar, contribuind la fundamentarea rolului acesteia în asigurarea protecției activelor băncilor comerciale, a economiilor deponenților și a investițiilor acționarilor, evidențiind, prin concluziile și recomandările formulate, necesitatea aplicării riguroase a cadrului legislativ relevant și a consolidării mecanismelor de conformitate legală pentru desfășurarea eficientă și corectă a activității bancare.

Pentru aplicarea rezultatelor prezentei cercetări, sunt prezentate următoarele **recomandări**:

1. A crea de către autoritățile publice de supraveghere a sectorului financiar-bancar (Banca Națională a Moldovei și Comisia Națională a Pieței Financiare) a unui grup de lucru permanent, de tip consultativ, alcătuit din reprezentanții băncilor comerciale și a entităților financiare, care

să acorde suportul tehnic și expertiza pe care o deține în scopul eficientizării transpunerii legislației europene și asigurării unei tranziții și reforme graduale, care nu va afecta investitorii și consumatorii, precum și alte persoane interesate.

2. Cu toate că există mecanismul de transparență decizională, cu procedură standard de consultări publice, în cazul efortului de transpunere a unui pachet legislativ considerabil, această procedură formală este depășită, fiind necesare crearea programată de ședințe de lucru operative, informale, aferent transpunerii în practică a legislației armonizate, analog cu experiența implementării SEPA, sau Sistemului de Plăți Instant (MIA).

3. A solicita de către Banca Națională a Moldovei și Comisia Națională a Pieței Financiare a suportului permanent a instituțiilor europene analoge, în scopul transmiterii experiențelor și a bunelor practici anterioare de transpunere a legislației la nivel național în statele membre ale Uniunii Europene.

4. A consolida reziliența financiar-bancară asupra atacurilor hibride aferent riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului, precum și de flux a mijloacelor bănești prin prestatori de servicii de plată, care pot ascunde în spate tranzacții sub formă de active virtuale sau criptomonede, exploatate atât ca activități economice interzise, cât și ca o posibilă interferență în activitățile electoral-politice din Republica Moldova, îndreptate împotriva intereselor de stat.

5. Crearea unui Centru Unic Național Interdisciplinar, care să aibă trei direcții de consultanță în domeniul financiar-bancar: conformitate, riscuri și guvernare corporativă.

Totodată, considerăm oportune următoarele propuneri de lege ferenda, aferent transpunerii pachetului legislativ al Uniunii Europene:

1. Majorare a nivelului de acoperire a depozitelor, în valoare de 100 000 EUR, acoperite în moneda națională și perfecționarea procedurilor de compensare a depozitelor:

Articol unic. Aliniatele (1) și (4) din articolul 24 al Legii nr. 160 din 22.06.2023 cu privire la garantarea depozitelor în bănci, vor avea următorul cuprins:

„(1) Nivelul de acoperire pentru depozitele agregate ale fiecărui deponent este echivalentul în lei a 100 000 euro la cursul Băncii Naționale a Moldovei din ziua respectivă, în caz de indisponibilitate a depozitelor.

(4) În plus față de alineatul (1), băncile se asigură că următoarele depozite sunt protejate peste plafonul echivalentul în lei a 100 000 euro la cursul Băncii Naționale a Moldovei din data de indisponibilitate a depozitelor respective, timp de minimum 3 luni, dar nu mai mult de 12 luni de la data la care suma a fost creditată sau de la data la care depozitele respective pot fi transferate legal:

(a) depozitele care rezultă în urma tranzacțiilor imobiliare privind bunuri imobile cu destinație locativă;

b) sume depozitate ca decontări sau compensații ce rezultă în urma căsătoriei, divorțului, pensionării, concedierii, disponibilizării, invalidității sau decesului; și

c) depozitele ce rezultă din plata indemnizațiilor de asigurare sau repararea prejudiciului cauzat prin infracțiuni sau condamnare ilegală”.

2. Publicarea de către băncile comerciale a informațiilor ce țin de creditarea activităților / industriei care poluează aerul (conform principiilor de Dezvoltare Socială, de Mediu și Guvernare):

Hotărârea BNM nr. 158 din 09.07.2020 cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la cerințele de publicare a informațiilor de către bănci, se modifică după cum urmează:

Articol unic. Se adaugă pct. 33¹, cu următorul cuprins:

”33¹. Banca publică anual informația consolidată a creditării directe sau indirecte (sponsorizări, donații, granturi) a următoarelor activități, în procente din total credite/investiții:

1) energie regenerabilă;

2) eficiență energetică;

3) transport verde;

4) construcții sustenabile;

5) producerea energiei din cărbune, petrol, gaz;

6) extracția de petrol și gaze;

7) producerea cimentului și produselor conexe din ciment;

8) procurarea masivă de pesticide;

9) transport rutier (circulație civilă/industrială) mai vechi de 10 ani.

3. Transpunerea totală a următoarelor acte ale Uniunii Europene, cu excepția prevederilor care au fost deja transpuse, cele care nu pot fi transpuse, sau neaplicabile, având în vedere diferențele de arhitectură a sistemului bancar al Uniunii Europene cu cel din Republica Moldova, după cum urmează:

3.1. *Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE, în scopul alinierii cadrului bancar din Republica Moldova la standardele Uniunii Europene, consolidării supravegherii prudențiale și creșterii stabilității sistemului financiar;*

- 3.2. *Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012, în scopul îmbunătățirii cerințelor de capital și gestionării riscurilor, sporirii rezilienței instituțiilor financiare și încrederii investitorilor;*
- 3.3. *Regulamentul delegat (UE) 2022/2059 al Comisiei din 14 iunie 2022 de completare a Regulamentului (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare care precizează detaliile tehnice ale cerințelor privind testarea ex post și atribuirea profitului și a pierderii în temeiul articolelor 325bf și 325bg din Regulamentul (UE) nr. 575/2013, în scopul aplicării unor metode avansate de evaluare a riscului de piață și creșterii acurateței raportării financiare;*
- 3.4. *Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2024/3172 al Comisiei din 29 noiembrie 2024 de stabilire a standardelor tehnice de punere în aplicare pentru aplicarea Regulamentului (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește publicarea de către instituții a informațiilor menționate în partea a opta titlurile II și III din regulamentul respectiv și de abrogare a Regulamentului de punere în aplicare (UE) 2021/637 al Comisiei, în scopul creșterii transparenței prin standardizarea raportării și facilitării comparabilității și supravegherii eficiente;*
- 3.5. *Regulamentul delegat (UE) 2015/585 al Comisiei din 18 decembrie 2014 de completare a Regulamentului (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare pentru precizarea perioadelor de risc de marjă, în scopul clarificării evaluării riscurilor de marjă și asigurării unui calcul mai precis al cerințelor de capital;*
- 3.6. *Regulamentul (UE) nr. 260/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 martie 2012 de stabilire a cerințelor tehnice și comerciale aplicabile operațiunilor de transfer de credit și de debitare directă în euro și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 924/2009, în scopul modernizării infrastructurii plăților în euro și facilitării integrării în spațiul SEPA;*
- 3.7. *Regulamentul delegat (UE) 2019/758 al Comisiei din 31 ianuarie 2019 de completare a Directivei (UE) 2015/849 a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare care stabilesc acțiunile minime și tipul de măsuri suplimentare pe care trebuie să le ia instituțiile de credit și financiare pentru a diminua riscul de spălare a banilor și de finanțare a terorismului în anumite țări terțe,*

în scopul consolidării măsurilor de prevenire a spălării banilor și de finanțare a terorismului, precum și de reducere a riscurilor aferente;

3.8. *Regulamentul (UE) nr. 2023/1114 al Parlamentului European și al Consiliului din 31 mai 2023 privind piețele criptoactivelor*, în scopul reglementării autohtone privind piețele criptoactivelor, stabilității și rezilienței împotriva riscurilor ce pot apărea în urma activităților conexe.

BIBLIOGRAFIE

1. Acord de asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, nr. L/260, din 30.08.2014, pp. 4–738.
2. AKKIZIDIS, I., KALYVAS, L. *Final Basel III Modelling. Implementation, Impact and Implications*. Cham, Springer International Publishing, 2018, 321 p., ISBN 9783319704258.
3. AKUFFO, J. A. *Corporate Governance and Accountability of Financial Institutions. The Power and Illusion of Quality Corporate Disclosure*. London: Springer International Publishing, 2021, 412 p., ISBN 9783030640460.
4. Arhiva Departamentului de Stat al Statelor Unite ale Americii: *The Bretton Woods Conference*, 1944. [online] [accesat: 08.02.2024] Disponibil: <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/wwii/98681.htm>
5. ARMEANIC A., COJOCARU V. *Drept bancar și valutar*. Moldova, Chișinău, 2022, 144 p., ISBN 9789975147712.
6. ARMEANIC A., COJOCARU V. *Drept bancar*. Moldova, Chișinău, 2023, 154 p., ISBN 9789975359405.
7. ARMOUR J. et al. *Principles of Financial Regulation*. Oxford, Oxford University Press, 2016, 669 p., ISBN 9780198786474.
8. ARSALIDOU D. *Rethinking Corporate Governance in Financial Institutions*. New York, Taylor & Francis, 2015, 258 p., ISBN 9781134499199.
9. BABĂRĂ, V. Aspecte de drept internațional privat privind regimul persoanelor juridice străine. În: *Revista Științifică a Universității de Stat din Moldova, Studia Universitatis Moldaviae*, 2013, nr.3(63), p. 66.
10. Banca Națională a Moldovei, Comunicat de Presă: *Franța susține Moldova*. [online] [accesat: 16.12.2025] Disponibil: <https://www.bnm.md/ru/node/68990>
11. Banca Națională a Moldovei, *Entități autorizate pentru a desfășura activitate în sectorul asigurărilor și cel al creditării nebancare - Organizații de creditare nebancară autorizate (OCN)*. [online] [accesat: 23.10.2024] Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/entitati-supravegheate-asigurari-si-sectorul-nebancar#art2>
12. Banca Națională a Moldovei, *Entități autorizate pentru a desfășura activitate în sectorul asigurărilor și cel al creditării nebancare - Asociații de economii și împrumut (AEÎ)*. [online] [accesat: 16.07.2024] Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/entitati-supravegheate-asigurari-si-sectorul-nebancar#art2>
13. Banca Națională a Moldovei. *Istoria BNM*. [online] [accesat: 03.11.2023] Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/istoria-bnm>
14. Banca Națională a Moldovei. *Rapoarte financiare pe sectorul bancar - Contul de profit sau pierdere*. [online] [accesat: 17.01.2026] Disponibil: <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB6.xhtml>
15. Banca Națională a Moldovei. *Raportul final cu privire la controlul tematic efectuat la B.C. „Universalbank” S.A. în perioada 17.10.2011 – 30.10.2011 de inspectorii Băncii Naționale a Moldovei*. [online] [accesat: 03.11.2023] Disponibil: <https://www.bnm.md/>

16. Banca Națională a Moldovei: Sancțiunile aplicate de Banca Națională a Moldovei în temeiul Legii privind activitatea băncilor. [online] [accesat: 19.03.2026] Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/sanctiunile-aplicate-de-banca-nationala-moldovei-temeiul-legii-privind-activitatea-bancilor>
17. Banca Națională a României, *Sanctiuni privind instituțiile de credit*. [online] [accesat: 04.12.2025] Disponibil: <https://www.bnr.ro/2365-sanctiuni-privind-institutiile-de-credit>
18. Banca Națională a României. *Sanctiuni aplicate și măsuri dispuse de BNR pentru nerespectarea legislației incidente*. [online] [accesat: 03.12.2025] Disponibil: <https://www.bnr.ro/2391-sanctiuni-aplicate-si-masuri-dispuse-de-bnr-pentru-nerespectarea-legislatiei-incidente>
19. Bank for International Settlements. *Statutes of the Bank for International Settlements (of 20 January 1930; text as amended on 7 November 2016)*. 2016, Basel, Elveția. [online] [accesat: 03.11.2023] Disponibil: <https://www.bis.org/about/statutes-en.pdf>
20. Banque de France. *Annual Report 2019*. [online] [accesat: 14.12.2025] Disponibil: <https://www.banque-france.fr/fr/publications-et-statistiques/publications>
21. BAR, C., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Study Group on a European Civil Code, Research Group on the Existing EC Private Law (Acquis Group), Sellier (European Law Publisher), 2009, 642 p., ISBN 9783866530973.
22. Basel Committee on Banking Supervision. *Compliance and the compliance function in banks*, 2005, Bank for International Settlements, Basel, Switzerland. [online] [accesat: 03.11.2023] Disponibil:
23. Basel Committee on Banking Supervision. *Enhancing bank transparency*. 1998, Bank for International Settlements, Basel, Switzerland. [online] [accesat: 03.11.2023] Disponibil: <https://www.bis.org/publ/bcbasc141.pdf>
24. Basel Committee on Banking Supervision. *Guidelines Corporate governance principles for banks*. 2015, Press-Release. [online] [accesat: 03.11.2023] Disponibil: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d328.htm>
25. Basel Committee on Banking Supervision. *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*. 1988, Bank for International Settlements, Basel, Switzerland. [online] [accesat: 03.11.2023] Disponibil: <https://www.bis.org/publ/bcbs04a.htm>
26. Basel Committee on Banking Supervision. *OPE Calculation of RWA for operational risk*. Version effective as of 15 Dec 2019. Bank for International Settlements, Basel, Switzerland. [online] [accesat: 03.11.2023] Disponibil: https://www.bis.org/basel_framework/chapter/OPE/10.htm?inforce=20220101&published=20191215
27. Basel Committee on Banking Supervision. *Review of the Pillar 3 disclosure requirements*. 2014, Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, ISBN 978-92-9131-545-1. [online] [accesat: 03.11.2023] Disponibil: <https://www.bis.org/publ/bcbs286.htm>
28. Basel Committee on Banking Supervision. *Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk* (Consultative Document, February 2011). Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, ISBN 92-9131-857-4. [online] [accesat: 03.11.2023] Disponibil: <https://www.bis.org/publ/bcbs183.pdf>

29. Basel Committee on Banking Supervision. *The BCBS guidelines on Corporate governance principles for banks*. Iulie 2015, Basel, Elveția, ISBN 978-92-9197-130-5. [online] [accesat: 03.11.2023] Disponibil: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d328.pdf>
30. Basel Committee on Banking Supervision. *The internal audit function in banks*. 2012, Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, ISBN 92-9131-140-5. [online] [accesat: 03.11.2023] Disponibil: <https://www.bis.org/publ/bcbs223.pdf>
31. BĂIEȘU, A. Tendințe actuale on procesul de armonizare a dreptului privat în Europa. În: *Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration*. Chișinău, Moldova, 3-4 decembrie 2021, CZU: 341.9(4).
32. BĂIEȘU, A., GUZUN, A. Rolul legislației bancare europene pentru stabilitatea financiară. În: *Studia Universitatis Moldaviae* (Seria Științe Sociale), 2024, nr. 3(173), pp. 14-21. ISSN 1814-3199. DOI: [https://doi.org/10.59295/sum3\(173\)2024_02](https://doi.org/10.59295/sum3(173)2024_02)
33. BĂIEȘU, Sergiu. Un nou izvor de drept civil – principiile dreptului civil. În: *Integrare prin cercetare și inovare.: Științe juridice și economice*, 7-8 noiembrie 2024, Chișinău. Chisinau, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova, 2024, SJE, pp. 369-375. ISBN 978-9975-62-798-6.
34. BECKETT-VELEZ, S. *Compliance and Financial Crime Risk in Banks. A Practitioners Guide*. Leeds, Emerald Publishing Limited, 2024, 176 p., ISBN 9781835490433.
35. BESSIS, J. *Risk Management in Banking*. London, Wiley, 2011, p. 840, ISBN: 9780470689851
36. BIRINDELLI, G., FERRETTI, P., FERRI, G., SAVIOLI, M. *Regulatory reform and banking diversity: reassessing Basel 3*. Springer, Annals of Finance, 02.03.2022, volumul:18, pp. 429–456, DOI: <https://doi.org/10.1007/s10436-021-00406-3>
37. BLEKER-VAN EYK S.C., HOUBEN R.A.M. *Handbook of Compliance & Integrity Management. Theory and Practice*. Amsterdam, Wolters Kluwer, 2017, 442 p., ISBN 9789041188199.
38. BRENER A. *Strategies for Compliance. Tools, Techniques and Challenges in Financial Services*. London, Taylor & Francis, 2020, 276 p. ISBN 9781000320244.
39. Bretton Woods Documents - Chamber of Commerce Report on Currency Stabilization Proposals - Report Folder ID: 1849650 Series: Bretton Woods collection Dates: 06/01/1944-06/30/1944 Sub-Fonds: Leonard B. Rist files Fonds: Records of Individual Staff Members ISAD Reference Code: WB IBRD/IDA STAFF-09-02, World Bank Group Archives, Washington, D.C., United States.
40. Bretton Woods Documents - Chamber of Commerce Report on Currency Stabilization Proposals - Report Folder ID: 1849650 Series: Bretton Woods collection Dates: 06/01/1944-06/30/1944 Sub-Fonds: Leonard B. Rist files Fonds: Records of Individual Staff Members ISAD Reference Code: WB IBRD/IDA STAFF-09-02, World Bank Group Archives, Washington, D.C., United States.
41. Bretton Woods Documents - Chamber of Commerce Report on UN Bank Report - International Finance Problems Folder ID: 1849649 Series: Bretton Woods collection Dates: 06/01/1944-06/30/1944 Sub-Fonds: Leonard B. Rist files Fonds: Records of Individual Staff Members ISAD Reference Code: WB IBRD/IDA STAFF-09-02, World Bank Group Archives, Washington, D.C., United States.

42. Bretton Woods Documents - Federal Reserve Report on the IMF - Report Folder ID: 1849659 Series: Bretton Woods collection Dates: 03/01/1945-03/01/1945 Sub-Fonds: Leonard B. Rist files Fonds: Records of Individual Staff Members ISAD Reference Code: WB IBRD/IDA STAFF-09-02, World Bank Group Archives, Washington, D.C., United States.
43. Bretton Woods Documents - Federal Reserve Report on U.S. and U.K. Proposal for Postwar International Monetary Stabilization - Proposal Folder ID: 1849644 Series: Bretton Woods collection Dates: 06/01/1943-06/30/1943 Sub-Fonds: Leonard B. Rist files Fonds: Records of Individual Staff Members ISAD Reference Code: WB IBRD/IDA STAFF-09-02, World Bank Group Archives, Washington, D.C., United States.
44. BRUMĂ, I., FILIP, A., BRUMĂ, M. *Procedura analitică de determinare a masei unui portofoliu de depozite bancare, bazată pe sinteza statistică a datelor istorice la un interval de timp stabilit*. Revista Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe economice și ale comunicării”, Vol. 1 Nr. 11 (2024): Nr. 11 (3), ISSN 2587-4446, CZU: 336.717.3:004.42 [https://doi.org/10.59295/sum11\(3\)2024_08](https://doi.org/10.59295/sum11(3)2024_08) , pp. 49-54.
45. BRUMMER C. *Soft Law and the Global Financial System. Rule Making in the 21st Century*. New York, Cambridge University Press, 2015, 355 p., ISBN 9781107128637.
46. BURAC, V. *Drept bancar: curs de lecții*. Moldova, Chișinău, Tipografia Centrală, 2001, 784 p., ISBN: 9789975780889.
47. CARAGANCIU A., DAROVANAIA A., MINICA M., IOVV T. *Piețe de Capital*. Chișinău, Editura ASEM. 2005, 358 p., ISBN 9975752993.
48. CASH D. *The Role of Credit Rating Agencies in Responsible Finance*. Birmingham, Springer International Publishing, 2018, 127 p., ISBN 9783030037093.
49. CEAUȘ, S. Rolul băncilor în protecția mediului (studiu comparat). În: *Dezvoltare economică și cercetare*, Ed. 2, 21-23 iunie 2023, Chișinău. Chișinău: Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova, 2023, pp. 347-362. ISBN 978-9975-81-149-1, p. 360.
50. CHAPELLE A. *Operational Risk Management. Best Practices in the Financial Services Industry*. Padstow, Wiley, 2019, 272 p., ISBN 9781119549048.
51. CIUBOTARU M, FRUNZE I. *Metodologia de analiză a performanței băncii comerciale sub impactul riscului bancar*. Academia de Studii Economice a Moldovei, Revistă științifico-didactică Economica, nr.2 (112) 2020, pp 51-64, ISSN 1810-9136.
52. Cod Civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06-06-2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 01-03-2019, nr. 66-75 art. 132.
53. Codul Fiscal al Republicii Moldova nr. 1163 din 24-04-1997. Publicat în Monitorul Oficial: 18-09-1997, nr. 62 art. 522. Versiune în vigoare din 27.12.2012 în baza modificărilor prin LP. 281 din 07.12.12, MO270-272a/27.12.12 art.869.
54. Codul Penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18-04-2002. Publicat în Monitorul Oficial: 14-04-2009, nr. 72-74 art. 195. Versiune în vigoare din 14.04.2009 în baza modificărilor prin LP277-XVI din 18.12.08, MO41-44/24.02.09 art.120. Republicat: Monitorul Oficial nr.72-74/195 din 14.04.2009.
55. COJOCARU, V. Drept internațional privat comun uniform sau unificat-armonizarea soluțiilor. În: *Revista Națională de Drept*, 2009, nr. 10-12(109), pp. 5-6. ISSN 1811-0770, p. 6.
56. COLLET, H. *Échos d'Arabie. Le Pèlerinage à La Mecque de Mansa Musa (724–725/1324–1325) d'après des Nouvelles Sources*. În revista: *History in Africa*. 2019, pp. 105-135, ISSN 0361-5413.

57. Comisia Europeană. *Extindere: Comisia recomandă începerea negocierilor de aderare cu Ucraina, Republica Moldova și Bosnia și Herțegovina și acordarea statutului de țară candidată Georgiei*. 08.11.2023 [online] [accesat: 10.10.2023] Disponibil: https://commission.europa.eu/news-and-media/news/enlargement-commission-recommends-starting-accession-negotiations-ukraine-moldova-bosnia-and-2023-11-08_ro
58. Commission of the European Communities. *Communication From The Commission To The Council And The European Parliament On European Contract Law*. Brussels, 11.07.2001, COM(2001), 398.
59. Commission of the European Communities. *Communication From The Commission To The Council And The European Parliament Biannual Update Of The Scoreboard To Review Progress On The Creation Of An Area Of "Freedom, Security And Justice" In The European Union*. Brussels, 30.12.2003, COM(2003), 812.
60. Commodity Futures Modernization Act of 2000. Public Law 106-554, 21.12.2000, 114 STAT. 2763. [online] [accesat: 19.11.2024] Disponibil: <https://www.congress.gov/106/plaws/publ554/PLAW-106publ554.pdf>
61. Conferința Interguvernamentală privind Aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană. *Declarația Republicii Moldova pentru Deschiderea Negocierilor de Aderare*. Luxemburg, 25.06.2024 [online] [accesat: 14.08.2024] Disponibil: https://old.gov.md/sites/default/files/pozitia_generala_de_negociere_rm.pdf
62. Consiliul European. *Concluziile Consiliului European privind extinderea și reformele (14-15 decembrie 2023) Decizia de a deschide negocierile de aderare cu Ucraina și Republica Moldova*. [online] [accesat: 03.12.2024] Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2023/12/14/european-council-conclusions-on-ukraine-enlargement-and-reforms/>
63. Consiliul European. Reuniunea Consiliului din 23 și 24 iunie 2022: Concluzii. [online] [accesat: 02.01.2023] Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/media/57467/2022-06-2324-euco-conclusions-ro.pdf>
64. Consiliului de Asociere UE-Republica Moldova. Recomandarea nr. 1/2022 din 22.08.2022 *privind Programul de asociere UE-Republica Moldova [2022/1997]*. Bruxelles, 22.08.2022.
65. Constituția Republicii Moldova nr. 1 din 29-07-1994. Publicat în Monitorul Oficial: 13-11-2024 Nr. 466 art. 635.
66. Convenția de la Roma privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale, din 19.06.1980. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 266, 09.10.1980, pp. 1–19.
67. Curtea de Conturi a Republicii Moldova. *Curtea de Conturi a efectuat un audit al gestionării patrimoniului public de către "Banca de Economii" S.A. pe perioada anilor 2009-2010* [online] [accesat: 03.12.2023] Disponibil: https://ccrm.md/ro/curtea-de-conturi-a-efectuat-un-audit-al-gestionarii-patrimoniului-public-de-cat-80_311.html
68. CURTIF., MIGUES M., STEWART R., *Validation of Risk Management Models for Financial Institutions*. Cambridge University Press, Cambridge, 2023, 355 p., ISBN: 9781108497350.
69. DATOO A. *Legal Data for Banking. Business Optimisation and Regulatory Compliance*. London, Wiley, 2019, 304 p., ISBN 9781119357162.
70. Decizia Curții de Apel Chișinău din 21.12.2021. Dosarul nr. 3a-630/20. [online] [accesat: 08.04.2026] Disponibil:

https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/MTc0YjVlZGQtYmY5Mi00YzYwLTg3YTctOTA1ZGJjNmMxZWZh

71. Decizia Curții Supreme de Justiție din 29.03.2023. Dosarul nr. 3ra-443/22. [online] [accesat: 08.04.2026] Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=71374
72. Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 122 din 04-06-1991 *cu privire la Banca Națională a Moldovei*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 7-10 art. 82 din 30.10.1991.
73. Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova. *Moldova este conectată la SEPA: plăți în euro la aceleași condiții ca în Uniunea Europeană*. [online] [accesat: 10.12.2025] Disponibil: <https://eu4moldova.eu/en/moldova-is-connected-to-sepa-euro-payments-on-the-same-conditions-as-in-the-eu/>
74. DERMENGI, D. Principiile organizării funcției de conformitate în instituțiile financiare bancare. În: „*Economica*” nr.4 (110), pp. 97 - 107, 2019, ASEM, ISSN 1810-9136.
75. Directiva (UE) 2015/2366 a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2015 *privind serviciile de plată în cadrul pieței interne, de modificare a Directivelor 2002/65/CE, 2009/110/CE și 2013/36/UE și a Regulamentului (UE) nr. 1093/2010, și de abrogare a Directivei 2007/64/CE*. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, nr. L 337, din 23.12.2015, pp. 35-127.
76. Directiva (UE) 2015/849 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2015 *privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului și de abrogare a Directivei 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului și a Directivei 2006/70/CE a Comisiei*. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, nr. L 141, din 05.06.2015, pp. 73-117.
77. Directiva (UE) 2019/771 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2019 *privind anumite aspecte referitoare la contractele de vânzare de bunuri, de modificare a Regulamentului (UE) 2017/2394 și a Directivei 2009/22/CE și de abrogare a Directivei 1999/44/CE*. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* din 22 mai 2019, nr. L 136.
78. Directiva (UE) 2019/878 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2019 *de modificare a Directivei 2013/36/UE în ceea ce privește entitățile exceptate, societățile financiare holding, societățile financiare holding mixte, remunerarea, măsurile și competențele de supraveghere și măsurile de conservare a capitalului*. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, nr. L 150, din 07.06.2019, pp. 253–295.
79. Directiva (UE) 2023/2225 a Parlamentului European și a Consiliului din 18 octombrie 2023 *privind contractele de credit de consum și de abrogare a Directivei 2008/48/CE*. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L, 2023/2225, 30.10.2023. Directiva (UE) 2024/1640 a Parlamentului European și a Consiliului din 31 mai 2024 *privind mecanismele care trebuie instituite de statele membre pentru prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Directivei (UE) 2019/1937 și de modificare și abrogare a Directivei (UE) 2015/849*. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, nr. L, 2024/1640.
80. Directiva 2002/47/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 iunie 2002 *privind contractele de garanție financiară*. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 168, 27.6.2002, pp. 43–50.

81. Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 *privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului (Directiva privind practicile comerciale neloiale)*, În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 149 din 11 iunie 2005, așa cum a fost modificată prin Directiva (UE) 2019/2161 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 noiembrie 2019.
82. Directiva 2007/64/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 noiembrie 2007 *privind serviciile de plată în cadrul pieței interne, de modificare a Directivelor 97/7/CE, 2002/65/CE, 2005/60/CE și 2006/48/CE și de abrogare a Directivei 97/5/CE*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 319 din 05.12.2007.
83. Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 *privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 133, 22.05.2008, pp. 66–92.
84. Directiva 2011/61/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2011 *privind administratorii fondurilor de investiții alternative și de modificare a Directivelor 2003/41/CE și 2009/65/CE și a Regulamentelor (CE) nr. 1060/2009 și (UE) nr. 1095/2010, versiunea consolidată care inserează modificările introduse prin Directiva 2014/65/UE*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 174 din 01.07.2011.
85. Directiva 2013/11/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2013 *privind soluționarea alternativă a litigiilor în materie de consum și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 și a Directivei 2009/22/CE (Directiva privind SAL în materie de consum)*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 165 din 18 iunie 2013, așa cum a fost modificată prin Regulamentul (UE) 2017/2394 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2017.
86. Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 *cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 176 din 27 iunie 2013, astfel cum a fost modificată prin Directiva (UE) 2019/878 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2019.
87. Directiva 2014/17/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 februarie 2014 *privind contractele de credit oferite consumatorilor pentru bunuri imobile rezidențiale și de modificare a Directivelor 2008/48/CE și 2013/36/UE și a Regulamentului (UE) nr. 1093/2010*. Publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 60, 28.02.2014, pp. 34-85.
88. Directiva 2014/49/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 aprilie 2014 *privind schemele de garantare a depozitelor*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 173, 12.06.2014, pp. 149–178
89. Directiva 2014/59/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 mai 2014 *de instituire a unui cadru pentru redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții și de modificare a Directivei 82/891/CEE a Consiliului și a Directivelor 2001/24/CE, 2002/47/CE, 2004/25/CE, 2005/56/CE, 2007/36/CE, 2011/35/UE, 2012/30/UE și 2013/36/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului, precum și a Regulamentelor (UE) nr.*

- 1093/2010 și (UE) nr. 648/2012 ale Parlamentului European și ale Consiliului. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 173, 12.06.2014, p. 190–348.
90. Directiva 2014/65/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 mai 2014 privind piețele instrumentelor financiare și de modificare a Directivei 2002/92/CE și a Directivei 2011/61/UE. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 173, 12.06.2014, pp. 349-496.
91. Directiva 89/299/CEE a Consiliului din 17 aprilie 1989 privind fondurile proprii ale instituțiilor de credit. Publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 124, 5.5.1989, p. 16. Directivă modificată ultima dată de Directiva 92/30/EEC. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 110, din 28.09.1992, p. 52.
92. Directiva 89/647/CEE a Consiliului din 18 decembrie 1989 privind rata de solvabilitate a instituțiilor de credit. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 386, 30.12.1989, pp. 14–22.
93. Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 95, 21.4.1993, pp. 29–34.
94. Directiva Consiliului UE din 8 decembrie 1986 privind conturile anuale și conturile consolidate ale băncilor și ale altor instituții financiare. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 372, pp. 1–17.
95. Directiva nr. 2001/34/CE din 28 mai 2001 a Parlamentului European și a Consiliului privind admiterea valorilor mobiliare la cota oficială a unei burse de valori și informațiile care trebuie publicate cu privire la aceste valori mobiliare. În: Jurnalul Oficial al Comunităților Europene, nr. L 184 din 6 iulie 2001.
96. Directiva nr. 2003/6/CE din 28 ianuarie 2003 a Parlamentului European și a Consiliului privind utilizările abuzive ale informațiilor confidențiale și manipulările pieței (abuzul de piață). În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 96 din 12 aprilie 2003.
97. Directiva nr. 2003/71/CE din 4 noiembrie 2003 a Parlamentului European și a Consiliului privind prospectul care trebuie publicat în cazul unei oferte publice de valori mobiliare sau pentru admiterea valorilor mobiliare la tranzacționare și de modificare a Directivei 2001/34/CE. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 345 din 31 decembrie 2003.
98. Directiva nr. 2004/109/CE din 15 decembrie 2004 a Parlamentului European și a Consiliului privind armonizarea obligațiilor de transparență în ceea ce privește informația referitoare la emitenții ale căror valori mobiliare sînt admise la tranzacționare pe o piață reglementată și de modificare a Directivei 2001/34/CE. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 390 din 31 decembrie 2004.
99. Directiva nr. 2004/25/CE din 21 aprilie 2004 a Parlamentului European și a Consiliului privind ofertele publice de cumpărare. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 142 din 30 aprilie 2004.
100. Directiva nr. 2004/39/CE din 21 aprilie 2004 a Parlamentului European și a Consiliului privind piețele instrumentelor financiare, de modificare a Directivelor 85/611/CEE și 93/6/CEE ale Consiliului și a Directivei 2000/12/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 93/22/CEE a Consiliului. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 145 din 30 aprilie 2004.

101. Directiva nr. 2006/49/CE din 14 iunie 2006 a Parlamentului European și a Consiliului *privind rata de adecvare a capitalului întreprinderilor de investiții și al instituțiilor de credit*. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, nr. L 177 din 30 iunie 2006;
102. Directiva nr. 2009/110/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 septembrie 2009 *privind accesul la activitate, desfășurarea și supravegherea prudențială a activității instituțiilor emitente de monedă electronică, de modificare a Directivei 2005/60/CE și 2006/48/CE și de abrogare a Directivei 2000/46/CE*. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 267 din 10 octombrie 2009.
103. Directiva nr. 2009/65/CE din 13 iulie 2009 a Parlamentului European și a Consiliului *de coordonare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind organismele de plasament colectiv în valori mobiliare (OPCVM)*. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, nr. L 302 din 17 noiembrie 2009.
104. Directiva nr. 97/9/CE din 3 martie 1997 a Parlamentului European și a Consiliului *privind sistemele de compensare pentru investitori*. În: *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene*, nr. L 84 din 26 martie 1997.
105. Directiva nr. 98/26/CE din 19 mai 1998 a Parlamentului European și a Consiliului *privind caracterul definitiv al decontării în sistemele de plăți și de decontare a titlurilor de valoare*. În: *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene*, nr. L 166 din 11 iunie 1998.
106. Directiva nr. 2009/110/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 septembrie 2009 *privind accesul la activitate, desfășurarea și supravegherea prudențială a activității instituțiilor emitente de monedă electronică, de modificare a Directivei 2005/60/CE și 2006/48/CE și de abrogare a Directivei 2000/46/CE*. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, nr. L 267 din 10 octombrie 2009.
107. Directiva nr. 2013/36/CE din 26 iunie 2013 a Parlamentului European și a Consiliului *cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei nr. 2002/87/CE și de abrogare a Directivei nr. 2006/48/CE și nr. 2006/49/CE*. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, nr. L 176 din 27 iunie 2013.
108. Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act. Public Law 110–343, 03.10.2008, 122 STAT, 3765 Public Law 110–343, 110th Congress.
109. DOLEA, S. Soluționarea litigiilor contractuale în arbitrajul investițional. În: *Teză de doctorat în drept*, 2023, C.Z.U: 341.63:347.44(043.3) p. 67 - 68.
110. DORNBUSCH, R., PARK, Y., CLAESSENS, S. *Contagion: Understanding How It Spreads*. Jurnalul "The World Bank Research Observer", 2000, vol. 15, nr. 2, pp. 177-197, doi:10.1093/wbro/15.2.177.
111. DRIGĂ I., NIȚĂ D. *Falimentul – consecința unui management bancar defectuos*. În: *Economia. Seria Management*, 2009, vol.12, nr.2.
112. Emergency Economic Stabilization Act of 2008. 03.10.2008, Public Law 110–343, 110th Congress, 122 STAT. 3765. [online] [accesat: 19.11.2024] Disponibil: <https://www.congress.gov/110/plaws/publ343/PLAW-110publ343.htm>
113. European Bank for Reconstruction and Development. *Crisis and Transition: The People's Perspective*. Raport pentru anul 2011, Londra, Marea Britanie, ISBN 978-1-898802-36-5.
114. European Banking Authority. *2025 EU-wide stress test. Methodological Note*. 05.07.2024, Paris, Franța. [online] [accesat: 26.09.2024] Disponibil:

- <https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/2024-07/3bd993e0-8678-40ac-9fba-9b8a6bf03f44/2025%20EU-wide%20stress%20test%20-%20Methodological%20Note.pdf>
115. European Banking Authority. *Final Report on Guidelines on default definition Guidelines on the application of the definition of default under Article 178 of Regulation (EU) No 575/2013*. EBA/GL/2016/07, din 28/09/2016. Londra, Marea Britanie.
 116. European Banking Authority. *Final Report on Guidelines on internal governance under Directive 2013/36/EU*. EBA/GL/2021/05, 02.07.2021, Londra, Marea Britanie. [online] [accesat: 26.09.2024] Disponibil: https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2021/1016721/Final%20report%20on%20Guidelines%20on%20internal%20governance%20under%20CRD.pdf
 117. European Banking Authority. *Guidelines on common procedures and methodologies for the supervisory review and evaluation process (SREP)*. EBA/GL/2014/13 din 19.12.2014, Londra, Marea Britanie. [online] [accesat: 26.09.2024] Disponibil: [https://www.eba.europa.eu/documents/10180/935249/4b842c7e-3294-4947-94cd-ad7f94405d66/EBA-GL-2014-13%20\(Guidelines%20on%20SREP%20methodologies%20and%20processes\).pdf](https://www.eba.europa.eu/documents/10180/935249/4b842c7e-3294-4947-94cd-ad7f94405d66/EBA-GL-2014-13%20(Guidelines%20on%20SREP%20methodologies%20and%20processes).pdf)
 118. European Banking Authority. *Results from the data collection exercise on the proposed regulatory changes for a common eu approach to the definition of default*. 28.09.2016, Londra, Marea Britanie. [online] [accesat: 26.09.2024] Disponibil: <https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/documents/10180/1360107/b81ecd59-b33b-4b81-9a5a-69045d7c3dad/QIS%20report%20on%20default%20definition%20October%202016.pdf>
 119. European Central Bank. *Convergence Report*. 2024, Frankfurt am Main, Germania. [online] [accesat: 26.09.2024] Disponibil: <https://www.ecb.europa.eu/press/other-publications/convergence/html/ecb.cr202406~475c2172bc.en.html>
 120. European Central Bank. *Sanctions for breaches of statistical reporting requirements*. [online] [accesat: 22.12.2025] Disponibil: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/sanctions/html/index.en.html>
 121. European Central Bank. *Sanctions imposed by the ECB*. [online] [accesat: 16.12.2025] Disponibil: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/sanctions/html/index.en.html>
 122. European Central Bank. *Sanctions imposed by the NCAs in proceedings opened at the ECB's request*. [online] [accesat: 22.12.2025] Disponibil: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/activities/sanctions/supervisory-sanctions/html/index.en.html>
 123. European Central Bank. *Sanctions*. [online] [accesat: 16.12.2025] Disponibil: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/activities/sanctions/html/index.en.html>
 124. European Central Bank. *SSM supervisory statement on governance and risk appetite*. 2016, Frankfurt am Main, Germania. ISBN 978-92-899-2416-0.
 125. European Central Bank. *Supervisory sanctions imposed by the ECB*. [online] [accesat: 18.12.2025] Disponibil: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/activities/sanctions/supervisory-sanctions/html/index.en.html>

126. European Council. *European Council conclusions on Ukraine, enlargement and reforms*. 14.12.2023. [online] [accesat: 03.12.2024] Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/12/14/european-council-conclusions-on-ukraine-enlargement-and-reforms/>
127. European Council. *European Council conclusions on Ukraine*. 31.05.2022, [online] [accesat: 15.07.2024] Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/05/31/european-council-conclusions-on-ukraine-30-may-2022/>
128. European Council. *European Council conclusions, 23-24 June 2022*. Brussels, 24.06.2022, EUCO 24/22, [online] [accesat: 07.09.2023] Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/media/57442/2022-06-2324-euco-conclusions-en.pdf>
129. Eurostat. *Eurostat Data Browser – Gross Domestic Product (GDP) and components*. [online] [accesat: 03.12.2023] Disponibil: <https://ec.europa.eu/eurostat/>.
130. Evrobalt LLC v. The Republic of Moldova, SCC Case No. 2016/082, Award on Emergency Measures of 30 May 2016. [online] [accesat: 08.04.2026] Disponibil: <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/italaw7410.pdf>
131. Federal Deposit Insurance Act, Chapter 967 of the 81st Congress; 64 Stat. 873] [64 Stat. 873; 12 U.S.C. 1811 et seq.] [As Amended Through P.L. 117–263, Enacted December 23, 2022]
132. Federal Reserve Act — U.S. Code Title 12, Chapter 3 132 STAT. 5106, Public Law, 115-371, 21.12.2018. [online] [accesat: 19.11.2024] Disponibil: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2018-title12/html/USCODE-2018-title12-chap3-subchapVIII.htm>
133. FERREIRA C., JENKINSON N., WILSON C. *From Basel I to Basel III: Sequencing Implementation in Developing Economies*. Washington, International Monetary Fund, 2019, 42 p., ISBN 9781498315227.
134. Financial Stability Board. *Enhancing the risk disclosures of banks – report of the Enhanced Disclosure Task Force*. 29.10.2012, Bank for International Settlements, Basel, Switzerland.
135. Financial Stability Board. *Implementing the FSB Principles for Sound Compensation Practices and their Implementation Standards*. 26.08.2013, Basel, Elveția.
136. Financial Stability Board. *Principles for An Effective Risk Appetite Framework*. 18.11.2013, Londra, Marea Britanie.
137. FREDERICKS, E.A. *Contractual capacity in private international law*. The Meijers Research Institute and Graduate School of the Leiden Law School of Leiden University, pp. 212-213. [online] [accesat: 07.04.2026] Disponibil: <https://hdl.handle.net/1887/41425>
138. GARAVELLI, Z. P. *Legal Aspects of the European System of Central Banks*. Frankfurt am Main, European Central Bank, 2005, 416 p., ISBN 9291817015.
139. GÄRTNER, S., FERNÁNDEZ J. *The Banking Systems of Germany, UK and Spain from a Spatial Perspective: The Spanish Case*. IAT Discussion Paper, nr. 18/02, 28.04.2018, 50 p., ISSN 2511-7254.
140. GERICKE, R. C. *Corporate Governance and Risk Management in Financial Institutions. An International Comparison Between Brazil and Germany*. Frankfurt am Main, Springer International Publishing, 2018, 217 p., ISBN 9783319673110.
141. GHERCU M., Realizarea obiectivelor de politică economică prin folosirea instrumentelor fiscale și monetare, aprecieri privind reformele fiscale ale României și Republicii Moldova.

- În: *“Economie și sociologie”*, nr. 2/2010, pp. 198-209, Institutul de Economie, Finanțe și Statistică al AȘM și MEC, Chișinău, Republica Moldova, ISSN 1857- 4130.
142. GIRLING P. X. *Operational Risk Management. A Complete Guide for Banking and Fintech*. London, Wiley, 2022, 384 p., ISBN 9781119836049.
 143. GOLDSMITH, J. L., POSNER, E. A. *The Limits of International Law*. Marea Britanie, Oxford, Oxford University Press, 2005, 262 p., ISBN 9780195168396.
 144. Gramm-Leach-Bliley Act, Pub. L. No. 106-102, 113 Stat. 1338, codified in relevant part primarily at 15 U.S.C. §§ 6801-6809, §§ 6821-6827. [online] [accesat: 19.11.2024] Disponibil: <https://www.ftc.gov/legal-library/browse/statutes/gramm-leach-bliley-act>
 145. GREENBERG, T. S., GRAY L., *Stolen Asset Recovery Initiative. Politically Exposed Persons. Preventive Measures for the Banking Sector*. Washington, World Bank Publications, 2010, 103 p., ISBN 9780821383339.
 146. GRIBINCEA, L. Libera circulație a capitalurilor – una din cele patru libertăți fundamentale ale pieței unice a Uniunii Europene. În: *Integrare prin cercetare și inovare. Științe juridice și economice*, 6-7 noiembrie 2025, Chișinău. Chisinau, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova, 2025, SJE, pp. 258-264. ISBN 978-9975-62-687-3. ISBN (pdf) 978-9975-62-945-4, pag. 263.
 147. GRIBINCEA, L. Particularitățile negocierii contractelor comerciale internaționale . În: *Revista Națională de Drept*, 2012, nr. 1(136), pp. 8-14. ISSN 1811-0770, p. 9.
 148. GRIGORIȚĂ C. *Activitate bancară*. Moldova, Chișinău, Editura Cartier, ediția a 3-a, 2005, 420 p., ISBN 9975793568.
 149. GUȘTIUC, A. *Drept Bancar*”. Moldova, Chișinău, Editura Elena-V. I., Vol. 1, 2002, 283 p., ISBN 9975930409.
 150. GUZUN, A. **Auditul intern și abordarea bazată pe risc în bănci. În: *Priorități ale cercetării în domeniul juridic și economic și impactul asupra societății contemporane*, Ed. 4, 20 septembrie 2024, Chișinău. Chișinău: CEP USM, 2025, Ediția 4, pp. 196-199. ISBN 978-9975-62-849-5.**
 151. GUZUN, A. **Băncile, open-banking-ul și protecția datelor. În: *Vector European*, 2024, nr. 1, pp. 23-28. ISSN 2345-1106. DOI: <https://doi.org/10.52507/2345-1106.2024-1.05>**
 152. GUZUN, A. **Cadrul Basel de guvernanță corporativă a băncilor. În: *Studia Universitatis Moldaviae* (Seria Științe Sociale), 2024, nr. 3(173), pp. 133-139. ISSN 1814-3199. DOI: [https://doi.org/10.59295/sum3\(173\)2024_18](https://doi.org/10.59295/sum3(173)2024_18)**
 153. GUZUN, Adrian. **Conceptele de reglementare ale pieței financiare internaționale în relația cu clienții și acționarii. În: *Realități și perspective în domeniul științelor juridice contemporane*, 15 septembrie 2023, Chișinău. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova, 2023, pp. 51-53. ISBN (pdf) 978-9975-62-695-8 (PDF).**
 154. GUZUN, A. **Guvernanța corporativă în cadrul băncilor și a instituțiilor financiare din Uniunea Europeană. În: *Priorități ale cercetării în domeniul juridic și economic și impactul asupra societății contemporane*, Ed. 4, 20 septembrie 2024, Chișinău. Chișinău: CEP USM, 2025, Ediția 4, pp. 190-195. ISBN 978-9975-62-849-5.**
 155. GUZUN, A. **Principiile Basel pentru supraveghere bancară. În: *Integrare prin cercetare și inovare. Științe juridice și economice*, 6-7 noiembrie 2025, Chișinău. Chisinau, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova, 2025, SJE, pp. 265-269. ISBN 978-9975-62-687-3.**

156. GUZUN, A. Protecția drepturilor clienților în domeniul financiar-bancar. În: *Statul de Drept și reziliența economică în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană*, 16 mai 2014, Chișinău. Chișinău: CEP USM, 2024, pp. 138-146. ISBN 978-9975-62-779-5. DOI: <https://doi.org/10.59295/rler2024>
157. HARTKAMP, A. et. al. *Towards a European Civil Code. Fourth Revised and Expanded*. Kluwer Law International, Netherlands, 2011, ISBN 978-90-411-3357-1.
158. HENNESSY, E., BALLING M., O'BRIEN R. *Corporate Governance, Financial Markets and Global Convergence*. New York, Springer U.S., 2013, 338 p., ISBN 9781475726336.
159. HILDRETH R. *The History of Banks. To which is Added, a Demonstration of the Advantages and Necessity of Free Competition in the Business of Banking*. London, Hillard Gray, 1837, 142 p., ISBN 9780608418780.
160. HOHMANN M. *The Impact of Regulation on Remuneration in Banks. An Analysis of EU, UK and German Law*. Germania, Hamburg, Anchor Academic Publishing, 2017, 60 p., ISBN 9783960670759.
161. Hotărârea Băncii Naționale a Moldovei nr. 136 din 11-07-2013 cu privire la aprobarea proiectului statutului Consiliului Național de Plăți. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 19-07-2013, nr. 152-158 art. 1111.
162. Hotărârea Băncii Naționale a Moldovei nr. 187 din 19.07.2001 cu privire la retragerea autorizației privind desfășurarea activității financiare eliberate "Bankcoop - Banca Generală de Credit și Promovare" S.A. Sucursala Chișinău. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 27-07-2001, nr. 86 art. 238.
163. Hotărârea Băncii Naționale a Moldovei nr. 29 din 15.02.2012 cu privire la retragerea licenței B.C. „Universalbank” S.A. de desfășurare a activităților financiare și inițierea procesului de lichidare silită. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 17.02.2012, nr. 34-37, art nr: 216.
164. Hotărârea Băncii Naționale a Moldovei nr. 62 din 16-10-2015 cu privire la retragerea licenței de desfășurare a activităților financiare și inițierea procesului de lichidare silită a Băncii de Economii S.A. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 23-10-2015, nr. 291-295 art. 2177
165. Hotărârea Băncii Naționale a Moldovei nr. 63 din 16-10-2015 cu privire la retragerea licenței de desfășurare a activităților financiare și inițierea procesului de lichidare silită a BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 23-10-2015 Nr. 291-295 art. 2178.
166. Hotărârea Băncii Naționale a Moldovei nr. 64 din 16-10-2015 cu privire la retragerea licenței de desfășurare a activităților financiare și inițierea procesului de lichidare silită a B.C. „UNIBANK” S.A. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 23-10-2015 Nr. 291-295 art. 2179.
167. Hotărârea Băncii Naționale a Moldovei nr. 71 din 13.03.2025 cu privire la retragerea licenței de desfășurare a activităților permise băncilor, eliberate Băncii Comerciale Române Chișinău S.A. (BCR Chișinău S.A.) În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 19-03-2025 Nr. 143 art. 189.
168. Hotărârea Băncii Naționale a Moldovei nr. 97 din 15.12.1997 cu privire la retragerea autorizației și numirea Administratorului în oficiu la BCA "Bancosind". În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 18.12.1997 Nr. 084.
169. Hotărârea Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr. 119 din 25.05.2018.

170. Hotărârea Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr. 304 din 10.12.2016 *cu privire la aprobarea Regulamentului privind licențierea, controlul și sancționarea unităților de schimb valutar*. Publicat în Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 416-422 art. 2072 din 02.12.2016
171. Hotărârea Consiliul de Administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.11 din 22.01.2009 *cu privire la aprobarea Instrucțiunii cu privire la raportarea unor operațiuni valutare de către băncile licențiate*. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.47-48 din 03.03.2009, art.178.
172. Hotărârea Consiliului de Administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 303 din 27.12.2012, *cu privire la Strategia politicii monetare a Băncii Naționale a Moldovei pe termen mediu*.
173. Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.272 din 25.11.2011.
174. Hotărârea Consiliului de administrație al BNM nr.279 din 01.12.2011 *privind aprobarea Instrucțiunii privind modul de întocmire și prezentare de către bănci a rapoartelor în scopuri prudențiale*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova: 09-12-2011, nr. 216-221 art. 2008.
175. Hotărârea Consiliului de administrație al BNM nr.292 din 15.12.2011 *privind aprobarea Instrucțiunii privind situațiile financiare FINREP la nivel individual, aplicabile băncilor*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova: 23-12-2011, nr. 227-232 art. 2104.
176. Hotărârea Curții Supreme de Justiție a Uniunii Europene (Camera a patra) din 30.04.2014. *Árpád Kásler și Hajnalka Káslerné Rábai împotriva OTP Jelzálogbank Zrt.* Cauza C-26/13.
177. Hotărârea Curții Supreme de Justiție a Uniunii Europene (Camera întâi) din 14.06.2012. *Banco Español de Crédito, SA împotriva Joaquín Calderón Camino*. Cauza C-618/10.
178. Hotărârea Curții Supreme de Justiție a Uniunii Europene (Camera întâi) din 14.03.2013. *Mohamed Aziz împotriva Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)*. Cauza C-415/11.
179. Hotărârea Curții Supreme de Justiție a Uniunii Europene (Camera întâi) din 15.03.2012. *Jana Pereničová și Vladislav Perenič împotriva SOS financ spol. s r. o.* Cauza C-453/10.
180. Hotărârea Curții Supreme de Justiție a Uniunii Europene (Camera întâi) din 21.03.2013. *RWE Vertrieb AG împotriva Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen eV*. Cauza C-92/11.
181. Hotărârea Guvernului nr. 165/2017, privind aprobarea Regulamentului privind modalitatea de calculare a pensiilor și modalitatea de confirmare a stagiului de cotizare pentru stabilirea pensiilor, Anexa nr. 3 - Coeficienții de valorizare a venitului asigurat pentru anii 1999-2024. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova: 24-03-2017 Nr. 85-91 art. 235.
182. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 306 din 28-05-2025 *cu privire la aprobarea Programului național de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2025-2029*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova: 02-06-2025 Nr. 269-288 art. 319.
183. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 820 din 14-12-2009 *cu privire la Comisia națională extraordinară de sănătate publică*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova: 18-12-2009 Nr. 187-188 art. 906.
184. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 845 din 18-12-2024 *privind aprobarea cuantumului salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2025*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova: 19-12-2024 Nr. 533-535 art. 966.
185. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 91 din 02-05-2013 *cu privire la stabilirea listei jurisdicțiilor ce nu implementează standarde internaționale de transparență*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova: 05-07-2013 Nr. 141-144 art. 1036.

186. Hotărârea nr. 1 din 24.11.1993 *cu privire la introducerea valutei naționale în Republica Moldova*. În: *Monitorul Parlamentului Republicii Moldova*, nr. 11 art. 350 din 30.11.1993.
187. Hotărârea nr. 16 din 22-02-2013 *privind constituirea Comisiei de anchetă pentru examinarea modului de administrare a pachetului de acțiuni al statului deținut la „Banca de Economii” S.A. și a situației din domeniul financiar-bancar al Republicii Moldova*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 27-02-2013 Nr. 41 art. 138.
188. Hotărârea nr. 29 din 10.01.2006 *cu privire la reorganizarea prin fuziune a Agenției pentru restructurarea întreprinderilor și acordarea asistenței tehnice în perioada postprivatizare (ARIA) și a Centrului pentru productivitate și competitivitate și implementarea proiectului de dezvoltare a sectorului privat (PSD-II) în "Centrul pentru Productivitate și Competitivitate din Moldova" S.A.* În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 20-01-2006 Nr. 9-12 art. 61.
189. Hotărârea nr. 371 din 02.06.1992 *privind introducerea cupoanelor cu valorificare multiplă ale Băncii Naționale a Moldovei*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 006 din 30.06.1992.
190. Hotărârea nr. 426 din 21-06-1995 *cu privire la Agenția pentru restructurarea întreprinderilor și acordarea asistenței tehnice acestora în perioada postprivatizare*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 31-08-1995 Nr. 48-49 art. 347.
191. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. HP152/2013 din 21.06.2013 *cu privire la raportul Comisiei de anchetă pentru examinarea modului de administrare a pachetului de acțiuni al statului deținut la „Banca de Economii” S.A. și a situației din domeniul financiar-bancar al Republicii Moldova*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 19.07.2013 Nr. 152-158 art. 488.
192. Houses of the Oireachtas. *Report of the Joint Committee of Inquiry into the Banking Crisis*. 2013. [online] [accesat: 03.12.2023] Disponibil: <https://inquiries.oireachtas.ie/banking/wp-content/uploads/2016/01/BIDOFCoreBook25.pdf>
193. Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. „Banca Comercială Română Chișinău” S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://cdn0.erstegroup.com/content/dam/md/bcr/www_bcr_md/Dezvaluire-info/guvernanta/2024/Informatia_Actionari.pdf?forceDownload=1
194. Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora din cadrul B.C. BCR Chișinău S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://web.archive.org/web/20240511164422/https://cdn0.erstegroup.com/content/dam/md/bcr/www_bcr_md/Dezvaluire-info/guvernanta/2024/Informatia_Actionari.pdf?forceDownload=1
195. Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. Victoriabank S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://www.victoriabank.md/storage/app/media/Anexa%20RG%20cu%20privire%20la%20cerintele%20de%20publicare%20a%20informa%C8%9Biilor%20de%20c%C4%83tre%20b%C4%83nci.pdf>
196. Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora

- în cadrul B.C. „ProCredit Bank” S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://www.procreditbank.md/files/docs/2023/Octombrie/Anexa%207%20Informatie%20Actionar.signed.pdf>
197. Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. OTP Bank S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://www.otpbank.md/storage/com/dezv/1-gov/2025/7/Anexa-7-29.07.2025-ro.pdf>
 198. Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. Energbank S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://www.energbank.com/api/v1/static/storage/23/01/2025/Anexa_nr_7_Informatie_cu_privire_la_actionari_23.01.2025.pdf
 199. Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. Moldindconbank S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://micb.md/wp-content/uploads/2025/01/informatie-actionari-ro.pdf?_gl=1*1hbd9n*_up*MQ..*_gs*MQ..*_ga*MjI5NDEyMjc2LjE3NjI5MzIxOTI.*_ga_JZJVQ54H1L*cze3NjI5MzIxOTEkbzEkZzEkdDE3NjI5MzIxOTUkajU2JGwwJGgw&gclid=EAIaIQobChMI7PbQoKTskAMV9ZODbx0U8S82EAAYASAAEgLj0PD_BwE&gbraid=0AAAAAo2RPSbNlQ2ec22SuXp7ybirKXjPr
 200. Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. Eximbank S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://eximbank.md/storage/Dezvaluirea%20informatiei/Dezvaluirea-informatiei/Guvernanta-bancii/UBO-EXIM.signed.pdf>
 201. Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. ”Banca de Finanțe și Comerț” S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://fincombank.com/files/guvernanta-corporativa/2025/informatie-despre-actionari-ro-05-05-2025-signed.pdf?_gl=1*1lb5nrf*_up*MQ..*_gs*MQ..&gclid=EAIaIQobChMIIsZeP0KjskAMV1Kf9BR3pSgJVEAAYASAAEgJ9lfd_BwE&gbraid=0AAAAAC5iHsSMB7eSrgOi2SDbbvf3MZZeW
 202. Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. „COMERTBANK” S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://comertbank.md/upload/management/files/6ca6c6e8a4f11e6f/Info%20actionari%20-%2031.12.2025.signed.pdf>
 203. Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. „MAIB” S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://www.maib.md/storage/publication/942/45.%2008.07.2025%20Actionari%20Anexa_7_Regulament%20BNM_ROM.pdf

204. Informația cu privire la acționarii și/sau grupurile de persoane care acționează concertat și care dețin dețineri calificate în capitalul social al băncii și referitor la beneficiarii efectivi ai acestora în cadrul B.C. „EuroCreditBank” S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://ecb.md/upload/info_disclosure/files/vyyfkgm4tz.pdf
205. Informația cu privire la membrii consiliului de administrație și ai organului executiv în cadrul B.C. Victoriabanc S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://www.victoriabank.md/storage/app/media/Guvernanta_bancii/SITE_Informatie_membri_CA_CD_24.11.2025.signed.signed.pdf
206. Informația cu privire la membrii consiliului de administrație și ai organului executiv în cadrul B.C. OTP Bank S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://www.otpbank.md/storage/com/dezv/1-gov/2025/7/lista-cb-ce-vicepresedinti-28.07.2025-ro.pdf>
207. Informația cu privire la membrii consiliului de administrație și ai organului executiv în cadrul B.C. Energbank S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://www.energbank.com/api/v1/static/storage/21/07/2025/Membrii_org_de_cond__18.07.2025_RO.pdf
208. Informația cu privire la membrii consiliului de administrație și ai organului executiv în cadrul B.C. Moldindconbank S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://micb.md/wp-content/uploads/2025/07/informatie-cu-privire-la-membrii-consiliului-si-organului-executiv.pdf?_gl=1*1hbd9n*_up*MQ..*_gs*MQ..*_ga*MjI5NDEyMjc2LjE3NjI5MzkxOTI.*_ga_JZJVQ54H1L*czE3NjI5MzkxOTEkbzEkZzEkdDE3NjI5MzkxOTUkajU2JGwwJGg&gclid=EAIaIQobChMI7PbQoKTskAMV9ZODbx0U8S82EAAYASAAEgLj0PD_BwE&gbraid=0AAAAAAo2RPSbNlQ2ec22SuXp7ybirKXjPr
209. Informația cu privire la membrii consiliului de administrație și ai organului executiv în cadrul B.C. Eximbank S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://eximbank.md/storage/Dezvaluirea%20informatiei/Dezvaluirea-informatiei/Guvernanta-bancii/Anexa-6-BNM---Informatii-cu-privire-la-Membrii-Consiliului-si-Executivului.signed.pdf>
210. Informația cu privire la membrii consiliului de administrație și ai organului executiv în cadrul B.C. ”Banca de Finanțe și Comerț” S.A [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://fincombank.com/files/guvernanta-corporativa/2025/17-septembrie/organele-de-conducere-ro-17-09-2025-signed.pdf?_gl=1*1lb5nrf*_up*MQ..*_gs*MQ..&gclid=EAIaIQobChMIsZeP0KjskAMV1Kf9BR3pSgJVEAAYASAAEgJ9lfd_BwE&gbraid=0AAAAAC5iHsSMB7eSrgOi2SDbbvf3MZZeW
211. Informația cu privire la membrii consiliului de administrație și ai organului executiv în cadrul B.C. „COMERTBANK” S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://comertbank.md/upload/management/files/13757892460ba481/Informatie%20privind%20organul%20de%20conducere_rom_03.2025.signed.pdf
212. Informația cu privire la membrii consiliului de administrație și ai organului executiv în cadrul B.C. „MAIB” S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: <https://www.maib.md/storage/publication/817/Anexa%206%20SB%20and%20MB%2003.10.2024%20.signed.signed.pdf>

213. Informația cu privire la membrii consiliului de administrație și ai organului executiv în cadrul B.C. „EuroCreditBank” S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://ecb.md/upload/info_disclosure/files/ub4x9yi54k.pdf
214. Informația cu privire la membrii consiliului și ai organului executiv în cadrul B.C. „ProCredit Bank” S.A. [online] [accesat: 24.12.2025] Disponibil: https://www.procreditbank.md/files/NEW/21.06/15.07/Membrii%20Consiliului_Organului%20executiv%2009012025.signed.pdf
215. International Institute for the Unification of Private Law. *UNIDROIT principles of international commercial contracts*. 2016, Roma, Italia, ISBN: 9788886449373.
216. International Monetary Fund. *Germany. Financial System Stability Assessment, Including Reports on the Observance of Standards and Codes on the Following Topics: Banking Supervision, Securities Regulation, Insurance Regulation, Monetary and Financial Policy Transparency, Payment Systems, and Securities Settlement*. Washington, International Monetary Fund, 2003, 60 p., ISBN 9781451810486.
217. International Monetary Fund. *World Economic Outlook*. 2009, ISBN: 9781589068070.
218. IRWIN, D. A. *The Nixon Shock After Forty Years: The Import Surcharge Revisited*. National Bureau Of Economic Research, Working Paper 17749, Cambridge, ianuarie 2012, DOI 10.3386/w17749.
219. IZZI L., ORICCHIO G., VITALE L. *Basel III Credit Rating Systems. An Applied Guide to Quantitative and Qualitative Models*. London, Palgrave Macmillan UK, 2012, 344 p., ISBN 9781349333264.
220. JACKMAN, D. *The Compliance Revolution. How Compliance Needs to Change to Survive*. Singapore, Wiley, 2015, 300 p., ISBN 9781119020592.
221. JENSEN, N. *Crisis, Conditions, and Capital: The Effect of the IMF on Direct Foreign Investment*". Revista "Journal of Conflict Resolution", Volumul: 48, nr. 2, pp. 194-210, 2004, doi:10.1177/0022002703262860. S2CID 154419320.
222. KALETSKY, ANATOLE: *Capitalism 4.0: The Birth of a New Economy in the Aftermath of Crisis*. Marea Britanie, Londra, Bloomsbury, 2010, p. 448, ISBN 9781408809730.
223. KERN A. *Principles of Banking Regulation*. Cambridge, Cambridge University Press, 2019, 492 p., ISBN 9781108427265.
224. KOKKINIS A., MIGLIONICO A. *Banking Law Private Transactions and Regulatory Frameworks*. Birmingham, Routledge, 2021, 398 p., ISBN 9780367679064.
225. Kompozit LLC v. Republic of Moldova, SCC Arbitration EA (2016/095), Emergency Award on Interim Measures, 14 June 2016 [online] [accesat: 08.04.2026] Disponibil: <https://www.italaw.com/sites/default/files/casedocuments/italaw7421.pdf>
226. KOTZ D. H. *Financial Regulation and Compliance. How to Manage Competing and Overlapping Regulatory Oversight*. New Jersey, Wiley, 2015, 256 p., ISBN 9781118972229.
227. Kroll LLC. *Kroll Report, Project Tenor II for National Bank of Moldova. Summary Report*. Marea Britanie, Londra, 20.12.2017.
228. Larosière, J. et al. *de Larosière Report of the High-Level Group on Financial Supervision in the EU*. Brussels, 25.02.2009.
229. LEAL, A. N. *Risk profiling: perception and reality*. Universidade Técnica De Lisboa Instituto Superior De Economia E Gest o. Teza de master în finanțe, 2009, JEL: D81

230. Legea federală privind asigurarea depozitelor [Capitolul 967 al celui de-al 81-lea Congres; 64 Stat. 873] [64 Stat. 873; 12 U.S.C. 1811 și următoarele] [Modificată prin P.L. 117–263, adoptată la 23 decembrie 2022]. [online] [accesat: 15.04.2025] Disponibil: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/COMPS-265/pdf/COMPS-265.pdf>
231. Legea nr. 1 din 16-03-2018 *cu privire la organizațiile de creditare nebancaară*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 30-03-2018 Nr. 108-112 art. 200, modificat prin LP229 din 10.07.25, MO393-396/23.07.25 art.534; în vigoare 23.08.25.
232. Legea nr. 105 din 13.03.2003 *privind protecția consumatorilor*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 28-03-2024 Nr. 122-124 art. 195, modificată prin LP180 din 18.07.24, Monitorul Oficial 340/05.08.24 art.498; în vigoare 05.09.24.
233. Legea nr. 105 din 13-03-2003 *privind protecția consumatorilor* În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 28.03.2024 Nr. 122-124 art. 195.
234. Legea nr. 106 din 17-05-1994 *cu privire la secretul de stat*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 25-08-1994 Nr. 2 art. 5.
235. Legea nr. 1134 din 02.04.1997 *privind societățile pe acțiuni*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 372-382 art. 341 din 31.12.2020, modificată prin LP174 din 11.07.24, Monitorul Oficial 336-339/02.08.24 art.480; în vigoare 02.08.24.
236. Legea nr. 1134 din 02.04.1997 *privind societățile pe acțiuni*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 12-06-1997 Nr. 38-39 art. 332.
237. Legea nr. 114 din 18.05.2012 *cu privire la serviciile de plată și moneda electronică*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.193-197 art.661 din 14.09.2012, modificată prin LP174 din 11.07.24, Monitorul Oficial 336-339/02.08.24 art.480; în vigoare 02.08.24.
238. Legea nr. 114 din 18.05.2012 *cu privire la serviciile de plată și moneda electronică*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 193-197 art. 661 din 14.09.2012.
239. Legea nr. 121 din 04-05-2007 *privind administrarea și deetatzarea proprietății publice*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 29-06-2007 Nr. 90-93 art. 401.
240. Legea nr. 122 din 29.05.2008 *privind birourile istoriilor de credit*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 316-321 art. 546 din 25.08.2017, modificată prin LP181 din 07.07.23, MO272-273/27.07.23 art.470; în vigoare 01.03.24.
241. Legea nr. 1232 din 15.12.1992 *cu privire la bani*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 3 art. 51 din 01.03.1993.
242. Legea nr. 126 din 11 iunie 2018 *privind piețele de instrumente financiare*. În: *Monitorul Oficial al României*, nr. 521 din 26 iunie 2018.
243. Legea nr. 129 din 11 iulie 2019 *pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative*. În: *Monitorul Oficial al României*, nr. 589 din 18 iulie 2019.
244. Legea nr. 133 din 08-07-2011 *privind protecția datelor cu caracter personal*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 14-10-2011 Nr. 170-175 art. 492.
245. Legea nr. 139 din 21.06.2007 *asociațiilor de economii și împrumut*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 112-116 art. 506 din 03.08.2007, modificată prin LP174 din 11.07.24, Monitorul Oficial 336-339/02.08.24 art.480; în vigoare 02.08.24, art. 1.
246. Legea nr. 139 din 21-06-2007 *privind asociațiile de economii și împrumut*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 03-08-2007 Nr. 112-116 art. 506, modificat prin LP189 din 10.07.25, Monitorul Oficial nr. 502-505/25.09.25 art.652, în vigoare 01.01.26.

247. Legea nr. 139-XVI din 21.06.2007 *privind asociațiile de economii și împrumut*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 03-08-2007 Nr. 112-116 art. 506.
248. Legea nr. 160 din 22.06.2023 *cu privire la garantarea depozitelor în bănci*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 235-236 art. 418 din 11.07.2023.
249. Legea nr. 171 din 11.07.2012 *privind piața de capital*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 193-197 art. 665 din 14.09.2012, modificată prin LP101 din 28.04.23, *Monitorul Oficial* 159-161/11.05.23 art.270; în vigoare 01.01.24.
250. Legea nr. 178 din 11-09-2020 *pentru modificarea unor acte normative*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 18-09-2020 Nr. 235-239 art. 522.
251. Legea nr. 184 din 22.07.2016 *cu privire la contractele de garanție financiară*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 293-305 art. 622 din 09-09-2016.
252. Legea nr. 192 din 12-11-1998 *privind Comisia Națională a Pieței Financiare*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 14-08-2007 Nr. 117-126 art. 91 modificat prin LP189 din 10.07.25, *Monitorul Oficial* nr. 502-505/25.09.25 art.652; în vigoare 01.01.26.
253. Legea nr. 2 din 06.02.2020 *privind organismele de plasament colectiv alternative*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 94-98 art. 142 din 27.03.2020, modificată prin LP96 din 27.04.23, MO159-161/11.05.23 art.260; în vigoare 11.06.23.
254. Legea nr. 202 din 06.10.2017 *privind activitatea băncilor*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 15-12-2017 Nr. 434-439 art. 727.
255. Legea nr. 202 din 06-10-2017 *privind activitatea băncilor*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 15-12-2017 Nr. 434-439 art. 727, modificat prin Legea nr. 58 din 21.03.2024, *Monitorul Oficial* 148-150/12.04.24 art.215, în vigoare 01.01.25.
256. Legea nr. 202 din 12.07.2013 *privind contractele de credit pentru consumatori*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 06-09-2013 Nr. 191-197 art. 619.
257. Legea nr. 209 din 12.10.2018 *cu privire la Comitetul Național de Stabilitate Financiară*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 16-11-2018 Nr. 424-429 art. 668.
258. Legea nr. 210 din 3 noiembrie 2017 *privind stabilirea unor măsuri de punere în aplicare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind instrumentele financiare derivate extrabursiere, contrapărțile centrale și registrele centrale de tranzacții*. În: *Monitorul Oficial al României*, nr. 873 din 7 noiembrie 2017.
259. Legea nr. 232 din 03.10.2016 *privind redresarea și rezoluția băncilor*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 343-346 art. 707 la data de 04.10.2016.
260. Legea nr. 232 din 03.10.2016 *privind redresarea și rezoluția băncilor*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 343-346 art. 707 din 04.10.2016, modificată prin LP 174 din 11.07.24, *Monitorul Oficial* 336-339/02.08.24 art.480; în vigoare 02.08.24.
261. Legea nr. 234 din 10-12-2015 *pentru ratificarea Acordului de cooperare dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Statelor Unite ale Americii pentru facilitarea Implementării prevederilor Actului privind îndeplinirea Obligațiilor fiscale cu privire la conturile străine (FATCA)*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 15-01-2016 Nr. 2-12 art. 25.
262. Legea nr. 244 din 20-10-2024 *pentru modificarea Constituției Republicii Moldova*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 05-11-2024 Nr. 457-458 art. 633.
263. Legea nr. 245 din 27-11-2008 *cu privire la secretul de stat*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 27-02-2009 Nr. 45-46 art. 123.

264. Legea nr. 250 din 01.12.2017 *cu privire la supravegherea suplimentară a băncilor, asigurătorilor / reasigurătorilor și a societăților de investiții care aparțin unui conglomerat financiar*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 464-470 art. 794 din 29.12.2017.
265. Legea nr. 255 din 27-10-2005 *pentru modificarea și completarea Legii nr. 633-XV din 15 noiembrie 2001 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 25-11-2005 Nr. 157-160 art. 780.
266. Legea nr. 277 din 18-12-2008 *pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 24-02-2009 Nr. 41-44 art. 120.
267. Legea nr. 308 din 22-12-2017 *cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 23-02-2018 Nr. 58-66 art. 133.
268. Legea nr. 407 din 21-12-2006 *cu privire la asigurări* În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 06-04-2007, nr. 47-49 art. 213, abrogată prin Legea nr. 92 din 07.04.2022, *Monitorul Oficial* 29-133/29.04.22 art.229; în vigoare 01.01.23
269. Legea nr. 548 din 21-07-1995 *cu privire la Banca Națională a Moldovei*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 30-10-2015 Nr. 297-300 art. 544.
270. Legea nr. 548 din 21-07-1995 *cu privire la Banca Națională a Moldovei*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 30-10-2015 Nr. 297-300 art. 544, modificată prin Legea nr. 174 din 11.07.2024, *Monitorul Oficial* 336-339/02.08.24 art.480; în vigoare 02.08.2024.
271. Legea nr. 550 din 21.07.1995 *instituțiilor financiare*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 1 art. 2 din 01.01.1996.
272. Legea nr. 575 din 26.12.2003 *privind garantarea depozitelor persoanelor fizice în sistemul bancar*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, Nr. 30-34 art. 169 din 20.02.2004.
273. Legea nr. 62 din 21.03.2008 *privind reglementarea valutară*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 423-429 art. 859- din 09-12-2016
274. Legea nr. 62 din 21-03-2008 *privind reglementarea valutară*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 18-07-2008 Nr. 127-130 art. 496.
275. Legea nr. 633 din 15-11-2001 *cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 15-11-2001 Nr. 139-140 art. 1084.
276. Legea nr. 92 din 07-04-2022 *privind activitatea de asigurare sau de reasigurare*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 29-04-2022 Nr. 129-133 art. 229, modificat prin Legea nr. 189 din 10.07.25, *Monitorul Oficial* nr. 502-505/25.09.25 art.652; în vigoare 25.06.26.
277. Legea nr. 93 din 07-04-2022 *pentru modificarea unor acte normative*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 29-04-2022 Nr. 129-133 art. 231.
278. LEVTZION, N., HOPKINS, J. F. P. *Corpus of Early Arabic Sources for West Africa*. New York: Marcus Weiner Press, 2011, 516 p., ISBN 1-55876-241-8.
279. LEVY, M. S. *Federal Money Laundering Regulation. Banking, Corporate, & Securities Compliance*. New York, Wolters Kluwer, Ediția a 2-a, 2020, 1592 p., ISBN 9781454859765.
280. MALLIN, A. C. *Handbook on Corporate Governance in Financial Institutions*. Northampton, Edward Elgar Publishing, 2016, 296 p., ISBN 9781784711795.
281. MARCOCI, P. M., BÎRZU G.B. Unele aspecte juridice privind investigarea fraudei bancare. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice*, 2011, nr.2, pag. 178 – 179.

282. MAYES, D., WOOD, G. E. *The Structure of Financial Regulation*. New York, Taylor & Francis, 2007, 464 p., ISBN 9781134123803.
283. MIHALACHE, I. Sisteme de persoane juridice și grupuri de interes economic. În: *Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico-administrativ*, Ed. 9, 8 decembrie 2023, Cahul. Cahul: Tipografia „CentroGrafic” SRL, Cahul, 2024, Ediția 9, pp. 88-97. ISBN 978-9975-88-122-7.
284. MILLS, A., HAINES, P. *Essential Strategies for Financial Services Compliance*. Weinheim, Wiley, 2015, 400 p., ISBN 9781118906132.
285. Ministerul Justiției al Republicii Moldova. *Notă informativă la proiectul de Lege pentru completarea articolului 251 din Codul penal al Republicii Moldova*. [online] [accesat: 03.12.2023] Disponibil: https://particip.gov.md/ro/download_attachment/2352
286. NEISEN, M., RÖTH, S. *Basel IV. The Next Generation of Risk Weighted Assets*. Berlin, Wiley, 2018, 464 p., ISBN 9783527509621.
287. New York Times Magazine. *Prince Finally Explains His Dancing Comment*. 08.04.2010 [online] [accesat: 29.05.2024] Disponibil: <https://archive.nytimes.com/dealbook.nytimes.com/2010/04/08/prince-finally-explains-his-dancing-comment/>
288. NISTAN, C., BABB, S. (2009). "The crisis of neoliberalism and the future of international institutions: a comparison of the IMF and the WTO". 2009, *Theory and Society*. 38 (5): 459–484. DOI:10.1007/s11186-009-9093-5.
289. NOROC, D. *Politica fiscală din perspectiva creșterii economice și consolidarea finanțelor publice*, Teză de doctorat, C.Z.U.: 336.22.02:338.1(478)(043).
290. NUSTELING, H. *Welvaart en werkgelegenheid in Amsterdam 1540-1860. Een relaas over demografie, economie en sociale politiek van een wereldstad*. Amsterdam: De Bataafsche Leeuw, 1985, 275 p., ISBN 978-90670-7-082-9.
291. Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 129 din 02.07.1998 cu privire la retragerea autorizației și numirea administratorului în oficiul la BCA "Bucuriabank". În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: nr. 62 din 09.07.1998.
292. Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 16/16 din 21.05.1996 cu privire la retragerea autorizației și numirea administratorului în oficiu al băncii comerciale "Basarabia". În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 31 din 23.05.1996.
293. Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 164 din 16.03.1999 cu privire la retragerea autorizației și numirea administratorului în oficiul BCIA "Vias". În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 18.03.1999, nr. 26.
294. Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 169 din 14.06.1999 cu privire la retragerea autorizației și numirea administratorului în oficiul Băncii "Guinea" S.A. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 17.06.1999 nr. 062.
295. Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 17/09-02 din 25.07.2002 cu privire la retragerea autorizației Băncii Comerciale "BTR Moldova" SA. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 01.08.2002 Nr. 110-112, nr. 245.
296. Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 179 din 02.11.1999 cu privire la retragerea autorizației și numirea administratorului în oficiu la "Banca Internațională de Investiții și Dezvoltare MB" S.A. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 120 din 04.11.1999.

297. Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 219 din 21.11.2000 *cu privire la retragerea autorizației și numirea administratorului în oficiul BCI "Oguzbank" SA*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 23.11.2000, nr. 147.
298. Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 28/09-02 din 10.09.1996 *cu privire la retragerea autorizației Filialei "Dacia-Felix" S.A. Cluj-Napoca din or. Chișinău*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 12-09-1996 Nr. 59-60 art. 73.
299. Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 31 din 19.09.2002 *cu privire la retragerea autorizației "International Commercial Bank (Moldova)" SA*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 26-09-2002 Nr. 131-133 art. 300.
300. Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 313 din 19.06.2009 *cu privire la retragerea licenței Băncii Comerciale „InvestPrivatBank” S.A. și numirea lichidatorului*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 23.06.2009, Nr. 105 art. nr. 465.
301. Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 32 din 19.09.2002 *cu privire la retragerea autorizației Băncii municipale "Chișinău" SA*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 26.09.2002, Nr. 131-133 art Nr : 301.
302. Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 49 din 28.01.1997 *cu privire la retragerea autorizației și numirea Administratorului în oficiu al BCA "Întreprinz bancă"* În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 30.01.1997, Nr. 7, art. 13.
303. Ordonanța Băncii Naționale a Moldovei nr. 8 din 29.06.2006 *cu privire la retragerea autorizației Băncii Comerciale "BUSINESSBANK" S.A. (în proces de lichidare)*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*: 07.07.2006, Nr. 102-105, art Nr : 372.
304. Ordonanță de Urgență a Guvernului României nr. 99 din 6 decembrie 2006 *privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului*. În: *Monitorul Oficial al României*, nr. 1027 din 27.12.2006.
305. Organisation for Economic Co-operation and Development. *G20/OECD Principles of Corporate Governance*. 2023, Paris, Franța, ISBN 978-92-64-45168-1.
306. Parlamentul European. *Rezoluția din 3 septembrie 2008 referitoare la cadrul comun de referință pentru dreptul european al contractelor*. P6_TA(2008)0397, B6-0374/2008 [online] [accesat: 24.12.2024] Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-6-2008-0397_RO.html
307. Parlamentul Republicii Moldova. *Raportul nr. 120 din 08.10.2019 al Comisiei de anchetă pentru elucidarea tuturor circumstanțelor devalizării sistemului bancar din Republica Moldova și investigării fraudei bancare*. Chișinău, Moldova.
308. PATRAȘ, M. *Reforma monetară și emiterea leului moldovenesc* (1993). În: *Studias Universitatis Moldoviae*, 2009, nr. 4 (24), Seria Științe Umanistice, ISSN: 1857-209X, pag. 28.
309. QUILLIN B. *International Financial Co-Operation. Political Economics of Compliance with the 1988 Basel Accord*. New York, Taylor & Francis, 2008, 240 p., ISBN 9781135979591.
310. Regulamentul (CE) nr. 1060/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 septembrie 2009 *privind agențiile de rating de credit*. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 302, 17.11.2009, p. 1–31.
311. Regulamentul (CE) nr. 2157/1999 al Băncii Centrale Europene din 23 septembrie 1999 *privind competența Băncii Centrale Europene de a impune sancțiuni (BCE/1999/4)*. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, nr. L 264, 12.10.1999, pp. 21-26.

312. Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 *privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I)*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 177, 4.7.2008, pp. 6-16.
313. Regulamentul (CE) nr. 864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007 *privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale (Roma II)*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 199, 31.7.2007, pp. 40-49.
314. Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 *privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor)*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 119, pp. 1-88.
315. Regulamentul (UE) 2017/2394 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2017 *privind cooperarea dintre autoritățile naționale însărcinate să asigure respectarea legislației în materie de protecție a consumatorului și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 345 din 27 decembrie 2017, așa cum a fost modificat prin Directiva (UE) 2019/771 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2019.
316. Regulamentul (UE) 2019/2033 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 noiembrie 2019 *privind cerințele prudențiale ale firmelor de investiții și de modificare a Regulamentelor (UE) nr. 1093/2010, (UE) nr. 575/2013, (UE) nr. 600/2014 și (UE) nr. 806/2014*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 314 din 5 decembrie 2019.
317. Regulamentul (UE) 2019/876 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 mai 2019 *de modificare a Regulamentului (UE) nr. 575/2013 în ceea ce privește rata efectului de levier, rata finanțării stabile nete, cerințele privind fondurile proprii și pasivele eligibile, riscul de credit al contrapărții, riscul de piață, expunerile față de contrapărți centrale, expunerile față de organisme de plasament colectiv, expunerile mari, cerințele de raportare și publicare și Regulamentul (UE) nr. 648/2012*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 150, 7.6.2019, pp. 1–225.
318. Regulamentul (UE) nr. 1024/2013 al Consiliului din 15 octombrie 2013 *de conferire a unor atribuții specifice Băncii Centrale Europene în ceea ce privește politicile legate de supravegherea prudențială a instituțiilor de credit*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 287, 29.10.2013, pp. 63-89.
319. Regulamentul (UE) nr. 1093/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 noiembrie 2010 *de instituire a Autorității europene de supraveghere (Autoritatea bancară europeană), de modificare a Deciziei nr. 716/2009/CE și de abrogare a Deciziei 2009/78/CE a Comisiei*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 160/35 din 17.06.2016.
320. Regulamentul (UE) nr. 1286/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 noiembrie 2014 *privind documentele cu informații esențiale referitoare la produsele de investiții individuale structurate și bazate pe asigurări (PRIIP)*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 352, 9.12.2014, pp. 1-23.
321. Regulamentul (UE) nr. 1333/2014 al Băncii Centrale Europene din 26 noiembrie 2014 *privind statisticile referitoare la piețele monetare (BCE/2014/48)*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 359, 16.12.2014, pp. 97–116.

322. Regulamentul (UE) nr. 2015/760 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2015 *privind fondurile europene de investiții pe termen lung*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 123 din 19 mai 2015.
323. Regulamentul (UE) nr. 345/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 aprilie 2013 *privind fondurile europene cu capital de risc*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 115 din 25 aprilie 2013.
324. Regulamentul (UE) nr. 468/2014 al Băncii Centrale Europene din 16 aprilie 2014 *de instituire a cadrului de cooperare la nivelul Mecanismului unic de supraveghere între Banca Centrală Europeană și autoritățile naționale competente și cu autoritățile naționale desemnate (Regulamentul-cadru privind MUS) (BCE/2014/17)*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 141, 14.5.2014, pp. 1–50.
325. Regulamentul (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 *privind instrumentele financiare derivate extrabursiere, contrapărțile centrale și registrele centrale de tranzacții*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 201, 27.7.2012, pp. 1–59.
326. Regulamentul Băncii Naționale a Moldovei nr. 158 din 09.07.2020 *cu privire la cerințele de publicare a informațiilor de către bănci*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene: 24-07-2020 Nr. 188-192 art. 667.
327. Regulamentul Băncii Naționale a Moldovei nr. 322 din 20.12.2018 *privind cadrul de administrare a activității băncilor*. Publicat în Monitorul Oficial: 04-01-2019 Nr. 1-5 art. 56.
328. Regulamentul Băncii Naționale a României nr. 18 din 17.09.2009 *privind cadrul de administrare a activității instituțiilor de credit, procesul intern de evaluare a adecvării capitalului la riscuri și condițiile de externalizare a activităților acestora*. În: Monitorul Oficial al României, nr. 630 din 23.09.2009
329. Regulamentul Băncii Naționale a României nr. 2 din 06.09.2019 *privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului*. În: Monitorul Oficial al României, nr. 736 din 9 septembrie 2019
330. Regulamentul Băncii Naționale a României nr. 5 din 20.12.2013 *privind cerințe prudențiale pentru instituțiile de credit*. În: Monitorul Oficial al României, nr. 841 din 30.12.2013.
331. Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2022/2120 al Comisiei din 13 iulie 2022 *de stabilire a unor standarde tehnice de punere în aplicare pentru aplicarea Regulamentului (UE) 2020/1503 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește standardele și formatele de date, modelele și procedurile de raportare a informațiilor referitoare la proiectele finanțate prin intermediul platformelor de finanțare participativă C/2022/4837*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 287, 8.11.2022, pp. 76–85.
332. Regulamentul delegat (UE) 2022/2111 al Comisiei din 13 iulie 2022 *de completare a Regulamentului (UE) 2020/1503 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare în care se precizează cerințele privind conflictele de interese pentru furnizorii de servicii de finanțare participativă C/2022/4828*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 287, 8.11.2022, pp. 1–4.
333. Regulamentul delegat (UE) 2022/2112 al Comisiei din 13 iulie 2022 *de completare a Regulamentului (UE) 2020/1503 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare care precizează cerințele și modalitățile pentru*

- cererea de autorizare ca furnizor de servicii de finanțare participativă, C/2022/4845. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 287, 8.11.2022, pp. 5–21.
334. Regulamentul delegat (UE) 2022/2114 al Comisiei din 13 iulie 2022 de completare a Regulamentului (UE) 2020/1503 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare care precizează modalitățile de testare a cunoștințelor la intrarea pe piață și simularea capacității de a suporta pierderi pentru investitorii nesofisticați potențiali în proiecte de finanțare participativă, C/2022/4849. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 287, 8.11.2022, pp. 26–32.
335. Regulamentul delegat (UE) 2022/2115 al Comisiei din 13 iulie 2022 de completare a Regulamentului (UE) 2020/1503 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare care precizează metodologia pentru calcularea ratelor de nerambursare ale împrumuturilor oferite pe o platformă de finanțare participativă, C/2022/4830. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 287, 8.11.2022, pp. 33–37.
336. Regulamentul delegat (UE) 2022/2116 al Comisiei din 13 iulie 2022 de completare a Regulamentului (UE) 2020/1503 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare care precizează măsurile și procedurile pe care trebuie să le prevadă planul de asigurare a continuității activității al furnizorilor de servicii de finanțare participativă, C/2022/4833. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 287, 8.11.2022, pp. 38–41.
337. Regulamentul delegat (UE) 2022/2117 al Comisiei din 13 iulie 2022 de completare a Regulamentului (UE) 2020/1503 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare în care se precizează cerințele, formatele standard și procedurile de tratare a plângerilor, C/2022/4848. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 287, 8.11.2022, pp. 42–49.
338. Regulamentul delegat (UE) 2022/2118 al Comisiei din 13 iulie 2022 de completare a Regulamentului (UE) 2020/1503 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare referitoare la administrarea de portofolii individuale de împrumuturi de către furnizorii de servicii de finanțare participativă, precizând elementele metodei de evaluare a riscului de credit, informațiile privind fiecare portofoliu individual care trebuie comunicate investitorilor, precum și politicile și procedurile necesare cu privire la fondurile de rezervă, C/2022/4841. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 287, 8.11.2022, pp. 50–62.
339. Regulamentul delegat (UE) 2022/2119 al Comisiei din 13 iulie 2022 de completare a Regulamentului (UE) 2020/1503 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare pentru fișa cu informații esențiale privind investiția, C/2022/4844. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 287, 8.11.2022, pp. 63–75.
340. Regulamentul delegat (UE) nr. 694/2014 al Comisiei din 17 decembrie 2013 de completare a Directivei 2011/61/UE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare care stabilesc tipurile de administratori ai fondurilor de investiții alternative. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 183 din 24 iunie 2014.
341. Regulamentul nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 176 din 27 iunie 2013.

342. REIS J. *State and Financial Systems in Europe and the USA. Historical Perspectives on Regulation and Supervision in the Nineteenth and Twentieth Centuries*. New York, Taylor & Francis, 2016, 240 p., ISBN 9781317050537.
343. ROOVER R. *The Rise And Decline Of The Medici Bank*. Harvard University Press, London, England, 1963, ISBN 0-674-77145-1.
344. RUETSCHI J. *Transforming Financial Institutions: Value Creation through Technology Innovation and Operational Change*. Chichester, John Wiley & Sons, 2022, 304 p., ISBN 9781119858836.
345. SHACHTMAN, T. *The Day America Crashed: A Narrative Account of the Great Stock Market Crash of October 24, 1929*. New York: G.P. Putnam, 1979, ISBN 9780399116131.
346. SHILLER, R. J. *Irrational Exuberance*. Princeton: Princeton University Press, 2005, Ediția a 2-a, ISBN 978-0-691-12335-6.
347. SINGH, D. *Banking Regulation of UK and US Financial Markets*. New York, Taylor & Francis, 238 p., ISBN 9781317176329.
348. STATI, V. Infrațiunile legate de gestiunea sau supravegherea băncii (art.239¹ și 239² din Codul Penal): analiză juridico-penală. În: *Revista Națională de Drept*, nr. 11, 2015, pp. 19-24, ISSN 1811-0770, CZU: 343.351:336.71.078.3(478).
349. Statistica PIB-ului Mondial [online] [accesat: 23.04.2024] Disponibil: <https://www.indexmundi.com/facts/world/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>
350. STEINER, H., MARINI, S. L. *Enhanced Due Diligence - The Complete BSA/AML Desktop Reference*. Las Vegas, 2008, ImpactAML-INX3 Financial Press, 218 p., ISBN 9780615237893.
351. SUCEVEANU, N. Definirea conceptului de Soft Law și efectele sale în ordinea juridică a Uniunii Europene. În: *Integrare prin cercetare și inovare*, Universitatea de Stat din Moldova, 10-11 noiembrie 2021, CZU: 341.1/.8:340.134:061.1EU, pp. 193-196, Chișinău, Moldova.
352. SWAMMY S., MCMASTER M. *Governance, Compliance and Supervision in the Capital Markets*. New Jersey, Wiley, 2018, 176 p., ISBN 9781119380658.
353. ȘEREMET, I. Aplicarea principiului autonomiei de voință (lex voluntatis) la determinarea legii aplicabile contractelor civile. În: *Revista Institutului Național al Justiției*. 2020, nr. 3(54), pp. 11-17. ISSN 1857-2405. Disponibil: <https://doi.org/10.5281/zenodo.4061164>, p. 11
354. TARULLO, D. *Rethinking the Aims of Prudential Regulation*. Federal Reserve Bank of Chicago Bank Structure Conference. SUA, Illinois, 08.05.2014, [online] [accesat: 21.06.2025] Disponibil: <https://www.federalreserve.gov/newsevents/speech/tarullo20140508a.htm>
355. The Financial Crisis Inquiry Commission. *Final Report of the National Commission on the Causes of the Financial and Economic Crisis in the United States*. Public Law 111-21 Ianuarie 2011.
356. The United States Federal Reserve Banks. *The Federal Reserve Banks Combined Financial Statements as of and for the Years Ended December 31, 2008 and 2007 and Report of Independent Auditors*. 20.04.2009, Washington DC, SUA.
357. The Wolfsberg Group. *The Wolfsberg Group Correspondent Banking Due Diligence Questionnaire (CBDDQ) Guidance*. Februarie 2023, Basel, Elveția.
358. TINEDO M. *Best Practices To Implement A Sanction's Compliance Program In International Banking*. Mexico City, 2020, 56 p., ISBN 9781687629777.

359. Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, seria C, nr. 202, 7 iunie 2016, pp. 1-388.
360. Tratatul privind Uniunea Europeană, Protocolul (Nr. 4) *Privind Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene*. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, nr. C 202, 7.6.2016, pp. 230–250.
361. ȚURCANU, A. Impactul Fluxurilor Valutar-Financiare Internaționale Asupra Economiei Republicii Moldova. În: *Economica*, Chișinău: Academia de Studii Economice a Moldovei, nr. 2 (88), iunie 2014, ISSN 1810-9136.
362. U.S. Bureau of Economic Analysis. *Conturi Naționale de Venit și Produs (NIPA)*, "Table 1.1.5. Gross Domestic Product".
363. United Nations. *Convention on Independent Guarantees and Stand-by Letters of Credit*. New York, 11.12.1995. Certified true copy United Nations, Treaty Series, vol. 2169, p. 163; depositary notification C.N.317.1997.TREATIES-3 of 18.08.1997.
364. United States Banking Act of 1933 (Denumirea juridică completă: *An Act to provide for the safer and more effective use of the assets of banks, to regulate interbank control, to prevent the undue diversion of funds into speculative operations, and for other purposes*). Public Law 73-66, 48 Stat. 162, 73rd United States Congress. [online] [accesat: 19.11.2024] Disponibil: <https://fraser.stlouisfed.org/title/banking-act-1933-glass-steagall-act-991>
365. United States Department of the Treasury. *Troubled Asset Relief Program*. [online] [accesat: 19.12.2023] Disponibil: <https://home.treasury.gov/data/troubled-asset-relief-program>
366. United States Hiring Incentives to Restore Employment Act. USA Public Law No: 111-147 (03/18/2010), H.R.2847.
367. United States Securities Act of 1933, 15 U.S.C. § 77a, 27.05.1933. [online] [accesat: 19.11.2024] Disponibil: <https://tile.loc.gov/storage-services/service/ll/uscode/uscode1934-00101/uscode1934-001015002a/uscode1934-001015002a.pdf>
368. United States Securities and Exchange Commission. *Alternative Net Capital Requirements for Broker Dealers That Are Part of Consolidated Supervised Entities (final rule, 2004)*, Release No. 34 49830, Rule 15c3 1.
369. United States Securities Exchange Act of 1934, 15 USC 78a et seq.; 48 Stat. 881; Pub. L. 73-291, 06.06.1934. [online] [accesat: 19.11.2024] Disponibil: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/COMPS-1885/pdf/COMPS-1885.pdf>
370. WALKER G. *International Banking Regulation: Law, Policy and Practice*. London, Springer, 2001, 622 p., ISBN 9789041197948.
371. WARD S. *The Changing Face of Compliance. Managing Regulatory Risk*. Burlington, Gower, 2015, 284 p., ISBN 9781409455707
372. YAGO, K. *The Financial History of the Bank for International Settlements*. New York, Taylor & Francis 2013, 256 p., ISBN 9781135098360.
373. ZINKIN J. *Rebuilding Trust in Banks. The Role of Leadership and Governance*. Singapore, Wiley, 2014, 304 p., ISBN 9781118550380.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul, Guzun Adrian, studentul-doctorand al Școlii doctorale de Științe Juridice și Economice la Universitatea de Stat din Moldova, declar pe răspundere personală că teza de doctorat este elaborată doar de mine, pe baza efortului personal de cercetare și redactare. În cadrul lucrării precizez sursa tuturor ideilor, datelor și formulărilor care nu îmi aparțin, conform normelor de citare a surselor și a respectării legislației privind drepturile de autor. Declar că toate afirmațiile din lucrare referitoare la datele și informațiile analizate, la metodele prin care acestea au fost obținute și la sursele din care le-am obținut sunt adevărate.

Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Guzun Adrian

22.04.2026

CV-UL CANDIDATULUI

Nume, prenume: Guzun Adrian

Cetățenie: Republica Moldova

Studii: 09/2015 - 07/2019 - ASEM, Ciclu I, studii superioare, de licență în drept.

09/2019 - 04/2021 - USM, Ciclu II, studii superioare de master în drept internațional.

11/2022 – 10/2025 - USM, Ciclu III, studii superioare de doctorat.

Stagii: instituții de stat, entități private, birouri de avocați (2016-2025).

Domenii de interes științific: drept internațional privat, drept internațional public, drept financiar și bancar, drept penal, drepturile omului.

Articole în reviste științifice, participări la manifestări științifice:

1. BĂIEȘU, Aurel, GUZUN, Adrian. Rolul legislației bancare europene pentru stabilitatea financiară. În: *Studia Universitatis Moldaviae*.
2. GUZUN, Adrian. Cadrul Basel de guvernare corporativă a băncilor. În: *Studia Universitatis Moldaviae*.
3. GUZUN, Adrian. Băncile, open-banking-ul și protecția datelor. În: *Vector European*.
4. GUZUN, Adrian, BĂIEȘU, Aurel. Digitalisation of Banking in Europe – a New Opportunity to Overcome a Future Crisis? În: *Kaleidoscope: International Conference for Doctoral, Post-Doctoral Students and Young Researchers in Humanities and Social Sciences*, 31 mai - 2 iunie 2023, Iași, România.
5. GUZUN, Adrian. Conceptele de reglementare ale pieței financiare internaționale în relația cu clienții și acționarii. În: *Realități și perspective în domeniul științelor juridice contemporane*, 15 septembrie 2023, Chișinău.
6. GUZUN, Adrian. Protecția drepturilor clienților în domeniul financiar-bancar. În: *Statul de Drept și reziliența economică în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană*, 16 mai 2014, Chișinău.
7. GUZUN, Adrian. Guvernarea corporativă în cadrul băncilor și a instituțiilor financiare din Uniunea Europeană. În: *Priorități ale cercetării în domeniul juridic și economic și impactul asupra societății contemporane*, Ed. 4, 20 septembrie 2024, Chișinău.
8. GUZUN, Adrian. Auditul intern și abordarea bazată pe risc în bănci. În: *Priorități ale cercetării în domeniul juridic și economic și impactul asupra societății contemporane*, Ed. 4, 20 septembrie 2024, Chișinău.
9. GUZUN, Adrian. Principiile Basel pentru supraveghere bancară. În: *Integrare prin cercetare și inovare.: Științe juridice și economice*, 6-7 noiembrie 2025, Chișinău.
10. GUZUN, Adrian, BĂIEȘU, Aurel. Cross-border disputes and arbitration in the international financial-banking area. In: *Vector European*, 2026, nr. 1, pp. 108-112. ISSN 2345-1106. DOI: <https://doi.org/10.52507/2345-1106.2026-1.18> (Tipul B)
11. GUZUN, Adrian. Analiza funcției de conformitate în bănci din perspectiva autorităților de reglementare. În: *Revista Națională de Drept*, 2026, nr. 1, ISSN 1811-0770 (Tipul B).

Cunoașterea limbilor: româna: maternă, engleză: fluent; germană, franceză, rusă: bine.